

N:o 104.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om arbetarskydd; gifven Stockholms slott den 29 mars 1912.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om arbetarskydd.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Theodor Adelswärd.

Förslag

till

Lag om arbetarskydd.

Häri genom förordnas som följer:

Lagens tillämpningsområde.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å hvarje rörelse, industriell eller icke, hvari arbetare användes till arbete för arbetsgifvares räkning, så ock å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenafledning eller annat dylikt särskildt arbetsföretag, hvari arbetare på sådant sätt användes.

Från lagens tillämpning undantagas dock

- a) arbete, som utföres i arbetarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgifvaren att vaka öfver arbetets anordnande,
- b) arbete, som utföres af medlem af arbetsgifvarens familj, samt
- c) arbete, som utföres af sjöfolk och är att hänföra till skeppstjänst, ehvad arbetet utföres ombord eller icke.

Beträffande arbete inom jordbruket skall denna lag äga tillämpning allenast i hvad den äsyftar att förekomma olycksfall vid användande af maskinella hjälpmedel för tillvaratagande, utvecklande eller tillgodogörande af mekanisk kraft, kreatursvandringar därunder inbegripna, eller vid användande af sådana ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck, som genom explosion kunna förorsaka olycksfall.

2 §.

I denna lag förstås med arbetare enhvar, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse såsom själfständig företagare, och med arbetsgifvare enhvar, för hvilkens räkning arbete utföres af sådan arbetare, utan att mellan dem står någon tredje person, hvilken såsom själfständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande.

Föreskrifter till förekommande af olycksfall och ohälsa i arbete.

3 §.

Arbetsgifvare är pliktig iakttaga allt, som i afseende å arbetslokaler, maskiner och redskap eller eljest med hänsyn till arbetets natur skäligen kan anses af nöden för att skydda hos honom sysselsatta arbetare mot olycksfall och ohälsa i arbetet.

Det åligger arbetarna att iakttaga tillbörlig försiktighet och jämväl i öfrigt låta sig angeläget vara att, i hvad på dem ankommer, medverka till förekommande af olycksfall och ohälsa i arbetet.

4 §.

Till förekommande af olycksfall i arbetet skall af arbetsgifvare särskildt iakttagas:

a) Å ställen, där arbetarna äro utsatta för fara att skadas genom fall eller genom nedstörtande föremål, skola, i den mån arbetets natur sådant medgifver, nödiga skyddsinrättningar anordnas, såsom att golföppningar, ställningar, gallerier, hissar och dylikt förses med betryggande hägnad samt att ledstänger anbringas i trappor.

b) Hissar, kranar, hängbanor och andra därmed jämförliga transportanordningar skola underkastas besiktning och profning på sätt, som kan anses betryggande; och skall, där det utan större olägenhet låter sig göra, å dem finnas på lämpligt ställe tydligt angifvet den bärighet i vikt, hvarför de vid senaste besiktning godkänts, jämte dagen för

denna besiktning äfvensom, då de äro afsedda för persontrafik, det antal personer, som utan fara kan på en gång begagna dem.

c) Kar, bassänger och andra öppna kärl, hvilka med hänsyn till läge och innehåll eller djup medföra fara, skola, därest så lämpligen kan ske, vara behörigen kringgårdade.

d) För arbetarnas räddande vid eldsvåda skola sådana åtgärder träffas, som med hänsyn till arbetets natur, arbetslokalens belägenhet och beskaffenhet samt arbetarnas antal kunna anses tillfyllestgörande, såsom anbringande af lätt öppnade utgångar och fönster, säkerhetsstegar, brandsäkra trappor och dylikt.

e) Gångar i arbetslokaler skola vara så breda och höga, att arbetarna icke utsättas för att skadas af i gång varande maskiner. Golf i arbetslokal skall, särskildt i närheten af farliga maskiner och å andra farliga platser, hållas i sådant skick, att arbetarna ej utsättas för att snafva eller halka.

f) Motor skall, där den ej uppställs i särskildt rum utan har sin plats i arbetslokalen, inhägnas eller anbringas så, att de arbetare, åt hvilka dess skötsel icke är anförtrodd, ej utsättas för att komma i beröring med dess rörliga delar.

g) Maskiner och transmissioner, som medföra fara för arbetarna, skola kringgårdas eller eljest så anordnas, att såvidt möjligt den med dem förbundna fara undanröjes, hvarjämte dessa inrättningar, när de äro i gång, skola å ställen, där arbetarna äro utsatta för att med dem komma i beröring, vara så belysta, att de kunna tydligt urskiljas.

h) Elektriska apparater och ledningar skola vara så anordnade, att arbetarna icke utsättas för fara att skadas genom elektrisk ström.

i) Innan transmission sättes i gång, skall detta på förut bekantgjordt sätt tillkännagifvas i hvarje arbetslokal, dit drifkraft förmedelst transmissionen öfverföres. Inom hvarje arbetslokal skola tillfredsställande anordningar vara vidtagna i ändamål att kunna så skyndsamt som möjligt stanna i lokalen befintlig hufvudtransmission eller, där flera sådana finnas, enhvar af dem.

k) Arbetsmaskin med hastig rörelse skall så vidt möjligt vara försedd med inrättning ej mindre för dess hastiga stannande än äfven till förhindrande af oafsiktlig igångsättning.

l) För till- och frånslagning af transmissionsrem eller -lina skall, där sådan åtgärd är förenad med fara, finnas ändamålsenlig anordning.

m) Därest maskin eller transmission måste rengöras eller smörjas, medan den är i gång, skola, i den mån sådant är möjligt, åtgärder vara vidtagna till förekommande af olycksfall.

n) Sådan ångpanna, kokare eller annat kärl under tryck, som genom explosion kan förorsaka olycksfall, skall med hänsyn till material, konstruktion och utrustning erbjuda betryggande säkerhet och för den skull underkastas besiktning och profning på sätt, som för utrönande af dess säkerhet i berörda afseenden kan anses tillfyllestgörande.

o) Vid förflyttning af tunga föremål skall tillses, att arbetet ordnas och ledes på betryggande sätt samt att för arbetet använda redskap erbjuda tillräcklig säkerhet.

p) Till arbete, där bristande kunskap eller färdighet måste anses medföra fara för olycksfall, må arbetare ej användas, med mindre han visat erforderlig skicklighet eller honom lämnas nödig undervisning och ledning.

5 §.

Till förekommande af ohälsa i följd af arbetet skall af arbetsgifvare särskildt iakttagas:

a) I sluten arbetslokal skall finnas tillräckligt luftutrymme, i regel ej understigande tio kubikmeter för hvarje där sysselsatt arbetare, jämte erforderlig, lämpligt anordnad luftväxling.

b) Arbetet skall äga rum vid tillräcklig och tjänlig belysning samt så lämplig värmegrad, som arbetets natur och platsen för detsamma skäligen medgifva.

c) Verksamma anordningar skola, i den mån arbetets natur det medgifver, vidtagas för att hindra damm, gaser eller ångor att i arbetslokal spridas i en för arbetarnas hälsa skadlig mängd.

d) Explosionsmotor, gasgenerator eller till sådan hörande reningsapparat må icke uppställas i arbetslokal, med mindre lokalen är så stor och luftig eller motorn, generatoren eller reningsapparaten så väl inbyggd, att besvärande ansamling af gas ej genom dess användande kan uppkomma i lokalen.

e) Tiden för arbetares användande till särskildt hälsofarlig sysselsättning skall tillbörligen inskränkas.

f) Renlighet skall iakttagas med hänsyn såväl till arbetslokaler som till maskiner och redskap. Dammspridande sopning skall så vidt möjligt undvikas i arbetslokal, där arbetet pågår. I arbetslokal bör finnas nödigt antal spottkärl af lämplig beskaffenhet.

g) Sysselsättes å ett och samma ställe samtidigt och på stadigvarande sätt ett större antal arbetare, böra dessa på sätt, som kan anses tillfredsställande med hänsyn till antal, fördelning på kön och

arbetets natur, å eller invid arbetsstället äga tillgång till tvätt- och dricksvatten samt afträden äfvensom lämplig plats för ombyte och förvaring af kläder; därjämte böra de af arbetarna, som icke äro bosatta i närheten af arbetsstället, såvidt möjligt därstädes äga tillgång till lämplig plats för intagande af måltider samt lägenhet att värma medförd mat.

h) Till lämnande af den första hjälpen vid olycksfall skola finnas vidtagna sådana anordningar, som kunna anses erforderliga med hänsyn till arbetets beskaffenhet.

i) Arbetet bör, där dess natur det medgifver, så anordnas, att arbetarna komma i åtnjutande af erforderlig söndagshvila.

6 §.

Där så finnes nödigt, skola i arbetslokal eller å annan lämplig plats anslås föreskrifter om hvad arbetarna böra iakttaga för att undvika olycksfall och ohälsa i arbetet. Vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare är pliktig att på framställning af arbetsgifvare granska förslag till dylika föreskrifter.

Å särskildt farliga ställen skola anbringas anslag, som uppmana till synnerlig försiktighet.

Arbetarna skola ställa sig till noggrann efterrättelse nu omförmälda föreskrifter och uppmaningar.

7 §.

Finnes för tillämpningen af 3 § i afseende å visst slag af sysselsättning eller användande af visst slag af maskin, redskap eller arbetslokal behof af närmare föreskrifter, ankommer på Konungen att utfärda sådana föreskrifter.

Särskilda föreskrifter rörande minderårigas användande i arbete.

8 §.

Med minderårig förstås i denna lag den, som är under aderton år, och med arbetstid den tid, hvarunder arbetet pågår, raster icke inbegripna.

9 §.

Minderårig må icke användas i arbete, förr än den minderårige fyllt tretton år. Ej heller må minderårig användas i arbete, förr än den minderårige inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller där- emot svarande kunskaper och färdigheter eller erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan; dock skall denna föreskrift icke utgöra hinder för den minderåriges användande till arbete å ferietid under högst fyra månader af året.

10 §.

Arbetsgifvare må icke använda minderårig i arbete på sådant sätt, att den minderåriges användande skäligen kan anses medföra fara för olycksfall eller för öfveransträngning eller annan menlig inverkan på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling eller för den minderårige innebära våda i sedligt afseende.

Minderårig skall lämnas erforderlig ledighet för deltagande i kurs för religions- eller sådan yrkes- eller fortsatt skolundervisning, som helt eller delvis bekostas af staten eller kommun.

11 §.

Minderårig under femton år må icke användas till arbete under jord i stenbrott eller grufva.

12 §.

Minderårig, som användes till kringförande af varor, uträttande af bud eller ärenden eller till arbete i handel, skall åtnjuta oafbruten ledighet från arbetet under minst elfva timmar hvarje dygn, och skall tiden mellan kl. 10 e. m. och kl. 5 f. m. ingå i denna ledighet.

13 §.

Beträffande minderårigs användande till bergverks-, bruks-, fabriks-, handtverks- eller annat industriellt arbete eller till byggnadsarbete, ändå

att det ej är att hänföra till industriellt arbete, skola gälla följande bestämmelser:

a) Den minderåriges arbetstid må ej öfverskrida för minderårig under fjorton år åtta timmar af dygnet eller fyrtioåtta timmar i veckan och för annan minderårig tio timmar af dygnet eller sextio timmar i veckan.

Då natur- eller olyckshändelse afbrutit arbetets regelbundna gång, må eftergift från här gifna bestämmelser kunna beträffande minderårig, som fyllt fjorton år, meddelas af vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare för högst en månad och af yrkesinspektionens chefsmyndighet för högst fyra månader.

b) Deltager den minderårige med arbetsgifvarens vetskap i kurs för sådan undervisning, som i 10 § omförmäles, vare arbetsgifvaren skyldig så begränsa den minderåriges arbetstid, att sammanlagda undervisnings- och arbetstiden för dygn ej öfverstiger den i a) af denna § medgifna arbetstid.

c) Den minderåriges arbete skall afbrytas genom lämpliga och, där arbetets natur det medgifver, regelbundet återkommande raster. Under rasterna må den minderårige ej tillåtas att uppehålla sig i arbetslokal, där till följd af arbetets beskaffenhet luften är förorenad af ämnen, hvilka äro skadliga för hälsan; åliggande det, där så är förhållandet, arbetsgifvaren att anvisa lämpligt annat rum, hvarest den minderårige kan under rasterna vistas och intaga sina måltider.

d) Den minderårige må icke användas till arbete å tid mellan kl. 7 e. m. och kl. 6 f. m.; dock må minderårig af mankön, hvilken fyllt femton år, användas till arbete å tid, som nu är nämnd, där hans arbetstid är begränsad till högst åtta timmar af dygnet och arbetet icke oftare än under hvar tredje vecka infaller å tid mellan kl. 11 e. m. och kl. 5 f. m.

14 §.

Användes minderårig ej blott till sådant arbete, hvarå 12 eller 13 § äger tillämpning, utan jämväl till annat arbete för samma arbetsgifvares räkning, skola dessa arbeten gemensamt vara underkastade bestämmelserna i den af nämnda §§, som äger tillämpning å förstberörda arbete. Användes minderårig för samma arbetsgifvares räkning till såväl arbete, hvarå 12 §, som arbete, hvarå 13 § äger tillämpning, skola dessa arbeten äfvensom annat arbete, hvartill den minderårige användes för arbetsgifvarens räkning, gemensamt vara underkastade

bestämmelserna i 13 §. Under annat arbete inbegripes här äfven sådant arbete, hvarå denna lag eljest icke äger tillämpning.

15 §.

Bedrifves industriellt arbete å ett arbetsställe i sådan omfattning, att för arbetet i regel användas minst tio arbetare eller drifkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst fem arbetare jämte drifkraft om minst tre effektiva hästkrafter, må minderårig användas i arbetet allenast under villkor, att till arbetsgifvaren aflämnats intygsbok för den minderårige; skoland sådan bok vara utfärdad på sätt i 34 § föreskrifves och innehålla dels uppgift om den minderåriges fullständiga namn, födelseår och födelsedag samt, för det fall att fråga icke är om arbete endast under ferietid, intyg att den minderårige inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper och färdigheter eller ock erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan, dels ock läkarbetyg, utvisande att den minderårige icke företer sjuklighet, svaghet eller bristande kroppsutveckling eller, där så skulle vara förhållandet, att den minderårige icke kan anses komma att lida men af den sysselsättning, hvartill den minderårige användes. Sådant läkarbetyg, hvilket, då intygsboken aflämnas till arbetsgifvaren, ej må vara äldre än ett år, kan äfven utgöras af anteckning, som vid besiktning enligt 35 § införts i boken af besiktningsläkare.

16 §.

Beträffande sådant arbete, som i 15 § angifves och som af tekniska skäl måste oafbrutet fortgå såväl natt som dag eller tidvis måste forceras, må Konungen, i den mån så finnes af behovet påkalladt, för minderårig af mankön, hvilken fyllt femton år, meddela eftergift från det i 13 § d) gifna förbud utöfver hvad där medgifves.

17 §.

Finnes minderårigs användande i visst slag af sysselsättning medföra synnerlig fara i något afseende, hvarom i 10 § första stycket förmäles, ankommer på Konungen att föreskrifva vissa villkor för minderårigs användande i sådan sysselsättning eller att minderårig ej må användas däri.

Särskilda föreskrifter rörande kvinnors användande i arbete.

18 §.

Kvinna må icke användas till arbete under jord i stenbrott eller grufva.

19 §.

Kvinna, som födt barn, må ej användas i sådant arbete, som 15 § angifver, förrän minst sex veckor förflutit, från det hon före sin nedkomst senast användts i dylikt arbete, och ej heller förr än medelst tillförlitligt intyg visats, att minst fyra veckor förflutit efter nedkomsten.

Företer kvinna, som användes i arbete af nämnda slag, intyg af läkare eller barnmorska, att hon med sannolikhet kan vänta sin nedkomst inom två veckor, må ledighet från arbetet ej förvägras henne.

Intyg, som föreskrifves i första stycket af denna §, skall förvaras af arbetsgifvaren, till dess vederbörande tillsynsorgan vid besök å arbetsstället tagit del af intyget.

20 §.

Kvinna, som själf ammar sitt barn, må ej förvägras erforderlig ledighet härför.

21 §.

Är åt kvinnor, som användas i annat arbete, än 15 § angifver, understöd tillförsäkradt under sådan ledighet, som 19 § omförmäler, må Konungen föreskrifva, att hvad i sistnämnda § stadgas skall äga tillämpning jämväl beträffande dylika kvinnor.

Finnes kvinnas användande i visst slag af sysselsättning medföra synnerlig fara för olycksfall eller vara för kvinna synnerligen ansträngande eller hälsofarligt eller kunna för kvinna medföra synnerlig våda i sedligt afseende, ankommer på Konungen att föreskrifva vissa villkor för kvinnas användande i sådan sysselsättning eller att kvinna ej må användas däri.

22 §.

Angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag är stadgadt i särskild lag.

Om tillsyn å lagens efterlefnad m. m.

23 §.

Tillsyn å efterlefnaden af denna lag och med stöd af densamma meddelade föreskrifter utöfvas, under öfverinseende och ledning af yrkesinspektionens chefsmyndighet, utaf särskilda tillsynsorgan, nämligen yrkesinspektörer, bergmästare, underinspektörer och kommunala tillsynsorgan.

Yrkesinspektörernas tillsyn omfattar hvarje verksamhet, hvari industriellt eller annat slag af arbete bedrifves i den omfattning, 15 § angifver, och som icke är underkastad bergmästares tillsyn eller att hänföra till jordbruk eller handel; tillkommande det därjämte yrkesinspektörerna att leda underinspektörernas och öfva inseende öfver de kommunala tillsynsorganens tillsyn. Såsom yrkesinspektör må jämväl anställas kvinna, och skall sådan yrkesinspektris förnämligast utöfva tillsyn beträffande kvinnliga arbetare.

Bergmästarnas tillsyn omfattar bearbetning af inmutningsbara fyndigheter och stenkolsfyndigheter samt annat bergverksarbete, för såvidt detsamma helt eller delvis bedrifves under jord, äfvensom de utvunna produkternas upp- och framforsling, deras invid fyndorten försiggående skrädning, anrikning och brikettering samt därstädes belägna, för bedrifvandet af nu nämnda slag af arbeten afsedda verk och inrättningar.

Underinspektörerna hafva att inom verksamhet, som ej är underkastad yrkesinspektörs eller bergmästares tillsyn, öfva tillsyn till förekommande af olycksfall vid användande af maskinella hjälpmedel för tillvaratagande, utvecklande eller tillgodogörande af mekanisk kraft, kreatursvandringar därunder inbegripna, eller vid användande af sådana ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck, som genom explosion kunna förorsaka olycksfall.

De kommunala tillsynsorganen hafva att inom verksamhet, som

ej är underkastad yrkesinspektörs eller bergmästares tillsyn, öfva tillsyn i de afseenden, beträffande hvilka det ej tillkommer underinspektör att hafva tillsyn.

På Konungen ankommer att bestämma ej mindre de gränser, inom hvilka hos yrkesinspektör anställd assistent må af yrkesinspektören anlitas för utförande af inspektion på yrkesinspektörens ansvar, än äfven i hvilken ordning grufingenjör har att utöfva befogenhet, som enligt denna lag tillkommer bergmästare.

Utan hinder af hvad ofvan är sagdt må Konungen förordna, att tillsyn å visst slag af verksamhet skall utöfvas af specialinspektör, samt meddela föreskrifter rörande sådan inspektörs befogenhet. Konungen må jämväl, där så finnes påkalladt för vinnande af en mer ändamålsenlig anordning af tillsynen, meddela föreskrifter rörande jämkning af gränserna för skilda tillsynsorgans befogenhet.

24 §.

De i 23 § omnämnda kommunala tillsynsorgan utgöras af hälsovårdsnämnd eller, där sådan ej finnes, kommunalnämnd; varande dock hälsovårds- eller kommunalnämnd berättigad utöfva den nämnden åliggande tillsyn genom en eller flera lämpliga, af nämnden utsedda, särskilda personer, män eller kvinnor. Har nämnd för tillsynens utöfvande utsett särskild person, åligger det nämnden att ofördröjligen därom lämna vederbörande yrkesinspektör underrättelse med angifvande af den utsedda personens namn, yrke och postadress.

Skulle hälsovårds- eller kommunalnämnd brista i fullgörandet af hvad som åligger nämnden beträffande här ifrågavarande tillsyn och kommer sådant förhållande, genom anmälan från yrkesinspektör eller på annat sätt, till Konungens befallningshafvandes kännedom, skall Konungens befallningshafvande tillhålla nämnden att vidtaga de åtgärder, som kunna erfordras för åvägabringande af rättelse, och äger Konungens befallningshafvande i fall af behof för nämnda ändamål förelägga lämpliga viten. Underlåter nämnden att ställa sig Konungens befallningshafvandes anmaning till efterrättelse, må Konungens befallningshafvande, där så finnes nödigt, i större eller mindre omfattning öfverflytta tillsynens utöfvande å person, som af Konungens befallningshafvande för ändamålet förordnas. För sådan person, hvilken är att anse som kommunalt tillsynsorgan enligt denna lag, äger Konungens befallningshafvande i fall af behof att bestämma godtgörelse att utgå af kommunens medel.

25 §.

Tillsyn skall i främsta rummet ägnas sådan verksamhet, hvari arbetet måste anses medföra fara för olycksfall, ohälsa eller annat missförhållande, som denna lag afser att förekomma. Kan i afseende å viss verksamhet dylik fara i regel anses utesluten, är vederbörande tillsynsorgan ej förpliktadt företaga inspektion å arbetsställe, där sådan verksamhet utöfvas, med mindre anmälan eller annan särskild omständighet gifver skälig anledning misstänka, att bestämmelse i denna lag eller föreskrift, meddelad med stöd af lagen, därstädes icke tillbörligen iakttages.

Vid utöfvande af tillsyn böra tillsynsorganen gå arbetsgifvarna tillhanda med upplysningar, råd och anvisningar. De böra därvid städse akta på, huru i hvarje särskildt fall ändamålet med denna lag må vinnas med minsta möjliga olägenhet och kostnad för arbetsgifvaren.

Närmare föreskrifter angående tillsynens anordning och sättet för dess utöfvande meddelas af Konungen.

26 §.

Vill arbetsgifvare underställa vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare förslag till ny-, om- eller tillbyggnad af arbetslokal eller till ny eller ändrad anordning för arbetets bedrivande, äger han att till yrkesinspektören eller bergmästaren insända dylikt förslag, åtföljdt af sådana ritningar och uppgifter, som må erfordras för förslagets granskning; och åligger det yrkesinspektören eller bergmästaren, som ej må för sådan granskning uppbära någon godtgörelse, att snarast möjligt efter mottagandet af erforderliga handlingar återsända förslaget med det yttrande, hvartill granskningen med hänsyn till denna lag och med stöd af densamma meddelade föreskrifter kunnat gifva anledning.

27 §.

Det åligger skoloråd och skolstyrelser samt i statens eller kommuns tjänst anställda läkare, som få kännedom om förhållande, som strider mot denna lag eller mot föreskrift, meddelad med stöd af lagen, att göra anmälan om förhållandet hos vederbörande tillsynsorgan; och vare dessutom polismyndighet samt nyss berörda myndigheter och tjänsteinnehafvare pliktiga att lämna tillsynsorganen de upplysningar och det biträde, som af deras tjänsteåligganden enligt denna lag kunna påkallas.

28 §.

Yrkesinspektör eller underinspektör må ej för egen eller annans räkning drifva eller hafva del eller anställning i företag, som är underkastadt hans tillsyn, eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning. Hvad nu är sagdt skall äfven gälla assistent med hänsyn till de företag, som äro underkastade tillsyn af den yrkesinspektör, hos hvilken assistenten är anställd. Yrkesinspektör eller assistent må ej heller på något af nyss angifna sätt taga befattning med företag, hvori bedrifves sådant arbete, som angifves i 15 §, ändå att företaget icke är underkastadt hans tillsyn. Från här stadgade förbud må dock yrkesinspektionens chefsmyndighet för särskildt fall kunna meddela eftergift, där så pröfvas kunna ske utan men för tjänsten.

29 §.

De, som hafva att taga befattning med tillsyn å efterlefnaden af denna lag, skola efter tillsägelse hos vederbörande arbetsgifvare eller hans ställföreträdare å arbetsstället, när helst de så påfordra, äga tillträde till de arbetsställen, hvilka deras tjänsteåligganden afse, äfvensom rätt att där företaga undersökningar, hvartill dessa tjänsteåligganden kunna gifva anledning; varande arbetsgifvaren eller hans ställföreträdare å arbetsstället pliktig att därvid tillhandagå med erforderliga upplysningar samt att hålla de i denna lag föreskrifna böcker, förteckningar och intyg tillgängliga.

För bevarande af yrkeshemlighet må dock från inspektion undantagas viss del af arbetsställe. Skulle af arbetsgifvaren eller hans ställföreträdare å arbetsstället i sådant afseende gjord framställning af inspektionsförrättare ej godkännas, varde frågans pröfning af denne hänskjuten till yrkesinspektionens chefsmyndighet.

30 §.

Vid arbetsställe, där sådant arbete, som i 15 § angifves, bedrifves på stadigvarande sätt, skall finnas en för ändamålet lämplig bok, i hvilken vederbörande inspektionsförrättare vid besök å arbetsstället har att anteckna de anvisningar och råd, hvartill förhållandena å arbetsstället kunna gifva anledning och hvilka han anser böra affattas skriftligen, eller ock sin afsikt att framdeles meddela sådana. Alla tjänste-

meddelanden, som röra tillämpningen i afseende å arbetsstället af denna lag eller med stöd af lagen meddelade föreskrifter och som icke blifvit införda i berörda anteckningsbok, skola biläggas densamma.

Anteckningsbok och i densamma icke införda meddelanden, hvarom här ofvan sägs, skola förvaras å arbetsstället under minst fem år, räknadt beträffande anteckningsbok från den tid, då sista anteckningen däri gjordes, och beträffande meddelande från detsammas datum. Öfverlåtes verksamheten å arbetsstället, skall öfverlåtaren till den nya innehafvaren öfverlämna å arbetsstället förvarade anteckningsböcker och meddelanden.

31 §.

Hafva arbetarna å visst arbetsställe utsett ett eller flera ombud att till vederbörande inspektionsförrättare framföra arbetarnas önskemål beträffande arbetets säkerhet eller sundhet, åligger det inspektionsförrättaren vid besök å arbetsstället att lämna ombuden tillfälle att fullgöra detta uppdrag. Anmälan om sådant val bör göras hos arbetsgifvaren, och är sedan denne eller hans ställföreträdare å arbetsstället pliktig att, när inspektionsförrättaren infinnet sig, underrätta såväl denne om arbetarnas berörda åtgärd som ock arbetarnas ombud om inspektionsförrättarens närvaro å arbetsstället.

32 §.

Det åligger arbetsgifvare, som använder minderårig till arbete, att hafva den minderåriges namn, födelseår och födelsedag införda i en särskild förteckning äfvensom att vid den minderåriges afgång ur arbetet afföra den minderårige från förteckningen. Dylik förteckning föres för kalenderår, och skall vid förnyadt uppläggande af förteckningen iakttagas, att i densamma införas samtliga minderåriga, som vid årsskiftet kvarstodo i arbetet. Arbetsgifvaren är pliktig förvara förteckningen å arbetsstället under ett år utöfver det kalenderår, förteckningen afser.

Beträffande minderårig, som användes i annat arbete, än 15 § angifver, skall arbetsgifvaren vara försedd med intyg om den minderåriges ålder och, där användandet ej allenast afser ferietid, att den minderårige inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper och färdigheter eller ock erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan.

33 §.

Arbetsgifvare, som använder en eller flera minderåriga i sådant arbete, som 15 § angifver, skall inom fjorton dagar, från det han började i arbetet använda dylik arbetskraft, därom hos Konungens befallningshafvande göra skriftlig anmälan äfvensom på samma sätt, likaledes inom fjorton dagar, anmäla, då han icke vidare i arbetet använder någon minderårig. Åger användandet af sådan arbetskraft rum allenast under viss eller vissa tider af året och kan arbetsgifvaren därom på förhand lämna tillförlitlig upplysning, må anmälan, som innehåller sådan upplysning, gälla så länge de anmälda förhållandena fortfarande äga bestånd.

34 §.

Intygsböcker, hvarom i 15 § förmäles och hvartill formulär fastställes af yrkesinspektionens chefsmyndighet, tillhandahållas genom pastorsämbetena.

Det åligger pastor, hos hvilken minderårigs fader, moder eller målsman eller minderårig, som fyllt femton år, framställer begäran om intygsbok, att, där den minderåriges namn och ålder äro för pastor kända eller behörigen styrkas, för den minderårige utfärda intygsbok och däruti göra anteckning om den minderåriges fullständiga namn, födelseår och födelsedag äfvensom, då intygsbok begärts af den minderåriges fader, moder eller målsman, om sådan persons namn och hemvist. Är för pastor kunnigt eller styrkes för honom, att den minderårige inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper och färdigheter eller ock erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan, skall pastor i boken införa intyg jämväl härom. Har sådant intyg icke kunnat införas vid bokens utfärdande, skall det sedermera, då den minderårige visar sig därtill berättigad, på begäran införas af den, som utfärdat boken, eller af annan pastor eller ock af vederbörande skollärare eller skolföreståndare.

I intygsboken skall arbetsgifvare, hvilken använder den minderårige i sådant arbete, som 15 § angifver, anteckna företagets namn eller firma, dag då den minderårige börjar användas i arbetet, det slag af sysselsättning, hvartill den minderårige användes, den tid af dygnet, hvarunder arbetet för den minderårige pågår, äfvensom den minderåriges afgang ur arbetet eller annan förändring i nu angifna afseenden

jämte dag därför. Ej må intygsbok föras med anteckning eller märke, som kan lämna upplysning om den minderårige i annat afseende än här omförmäls. Arbetsgifvaren är pliktig att, så länge den minderårige kvarstår i arbetet, hafva i förvar den minderåriges intygsbok.

Minderårig, som afgått ur arbetet, är berättigad att återfå sin intygsbok. Dock må åt minderårig, som ej fyllt femton år, intygsbok utlämnas allenast på begäran af den minderåriges fader, moder eller målsman. Arbetsgifvare, som har i förvar intygsbok för minderårig, då denne uppnår aderton år eller då boken af annan anledning blir obehöfelig för den minderårige, skall öfverlämna sådan intygsbok till vederbörande besiktningsläkare.

Har den minderårige ej fader, moder eller målsman, som tager vård om honom, må intygsbok, ändå att den minderårige ej fyllt femton år, utfärdas eller utlämnas på begäran af den minderårige själf.

35 §.

En gång hvarje kalenderår äfvensom eljest, då Konungens befallningshafvande finner anledning därom förordna, skall vid arbetsställe, där minderåriga användas i sådant arbete, som 15 § angifver, företagas läkarbesiktning å de minderåriga till utrönande, huruvida sysselsättning, hvartill minderårig användes, är för dennes hälsa eller kroppsutveckling menlig.

Det åligger därvid besiktningsläkaren att rörande en hvar besiktigad minderårig i dennes intygsbok, med angifvande af dagen för besiktningen, göra anteckning om den minderåriges hälsotillstånd och kroppsutveckling. Skulle besiktningsläkaren finna nödigt föreskrifva särskilda villkor för den minderåriges fortsatta användande till viss sysselsättning eller den minderåriges skiljande därifrån, skall besiktningsläkaren därom göra anteckning såväl i den minderåriges intygsbok som i den uti 30 § omförmälda anteckningsbok med angifvande, när fråga är om den minderåriges skiljande från viss sysselsättning såvidt möjligt af det slag af sysselsättning, hvartill den minderårige må användas. Arbetsgifvare må icke i strid mot sålunda meddelad föreskrift i arbete använda minderårig, intill dess annorlunda kan varda af yrkesinspektionens chefsmyndighet förordnad; ägande arbetsgifvaren påkalla denna myndighets pröfning af föreskriftens befogenhet. Ändras eller upphäfves föreskriften, skall anteckning därom genom chefsmyndighetens försorg göras såväl i den minderåriges intygsbok som i berörda anteckningsbok.

Till förrättande af besiktning, hvarom häröfvan förmäles, förordnar Konungen befallningshafvande legitimerad läkare, som icke har anställning hos arbetsgifvaren; och åligger det besiktningsläkaren att i god tid före besiktningen underrätta arbetsgifvaren om tiden därför. Har arbetsgifvaren för arbetarna anställt särskild läkare, äger denne, om han så önskar, vid besiktningen närvara och däröfver, om han är af olika mening med besiktningsläkaren, afgifva yttrande.

36 §.

Hvad i 29 § sägs, skall gälla jämväl med hänsyn till besiktningsläkare och af sådan läkare verkställd besiktning.

Det åligger arbetsgifvare eller hans ställföreträdare å arbetsstället föranstalta därom, att för besiktningen lämplig lokal finnes att tillgå vid arbetsstället äfvensom, för såvidt på honom ankommer, att samtliga vid arbetsstället till arbete använda minderåriga infinna sig vid besiktningen.

37 §.

Å arbetsställe, där sådant arbete, som 15 § angifver, bedrifves på stadigvarande sätt, skola på lämplig plats finnas anslagna ej mindre denna lag jämte de författningar, som innefatta ändring i eller tillägg till densamma eller utfärdats med stöd af lagen och som röra arbetsställen af ifrågavarande slag, än äfven vederbörande tillsynsorgans namn och postadress så ock, därest minderårig sysselsättes å arbetsstället, uppgift å de tider, då för den minderåriga arbetet börjas och slutas, samt huru rasterna för den minderåriga äro anordnade.

38 §.

På framställning af yrkesinspektör eller bergmästare eller där så eljest pröfvas nödigt, äger Konungens befallningshafvande förbjuda arbetsgifvare, sedan han blifvit i saken hörd, att efter utsatt, skälig tid bedrifva visst arbete eller använda viss arbetslokal, maskin, redskap eller arbetsmetod utan att hafva vidtagit af Konungens befallningshafvande vid förbudets meddelande angifven åtgärd i något afseende, hvarom förmäles i 4, 5 eller 6 § eller som eljest inbegripes under 3 §. Är synnerlig fara för handen, må Konungens befallningshafvande, utan att afbida arbetsgifvarens yttrande, meddela dylikt förbud att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas.

39 §.

Skulle arbetsgifvare beträffande i hans arbete använd minderårig åsidosätta hvad 10 § stadgar, äger Konungens befallningshafvande, på framställning af yrkesinspektör eller bergmästare eller där förhållandet eljest kommer till Konungens befallningshafvandes kännedom, att efter arbetsgifvarens hörande föreskrifva vissa villkor för minderårigs användande uti ifrågavarande arbete eller att minderårig ej vidare må användas däri.

40 §.

På Konungen ankommer ej mindre att meddela närmare föreskrifter rörande läkarundersökning, som förutsättes i 15 §, och läkarbesiktning, hvarom stadgas i 35 §, än äfven att fastställa taxa å godtgörelse såväl för sådan läkarundersökning, där den förrättas af läkare, anställd i statens eller kommuns tjänst, som för dylik läkarbesiktning; skolande i afseende å det senare slaget af förrättning godtgörelsen, i hvad den afser resekostnad, bestridas af statsmedel men i öfrigt af arbetsgifvaren.

Det ankommer jämväl på Konungen att bestämma viss godtgörelse för utfärdande af intygsbok enligt 34 §.

41 §.

Konungen må i sådant fall, som afses i 17 §, föreskrifva, att hvad i 33—36 §§ stadgas i större eller mindre utsträckning skall äga tillämpning jämväl beträffande minderårig, som användes i annat arbete, än 15 § angifver.

Likaledes må Konungen föreskrifva, att de i 30 och 37 §§ meddelade bestämmelser skola utsträckas till att gälla jämväl andra arbetsställen, än nämnda §§ afse.

Ansvarsbestämmelser.

42 §.

Ställer sig arbetsgifvare ej till efterrättelse bestämmelse i 9, 11, 12, 13, 14 eller 18 §, 19 § första stycket, 35 § eller föreskrift, meddelad med stöd af 39 §, straffes med böter från och med tio till och med femhundra kronor. Har här afsedd förseelse beträffande användande af

minderårig skett med den minderåriges faders eller målsmans vetenskap och vilja, vare jämväl fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med tjugo kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, hvarom i denna § förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för hvarje gång stämning därför utfärdats och delgifvits, fällas till de böter, som äro bestämda för sådan förseelse.

43 §.

För underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse, hvad i 15 §, 19 § tredje stycket, 30, 32, 33 eller 34 §, 36 § andra stycket eller 37 § föreskrifves, straffes arbetsgifvaren med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor.

Lag samma vare, där arbetsgifvarens ställföreträdare å arbetsstället underlåter att ställa sig till efterrättelse, hvad i 36 § andra stycket föreskrifves.

44 §.

Har arbetsgifvaren eller annan för arbetsgifvarens räkning i förteckning enligt 32 § eller anmälan enligt 33 § eller i intygsbok för minderårig mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, straffes med böter från och med femtio till och med femhundra kronor.

45 §.

Underlåter arbetsgifvare att ställa sig till efterrättelse förbud, som meddelats enligt 38 §, straffes med böter från och med tio till och med femhundra kronor, eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, hvarom i denna § förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för hvarje gång stämning därför utfärdats och delgifvits, fällas till det ansvar, som är bestämdt för sådan förseelse.

46 §.

Har arbetare olofligen och utan giltigt skäl borttagit eller försatt ur bruk skyddsanordning, straffes med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor.

47 §.

Den, som har eller haft att taga befattning med tillsyn å efterlefnaden af denna lag, vare förbjudet att röja yrkeshemlighet och må ej heller, där det ej kan anses påkalladt i tjänstens intresse, yppa driftanordning eller affärsförhållande vid arbetsställe, i afseende å hvilket han har eller haft att taga sådan befattning. Gör han sig skyldig till dylik förseelse, straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig af sin kännedom om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet till egen eller annans fördel, då må till fängelse dömas. Framgår af omständigheterna, att han om yrkeshemligheten, driftanordningen eller affärsförhållandet erhållit kännedom å tid, då han ej hade att taga befattning med tillsyn å efterlefnaden af denna lag eller att yppandet af driftanordningen eller affärsförhållandet ej kunnat medföra skada för det företag, som bedrefs å arbetsstället, må ansvars- eller ersättningsskyldighet icke åläggas honom.

Hvad nu är sagdt, gälle ock om besiktningsläkare.

48 §.

Förseelse, hvarom i 46 § sägs, må ej åtalas, med mindre vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare anmält förseelsen till åtal.

Å förseelse, hvarom i 47 § sägs, må allmän åklagare tala allenast efter angifvelse af målsäganden.

Talan på grund af 47 § skall anhängiggöras vid allmän domstol. Förseelse mot annan bestämmelse i denna lag skall åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

49 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

Allmänna bestämmelser.

50 §.

Hvad i 17 kapitlet 11 § rättegångsbalken förordnas om dem, som rättens eller Konungens befallningshafvandes bud och ärende gå, gälle ock dem, som hafva att taga befattning med tillsyn å efterlefnaden af denna lag.

51 §.

Öfver beslut af yrkesinspektionens chefsmyndighet eller Konungens befallningshafvande i fråga, som omförmäles i denna lag, må klagan föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement inom tid, som för öfverklagande af förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

52 §.

Vid meddelande af föreskrift med stöd af 7, 17, 21 eller 41 § må Konungen tillika utsätta straff för förseelse mot föreskriften; dock må sådant straff i intet fall sättas högre än fängelse i sex månader.

53 §.

Beträffande verksamhet, som bedrifves af staten eller kommun, skall, hvad i denna lag är stadgadt om arbetsgifvare, gälla arbetsföreståndaren.

Stadgandet i andra punkten af andra stycket i 29 § samt föreskrifterna i 38 och 39 §§ skola icke äga tillämpning å verksamhet, som bedrifves af staten, utan skola i afseende å sådan verksamhet gälla följande bestämmelser:

a) Därest framställning i det afseende, hvarom nämnes i andra punkten af andra stycket i 29 § icke vinner godkännande, varde frågan hänskjuten till Konungens pröfning.

b) skulle yrkesinspektör eller bergmästare finna förhållande å visst arbetsställe påkalla åtgärd, som afses i 38 eller 39 §, skall yrkes-

inspektören eller bergmästaren därom göra anmälan hos den myndighet, hvilken öfver verksamheten har öfverinseende, hvarefter denna myndighet har att, efter omständigheterna, antingen vidtaga den påkallade åtgärden eller ock underställa ärendet Konungens pröfning.

Genom denna lag upphäfvas

lagen den 10 maj 1889 angående skydd mot yrkesfara,

lagen den 17 oktober 1900 angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke,

förordningen den 18 november 1881 angående minderåriges användande i arbete vid fabrik, handtverk eller annan handtering, i hvad denna förordning ännu gäller,

15 § 4 mom. och 19 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet samt

hälsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874 i hvad denna stadga åsyftar att bereda skydd åt arbetare vid användande till sådant arbete, hvarå denna lag äger tillämpning.

Däremot skall denna lag ej verka rubbning i de bestämmelser, som eljest i lag eller särskild författning finnas gifna i ämne, hvarom i denna lag är stadgadt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1913.

I afseende å verksamhet, industriell eller icke, som ej bedrivs i den omfattning 15 § angifver och som utöfvats redan före den tid, då denna lag träder i kraft, men ej varit underkastad lagen den 10 maj 1889 angående skydd mot yrkesfara, skall, så länge verksamheten utöfvas af samma arbetsgifvare och i samma lokal, dock högst under tio år från denna lags ikraftträdande, ej på grund af hvad i 5 § a) föreskrifves påfordras större luftutrymme än sju kubikmeter för hvarje i lokalen sysselsatt arbetare.

Hvad i 9 och 11 §§ finnes stadgadt angående viss ålder för minderårig, skall icke utgöra hinder för minderårigs fortsatta användande i det arbete, hvari den minderårige användes vid tiden för lagens ikraftträdande.

Hvad i 15 § stadgas, skall ej äga tillämpning i afseende å minderårig, som vid tiden för lagens ikraftträdande redan användes i sådant arbete, som samma § angifver; men åligger det arbetsgifvare att senast tre månader efter nämnda tid vara försedd med föreskrifven intygsbok för den minderårige, i hvilken bok dock läkarbetyg då ej erfordras. Intygsbok, hvarom här är fråga, vare pastor pliktig att utfärda jämväl på begäran af arbetsgifvaren.

Vid användande af minderårig i sådant arbete, som angifves i 8 § 1 mom. af lagen den 17 oktober 1900 angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke, må å arbetsställe, där samma lagrum hittills kommit till tillämpning, arbetstiden för minderårig af mankön, hvilken fyllt femton år, fortfarande utsträckas på sätt detta lagrum medgifver, intill dess med tillämpning af 16 § af denna lag bestämmelse härutinnan kan varda meddelad, dock ej under längre tid än tre år, från det denna lag trädte i kraft.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december
1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet friherre Adelsvärd anförde i underdånighet följande:

»Med anledning af tvenne Riksdagens skrivelser den 20 maj 1902 och den 14 mars 1903 uppdrog Eders Kungl. Maj:t den 20 januari 1905 åt en kommitté, sedermera vanligen benämnd yrkesfarekommittén, att verkställa revision af lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 och lagen angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke den 17 oktober 1900 jämte andra därmed sammanhängande författningar i syfte att tillse, hvilka ändringar i eller tillägg till nämnda lagar och författningar kunde finnas påkallade

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 1 saml. 78 häft. (Nr 104.) 4

af förhållanden, som framträdt vid deras tillämpning, särskildt i fråga om utstakande af mera än nu bestämda gränser mellan fabriksmässig drift och handtverksmässig näring. I sammanhang härmed skulle kommittén verkställa utredning, huruvida och vid hvilka industriella företag kvinnlig yrkesinspektion kunde finnas behöflig, huru densamma borde anordnas och hvilka kompetensvillkor sökande till inspektrisbefattning borde uppfylla. Kommittén skulle sedermera till Eders Kungl. Maj:t afgifva de utlåtanden och förslag, som af berörda revision och utredning kunde föränledas.

Kommittén fick redan vid sitt tillsättande mottaga ett stort antal yttranden från myndigheter, korporationer och enskilde beträffande de frågor, som kommitténs uppdrag afsåg. För att bereda sig ytterligare upplysningar infordrade kommittén yttranden i vissa ämnen från rikets samtliga besiktningsläkare för minderåriga arbetare m. fl. samt höll öfverläggningar ej blott med yrkesinspektörer och andra särskildt tillkallade sakkunnige utan äfven med arbetsgifvare och arbetare inom ett betydande antal olika fack. För sistberörda ändamål företogo jämväl kommitténs ledamöter och sekreterare under två månader en resa inom landet, hvarvid talrika industriella anläggningar besöktes. För att vinna närmare kännedom om lagstiftningsarbetet med hänsyn till hemindustrien lät kommittén en på detta område sakkunnig person besöka England, Tyskland och Österrike, och fick kommittén sedermera från honom mottaga en framställning om hemindustriens reglering genom lag.

Vid slutet af år 1909 afgaf kommittén sitt betänkande, hvilket, förutom redogörelser för utländsk lagstiftning samt utdrag af yttranden och öfverläggningsprotokoll m. m., innehåller förslag jämte motivering till lag om arbetarskydd, till lag angående hemindustriellt arbete och till lag angående kommunala tillsyningsmän enligt lagen om arbetarskydd samt ett förslag till organisation af skyddslagstiftningens myndigheter.

Öfver kommitténs betänkande hafva yttranden afgifvits af telegraf-, järnvägs-, väg- och vattenbyggnads-, medicinal-, domän-, landbruks- och vattenfallsstyrelserna, riksförsäkringsanstalten, öfverståthållarämbetet och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga län, 84 magistrater och en municipalstyrelse, samtliga bergmästare och yrkesinspektörer, två förste provinsialläkare, en förste folkskoleinspektör och fem folkskoleinspektörer, samtliga hushållningssällskaps, med undantag af ett, förvaltningsutskott, järnkontoret, sex handelskammare samt åtta fabriks- och handtverksföreningar eller därmed likartade institutioner, Sveriges industriförbund, Sveriges verkstadsförening, Sveriges allmänna

handelsförening, ordföranden i Sveriges handtverksorganisation, tre tekniska föreningar, städernas folkskoleinspektörsförbund, centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärareförening, ett folkskollärarmöte för ett stift, två arbetsgifvarfacksammanslutningar, landssekreteriatet jämte till landsorganisationen anslutna fackförbund, en afdelning af ett fackförbund, svenska arbetarförbundet, en arbetarförening samt två industrifirmor. Dessutom hafva samtliga domkapitel och Stockholms stads konsistorium afgifvit utlåtanden öfver 36 § i kommitténs förslag till lag om arbetarskydd.

Slutligen har kommerskollegium, till hvilket samtliga härofvan berörda yttranden, med undantag af några sent afgifna, ingifvits eller blifvit remitterade för att tagas i öfvervägande, afgifvit underdånigt utlåtande öfver betänkandet. I detta utlåtande, hvilket torde få biläggas detta protokoll, redogör kollegium för de mer beaktansvärda anmärkningar och yrkanden, som från andra håll framställts beträffande kommitténs förslag, samt framlägger själf en del ändringsförslag men tillstyrker dock öfverhufvudtaget kommitténs förslag.

Förslaget till lag om arbetarskydd, som utgör det förnämsta resultatet af kommitténs verksamhet, afser att bereda ersättning för förut omnämnda lagar angående skydd mot yrkesfara (yrkesfarelagen) och angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke (minderårighetslagen) samt förordningen angående minderårigas användande i arbete vid fabrik, handtverk eller annan handtering den 18 november 1881 (minderårighetsförordningen). Då bestämmelserna angående skydd mot yrkesfara samt angående minderårigas och kvinnors användande i arbete väsentligen hafva samma ändamål och, enligt kommitténs mening, jämväl böra hafva samma tillämpningsområde och till sin efterlefnad öfvervakas af samma myndigheter, har det syntts kommittén ändamålsenligt att sammanföra ifrågavarande bestämmelser i en gemensam lag.

Nu gällande svenska lagstiftning angående arbetarskydd — detta ord taget i mer inskränkt och egentlig bemärkelse — utgöres hufvudsakligen af nyssnämnda författningar. Efterlefnaden af yrkesfare- och minderårighetslagarna öfvervakas för närvarande af 8 yrkesinspektörer och en inspektör öfver sprängämnestillverkningen. Tillsynen öfver minderårighetsförordningens iakttagande åter saknar egna organ och är anförtrodd åt vederbörande hälsovårdsnämnd eller, där sådan ej finnes, kommunalnämnden.

Vill man angifva de väsentligaste bristerna, som för närvarande vidlåda det lagstadgade arbetarskyddsväsendet här i landet, torde man hafva anledning att i första rummet stanna vid de snäfvä gränserna för skyddslagstiftningens tillämpning. Samtliga nyss berörda författningar afse nämligen endast att bereda skydd åt arbetare vid industriella företag. Bortser man från minderårighetsförordningen, hvartill denna författnings ringa iakttagande lär berättiga, kan man till och med säga, att vår skyddslagstiftning i själfva verket är inskränkt till den fabriksmässiga industrien. Emellertid påkallar arbetet inom åtskilliga andra verksamhetsområden i lika, ja stundom högre grad skyddsbestämmelser, och motsvarande lagstiftning i andra kulturstater har äfven i regel en betydligt vidare omfattning.

I andra rummet skulle jag vilja framhålla den bristande möjligheten att utfärda specialbestämmelser för särskilda slag af sysselsättningar. För att bereda ett effektivt skydd utan onödiga olägenheter kräfvades i många fall, att de allmängiltiga skyddsstadgandena, som ju alltid måste gifvas en tämligen vid och sväfvande affattning, kompletteras med föreskrifter, anpassade efter de förhållanden, hvarunder en viss sysselsättning utöfvas.

För det tredje torde i detta sammanhang böra påpekas inspektionsväsendets otillfredsställande organisation och bristande arbetskrafter. Yrkesinspektörerna stå visserligen under inseeende af kommerskollegium, men någon verkligt sammanhållande, ledande och kontrollerande chefsmyndighet hafva de ej. Af de arbetsställen, som äro registrerade såsom underkastade yrkesinspektörernas tillsyn, inspekteras årligen endast omkring en niondel — i ett flertal andra länder skall hvarje arbetsställe inspekteras minst en gång om året.

Till afhjälpan af den första af ofvan angifna brister i skyddsväsendet föreslår kommittén att åt lagen om arbetarskydd gifva en nära nog allmängiltig tillämplighet och detta ej blott i afseende å de olika slag af verksamhet, den skulle omfatta, utan äfven med hänsyn till de kategorier af arbetande, som skulle komma i åtnjutande af dess skydd. Enligt kommitténs mening låter det rationellt taget sig ej göra att uppdraga någon snäfvare gräns för tillämpligheten, emedan missförhållanden, åtminstone i sanitärt afseende eller beträffande minderårigas användande, kunna förekomma inom alla slag af verksamhet och med hänsyn till alla kategorier af arbetande och det från samhällets synpunkt måste anses önskvärdt, att hvarje sådant missförhållande måtte kunna förekommas eller afhjälpas.

För att råda bot på den andra bristen har kommittén i flera

afseenden föreslagit befogenhet för Eders Kungl. Maj:t att, biträdd af ett »arbetsråd» utfärda kompletterande specialbestämmelser. Kommittén torde beträffande skyddslagstiftningens anordning kunna sägas göra gällande, att endast de hufvudsakliga bestämmelserna, som hafva karaktär af verkliga, allmängiltiga rättsregler, böra intagas i lagen. Föreskrifter, som kunna erfordras för de allmänna rättsreglernas tillämpning i afseende å särskilda slag af sysselsättningar eller användande af särskilda slag af maskiner eller dylikt, böra däremot enligt kommitténs mening utfärdas på administrativ väg, så att de kunna smidigt lämpas efter förhållandena och följa teknikens hastiga framsteg. Kommittén har emellertid ej i allo följt dessa grundsatser utan har i sitt förslag till lag om arbetarskydd funnit sig föranlåten upptaga jämväl en del föreskrifter af sist angifna art, emedan de redan förekomma i den gällande skyddslagstiftningen.

Med hänsyn till den tredje bristen i skyddsväsendet har kommittén bland annat framlagt förslag till en chefsmyndighet för yrkesinspektionen och till en högst betydlig ökning af tillsynsorganen.

Nu angifna brister och de åtgärder, som föreslagits till deras afhjälpan, hafva naturligen blifvit närmare belysta af kommittén och skola jämväl från min sida blifva föremål för vidare uppmärksamhet, men det har synts mig lämpligt att i detta sammanhang något beröra dem, emedan de gifva en föreställning om den väsentliga innebörden af förevarande ärende.

Kommitténs förslag till lag angående hemindustriellt arbete berör ett för den svenska skyddslagstiftningen hittills främmande ämne. Hemindustrien har under de senare åren varit föremål för mycket lagstiftningsarbete i andra länder, och jag tror, att man äfven här i Sverige kan hafva anledning att uppmärksamna de förhållanden, hvarunder denna industri bedrifves. En mångfald undersökningar, däribland äfven beträffande vissa områden för sådan industri i vårt land, utvisa nämligen, att det hemindustriella arbetet i stor utsträckning utöfvas på ett sätt, som med hänsyn till lokal, arbetstid, minderårigas och kvinnors användande samt synnerligast i afseende å arbetslönen från samhällelig synpunkt måste betecknas såsom otillfredsställande. Den fortskridande utvecklingen af skyddslagstiftningen för verkstadsarbetet anses för öfrigt leda till ökning af hemindustrien, särskildt på så sätt, att minderåriga och kvinnor, hvilkas sysselsättande med verkstadsarbete försvåras eller

omöjliggöres genom skyddslagstiftningen, tvingas taga sin tillflykt till det hemindustriella arbetet.

Kommittén torde sålunda ej saknat skäl att framlägga sitt här ifrågavarande lagförslag — en direkt anledning därtill hade dessutom gifvits genom en till kommittén remitterad, af centralförbundet för socialt arbete gjord underdånig framställning angående lagstiftning för hemarbetet. I sitt underdåniga utlåtande öfver kommitténs betänkande förklarar sig äfven kommerskollegium ej hafva något att i hufvudsak erinra mot lagförslaget.

Emellertid framhåller kommittén själf, såsom motivering till att kommittén ej vågat föreslå mer långt gående åtgärder, att kännedomen om utbredningen af det hemindustriella arbetet här i landet och om de villkor, hvarunder detsamma utöfvades, för närvarande vore alltför ofullständig. Ehuru kommittén onekligen vid affattandet af sitt förslag till lag angående hemindustriellt arbete gått till väga med ganska stor varsamhet, anser jag mig, med hänsyn till nyss berörda bristande kännedom, ej kunna på frågans nuvarande ståndpunkt tillstyrka förslagets upphöjande till lag. Detsamma har äfven på vissa håll, där hemindustri i någon större omfattning förekommer, framkallat starkt ogillande från näringsidkarnas sida.

Då lagstiftningsåtgärder mot missförhållandena inom hemindustrien, såsom redan antydts, emellertid lära vara af behovet påkallade, torde en såvidt möjligt fullständig och tillförlitlig undersökning af de förhållanden, hvarunder det hemindustriella arbetet bedrifves här i Sverige, böra utan dröjsmål igångsättas. Jag anhåller att få återkomma härtill i en särskild framställning.

Kommitténs tredje lagförslag, angående kommunala tillsyningsmän enligt lagen om arbetarskydd, har kommerskollegium, som föreslår en afsevärd inskränkning af det kommunala inspektionsväsendet, ansett lämpligen kunna ersättas med en ny paragraf i sistberörda lag. Som jag delar kollegii åsikt i denna fråga, har jag ej upptagit förslaget till lag angående kommunala tillsyningsmän.

De kvarstående af kommitténs förslag, till lag om arbetarskydd och till organisation af skyddslagstiftningens myndigheter, hafva,

till afhjälpande af en del anmärkta och eljest enligt min mening förefintliga brister hos förslagen, blifvit delvis omarbetade inom departementet.

Jag skall nu öfvergå till att paragrafvis redogöra för de ändringar, jag låtit vidtaga i kommitténs förslag till lag om arbetarskydd.

Dessförinnan må emellertid framhållas, att jag ej funnit anledning frångå nu angifna, af kommittén föreslagna rubrik för lagen. Visserligen torde denna rubrik, som mött åtskilligt ogillande, ej vara fullt tillfredsställande, men någon bättre synes, såsom kommerskollegium anmärker, ej vara möjlig att åstadkomma.

1 §.

Nu gällande skyddslagstiftning beträffande arbetets säkerhet och sundhet samt minderårigas och kvinnors sysselsättande kan, såsom förut påpekats, i hufvudsak sägas vara inskränkt till den fabriksmässiga industrien. Denna begränsning måste emellertid otvifvelaktigt anses för snäf.

Ser man till en början endast till den uppgift för skyddslagstiftningen, som i främsta rummet plägar uppmärksammas, nämligen att förekomma olycksfall i arbete, är det uppenbart, att arbetet inom många, nu utom denna lagstiftning liggande verksamhetsområden erbjuda lika, ja stundom t. o. m. större faror än nyssberörda industri. Lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901 omfattar också, förutom fabriksrörelse, ett afsevärdt antal grupper af verksamhet, och dess tillämpningsområde anses likväl, enligt ett af vederbörande myndigheter uppgjordt och granskadt revisionsförslag, böra i betydande mån utsträckas.

Söker man sedan bestämma, hvilka verksamhetsområden skyddslagstiftningen kan behöfva omfatta för att förekomma ohälsa till följd af arbete, finner man, att afsevärda hygieniska missförhållanden, t. ex. bristande utrymme, luftväxling, belysning eller uppvärmning, kunna förekomma inom flertalet sådana områden.

Beträffande slutligen sysselsättandet af minderåriga och kvinnor är det tydligt, att missbruk, exempelvis användande af alltför unga minderåriga, för lång arbetstid eller sysselsättande af kvinnor inom för kort tid efter deras nedkomst, kunna äga rum inom hvarje slag af verksamhet.

Att ett slag af verksamhet i regel skall erbjuda en viss, högre grad af fara för missförhållanden, synes ej böra sättas såsom villkor för skyddslagstiftningens tillämplighet. Tvärtom torde man på en god skyddslagstiftning böra kunna ställa den fordran, att densamma skall bereda möjlighet till afhjälpande af hvarje missförhållande, hvarå lagstiftningen har afseende, oafsedt inom hvilken verksamhet det förekommer. Frekvensen af missförhållanden inom olika slag af verksamhet får alltså ej vara afgörande för skyddslagstiftningens tillämplighet, men naturligtvis bör man, särskildt beträffande inspektionsväsendet, taga hänsyn därtill, så att sådana verksamhetsgrenar, som vanligen ej förete några afsevärda missförhållanden, i regel besparas kännning af skyddslagstiftningen.

På här anförda skäl kan jag ej annat än dela den af yrkesfarkommittén framställda meningen, att åt förevarande skyddslagstiftning bör gifvas en i det väsentliga allmängiltig tillämplighet. Jag tror för öfrigt, att en dylik utsträckning af skyddslagstiftningens tillämpningsområde ej blott måste anses väl befogad med hänsyn till den ständigt växande användningen af maskiner och andra farliga, tekniska hjälpmedel utan äfven bäst öfverensstämma med vår tids sträfvanden för förbättring af folkhygienien samt ungdomens andliga och kroppsliga utveckling.

Uti de yttranden, som afgifvits öfver yrkesfarkommitténs betänkande, erkännes äfven i allmänhet, att skyddslagstiftningen behöfver utsträckas, men från åtskilliga håll göres gällande, att kommittén i detta afseende gått för långt. Flertalet af de myndigheter, hvilka yttrat sig — däribland äfven kommerskollegium — förorda emellertid i hufvudsak eller hafva ej något väsentligt att erinra mot en sådan utsträckning af skyddslagstiftningens tillämpningsområde, som kommittén föreslagit.

Finner man sig alltså böra åt här ifrågavarande lag gifva ett väsentligen allmängiltigt tillämpningsområde, har man att se till, huru man på lämpligaste sätt skall gifva uttryck däråt. Kommittén säger helt generellt och kortfattadt, att lagen, med vissa undantag, äger tillämpning å hvarje verksamhet, industriell eller icke, hvori arbete utföres för arbetsgifvares räkning. I viss mån liknande resultat kan dock äfven vinnas genom en uppräknings af samtliga något så när afsevärda slag af verksamhet, för hvilka lagen kan vara af betydelse.

Till förmån för det af kommittén använda sättet och emot en uppräknings kunna anföras följande skäl. Det förra sättet torde bäst tillgodose det kraf på allmängiltighet, som här ofvan motiverats. Med

en generell formulering behöfver man nämligen ej befara, att vissa slag af verksamhet, för hvilka skyddslagstiftningen kan vara af behovet påkallad, blifva uteglömda. Ej heller erfordras några lagändringar eller andra åtgärder för att få nyuppkommande slag af verksamhet inbegripna under lagen. Någon tvekan för en arbetsgifvare, huruvida hans verksamhet är underkastad lagen eller ej, behöfver ej förekomma — med en uppräknings däremot lär ej kunna undvikas, att tvekan stundom uppstår, om en verksamhet är att hänföra till någon af de uppräknade kategorierna. Med hänsyn bland annat till att beteckningarna å olika slag af verksamhet ofta nog ej hafva någon fullt bestämd innebörd enligt språkbruket, möter det slutligen alltid svårighet att på tillfredsställande sätt formulera en uppräknings af ifrågavarande art.

För uppräkningsystemet åter talar, att lagen med detsamma ej behöfver omfatta en del verksamhetsgrenar, för hvilka den endast kan hafva ganska liten betydelse samt att det mer tydligt och åskådligt angifver hvad som faller under lagen, så att man lättare kan bilda sig ett begrepp om lagens tillämpningsområde.

I valet mellan här berörda två system har jag ansett det förra otvifvelaktigt böra gifvas företräde.

Har jag alltså ansett mig kunna i hufvudsak upptaga kommitténs förslag till angifvande af lagens tillämpningsområde, har jag likväl funnit anledning vidtaga vissa ändringar i förslaget.

I afseende å första stycket af 1 § har anmärkts, att det ej fullt tydligt angåfve, att det där förekommande ordet »verksamhet» vore att hänföra till arbetsgifvaren. Till afhjälpan af denna otydlighet hafva orden »hvari arbete utföres för arbetsgifvares räkning» ersatts med »hvari arbetare användes till arbete för arbetsgifvares räkning». Mot detta stycke har vidare anmärkts, att dess affattning medförde fara för att de kooperativa företagen komme att uteslutas från lagens tillämpning. I den mån arbetet i dylika företag icke kan sägas äga rum för någon arbetsgifvares räkning, måste nog äfven så blifva förhållandet. Kooperatören är i sådant fall hvarken arbetare eller arbetsgifvare och synes, lika litet som handtverkaren, hvilken arbetar utan biträde, skäligen kunna åläggas att till sitt eget skyddande vidtaga skyddsanordningar, begränsa sin arbetstid eller dylikt. I öfvervägande mån lär väl emellertid arbetet i de kooperativa företagen utföras mot aflöning eller på annat sådant sätt, att det måste anses äga rum för den kooperativa sammanslutningen såsom arbetsgifvare.

Till de af kommittén föreslagna undantagen från lagens tillämp-

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 1 saml. 78 häft. (Nr 104.) 5

ning har jag ansett mig böra föga ännu ett, hvilket med hänsyn till dess allmängiltighet upptagits i främsta rummet. Mot lagens nära nog obegränsade tillämplighet kan nämligen med skäl invändas, att dess bestämmelser stundom skulle komma att drabba personer, af hvilka man ej skäligen kan begära, att de skola hafva någon kännedom om eller tanke på lagen och hvilka dessutom ofta sakna den sakkunskap, lagens iakttagande i vissa fall förutsätter. Så skulle till exempel vara förhållandet, om en person tillfälligtvis anlitar en minderårig för att utföra ett ärende efter klockan 7 e. m. eller utan att förvissa sig om, att den minderårige afslutat sin skolgång, eller om ägaren af en villa-byggnad låter en arbetare mot dagspenning utföra reparationsarbeten å densamma. Särskildt obillig komme lagens tillämpning att te sig, för den händelse ett olycksfall inträffar. Arbetsgifvaren skulle kanske då på grund af bristande säkerhetsåtgärder, hvarom ej han men arbetaren ägt insikt — ehuru denne ej vårdat sig om att vidtaga sådana — blifva dömd att utgifva ett ruinerande skadestånd.

Sin egentliga betydelse kommer skyddslagstiftningen naturligtvis att hafva för den verksamhet, som bedrifves yrkesmässigt. Idkaren af sådan verksamhet kan i regel ej vara okunnig om, att hans verksamhet regleras af åtskilliga lagbestämmelser, bland annat skyddslagstiftningens, och vanligen besitter han äfven själf eller har eljest tillgång till den sakkunskap, som kan erfordras för skyddsbestämmelsernas behöriga iakttagande. I afseende å dylik mer permanent verksamhet torde också kostnaderna för skyddsanordningar så att säga gifva mer valuta.

Man kunde sålunda med visst fog ifrågasätta att begränsa lagen om arbetarskydd till att äga tillämpning allenast på verksamhet, som bedrifves på yrkesmässigt sätt. En dylik begränsning skulle emellertid från lagens skydd måhända utesluta rätt många arbetsföretag, som, om också ej hänförliga till yrkesmässig verksamhet, dock äro af så pass stadigvarande art och bedrifvas på sådant sätt, att lagens tillämpning å dem hvarken kan anses opåkallad eller oskäligen. Med hänsyn härtill har jag valt att genom en undantagsbestämmelse från lagens tillämpning fritaga arbete, som är af tillfällig beskaffenhet, med den inskränkning likväl, att arbetet ej utföres i någon såsom näring eller eljest på yrkesmässigt sätt utöfvad verksamhet.

De i kommittéförslaget under a)—d) angifna undantagen hafva bibehållits oförändrade, men undantaget för arbete ombord å fartyg har, då det syntts vara af mer speciell karaktär än öfriga undantag, upptagits sist. Beträffande den i ett af dessa undantag förekommande

beteckningen »medlem af arbetsgifvarens familj» delar jag kommerskollegii mening, att densamma ej skäligen kan tagas i så snäf bemärkelse, som kommittén angifvit i sin motivering, utan bör gifvas den något vidare tolkning, kollegium gör gällande.

Det af kommittén under e) upptagna undantaget har kommerskollegium funnit sig böra fullständiga med arbete vid undervisnings- eller fattigvårdsanstalt, hvarjämte kollegium ersatt straffinrättning med anstalt för tvångsarbete eller fängvård. Till här ifrågavarande slag af anstalter har af mig fogats uppfostringsanstalter. Kollegium synes, att döma af dess motivering, inbegripa sådana anstalter under undervisningsanstalter, men då detta förhållande ej torde vara uppenbart, har jag ansett dem böra särskildt nämnas. Till förekommande att någon, som ville tillgodonjuta förevarande undantag, skulle kunna vinna detta syfte genom att gifva ett produktionsföretag formen af undervisnings- eller uppfostringsanstalt, har beträffande dessa anstalter tillfogats bestämningen »allmän». Tydligtvis har äfven undantaget större skäl för sig med hänsyn till allmänna dylika anstalter, emedan dessa i regel lära vara underkastade mer betryggande kontroll än motsvarande enskilda anstalter.

Kommittén har jämställt ifrågavarande undantag med de öfriga under 1 § upptagna, d. v. s. från lagens tillämpning helt och hållet uteslutit det arbete, undantaget afser. Kommerskollegium, som funnit detta vara att gå för långt, föreslår att begränsa undantaget till lagens speciella minderårighetsbestämmelser. För min del kan jag ej finna annat, än att lagens stadganden till skydd mot olycksfall och ohälsa i arbetet skäligen böra och kunna äga tillämpning å sådant arbete, som här är fråga om. Hvad däremot angår de allmänna minderårighetsbestämmelserna och föreskrifterna rörande kvinnors användande i arbete, delar jag ej kollegii åsikt utan tror, att de ej skulle blifva till mycken nytta men möjligen förorsaka olägenheter. Jag har alltså låtit undantaget afse lagens samtliga bestämmelser rörande minderåriga och kvinnor.

Med anledning af de talrika anmärkningar, som framställts mot jordbrukets inbegripande under lagen om arbetarskydd, söker kommerskollegium i sitt utlåtande utreda behovet af skyddsbestämmelser för jordbruksarbetet. Kollegium kommer härvid, ehuru det ej förbiser, att ett undantagande, om ock blott delvis, af en viss näringsgren icke står i öfverensstämmelse med de allmänna grunderna för lagförslaget, till det resultat, att det förklarar sig ej hafva något att erinra mot, att lagen i afseende å arbete inom jordbruket får tillämpning allenast i hvad den afser åtgärder till förekommande af olycksfall i arbete vid

användande af maskiner. Då, såsom kollegium framhåller, lagens bestämmelser i öfrigt ej torde vara af något afsevärdare behof påkallade för jordbruksarbetet och det vidare måste anses angeläget att söka i möjligaste mån begränsa inspektionsväsendet och kostnaderna för det samma, har jag ansett mig böra biträda kollegii mening. I öfverensstämmelse härmed har jag till paragrafen fogat en inskränkande bestämmelse beträffande arbete inom jordbruket. Denna bestämmelse har emellertid gifvits en något mindre snäf affattning än kollegii uttalande, i det »maskiner» utbyts mot »maskinella hjälpmedel» samt därmed likställts ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck.

2 § i kommittéförslaget har till ändamål dels att, i brist på en verklig definition af begreppet »industriell verksamhet», gifva en föreställning om hvad kommittén åsyftat med detta begrepp och dels att jämte 3 § angifva, hvad som enligt lagen skulle förstås med fabriks- och handtverksmässig drift. Beträffande det förra ändamålet synes detsamma ej böra tillgodoses på denna plats i lagen. Begreppet industriell verksamhet har nämligen ej så stor betydelse för lagens tillämpning, att det kan anses motiveradt att angifva dess innebörd omedelbart efter bestämmelsen om lagens tillämpningsområde. Genom vissa i lagförslaget vidtagna ändringar har för öfrigt denna betydelse minskats. Med hänsyn till det senare af nyssberörda ändamål skulle jag vara böjd att frångå beteckningarna »fabriks»- och »handtverksmässig». Dessa beteckningar, som, förekommande i olika bemärkelser i skilda författningar (se kommittébetänkandet s. 65—67), redan förorsakat mycken svårighet vid lagtillämpningen, hafva nämligen numera ej mycket skäl för sig, sedan maskinella hjälpmedel, som varit det väsentligt utmärkande för fabriksindustrien, i alltjämt växande omfattning kommit till användning jämväl inom handtverkerierna. För andra verksamhetsområden än industrien torde äfven dessa beteckningar vara oanvändbara. En viss särskillnad till driftens omfattning måste visserligen anses erforderlig i en del afseenden, men den spelar, såsom kommittén påpekat, ej samma roll som »fabriksmässigheten» för yrkesfare- och minderårighetslagarna, d. v. s. att vara afgörande för lagarnas tillämplighet, utan har betydelse endast för tillämpningen af ett fåtal bestämmelser. Enligt min mening torde såväl i afseende å begreppet »industriell verksamhet» — i förevarande förslag ersatt med »industri-

ellt arbete» — som å berörda särskillnad beträffande driftens omfattning gälla, att begreppet eller särskillnaden lämpligast tydliggöres i det första lagrum, hvars tillämpning kan vara beroende däraf. Å öfriga ställen i lagen får man sedan i fall af behof begagna sig af hänvisning till detta lagrum.

2 §.

Med hänsyn till den betydelse begreppen »arbetare» och »arbetsgifvare» hafva för lagens tillämpning, har jag försökt dels något närmare bestämma det förra begreppet, dels ock — såsom från åtskilliga håll påyrkats — angifva innebörden af det senare. För att närmare bestämma begreppet arbetare har från detta begrepp uttryckligen afskilts sådan för annans räkning arbetande person, som i förhållande till denne andre är att anse såsom själfständig företagare. Den, för hvars räkning arbetet utföres, kan då ej anses såsom arbetsgifvare utan blir kund, och förhållandet mellan de båda parterna i fråga beröres ej af skyddslagstiftningen. Definitionen af arbetsgifvare anknyter sig till definitionen af arbetare och angifver såsom arbetsgifvare enhvar, för hvilkens räkning arbete utföres af arbetare — sist anförda ord taget i den bemärkelse nyss förut angifvits — under den förutsättning likväl att ej mellan de båda parterna står någon tredje person såsom själfständig företagare. Där så är fallet, såsom då en arbetare utför ett arbete, som en kund beställt hos hans arbetsgifvare, uppstår ej något egentligt arbetsförhållande mellan arbetaren och den, för hvars räkning arbetet utföres, utan den mellankommande, själfständiga företagaren, eller, där ett uppdrag om arbete förmedlas af mer än en sådan person, den själfständiga företagare, som står arbetaren närmast, blir att anse som hans arbetsgifvare.

3 §.

Mot kommittéförslagets 5 §, som dock i hufvudsak öfverensstämmer med nu gällande bestämmelse i ämnet, har från åtskilliga håll gjorts gällande, att den vore för sträng, och påyrkats vissa ändringar. Bland annat har från ett par arbetsgifvarsammanslutningars sida framställts yrkande på, att uttrycket »äro nödiga» måtte utbytas

mot »kunna anses nödiga». Visserligen torde ifrågavarande stadgande ej medföra några mot rättvisa och billighet stridande konsekvenser vid lagens tillämpning i och för sig, men nekas kan ej, att detta stadgande, åberopadt som stöd för talan om skadestånd — här är ej fråga om talan enligt förut berörda lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete — för ett i arbetet inträffadt olycksfall, synes kunna leda till dylika konsekvenser. En arbetsgifvare har t. ex. vidtagit alla vanliga skyddsåtgärder vid ett arbete, men ett olycksfall inträffar ej dess mindre. Undersökningen beträffande olycksfallet gifver vid handen, att detsamma kunnat förekommas genom en åtgärd, som arbetsgifvaren emellertid saknat anledning att tänka på. Olyckans inträffande visar, att denna åtgärd varit nödig, och då arbetsgifvaren är skyldig att vidtaga alla de åtgärder, som äro nödiga för att skydda hos honom sysselsatta arbetare mot olycksfall i arbetet, lär det ej vara uteslutet, att han enligt strafflagens 6:te kapitel, jämfördt med här ifrågavarande stadgande, skulle kunna blifva dömd till skadestånd, oaktadt han ej gjort sig skyldig till något enligt vanlig uppfattning straffvärdt förhållande. Till undvikande af en sådan obillig konsekvens har jag ansett orden »vidtaga alla de åtgärder, som — — äro nödiga» böra utbytas mot »iakttaga allt som — — skäligen kan anses af nöden». På samma gång en sådan ändring begränsar arbetsgifvarens skyldighet till hvad enligt vanlig mänsklig iakttagelse och bedömande kan finnas erforderligt i skyddsafseende, lär densamma ej gärna kunna sägas lända arbetarna till nackdel, då den på sätt och vis torde medgifva inspektionspersonalen en något större frihet vid föreskrifvandet af skyddsåtgärder.

Vidare har i ett flertal yttranden påyrkats, att i 5 § skulle uttryckligen angifvas, att man vid bedömande af behovet af skyddsåtgärder finge utgå från, att arbetarna iakttog vanlig försiktighet. En sådan förutsättning måste emellertid redan anses ligga i bestämmningen »nödiga» — »af nöden» enligt förevarande förslag — och torde sålunda ej behöfva gifvas ytterligare uttryck. Dock har jag trott det vara lämpligt att förevarande paragraf, som ju är af grundläggande betydelse för lagens bestämmelser mot yrkesfara, i hufvudsak angäfvat ej blott hvad arbetsgifvarna utan äfven hvad arbetarna hade att iakttaga till förekommande af dylik fara. I sådant ändamål har jag till paragrafen fogat ett tillägg, hvilket ålägger arbetarna att iakttaga tillbörlig försiktighet och hvilket därjämte upptager den i kommittéförslagets 9 § förekommande bestämmelsen om arbetarnas skyldighet att medverka till förekommande af olycksfall och ohälsa i arbetet.

4 §.

b).

Uti 6 § b) af kommitténs förslag har kommerskollegium föreslagit den ändring, att momentets senare del skulle göras beroende af förutsättningen »där så lämpligen låter sig göra». En inskränkande förutsättning synes visserligen härvidlag kunna hafva skäl för sig, men torde den enligt min mening böra stanna vid »där det utan större olägenhet låter sig göra».

Ordet »linbanor» i kommittéförslaget har utbytt mot »hängbanor», hvilken beteckning torde hafva en allmängiltigare innebörd.

e).

Med hänsyn till att den i kommittéförslagets 6 § e), efter yrkesfarelagens 2 § 2 mom. e), upptagna förutsättningen »där de iakttaga vanlig försiktighet» synes kunna gifva anledning till den tolkning, att ifrågavarande förutsättning ej skulle gälla beträffande öfriga skydds-föreskrifter, där den ej finnes uttryckligt angifven, har denna förutsättning uteslutits.

I enlighet med kommerskollegii förslag har ordet »golfvet» i samma lagrum ändrats till »golf».

i)

Med anledning af en del anmärkningar mot ordet »hastigt» i momentets senare punkt, hvilka synas föranledda af den föreställning, att detta ord skulle vara liktydigt med »omedelbart», har »hastigt» blifvit utbytt mot »så skyndsamt som möjligt».

p).

Då den ändring kommerskollegium föreslagit beträffande kommittéförslagets 6 § p) synes undanröja anledningen till de anmärkningar, som riktats mot detta moment, har jag ansett mig böra upptaga momentet i den af kollegium föreslagna affattningen.

5 §.

a).

Uti yrkesfarelagens 2 § 3 mom. föreskrifves bland annat ett luftutrymme af minst 7 kbm. per arbetare. För redan befintlig fabrik eller verkstad, där synnerligen verksam anordning för luftväxling vid-

tages, medgifves emellertid mindre luftutrymme. Yrkesfarekommittén har höjt det minsta tillåtna luftutrymmet till i allmänhet 10 kbm. per arbetare. Någon undantagsbestämmelse för redan befintliga arbetslokaler har kommittén ej föreslagit, utan har kommittén ansett, att den i viss mån obestämda formen för nyss angifna mått skulle göra en sådan undantagsbestämmelse öfverflödig. Den af kommittén föreslagna skärpningen i afseende å luftutrymmet har mött klander i ett flertal yttranden men tillstyrkes af kommerskollegium.

Ehuru en höjning af måttet för luftutrymmet otvifvelaktigt, såsom kommerskollegium framhåller, måste anses hafva goda skäl för sig med hänsyn till folkhygien och särskildt kampen mot lungtuberkulosen, lär det ej kunna förnekas, att ett påbud om i allmänhet 10 kbm:s luftutrymme per arbetare för många redan befintliga mindre företag, som hittills ej varit underkastade någon reglering i förevarande hänseende — jag tänker i främsta rummet på de små handtverkerierna — skulle medföra synnerligen svåra för att ej säga ödeläggande verkningar. Till förmildrande af dessa verkningar har jag ansett mig böra till lagen foga en öfvergångsbestämmelse, hvilken medgifver idkare af dylika mindre företag att under en tid af 10 år från lagens ikraftträdande använda lokaler med endast 7 kbm:s luftutrymme per arbetare.

Kommerskollegium har beträffande kommittéförslagets 7 § a) i sitt utlåtande föreslagit dels en omformulering af redaktionell innebörd och dels — med anledning af ett utaf yrkesinspektörerna framställt yrkande — att till momentet skulle fogas ett tillägg om skyldighet för arbetsgifvare, att, där inspektionsförrättare meddelat anvisning angående högsta tillåtna antalet arbetare i en arbetslokal, hafva sådan anvisning anslagen i lokalen. Det förra af dessa förslag har jag ansett mig böra upptaga, hvarjämte jag ersatt uttrycket »i allmänhet» med »i regel». Hvad åter det senare förslaget angår, har jag ej ansett detsamma kunna lämpligen upptagas i lagen. Yrkesinspektörs anvisning angående högsta tillåtna antalet arbetare i en arbetslokal är, liksom yrkesinspektörernas anvisningar i öfrigt, icke förbindande för arbetsgifvaren utan har endast karaktären af ett råd. Härmed torde enligt mitt förmenande ej låta sig väl förena att genom ett lagbud ålägga arbetsgifvaren att hafva sådan anvisning, oafsedt om han funne densamma befogad eller ej, anslagen i arbetslokalen. I viss mån lär det med de ifrågasatta anslagen afsedda syfttemålet kunna tillgodoses på det sätt, att inspektionsförrättaren antecknar anvisning om arbetarantalet uti den i 29 § föreskrifna anteckningsbok. Visa sig särskilda föreskrifter i ämnet af behovet påkallade, kunna sådan utfärdas med stöd af 7 §.

b), f), g), h) och i).

Uti b), f), h) och i) har jag ansett mig böra vidtaga de ändringar, som kommerskollegium föreslagit. Uti sistnämnda moment har vidare ordet »erforderlig» framför »söndagshvila» uteslutits, enär detsamma ej syntts ägnadt att på något sätt närmare bestämma det mått af hvila, hvarom här är fråga.

Beträffande g) har jag följt kollegii förslag i afseende å momentets första stycke, hvaremot jag uteslutit dess andra och tredje stycken. Dessa stycken hafva mött mycket ogillande och nekas kan ej heller, att de, särskildt till följd af sin obestämda affattning, synas ägnade att framkalla tvister och svårigheter vid tillämpningen. Vidare äro bestämmelserna i dessa stycken af så speciell art, att de ej låta sig väl infoga i en lag af den allmänna och grundläggande natur, som förevarande lag äger. Enligt kommitténs motivering skulle det förra af nu ifrågavarande två stycken förnämligast afse större byggnadsföretag, under det det senare stycket företrädesvis skulle åsyfta att bereda skydd åt de norrländska skogsarbetarna. Till ersättning för dessa styckens bestämmelser kan Eders Kungl. Maj:t med stöd af 7 § meddela särskilda föreskrifter för byggnads- och skogsarbeten, och kunna då dessa föreskrifter också närmare anpassas efter de förhållanden, hvarunder dylika arbeten pläga bedrivas.

6 §.

Detta lagrums första och andra stycken motsvara 8 § i kommittéförslaget, men har det första stycket till sin formulering något ändrats i enlighet med kommerskollegii förslag.

Såsom ett tredje stycke har tillfogats den med förevarande lagrum nära förbundna första föreskriften i kommittéförslagets 9 §.

Med hänsyn till att den allmänna bestämmelsen i kommittéförslagets 9 § om arbetarnas skyldighet att medverka till afvärjande af fara för olycksfall och ohälsa i arbetet, på skäl som anförts vid 3 § i förevarande lagförslag, öfverflyttats till detta lagrum och att förstnämnda paragrafs åläggande för arbetarna att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter och uppmaningar, hvarom förmäles i förevarande lagförslags 6 §, intagits i denna paragraf, har ej någon mot kommittéförslagets 9 § svarande paragraf upptagits i förevarande förslag.

Mot kommittéförslagets 10 § har bland annat från flera håll anmärkts, att detta lagrum skulle innebära en orättvisa mot de svenska maskintillverkarna och -försäljarna, emedan detsamma ej kunde göras gällande mot utländska leverantörer af maskiner. Vidare lär kunna anmärkas, att paragrafen berör ett förhållande, hvarå lagen enligt dess 1 § ej torde äga tillämpning, och att densamma vid olycksfall till följd af bristande skyddsanordningar eller dylikt skulle leda till svårigheter i afseende å bedömandet af skadestandsfrågan. Med hänsyn härtill och då jag särskildt anser det vara af vikt att undvika hvarje lagstiftningsåtgärd, som kan hafva sken att gynna utländska näringsidkare på de svenskas bekostnad, har jag från lagförslaget uteslutit här ifrågavarande lagrum jämte det därmed sammanhängande 2:dra stycket af kommittéförslagets 11 §.

7 §.

I sin motivering beträffande skyddslagstiftningens anordning framhåller yrkesfarekommittén, att dess förslag till lag om arbetarskydd ej åsyftar att utgöra en fullständig sammanfattning af alla för olika fall erforderliga skyddsbestämmelser. En tillfredsställande sådan sammanfattning vore nämligen nära nog omöjlig att åstadkomma, då å ena sidan densamma borde vara allmängiltigt hållen för att kunna tillämpas på alla möjliga i det oändliga varierande fall, men å andra sidan densamma tillika, för att göra det åsyftade skyddet något så när verksamt, måste meddela detaljerade och preciserade föreskrifter på många områden — två fordringar som svårigen låte sig tillbörligt tillgodose i en och samma författning. Vidare talade emot en sådan sammanfattning, att de allmängiltiga bestämmelserna, såsom varande af grundläggande betydelse och mer ägnade att äga bestånd för framtiden, lämpligen kunde hafva karaktär af lag, under det att specialföreskrifterna, hvilka närmast vore att anse såsom regler för de allmängiltiga bestämmelsernas tillämpning på vissa områden och hvilka måste kunna lätt ändras och fullständigas för att följa teknikens rastlösa utveckling, borde få utfärdas under enklare och mindre tidsödande former än dem, som gällde för lagars åstadkommande. I öfverensstämmelse härmed förklarar kommittén, att den med ifrågavarande lagförslag förnämligast afsett att åt vår skyddslagstiftning gifva en allmängiltig grundval, på hvilken den mer speciella skyddslagstiftningen sedermera, inom af lagen angifna gränser, i mån af behof och med anpassning efter förhandenvarande omständigheter kunde bygga vidare.

Den första bestämmelse i kommitténs lagförslag, som syftar på en sådan kompletterande lagstiftning, möter man i lagförslagets 11 §.

Äfven nu gällande yrkesfarelag är i väsentlig mån en författning af nyss berörda, grundläggande karaktär, men den förutser ej behovet af sin komplettering. Ett sådant behof har emellertid gjort sig gällande, och har man sökt tillgodose detsamma på det sätt, att yrkesinspektörerna vid gemensamma öfverläggningar inför vederbörande byråchef i kommerskollegium godkänt en del skyddsregler beträffande vissa slag af sysselsättningar m. m. Dessa regler hafva sedan offentliggjorts i de s. k. yrkesinspektionens cirkulär, hvaraf intill utgången af år 1910 utfärdats ett antal af 19. Någon tillfredsställande komplettering står emellertid ej att vinna på detta sätt, emedan cirkulären ej hafva förbindande kraft för arbetsgifvarna, ja ej ens för yrkesinspektörerna själfva.

Med hänsyn till de särskilda arbetsställena kunde man naturligtvis komma till ungefärligen samma resultat genom inspektionsorganens ingripande med stöd af de allmänna skyddsbestämmelserna som genom kompletterande speciallagstiftning enligt förevarande paragraf, ty sådan lagstiftning skulle ju ej heller kunna sträcka sig längre än hvad 3 § angifver. Men då inspektionsorganen hafva att vända sig till hvarje arbetsställe för sig och gifva anvisningar och råd, som ofta nog måste förnyas, innan de efterkommas, ja ej sällan för sitt förverkligande påkalla hänvändelse till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, och flera år kunna förflyta mellan inspektionsbesöken å ett arbetsställe, inses lätt, att detta sätt för genomförande af en viss skyddsåtgärd medför mycken omgång och tidsförlust. Har man genom tillfyllestgörande utredning kommit till den uppfattning, att en viss skyddsåtgärd måste anses af nöden i afseende å ett visst slag af sysselsättning, är det tydligtvis mest rationellt att helt enkelt påbjuda vidtagandet af denna åtgärd genom en författning, som gäller till allmän efterrättelse. I dylika specialfall, som låta sig väl öfverblicka och bedöma, bör det äfven kunna anses befogadt att till effektivitetens höjande förbinda skyddsföreskrifterna med direkt straffansvar.

Här ofvan har anförts yrkesfarekommitténs yttrande, att ifrågasvarande specialföreskrifter borde få utfärdas under enklare och mindre tidsödande former än dem, som gälla för lagars åstadkommande. Skulle sådana föreskrifter utfärdas såsom tillägg till lagen om arbetarskydd, d. v. s. med riksdagens medverkan, måste man i regel vara beredd på en afsevärd tidsutdräkt. Sedan kunde det hända, att lagtillägget, tack vare den tekniska utvecklingens snabbhet, redan vid

sitt utfärdande vore antikveradt men ändå måste oförändradt förblifva i kraft, till dess riksdagen hunne samtycka till dess ändring.

Vår gällande skyddslagstiftning erbjuder egentligen blott ett exempel på speciallagstiftning för en särskild sysselsättning, nämligen förordningen angående försiktighetsmått till förekommande af käkbensbrand (fosfornekros) bland arbetare i tändsticksfabriker den 9 december 1896, men denna förordning har tillkommit oberoende af yrkesfarelagen. Yrkesfarekommittén anför i sin motivering en del exempel på hvad som, om man hölle sig till yrkesinspektörernas berättelser samt framställningar till kommittén, möjligen kunde ifrågakomma att närmare reglera genom specialförfattningar enligt denna paragraf. Dessutom lämnar kommittén en förteckning öfver de olika slag af företag eller sysselsättningar, som i Tyskland och England gjorts till föremål för sådana författningar.

För att ytterligare belysa innebörden och betydelsen af ifråga-varande kompletteringsförfarande, som förekommer i flertalet kultur-stater, skall här nedan lämnas några exempel på speciallagstiftning beträffande yrkesfara i ett par mindre, med Sverige mer jämförliga stater.

I Danmark har sålunda utfärdats författningar angående boktryckerier och stilgjuterier, cigarr- och tobaksfabriker, järngjuterier och maskinfabriker, skofabriker, textilfabriker, tvätt- och strykinrättningar samt valkerier och färgier, snickerier och andra träförarbetsföretag, enskilda krutfabriker, bagerier och konditorier, inrättningar för rengöring af tyger, hvori bensin och dylika eldfarliga vätskor användas, anordning och bruk af hastigt löpande slipstenar och -skifvor samt af mekaniskt drifna elevatorer äfvensom angående anordning och drift af generatorgasanläggningar till motorbruk.

Uti Belgien, där likväl lagstiftningen rörande s. k. klassificerade anläggningar gifver myndigheterna anledning och tillfälle att meddela särskilda skyddsföreskrifter i afseende å ett mycket stort antal företag, har regeringen utfärdat specialförfattningar angående bland annat visst arbete vid fönsterglastillverkning, fabrikation af tändstickor samt af blyhvitt och andra blyföreningar, vaccination af arbetare, som handtera lump, byggnadsverksamhet och jordarbeten, arbete i stenbrott, belysningen i kolgrufvor, åtgärder mot masksjukan i vissa kolgrufvor, användande af blyhvitt vid målning af byggnader, företag för lastning, lossning, reparation och underhåll af fartyg och båtar, uppehållslokaler för arbetarna vid tegelbruk m. m., tillhandahållande af portativa andningsapparater i vissa kolgrufvor samt desinfektion af hår, afsedt till borsttillverkning.

Befogenheten att utfärda här ifrågavarande kompletterande författningar skulle enligt yrkesfarekommitténs förslag tillkomma Eders Kungl. Maj:t. En sådan anordning synes ej blott väl öfverensstämma med den ekonomiska lagstiftningsrätt, Konungen af ålder ägt, utan har äfven på senare tid kommit till användning i afseende å ett flertal lagar.

Kommittén har, förnämligast för att bereda Eders Kungl. Maj:t tillgång till sakkunnigt biträde vid det lagstiftningsarbete, som enligt dess lagförslag skulle ankomma på Eders Kungl. Maj:t, föreslagit inrättandet af ett arbetsråd, sammansatt af arbetsgifvar- och arbetarrepresentanter samt några s. k. opartiska ledamöter. Enligt en vid slutet af kommitténs lagförslag införd bestämmelse skulle Eders Kungl. Maj:t icke äga att utfärda allmänna föreskrifter till lagens komplettering utan detta råds hörande.

Enligt min mening torde det ej för nyssberörda ändamål vara af behovet påkalladt att inrätta ett arbetsråd, som komme att medföra afsevärd kostnad och som för öfrigt måste blifva en till ställning och uppgifter för vår administrativa organisation skäligen främmande institution. Yrkesinspektionens tillämnade chefsmyndighet, hvars organ i första hand komme att få kännedom om de förhållanden, som kunde kräfva kompletterande specialföreskrifter, torde nämligen blifva väl kvalificerad för ifrågavarande lagstiftningsarbete. För att gifva chefsmyndigheten ökad sakkunskap samt låta arbetsgifvares och arbetares intressen och önskemål behörigen göra sig gällande synes dessutom chefsmyndigheten vid sådant arbete lämpligen kunna förstärkas med representanter för arbetsgifvare och arbetare inom det eller de fack, som beröras af lagstiftningsåtgärden i fråga.

För att bättre förtydliga afsikten med 7 § har åt detta lagrum gifvits en från kommittéförslagets 11 § något afvikande affattning.

8 §.

Denna paragraf öfverensstämmer med 12 § i kommittéförslaget.

9 §.

Nu gällande bestämmelser rörande minderårigas användande till arbete — i minderårighetslagen och minderårighetsförordningen — äro, som förut påpekats, inskränkta till att gälla industrien, eller om man bortser från sistberörda, föga iakttagna förordning, den fabriksmässiga

industrien. Enligt kommitténs förslag skulle minderåriga inom snart sagdt alla möjliga slag af verksamhet inbegripas under skyddslagstiftningen. Men de minderårigas sysselsättande inom flertalet verksamhetsområden skulle endast vara underkastadt några allmänna, i vanliga fall föga kännbara bestämmelser och ej någon mer ingående reglering. En sådan reglering bibehålles för industrien samt utsträcket till handeln. Kommittén har likväl därmed ej afsett, att denna reglering skulle vara öfverflödigt för alla öfriga verksamhetsgrenar och kunna definitivt inskränkas till industri och handel. Men då kommittén ej funnit sig kunna företaga någon undersökning och utredning af de minderårigas användande inom alla möjliga yrken, har kommittén ansett sig böra nöjas med nyssnämnda utsträckning och med att i afseende å öfriga slag af verksamhet endast bereda möjlighet till regleringens utvidgning på administrativ väg i den mån så kunde finnas af behovet påkalladt.

Mot nu antydda anordning synes med fog kunna göras den anmärkning, att ett par af de bestämmelser, som begränsats till att gälla industrien och handeln, nämligen rörande ålder och afslutad skolgång, fullfölja syftemål, som väsentligen äro oberoende af sysselsättningsarten. När man med åldersbestämmelsen åsyftar att bereda de minderåriga tillfälle nå en viss kroppsutveckling, innan de börja användas i förvärfsarbete, samt hindra, att de alltför tidigt undandragas föräldrarnas ledning och tillsyn, har detta i regel berättigande, hvilken sysselsättning det än är fråga om. Och ser man på bestämmelsen om afslutad skolgång, framträder karaktären af allmängiltighet ännu tydligare. På den undervisning, skollagstiftningen vill tillförsäkra barnen, bör naturligen ej det ena slaget af förvärfsarbete få mer än det andra inverka störande. I afseende å nu berörda bestämmelser må för öfrigt påpekas, att åldersbestämmelsen anses vara af betydelse äfven för undervisningen. Saknad af sådan bestämmelse eller en låg åldersgräns lär nämligen motverka undervisningens utveckling och tillgodogörande, då det ofta gör sig gällande en benägenhet att låta de minderåriga så tidigt som möjligt få börja deltaga i förvärfsarbete.

På nu anförda skäl har jag ansett mig böra såsom allmängiltiga villkor för minderårigas användande till sådant arbete, som är underkastadt lagen, uppställda fordran på viss minimiålder och afslutad skolgång. Yrkanden i den riktning, dessa villkor angifva, hafva äfven framställts af representanter för folkskolan, såsom städernas folkskoleinspektörsförbund och centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskol-lärareförening.

Här ifrågavarande minimiålder har satts till fyllda 13 år i likhet

med hvad kommittén föreslagit i afseende å den fabriksmässiga industrien och kommerskollegium förordat jämväl beträffande handtverket och handeln. Kommerskollegium visar med siffror, hämtade ur folkundervisningskommitténs statistiska material (kollegii utlåtande s. 27), att af de barn, som år 1909 afgått från folkskolan efter avslutad lärokurs, omkring 83 procent och af dem, som samma år afgått efter att endast hafva inhämtat den s. k. minimikursen eller eljest erhållit tillstånd att lämna skolan, omkring 91 procent varit 13 år gamla eller äldre. Skall minimiåldern, så som förut antydts jämväl vara afsedt med densamma, motverka de minderårigas för tidiga afgang från skolan, kan denna ålder sålunda ej gärna sättas lägre än till 13 år.

Bestämmelsen om avslutad skolgång har formulerats något annorlunda än i kommittéförslagets 17 § b) m. fl. lagrum. Denna förändring har vidtagits med hänsyn särskildt till att den obligatoriska fortsättningsundervisning, hvartill förslag nu äro å bane och som väl skulle anses ingå i den minderåriges skolplikt, eljest skulle kunna förhindra den minderåriges användande i arbete.

Medgifvandet att använda minderårig till arbete under ferietid har begränsats till att gälla högst fyra månader af året, hvilket motsvarar den tidrymd, ferierna vid s. k. heltidsläsning pläga omfatta. Syftet med denna begränsning har varit att motverka den s. k. halftidsläsningen, hvarvid ferierna kunna uppgå till åtta månader af året.

Här bör måhända erinras om att i förevarande paragraf intagna villkor om viss ålder och avslutad skolgång, tack vare undantagsbestämmelserna under 1 §, ej beröra bland annat föräldrars rätt att använda sina barn till arbete eller minderårigas sysselsättande, vare sig af föräldrar eller andra, med hushållsarbete.

10 §.

Detta lagrum motsvarar 13 § i kommittéförslaget men har omformulerats i flera afseenden. Sålunda har åt bestämmelsen om de minderårigas skyddande mot fara för olycksfall, olika slag af hälso-skadlig inverkan eller sedlig våda gifvits en mer objektiv affattning, hvilken dels torde vara ägnad att i viss mån undanröjda det klander, som från arbetsgifvarhåll riktats mot bestämmelsen, och dels äfven synes lämpa sig bättre med hänsyn till bestämmelsens uppgift att utgöra grundval för den kompletterande lagstiftning, som förutses i 16 §.

Med anledning af de anmärkningar, som framställts mot förevarande bestämmelse i afseende å den sedliga vådan, må påpekas, att

här naturligtvis ej är fråga om sådana faror af moralisk art, som man ej kan undgå att möta i det dagliga lifvet, utan om sedliga faror af större styrka eller frekvens. Exempel på dylika faror lämna en del utländska skyddsförfattningar, som förbjuda bland annat minderårigas användande till förfärdigande af preventiva medel, till framställande af sådana tryckalster m. m., hvilkas försäljning såsom stridande mot goda seder förbjudas af strafflagarna eller hvilka eljest kunna såra de minderårigas moral, eller till arbete å utskänkings- och förlustelseställen.

Beträffande bestämmelsen om ledighet för deltagande i undervisning har jag i det väsentliga följt kommitténs förslag. Dock har jag, till angifvande att här afses mer ordnad och stadigvarande undervisning, från kommerskollegii ändringsförslag upptagit uttrycket »kurs för» etc. Vidare har »konfirmationsundervisning», i enlighet med yrkande af en reservant inom kommittén och kommerskollegii ändringsförslag, utbytt mot den mer allmängiltiga beteckningen »religionsundervisning». Till »skolundervisning» har slutligen fogats bestämningen »fortsatt» för att tydliggöra, att här i främsta rummet åsyftas den s. k. fortsättningsundervisningen — den vanliga folkskolekursen måste ju den minderårige enligt 9 § i regel hafva inhämtat, innan han får börja användas i arbete.

Kommerskollegii förslag att borttaga bestämningen »som helt eller delvis bekostas af staten eller kommun» och endast uppställa en fordran på att ledighet för undervisningens begagnande blifvit på visst sätt begärd, har jag icke ansett mig kunna upptaga. Det torde nämligen vara oskäligt att lagligen förplikta arbetsgifvaren att bereda den minderårige ledighet för begagnande af hvad för undervisning som helst. Dessutom synes man kunna befara, att en dylik utsträckning af arbetsgifvarens berörda skyldighet skulle i afsevärd mån försvaga förevarande bestämmelses efterlefnad öfverhufvudtaget, hvilket måste anses betänkligt med hänsyn särskildt till den obligatoriska fortsättningsundervisning, som väl lär vara att förvänta.

Kommittéförslagets 14 § har på de skäl, kommerskollegium an-
fört, icke upptagits i förevarande lagförslag.

11 §.

Detta lagrum öfverensstämmer med kommittéförslagets 15 §.

12 §.

Minderårigas användande till s. k. springsysslor regleras af kommittéförslaget närmare endast i afseende å handel och industri. Bestämmelserna i ämnet äro emellertid affattade på ett sätt, som torde vara ägnadt att föranleda en viss osäkerhet vid tolkningen. Sådana minderåriga, som användas till springsysslor utom arbetsstället, t. ex. för att bära hem varor till kunderna, synas nämligen endast med tvekan kunna sägas vara sysselsatta i handel eller industriell verksamhet. Tolkar man dock kommitténs minderårighetsbestämmelser för handel och industri på sådant sätt, att dylika minderåriga inbegripas under dessa bestämmelser, kommer man till det resultat, att lika arbete blir underkastadt olika bestämmelser. Och ännu större orättvisa måste ifrågavarande bestämmelser anses innebära med hänsyn till användandet af minderåriga till springsysslor vid arbetsställen, som ej äro att hänföra till handel eller industri, t. ex. banker, expressbyråer, telegraf- och järnvägsstationer, d. v. s. där de minderårigas användande icke skulle vara föremål för någon dylik reglering alls.

För att undanröja berörda osäkerhet och orättvisa har jag bland annat trott mig böra i lagen upptaga en uttrycklig, allmängiltig föreskrift om viss nattledighet för här ifrågavarande minderåriga. Denna föreskrift skulle, oafsedt de allmänna bestämmelserna i 10 §, jämte föreskrifterna om viss ålder och afslutad skolgång i 9 § reglera de minderårigas användande till springsysslor. Samma reglering har synts lämpligen kunna gälla äfven för minderårigas sysselsättande uti egentlig handelsverksamhet. I båda fallen är nämligen arbetet af mer intermittent natur, och enligt kommittéförslaget, med kommerskollegii däri föreslagna ändringar, skulle minderårigas användande i handel regleras hufvudsakligen i nyssnämnda afseenden.

Bestämmelserna mot minderårigas nattarbete äro i kommittéförslaget (16 § e) och 17 § f)), liksom för öfrigt i gällande skyddslagstiftning, affattade på sådant sätt, att de förbjuda minderårigas användande mellan viss tid å aftonen och viss tid å morgonen. För industrien, som i allmänhet äger möjlighet att förlägga och begränsa sin arbetstid efter godtfinnande, kan en dylik affattning af nattarbetsförbudet vara lämplig. Men för här ifrågavarande slag af verksamhet synes arbetstiden med hänsyn till kundernas vanor och kraf m. m. ej gärna låta sig allmängiltigt fixera till vissa klockslag, utan torde det vara

mer ändamålsenligt att, i likhet med lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909, föreskrifva en nattledighet af viss längd, hvaren den egentliga natt-tiden, begränsad till en kortare period, alltid skall ingå. Med denna kortare period, den allmängiltiga förbudstiden, satt till tiden mellan kl. 10 e. m. och 5 f. m. erfordras ej något undantag i afseende å säsongarbete, såsom kommittén föreslagit. Ej heller torde förevarande bestämmelse hindra minderårigas användande såsom biträden vid försäljning af mjölk och andra landtmannaprodukter, hvilket den af kommittén föreslagna tidsgränsen vid kl. 6 f. m. möjligen kunde göra.

Då, på de skäl kommerskollegium anført, ej några bestämmelser om arbetstidens längd eller raster synas påkallade i afseende å minderåriga, som sysselsättas uti handel, samt bestämmelser rörande sådana minderåriga i öfriga afseenden, som regleras genom 16 § i kommittéförslaget, meddelas i förevarande förslags 9 och 12 §§, har ej någon mot 16 § i kommittéförslaget svarande paragraf upptagits i förevarande förslag.

13 §.

Med hänsyn till den allmängiltiga bestämmelsen om minimiålder i 9 § finnes ej längre något skäl att begränsa förevarande paragrafs tillämpning till den större industrien, utan har den utsträckts till att afse såväl den större som den mindre industrien.

Såsom redan tidigare motiverats, har förtydligandet af begreppet »industriell», hvilket förtydligande intagits i kommittéförslagets 2 §, ansetts böra inflyta i förevarande lagrum. Till förekommande af osäkerhet vid tillämpningen af de särskilda bestämmelserna rörande industrien har kommerskollegium i afseende å kommittéförslagets nyssnämnda paragraf föreslagit, att till densamma skulle fogas ett bemyndigande för Eders Kungl. Maj:t att, där så funnes erforderligt, meddela bestämmelser, huruvida visst slag af verksamhet enligt lagen skulle räknas såsom industriellt eller icke. Något dylikt bemyndigande anser jag emellertid ej vara af behovet påkalladt. Yrkesinspektionens chefsmyndighet kan meddela sina underordnade organ direktiv beträffande sådana tvifvelaktiga fall, och då öfriga myndigheter, som hafva att

taga befattning med lagens tillämpning, antagligen i regel skulle godtaga dessa direktiv, torde småningom på grundval af desamma en tillfyllestgörande rättspraxis komma att utbilda sig.

I motiveringen till kommittéförslagets 2 och 3 §§ framhålles bland annat, att uti byggnadsverksamhet, särskildt husbyggnad, vanligen ingår ett flertal olika slag af verksamhet, hvaraf somliga äro att anse som industriella andra däremot ej. Då det måste anses olämpligt att utaf de minderåriga, som arbeta vid ett och samma företag, somliga skola vara föremål för förevarande paragrafs tillämpning under det andra, hvilkas arbete kanske är mer ansträngande, sakna någon motsvarande, skyddande reglering, har jag trott mig böra låta paragrafen omfatta jämväl byggnadsarbete. Förutom nu nämnda skäl må äfven framhållas, att industriellt och byggnadsarbete i många fall gå så i hvarandra, att det möter stor svårighet att afgöra, hvad som rätteligen är att hänföra till det ena eller det andra. Någon större olägenhet för arbetsgifvarna inom byggnadsfacket torde man ej behöfva befara af paragrafens bestämmelser, emedan dels dessa bestämmelser ej lära förskriva mycket annat, än hvad redan allmänt iakttages, och dels inom detta fack sysselsättas relativt få minderåriga och af dessa förmodligen endast en mindre del med annat än industriellt arbete. — Någon motsvarande utvidgning af tillämpningsområdet för öfriga bestämmelser i lagen, hvilka angifvas afse industriellt arbete, så att de äfven skulle gälla byggnadsarbete, synes, särskildt med hänsyn till sistberörda arbetes i regel ambulatoriska karaktär, ej böra ifrågasättas.

Begreppet »byggnadsarbete» är här, liksom industriellt arbete, taget i vidsträckt bemärkelse och afser sålunda att inbegripa ej blott uppförande af hus samt utförande af väg- och vattenbyggnadsarbeten utan äfven framdragande af ledningar i terrängen samt verkställande af sådana till föregående grupper ej hänförliga jord- och stenarbeten, som innebära en mer betydande omformning af marken.

I likhet med öfriga minderårighetsbestämmelser i förevarande förslag har paragrafens tillämpning anknutits till vissa slag af »arbete» här industriellt arbete och byggnadsarbete, i stället för den i motsvarande lagrum, 17 §, af kommittéförslaget använda beteckningen »verksamhet». Regleringen af de minderårigas användande torde nämligen otvifvelaktigt böra såvidt möjligt anpassas efter arten af deras användande. Men detta låter sig ej på tillfredsställande sätt göra, om man anknyter tillämpningen till viss verksamhet, enär i en och samma verksamhet ofta förekomma ganska olikartade arbeten, t. ex. verkstads- och kontorsarbete.

17 § a) och b) i kommittéförslaget ersättas i hufvudsak af 9 § i förevarande förslag. Den i förstnämnda lagrum förekommande undantagsbestämmelsen beträffande vissa slag af lätt arbete har emellertid uteslutits. Denna bestämmelse, som kommerskollegium för öfrigt velat omformulera till större allmängiltighet, har nämligen syntts dels ej vara af något starkare behof påkallad, då de minderåriga ju endast mer undantagsvis sluta skolan, förr än de fyllt 13 år, och dels vara ägnad att i afsevärd mån motverka de med åldersbestämmelsen i 9 § afsedda syften.

De särskilda momenten af 13 § i förevarande lagförslag öfverensstämma i hufvudsak med kommittéförslagets 17 § c)—g), affattade med iakttagande af kommerskollegii ändringsförslag. Emellertid har jag i b) ansett mig böra begränsa den sammanlagda undervisnings- och arbetstiden till den tidslängd, som a) medgifver i afseende å arbete, hvarjämte e) kompletterats till att afse jämväl det förhållande, att den minderåriga å samma dag användes till arbete af mer än en arbetsgifvare.

14 §.

Denna paragraf motsvarar 18 § i kommittéförslaget.

Såsom förut framhållits i afseende å kommittéförslagets 2 §, har det syntts mig lämpligast, att förutsättningarna för drift i sådan större omfattning, som kommittén betecknat »fabriksmässig», angifvas i den första paragraf, hvars tillämpning är beroende af dessa förutsättningar. I enlighet härmed hafva de intagits i förevarande lagrum. När sedan tillämpningen af någon efterföljande bestämmelse i lagen skall vara inskränkt till hvad kommittén benämner »industriell verksamhet, som bedrifves i fabriksmässig omfattning» angifves detta med uttrycket »sådant arbete, som angifves i 14 §» eller dylikt. Den vid 13 § påpekade förändringen, att minderårighetsbestämmelserna anknutits till »arbete» i stället för »verksamhet» är här af särskild betydelse, emedan detta medför, att man vid afgörande af frågor om driftens omfattning har att hålla sig endast till det industriella arbetet och icke skall medräkna sådana arbetare, som användas till annat arbete, t. ex. handels- eller kontorsgöromål, hvilket utöfvas i samband med det industriella arbetet.

Kommerskollegii förslag att förekomsten »i regel» af visst arbetarantal eller visst drifkraftbelopp skulle utbytas mot sådan förekomst »under någon tid af nästföregående eller löpande år», torde, om också medförande lättnad med hänsyn till tolkning och bevisning, innebära en alltför godtycklig begränsning för att böra upptagas i lagförslaget.

Då, såsom framhållits vid 13 §, nämnda paragraf skulle afse jämväl den mindre, handtverksmässiga industrien, finnes ej någon anledning att i förevarande förslag upptaga någon mot 19 § i kommittéförslaget svarande, särskild paragraf rörande minderårigas användande i sådan industri.

15 §.

Denna paragraf motsvarar kommittéförslagets 20 §. Ehuru detta lagrum gjorts till föremål för reservation inom kommittén samt äfven framkallat anmärkningar från andra håll, har jag i öfverensstämmelse med kommerskollegium ansett mig böra upptaga detsamma i väsentligen oförändrad affattning.

16 §.

Det bemyndigande, kommittéförslagets 21 § lämnar Eders Kungl. Maj:t att utfärda kompletterande specialföreskrifter rörande minderårigas användande i viss sysselsättning, är antingen, enligt paragrafens första stycke, betingadt af »hänsyn till särskilda omständigheter» och begränsadt till bestämmelser, som falla inom ramen för lagens direkta minderårighetsstadganden beträffande den fabriksmässiga industrien, eller ock, enligt det senare stycket, bundet vid förutsättningen af synnerlig fara för olycksfall, synnerlig ansträngning etc. och i detta fall innebärande oinskränkt befogenhet att förbjuda eller föreskrifva villkor för de minderårigas användande.

Enligt 40 § i förevarande lagförslag äger Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att i särskilda fall meddela föreskrifter till förverk-

ligande af 10 §:ns stadganden. På samma sätt som Eders Kungl. Maj:t kan sägas hafva befogenhet att med stöd af 7 § gifva allmängiltighet åt alla sådana föreskrifter, som Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande enligt 39 § kan meddela för tillämpandet i särskilda fall af 3 §, synes det böra tillkomma Eders Kungl. Maj:t att utfärda allmängiltiga föreskrifter i alla de afseenden, där Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande äger att meddela föreskrifter till tryggande af 10 §:ns tillämpning.

I enlighet härmed har jag ansett mig böra utesluta de villkor och inskränkningar, som kommittén knutit till ifrågavarande bemyndigande, och affatta förevarande paragraf i hufvudsaklig öfverensstämmelse med 7 §.

17 §.

Med det nu gällande förbudet mot kvinnas användande till arbete under jord i stenbrott eller grufva har kommittén sammanställt ett förbud mot användande af kvinnor under 21 år till lastning, stufning eller lossning af varor ombord å fartyg af viss minsta dräktighet. Det senare förbudet har emellertid enligt min uppfattning ej sin rätta plats i lagen om arbetarskydd utan torde lämpligare kunna meddelas på administrativ väg. För att göra åsyftadt gagn utan onödiga och oskäligen olägenheter måste nämligen ett dylikt förbud gifvas en ganska detaljerad affattning samt kunna lätt ändras efter omständigheterna — fordringar, som föga öfverensstämma med förevarande lagförslags allmängiltiga och grundläggande karaktär.

En af kommitténs ledamöter har reservationsvis påyrkat, att till kommittéförslagets 25 § skulle fogas en bestämmelse, motsvarande andra stycket af samma förslags 21 § men afseende kvinna i stället för minderårig. Kommerskollegium har upptagit denna reservation utom i hvad den rör våda i sedligt afseende. Förbudet mot arbete under jord samt kommitténs förslag till förbud mot lastningsarbete med mera ombord å fartyg visa dock oförtydbart, att anledning ej saknas att i öfverensstämmelse med reservationen beakta jämväl den våda i sedligt afseende, viss sysselsättning kan medföra för kvinnliga arbetare.

På grund af hvad ofvan anförts har förbudet i kommittéförslagets 22 § beträffande kvinnas användande ombord å fartyg uteslutits ur förevarande lagförslag. Genom upptagande, i andra stycket af 20 §, af nyss berörda reservationsvis påyrkade bestämmelse har tillfälle emellertid beredts Eders Kungl. Maj:t att tillgodose det ändamål, som det uteslutna förbudet äsyftar.

18 §.

Kommittén har, i 23 § af sitt förslag, beträffande den s. k. barnsängshvilan för kvinnliga arbetare i det väsentliga bibehållit samma bestämmelser, som nu gälla. I sin motivering framhåller kommittén emellertid, att det vore i hög grad önskvärdt, att tiden för denna hvila, hvilken i regel skall belöpa sig till fyra veckor men på tillstyrkan af läkare kan förkortas, afsevärdt utsträcktes men säger vidare, att kommittén ej ansett sig kunna föreslå någon utsträckning, då det ej finnes någon anordning, hvarigenom barnsängskvinnan tillförsäkrades skäligt underhåll under den tid, lagen hindrade henne att skaffa sig arbetsförtjänst. Så snart önskemålet om moderskapsförsäkring förverkligats, borde enligt kommitténs mening en lagändring vidtagas till förlängning af barnsängshvilan.

En af kommitténs ledamöter har reservationsvis påyrkat, att barnsängshvilan i regel skulle uppgå till sex veckor. Kommerskollegium föreslår ej någon ändring af kommittéförslaget i förevarande afseende men framhåller sin anslutning till kommitténs uttalande om önskvärdheten af en förlängning af barnsängshvilan, när moderskapsförsäkring blifvit införd.

Den 19 innevarande december hafva sakkunniga, tillkallade inom civildepartementet, afgifvit ett betänkande angående införande af moderskapsförsäkring, och enligt upplysningar, inhämtade från nämnda departement, lär proposition i ämnet antagligen komma att aflåtas till nästkommande års riksdag. Då möjlighet sålunda finnes för att moderskapsförsäkring kan vara inrättad här i landet vid den tid, då lagen om arbetarskydd träder i kraft, har jag, lifligt förvissad om den hygieniska och sociala betydelsen af längre ledighet vid barnsbörd, ansett mig böra föreslå sådan ändring af denna lags bestämmelse om barnsängshvila, att densamma komme att omfatta hela den tid, eller sex veckor, för hvilken understöd enligt berörda betänkande skulle utgå. Någon ändring af tillämpningsområdet för ifrågavarande bestämmelse har jag däremot ej anledning föreslå, enär den föreslagna obligatoriska moderskapsförsäkringen skulle vara inskränkt till den s. k. fabriksmässiga industrien.

I öfverensstämmelse med hvad som gäller i vissa främmande länder, t. ex. Tyskland och Schweiz, och som äfven från några håll påyrkats beträffande den svenska lagstiftningen i ämnet, har barnsängshvilan utsträckts till att afse äfven tiden före nedkomsten. Någon viss

tids ledighet före nedkomsten har emellertid ej föreskrifvits — därtill låter, såsom redan framhålles i kommitténs motivering mot ledighet under nu ifrågavarande tid, dagen för den väntade nedkomsten ej med tillräcklig säkerhet bestämma sig. Men den blifvande modern är berättigad till ledighet, när hon medelst intyg af läkare eller barnmorska kan visa, att hennes nedkomst sannolikt är att vänta inom två veckor. Efter nedkomsten skall alltid förflyta minst fyra veckor, innan hon får återtagas i arbete. Har hon börjat sin ledighet jämnt två veckor före nedkomsten, får hon återtagas på dagen fyra veckor efter densamma, men har hon, som kanske oftast blir fallet, gått från arbetet senare, kan hon ej få återinträda i arbetet förrän efter längre tids förlopp, från nedkomsten räknadt, än fyra veckor. Skulle hon åter hafva fått ledigt tidigare än två veckor före nedkomsten, kommer hennes ledighet, då hon ej under något förhållande får återtagas i arbetet förrän fyra veckor efter nämnda händelse, att sträcka sig öfver en längre tidrymd än sex veckor. I afseende å sistberörda fall är för öfrigt att märka, att arbeterskan under den tid, hvarmed hennes ledighet öfverskrider sex veckor, ej komme att vara tillförsäkrad understöd på grund af moderskapsförsäkringen.

I ändamål att säkerställa arbeterskans ledighet åtminstone med hänsyn till de fyra veckorna efter nedkomsten har, såsom villkor för hennes återtagande i arbetet, föreskrifvits, att medelst tillförlitligt intyg skall visas, att nämnda tid förflutit. Till möjliggörande af kontroll stadgas, att sådana intyg skola förvaras, till dess vederbörande tillsynsorgan tagit del af dem.

Såsom komplement till bestämmelsen om barnsängshvilen lämnas i paragrafens andra stycke ett par föreskrifter, som afse att skydda den kvinnliga arbetaren mot förlust af hennes anställning. Det kan nämligen ej anses tillfyllestgörande att endast bereda arbeterskan ersättning för mistade löneförmåner under den henne påtvungna ledigheten, hvilket nu moderskapsförsäkringen i större eller mindre mån skulle göra. Man måste äfven, såväl med hänsyn till rättskänslans kraf som i betraktande af arbeterskan-moderns i regel ökade behof af arbetsförtjänst, söka förekomma, att arbetsgifvaren afskedar henne till undvikande af de olägenheter, iakttagandet af bestämmelsen om barnsängshvila kunde medföra. Enligt berörda föreskrifter är en arbetsgifvare i regel förbjuden att afskeda arbeterska, som är hafvande eller åtnjuter barnsängshvila. För rätt därtill förutsättes, att särskildt förhållande, såsom genom hafvandeskapet betydligt nedsatt arbetsförmåga, lägger väsentligt hinder i vägen för hennes användande.

19 §.

Det i kommittéförslagets 24 § meddelande stadgande om erforderlig ledighet åt kvinna, som har att sköta hushåll, har kommerskollegium, under hänvisning till bland annat stadgandets obestämda affattning och en af collegium i dess underdåniga utlåtande påyrkad utredning angående begränsning af vuxna kvinnors arbetstid, ansett kunna utelämnas. Delande collegii nu angifna uppfattning, har jag uteslutit ifrågavarande stadgande.

Åt bestämmelsen om ledighet för kvinna, som ammar sitt barn, har med anledning af att denna bestämmelse ansetts böra förbindas med straffansvar, gifvits en något ändrad affattning.

Kommerskollegium har under beteckningen 24 + 1 § föreslagit ett påbud om sittplatser åt kvinnlig butikpersonal. En bestämmelse i detta syfte synes mig visserligen hafva skäl för sig, men jag finner ej, att den lämpligen kan upptagas i en lag af den beskaffenhet, hvarom här är fråga. Däremot lär en dylik specialbestämmelse kunna åvägbringas på det sätt, 7 § angifver, d. v. s. meddelas i en af Eders Kungl. Maj:t utfärdad specialförfattning.

20 §.

Såsom här ofvan beträffande 18 § anförts, har bestämmelsen rörande barnsängshvila bibehållits att gälla endast beträffande den fabriksmässiga industrien. Tydligtvis är emellertid behovet af sådan hvila, särskildt med hänsyn till fullgörandet af modersplikterna mot barnet, ej inskränkt till nämnda verksamhetsområde, men den föreslagna moderskapsförsäkringen, har väl förnämligast af statsfinansiella skäl, begränsats till detta område. I den mån berörda försäkring kan komma att utvidgas eller skäligt understöd på annat sätt kan blifva tillförsäkradt kvinnliga arbetare under barnsängshvila, böra alltså lagens föreskrifter angående dylik hvila utsträckas. Befogenhet att förordna om sådan utsträckning har, såsom äfven kommittén föreslagit, ansetts böra öfverlämnas åt Eders Kungl. Maj:t.

I paragrafens andra stycke har, såsom redan angifvits vid 17 §, upptagits bestämmelse om befogenhet för Eders Kungl. Maj:t att under

vissa förutsättningar meddela förbud eller föreskrifva villkor beträffande kvinnors användande i särskilda slag af sysselsättning.

21 §.

I enlighet med kommerskollegii yrkande under beteckningen 25 + ¹ § har jag ansett lämpligt att bland lagförslagets särskilda föreskrifter rörande kvinnors användande upptaga en erinran om lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909.

22 §.

Kommitténs förslag till omorganisation af skyddslagstiftningens myndigheter torde, såsom kommerskollegium påpekat, vara den del af kommitténs betänkande, som mött mest ogillande. Framför allt har den vidlyftiga och komplicerade inspektionsapparaten och de kostnader, densamma måste medföra, gifvit anledning till anmärkningar. Kommerskollegium har äfven i sitt utlåtande framlagt förslag till vissa förenklingar i inspektionsväsendet. Dessa förenklingar hafva upptagits af mig. Dessutom må i detta sammanhang erinras om mina förut berörda förslag att väsentligt inskränka lagens tillämpning i afseende å jordbruksarbete och att öfverflytta arbetsrådets hufvudsakliga uppgifter på yrkesinspektörernas chefsmyndighet, förstärkt med tillkallade sakkunnige.

Organisationen af skyddslagstiftningens myndigheter kan synas egentligen vara en fråga af administrativ natur, men fördelningen af tillsynsbefogenheten i afseende å skilda slag af verksamhet på olika grupper af tillsynsorgan torde vara af den allmänna betydelse, att densamma bör regleras genom lag. Detta är hufvudsyftet med förevarande paragraf. Antalet aflönade tillsynsorgan inom de olika grupperna måste åter tydligen närmast blifva beroende af de anslagsbelopp, som komma att beviljas.

Kommittéförslagets 26 §, som motsvarar förevarande paragraf, torde, oafsedt hvad här ofvan yttrats beträffande inspektionsapparaten vidlyftiga och komplicerade beskaffenhet, gifva skälig anledning till anmärkningar i flera afseenden. Jag har däraf funnit mig föranlåten att, förutom hvad kommerskollegium föreslagit, underkasta paragrafen en del förändringar.

I första styckets första punkt har »kommunala tillsyningsmän» enligt kommerskollegii förslag utbytt mot »kommunala tillsynsorgan». Uti andra punkten har införts »tillsynsorgan» för att erhålla en gemensam beteckning för alla dem, som hafva att utöfva

tillsyn å lagens efterlefnad. Med orden »med den befogenhet här nedan angifves» har afsetts att framhålla paragrafens ändamål att angifva fördelningen af tillsynsbefogenheten på de olika slagen af tillsynsorgan.

Bestämmelserna rörande de skilda tillsynsorganens kompetens inledes i kommittéförslaget med angifvande af bergmästarnas befogenhet. Med hänsyn till den dominerande ställning, som skulle tillkomma yrkesinspektörerna i afsende å inspektionsväsendet, har jag ansett, att yrkesinspektörerna böra upptagas i främsta rummet. Enligt kommittéförslaget skulle yrkesinspektörernas tillsyn omfatta hvarje verksamhet, som afses i lagen och som icke är underkastad bergmästares tillsyn, men kommittén säger vidare, att yrkesinspektörerna i främsta rummet skola ägna tillsyn åt sådan verksamhet, industriell eller ej, som bedrivs i den omfattning, kommittén gifvit beteckningen »fabriksmässig». I sitt förslag till organisation af skyddslagstiftningens myndigheter talar kommittén också beträffande yrkesinspektörerna om en omedelbar och en medelbar tillsyn — med den förre åsyftande tillsynen å fabriksmässig verksamhet, med den senare yrkesinspektörernas tillsyn i öfrigt. Då deras medelbara tillsyn skulle afse områden, hvilkas öfvervakande egentligen skulle åligga underinspektörer och kommunala tillsyningsmän, och sålunda ej kunna förväntas få någon afsevärd praktisk betydelse men ådraga yrkesinspektörerna ett omotiveradt vidsträckt ansvar för tillsynens fullgörande, har jag ansett mig lämpligen kunna begränsa deras tillsyn till de områden, hvaröfver de verkligen skola utöfva uppsikt — en ändring, som synes ägnad att medföra större enkelhet och reda i tillsynens fördelning. En sådan begränsning till hvad kommittén kallar yrkesinspektörernas »omedelbara tillsyn» skulle för öfrigt ej utesluta att yrkesinspektörerna, såsom kommittén afsett, kunde komma att ingripa till kompletterande af de underordnade tillsynsorganens tillsyn. Dels torde nämligen deras befogenhet att leda underinspektörernas och öfva inseende öfver de kommunala tillsynsorganens tillsyn i viss mån bereda dem tillfälle och anledning därtill, och dels skulle genom det bemyndigande, paragrafens sista punkt lämnar Eders Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter rörande jämkning af gränserna för skilda tillsynsorgans befogenhet, dylik kompletterande tillsyn vid behof kunna åvägbringas. I öfverensstämmelse med kommerskollegii förslag har ej blott jordbruk utan äfven handel, oafsedt i hvilken omfattning den bedrivs, undantagits från yrkesinspektörernas tillsyn.

I kommittéförslaget upptages yrkesinspektris såsom ett särskildt slag af tillsynsorgan, men tillika föreskrifves, att beträffande henne skall, på sätt utfärdad instruktion närmare angifver, i tillämpliga delar gälla,

hvad lagen stadgar om yrkesinspektör. Det synes då ej finnas mycket skäl för att genom en särskild beteckning gifva henne en särställning, som måste bidraga att göra inspektionsapparaten komplicerad. Stycket rörande yrkesinspektrisen har därför uteslutits, och har i stället uti stycket angående yrkesinspektörerna intagits ett medgifvande, att såsom sådan inspektör jämväl må anställas kvinna. Kommittén angifver yrkesinspektrisens uppgift vara att utöfva tillsyn i afseende å kvinnliga arbetare. För att kvinnlig yrkesinspektör, såsom äfven kommittén afsett, skall kunna ensam handhafva tillsynen å vissa arbetsställen, torde emellertid hennes befogenhet ej böra bestämdt begränsas till att afse endast kvinnliga arbetare — särskildt kan naturligtvis ifrågasättas att utsträcka hennes tillsyn till minderåriga arbetare. I föreliggande förslag säges därför, att kvinnlig yrkesinspektör, på sätt instruktion närmare angifver, *förnämligast* skall utöfva tillsyn beträffande kvinnliga arbetare.

Den af kommittén föreslagna bestämmelsen att assistenternas inspektionsverksamhet skulle äga rum på yrkesinspektörernas ansvar, har kommerskollegium velat utesluta, emedan en sådan öfverflyttning af ansvaret vore främmande för vår rättsuppfattning och ägnad att medföra svårigheter vid tolkning och tillämpning. Bestämmelsen har emellertid upptagits i förevarande förslag. Den torde nämligen innebära en lämplig garanti för att yrkesinspektörerna iakttaga tillbörlig varsamhet vid anlitande af assistenterna för utförande af inspektioner, och synes för öfrigt vara en naturlig konsekvens af assistenternas ställning af biträden hos yrkesinspektörerna.

Uti bestämmelsen rörande bergmästarna har slutet ändrats i det syfte, kommerskollegium framhållit, men gifvits en affattning, som synts bättre än kollegii ansluta sig till bestämmelsens formulering i öfrigt.

Underinspektörernas befogenhet angifves på ett sätt, som i sak öfverensstämmer med kommerskollegii förslag men i form innebär en förenkling.

Beträffande de kommunala tillsynsorganen gäller detsamma, som nyss sagts om underinspektörerna. Dock har medgifvandet till utsträckning af den kommunala tillsynens befogenhet utelämnats, emedan det ansetts vara inbegripet under förut omnämnda, i paragrafens sista punkt lämnade bemyndigande för Eders Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter rörande jämkning af gränserna för skilda tillsynsorgans befogenhet.

Bestämmelsen rörande specialinspektörer har, i enlighet med

kommerskollegii förslag, placerats efter bestämmelserna angående öfriga i paragrafen omnämnda tillsynsorgan. Kommittéförslaget angifver ej, hvilken myndighet det skulle tillkomma att besluta om anställande af specialinspektör. Då en dylik åtgärd emellertid kan innebära en ganska betydelsefull ändring i den af lagen fastställda fördelningen af tillsynen, har jag ansett det böra förbehållas Eders Kungl. Maj:t att förordna därom. Detta utesluter naturligtvis ej, att själfva antagningsrätten, när det gäller specialinspektör af mer underordnad ställning, kan öfverlämnas åt yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Åt den af kommerskollegium föreslagna bestämmelsen om rätt för yrkesinspektionens chefsmyndighet att i afseende å visst arbetsställe föreskrifva jämkning af gränsen mellan bergmästares och yrkesinspektörs tillsynsområden har jag, såsom förut antydts, ansett böra gifvas en mer allmängiltig karaktär, och har i sammanhang härmed berörda rätt öfverflyttats på Eders Kungl. Maj:t. — I regel lära bestämmelser rörande myndigheters organisation och kompetensfördelningen mellan dess olika organ meddelas af Eders Kungl. Maj:t på administrativ väg. När man emellertid beträffande tillsynen å förevarande lags efterlemnad, på skäl som förut angifvits, funnit sig böra lagfästa dylika bestämmelser, synes det för åstadkommande i de särskilda fallen af en effektiv tillsyn för minsta kostnad vara nödvändigt att kunna utan lagändring i någon mån rubba de skrankor, lagen uppställer mellan de olika tillsynsorganens befogenhet och detta jämväl i afseende å förhållandet mellan andra tillsynsorgan än yrkesinspektörer och bergmästare. Öfverflyttningen af ifrågavarande befogenhet till Eders Kungl. Maj:t skulle ej innebära, att det i hvarje särskildt fall skulle ankomma på Eders Kungl. Maj:t att föreskrifva jämkning, utan skulle Eders Kungl. Maj:t med hänsyn till fall af mindre räckvidd eller betydelse kunna uppdraga sådan befogenhet åt yrkesinspektionens chefsmyndighet.

23 §.

Förut berörda anmärkningar mot kommitténs förslag till organisation af skyddslagstiftningens myndigheter har i särskildt hög grad gällt de kommunala tillsyningsmännen. Kommerskollegium, som funnit de framställda anmärkningarna ej kunna fränkännas befogenhet, har framlagt ett förslag, som i hufvudsak går ut på, att särskilda tillsyningsmän i regel ej skulle tillsättas, utan att den kommunala tillsynen, liksom enligt gällande minderårighetsförordning, skulle utöfvas af hälsovårds- eller kommunalnämnd. Den kommunala tillsynen skulle dock

stå under yrkesinspektörernas öfverinseende, och i fall af behof skulle särskilda personer kunna tillsättas för dess utöfvande. Bestämmelserna härom skulle meddelas i en ny paragraf i lagen om arbetarskydd, och någon särskild lag angående de kommunala tillsyningsmännen skulle ej behöfvas.

Jag har ansett mig böra i allt väsentligt följa kommerskollegii förslag.

I förevarande lagrum, som utgör berörda nya paragraf, har dock tredje stycket underkastats ett par ändringar. För det första har jag uteslutit det af kommerskollegium föreslagna uttryckliga åläggandet för Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att hålla hand öfver, att hälsovårds- och kommunalnämnder fullgöra sina skyldigheter beträffande tillsynen. Ett sådant åläggande torde nämligen kunna föranleda den missuppfattning, att öfverinseendet öfver den kommunala tillsynen i första rummet skulle tillkomma Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och ej, såsom ämnadt är, yrkesinspektörerna och yrkesinspektionens chefsmyndighet. För det andra har det syntts påkalladt att tillerkänna Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande befogenhet att förelägga lämpliga viten för att förmå tredskande nämnder fullgöra sina här ifrågavarande åligganden. Den af kommerskollegium föreslagna påföljden, förordnande af särskild person såsom tillsynsorgan, kan ej i alla fall, t. ex. vid tredska att afgifva föreskrifna uppgifter, lämpligen komma till användning, och äfven i andra fall torde det kunna vara önskvärdt att i första hand äga tillgång till en påföljd af mindre ingripande natur. Bestämmelsen om rätt att förelägga viten får naturligtvis ej anses förhindra Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att i här afsedda fall omedelbart, utan föregående föreläggande af vite, förordna tillsynsorgan.

Sista stycket af förevarande paragraf i kommerskollegii förslag har utelämnats, emedan den bestämmelse rörande den kommunala tillsynen, till hvilken stycket hänförde sig, på förut angifna skäl blifvit utesluten. Det bemyndigande, som stycket lämnar Eders Kungl. Maj:t, torde för öfrigt ingripas i den befogenhet, som åsyftas med sista stycket af nästföljande paragraf.

24 §.

Kommerskollegium har föreslagit, att det genom en direkt bestämmelse i lagen skulle gifvas ett tydligt uttryck åt den af kommittén i dess motivering framställda principen, att den regelbundna tillsynen skäli-

gen kunde inskränkas till sådana områden, där arbetet i regel innebär en viss fara för olycksfall, ohälsa eller andra sådana missförhållanden, för hvilka lagen afser att råda bot. Emot detta förslag kan invändas, att den angifna principen är tämligen själfklar och alltid i viss mån måste göra sig gällande vid hvarje något så när rationellt ordnad tillsyn, och vidare att, om principen öfver hufvud taget skall komma till uttryck genom en författningsbestämmelse, detta borde ske i instruktionen för yrkesinspektionen. I betraktande af de betänkligheter, som lagens vidsträckta tillämpningsområde på många håll framkallat såväl med hänsyn till möjligheten af en effektiv tillsyn och som till obehaget af en allt och alla omfattande inspektion, har jag emellertid trott det vara lämpligt att gifva uttryck åt berörda princip i lagen. Detta har, i öfverensstämmelse med kommerskollegii förslag, skett genom att infoga ett nytt stycke i den paragraf, som lämnar föreskrifter om sättet för tillsynens utöfvande, d. v. s. som motsvarar kommittéförslagets 27 §.

Affattningen af ifrågavarande bestämmelse, som innehålles i första stycket af förevarande paragraf, har af mig något modifierats. Det har synts lämpligt att inleda bestämmelsen med en allmän, positiv föreskrift i ämnet, och vidare hafva, med hänsyn till de af mig föreslagna allmängiltiga bestämmelserna rörande minderåriga arbetares ålder och skolgång i 9 §, hänvisningarna till vissa mer speciella bestämmelser rörande minderårigas och kvinnors sysselsättande ej bibehållits.

I paragrafens sista punkt har vidtagits den förändring, att Eders Kungl. Maj:t tillagts befogenhet att meddela närmare föreskrifter jämväl angående tillsynens anordning. Härmed har särskildt åsyftats tillsynens fördelning på distrikt o. d.

Af de två bestämmelserna i kommittéförslagets 28 § har den förra, som synts lämpligare bära meddelas vid lagens slut, i något ändrad affattning upptagits såsom 53 § i förevarande förslag. Den senare bestämmelsen har däremot uteslutits, då den med densamma afsedda befogenheten väl ändå i regel måste anses tillkomma Eders Kungl. Maj:t.

25 och 26 §§.

Dessa lagrum motsvara kommittéförslagets 29 och 30 §§, men hafva i dem vidtagits de ändringar, som kommerskollegium föreslagit.

27 §.

Hvad kommittéförslagets 31 § föreskrifver beträffande yrkesinspektörerna, utgör väsentligen endast en af lagens utsträckta tillämpning motiverad utveckling af bestämmelsen i yrkesfarelagens 5 §, tredje stycket. Kommerskollegium har ej heller uti ifrågavarande föreskrift föreslagit annan ändring, än att den i paragrafens sista punkt angifna möjligheten till undantag skulle fritagas från begränsningen »i hvad de röra delägarskap».

Från yrkesinspektörernas sida har emellertid gjorts gällande, att berörda paragraf i kommittéförslaget vore öfver höfvan sträng mot yrkesinspektörerna och ej hade motsvarighet i de regler, som i allmänhet gällde för statens tjänstemän i förevarande afseende. Enligt min mening torde det ej kunna förnekas, att yrkesinspektörerna hafva åtskilligt fog för sina erinringar. Genom lagens tillämplighet å snart sagdt alla möjliga verksamhetsområden skulle yrkesinspektörs rätt att utöfva sådana ekonomiska funktioner, som här afses, blifva i synnerligt hög grad kringskuren, och detta fastän en dylik utöfning i afseende å många områden uppenbarligen ej kunde medföra någon afsevärd fara för partiskhet eller innebära någon olägenhet från konkurrenssynpunkt. Den verksamhet, i afseende å hvilken paragrafens bestämmelser rörande yrkesinspektörerna egentligen kunna anses påkallade, är och förblir nämligen den fabriksmässiga industrien eller sådan verksamhet, som åsyftas i förevarande lagförslags 14 §. Med hänsyn härtill har jag ansett mig kunna begränsa paragrafens förbud beträffande yrkesinspektör till att gälla i första rummet sådana företag, som äro underkastade hans tillsyn, och vidare sådana företag, hvarå 14 § har afseende, ändå att de icke äro underkastade hans tillsyn.

I bestämmelsen rörande eftergift har, såsom kommerskollegium föreslagit, begränsningen »i hvad de röra delägarskap» uteslutits. I stället har bestämmelsen, i öfverensstämmelse med hvad härofvan utvecklats, underkastats den inskränkningen, att »fråga icke är om företag, hvari bedrifves sådant arbete, som angifves i 14 §». Förut sättningen att hänsyn till billighet skulle så påfordra, har uteslutits,

då det från statens sida ej kan anses befogadt fordra mer, än att eftergiften kan ske utan men för tjänsten.

Beträffande underinspektörerna är paragrafen i sak förändrad endast med hänsyn till förut angifna tvenne uteslutningar ur eftergiftsbestämmelsen.

Assistenterna hafva enligt kommerskollegii förslag likställts med yrkesinspektörerna.

28 §.

Den i kommittéförslagets 32 §, som motsvarar förevarande paragraf, intagna bestämmelsen om att rätten till tillträde är begränsad till tiden mellan klockan 7 f. m. och 8 e. m. å söckendagar eller eljest då arbetet pågår, har syntts mig mindre motiverad. I det fall att man ej utifrån kan bedöma, huruvida arbetet i en arbetslokal pågår eller ej, skulle nämnda begränsning kunna förhindra ett tillsynsorgan att skaffa sig tillträde för att konstatera, om minderåriga eller kvinnor olagligen användas till nattarbete. Med hänsyn härtill har begränsningen utbytt mot en föreskrift om rätt till tillträde, »när helst de så påfordra». För att trygga arbetsgifvarna mot opåkallade inspektionsbesök å olämpliga tider torde emellertid tillsynsorganen i sin instruktion böra åläggas att ej företaga inspektioner nattetid eller å sön- eller helgdagar, med mindre de veta eller hafva skälig anledning misstänka, att arbetet pågår.

Kommittén har från motsvarande bestämmelser i yrkesfare- och minderårighetslagarna upptagit orden »arbetsgifvare eller arbetsföreståndare». Beteckningen »arbetsföreståndare» användes emellertid såväl i nämnda lagar som i förevarande lagförslag för att angifva den som förestår en af staten eller kommun bedrifven verksamhet, och föreskrifves det däri, att beträffande sådan arbetsföreståndare skall gälla, hvad som är stadgadt angående arbetsgifvare. Denna beteckning torde sålunda i nyssberörda bestämmelser vara tagen i annan bemärkelse. Då det måste anses olämpligt att i samma lag använda en beteckning i olika bemärkelser, och då ordet »arbetsföreståndare» dessutom ej synes på något särskildt lyckligt sätt angifva hvad här är fråga om, har jag ersatt här ofvan först anförda uttryck med »arbetsgifvare eller hans ställföreträdare å arbetsstället». Anmärkas bör måhända, att med »ställföreträdare» ej afsetts person, utrustad med formligt bemyndigande att representera arbetsgifvaren utan endast — i enlighet med den tolk-

ning, som nu i praxis lär gifvas åt »arbetsföreståndare» — den som på ett arbetsställe med hänsyn till de faktiska förhållandena för tillfället måste anses företräda arbetsgifvaren, d. v. s. i regel den högsta arbetsledare, som är närvarande å arbetsstället.

29 §.

Kommerskollegium har beträffande kommittéförslagets 33 § föreslagit, att yrkesinspektionens chefsmyndighet skulle fastställa formulär för de i denna paragraf föreskrifna anteckningsböcker. Då jag ej kan finna någon särskild uppställningsform påkallad för de anteckningar, som skulle göras i dessa böcker, och då det knappast torde vara lämpligt, att en obetydlig afvikelse från det fastställda formuläret skulle föranleda straffpåföljd, har jag ansett mig ej böra upptaga kommerskollegii ändringsförslag. Med hänsyn till att anteckningsbok bör hafva tillräckligt stort format och om möjligt äfven vara försedd med anordning för förvaring af sådana tjänstemeddelanden, som skola biläggas boken, torde yrkesinspektionens chefsmyndighet emellertid böra söka förmå någon firma att utgifva dylika böcker, inrättade i enlighet med af chefsmyndigheten godkänd modell.

Paragrafens början har något omredigerats i ändamål att förekomma, att ifrågavarande böcker skulle anses tillgängliga för hvem som helst och möjligen kunna utnyttjas i konkurrenssyfte. I betraktande af att bestämmelserna om anteckningsböcker ej låta sig genomföra i afseende å arbetsställen för ambulatorisk verksamhet — särskildt gäller detta med hänsyn till paragrafens senare stycke — har jag inskränkt paragrafens tillämpning till sådana fall, där arbetet »bedrives på stadigvarande sätt». Då det ej kan anses påkalladt, att inspektionsförrättaren skall anteckna anvisningar och råd äfven af den obetydligaste innebörd, har ifrågavarande anteckningsskyldighet begränsats genom bestämningen »som han anser böra affattas skriftligen».

30 §.

Den arbetsgifvaren eller arbetsföreståndaren i 34 § af kommittéförslaget ålagda skyldigheten att underrätta inspektionsförrättaren om arbetarnas val af ombud och dessa om inspektionsförrättarens närvaro å arbetsstället har gjorts beroende af den betingelsen, att arbetsgifvaren eller arbetsföreståndaren mottagit anmälan om sådant val. Detta är emellertid ej lämpligt i afseende å arbetsföreståndaren eller, såsom

han här, på grund af hvad i 28 § anförts, benämnes »arbetsgifvarens ställföreträdare å arbetsstället», då ju därmed ej skulle afses någon viss, på särskildt sätt bemyndigad person utan den som vid inspektions-tillfället å arbetsstället faktiskt måste anses företräda arbetsgifvaren. Med hänsyn härtill har paragrafens senare punkt delvis omformulerats.

31 §.

Kommittéförslagets bestämmelser rörande intygsböcker, i 18 §, och förteckningar öfver minderåriga arbetare, i andra stycket af 35 §, skulle äga tillämpning allenast å den fabriksmässiga industrien. Kommerskollegium, har i en paragraf, betecknad 34⁺¹, på såsom det synes mig goda grunder, föreslagit, att arbetsgifvarna inom handel och handverk, hvilka verksamhetsgrenar ju med hänsyn till användande af minderåriga skulle vara underkastade en med fabriksindustrien tämligen likartad reglering, borde åläggas ej mindre att föra förteckningar öfver sina minderåriga arbetare än äfven att vara försedda med intyg om dylika arbetares ålder och därom att dessa, för såvidt ej användandet afsåge allenast ferietid, afslutat sin skolgång.

Genom 9 § i förevarande lagförslag hafva bestämmelserna rörande ålder och skolgång utsträckts till att gälla alla minderåriga, som användas i sådant arbete, som skall vara underkastadt lagen. En nödvändig konsekvens häraf har synts mig vara att i motsvarande omfattning utsträcka arbetsgifvarnas förpliktelse att vara försedda med intyg angående nu nämnda förhållanden. Och då ofvan berörda förteckningar, oafsedt deras önskvärdhet för möjliggörande af statistik öfver här ifrågavarande minderåriga, torde erfordras för kontrollen beträffande de minderåriga, har jag funnit mig föranlåten att jämväl föreslå en lika långt gående utsträckning af skyldigheten att föra förteckningar.

32 §.

Denna paragraf, som motsvarar första stycket af kommittéförslagets 35 §, är affattad i väsentlig öfverensstämmelse med kommerskollegii ändringsförslag.

33 §.

Af rikets samtliga domkapitel samt Stockholms stads konsistorium, hvilka, såsom tidigare omförmäls, afgifvit utlåtanden öfver 36 § i

kommittéförslaget, har det stora flertalet förklarat sig i hufvudsak ej hafva något att erinra mot eller ej vilja afstyrka nämnda lagrumms bestämmelser rörande sättet för intygsböckers utfärdande m. m. Kommerskollegium har beträffande dessa bestämmelser föreslagit vissa förändringar, hvilka jag ansett mig böra upptaga. Åt det sista, af kollegium tillfogade stycket, har jag likväl gifvit en något förenklad affattning.

34 §.

Medicinalstyrelsen har i afseende å kommittéförslagets 37 § ifrågasatt, huruvida ej de däri föreskrifna, årliga läkarbesiktningarna af minderåriga arbetare kunde inskränkas till att äga rum blott hvar annat år. Emot en sådan inskränkning anföras emellertid från kommerskollegii sida flera skäl, hvilka synas mig af sådan betydelse, att jag ej funnit mig kunna upptaga medicinalstyrelsens förslag.

Flertalet af de ändringar, som kommerskollegium föreslagit i paragrafen, hafva upptagits af mig. Endast i afseende å andra styckets sista punkt kan jag ej dela kollegii mening. Att, såsom kollegium föreslagit, utsträcka den däri stadgade rätten till ändringssökande till att gälla jämväl den minderåriges målsman, ja möjligen äfven den minderårige själf, synes mig nämligen icke af behofvet påkalladt, då besiktningsläkaren väl endast på ganska starka skäl lär föreskrifva ändring i den minderåriges användande, men däremot vara ägnadt att förorsaka osäkerhet och förvecklingar. Kollegii förslag att flytta hela ifrågavarande stadgande till ett senare lagrum, 43 § i kommittéförslaget, som särskildt skulle vara afsedt för bestämmelser om ändringssökande i olika fall, har ej följts, emedan det i öfrigt saknats anledning att i förevarande lagförslag upptaga någon mot nämnda lagrum i kommittéförslaget svarande paragraf.

35 §.

Enligt första stycket af kommittéförslagets 38 § skall besiktningsläkare äga lika rätt till tillträde till arbetslokal, som 32 § i nämnda lagförslag tillförsäkrar dem, som hafva att taga befattning med tillsyn å lagens efterlefnad. I den förra paragrafens andra stycke ålägges arbetsgifvare eller arbetsföreståndare att vid besiktning tillhandagå besiktningsläkaren med erforderliga upplysningar och att hålla i lagen föreskrifna böcker och förteckningar tillgängliga — d. v. s. samma ålägganden, som i den senare paragrafen stadgas gent emot dem,

som hafva att taga befattning med tillsynen. Då nu jämväl öfriga bestämmelser i denna senare paragraf — om rätt att företaga undersökningar och om bevarande af yrkeshemlighet — synas lämpligen kunna äga tillämpning med hänsyn till besiktningsläkare och besiktningsförrättning, har jag i förevarande paragrafs första stycke föreslagit, att hela 28 §, som motsvarar 32 § i kommittéförslaget, skall gälla i afseende å besiktningsläkare och af sådan läkare verkställd besiktning.

I paragrafens andra stycke, ur hvilket de tvenne senare föreskrifterna uteslutits med anledning af första styckets förändring, har i något ändrad affattning upptagits det af kommerskollegium föreslagna tillägget om skyldighet för arbetsgifvaren eller hans ställföreträdare att föranstalta om att samtliga vid arbetsstället sysselsatta minderåriga infinna sig till besiktningen.

36 och 37 §§.

Dessa paragrafer hafva affattats i hufvudsaklig öfverensstämmelse med kommerskollegii förslag till ändring af kommittéförslagets 39 och 40 §§.

I den förre paragrafens andra stycke har dock hänvisningen till paragrafen om barnsängshvila uteslutits, emedan tidigare återinträde i arbete med stöd af läkarbetyg enligt förevarande lagförslag ej längre skulle vara medgifvet. Ej heller synes det läkarbetyg, som detta förslags stadgande om barnsängshvila omnämner såsom betingelse för rätt att lämna arbetet med hänsyn till väntad nedkomst, behöfva beaktas i detta sammanhang, då det kan ersättas med intyg af barnmorska och sådan rätt för öfrigt väl endast i undantagsfall lär komma att göras gällande.

38 §.

De i kommittéförslagets 41 § angifna paragrafnummer hänvisa dels till bestämmelser, hvilka väsentligen utgöra ett komplement af formell innebörd till lagens tidigare minderårighetsföreskrifter af mer reell natur, och dels till vissa ordningsbestämmelser. Dessa båda kategorier af bestämmelser hafva synts mig böra fördelas på skilda stycken. Bestämmelserna af den förre kategorien, hvilka innehållas i den andra t. o. m. den femte af de uppräknade paragraferna, torde med hänsyn till härifrågavarande utsträckning böra vara beroende af samma förut-

sättning, som är uppställd för tillämpningen af 16 §. Den senare kategoriens bestämmelser, meddelade i den första och sista af de upptagna paragraferna, hafva inskränkts till arbetsställen, där arbetet på stadigvarande sätt bedrifves i den omfattning 14 § angifver — till ambulerande eller mindre arbetsställen torde en utsträckning af bestämmelserna knappast med skäl kunna ifrågakomma.

På de skäl, som tvenne reservanter inom kommittén samt kommerskollegium och åtskilliga andra myndigheter m. fl. anfört mot 42 § i kommittéförslaget, har ej någon mot detta lagrum svarande paragraf upptagits i förevarande lagförslag.

Med hänsyn till att ej något af de fall af beslutanderätt för yrkesinspektörer och bergmästare, som kommittéförslagets 43 § omnämner, ansetts böra bibehållas, har jämväl denna paragraf utelämnats.

39 §.

Första stycket af denna paragraf, som motsvarar kommittéförslagets 44 §, har bibehållits väsentligen oförändradt.

Andra stycket af kommittéförslagets 44 § förutsätter ett hyresafstal. Nu kan det emellertid förekomma, att arbetslokal, maskin eller redskap begagnas af annan än ägaren utan dylikt aftal, t. ex. när en person åtagit sig att åt en skogsägare försåga en del virke vid en skogsägaren tillhörig såg. Då det synes lämpligt, att förevarande paragraf kan tillämpas jämväl i sådana fall, har åt dess senare stycke gifvits en något allmängiltigare affattning.

Enligt sista punkten i kommittéförslagets 44 § skulle sådant förbud, som paragrafen afser, lända till efterrättelse utan hinder af besvär. Detta innebär en skärpning i jämförelse med yrkesfarelagens 8 §, som föreskrifver dylikt ovillkorligt ikraftträdande endast i fall af synnerlig fara. Denna yrkesfarelagens ståndpunkt torde äfven hafva fog för sig. I afseende å andra fall måste nämligen en bestämmelse om ett ovillkorligt ikraftträdande i regel te sig som en omotiverad stränghet mot arbetsgifvaren. Dessutom skulle en föreskrift i nu berörda syfte i af-

sevärd mån göra besvärsrätten illusorisk, då arbetsgifvaren kanske i många fall kunde blifva tvungen bekosta den anbefallda skyddsåtgärden, innan hans besvär upptagits till pröfning eller blifvit afgjorda. Med hänsyn härtill och då Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande äfven enligt förevarande förslag skulle äga att i fall af synnerlig fara meddela förbud att träda i kraft omedelbart, har jag icke upptagit ifrågavarande punkt från kommittéförslaget.

40 och 41 §§.

Dessa paragrafer öfverensstämma i sak med kommittéförslagets 45 och 46 §§.

42 §.

Första punkten af denna paragraf, som motsvarar kommittéförslagets 47 §, har fullständigats med hänvisningar till ett par nya paragrafer, 9 och 12, hvarjämte hänvisning upptagits till den i 19 § af förevarande förslag intagna bestämmelsen om ledighet för kvinna att amma sitt barn. Förseelse mot denna bestämmelse har nämligen, såsom förut omförmälts, synts mig böra föranleda straffansvar. Den omformulering, punkten i öfrigt undergått, är föranledd af de förändrade bestämmelserna rörande kvinnors barnsängsledighet.

Paragrafens andra stycke har uteslutits på den grund, att betingelsen om afslutad skolgång genom 9 § utsträckts till att gälla minderårigas användande i hvarje arbete, som är underkastadt lagen.

Kommittéförslagets 48 § har ej ansetts behöfva upptagas i förevarande förslag, då det ej lär råda någon tvekan om Eders Kungl. Maj:ts befogenhet att stadga straffansvar i författningar, som det ankommer på Eders Kungl. Maj:t att utfärda.

43 §.

Förutom de fall, för hvilka kommittéförslagets 49 § stadgar straff, har i förevarande paragraf föreslagits straffansvar för arbetsgifvaren

dels för underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse bestämmelsen i tredje stycket af 18 § angående skyldighet att förvara sådant intyg, som föreskrifves i denna paragraf, och dels för underlåtenhet att, på sätt 35 § angifver, medverka beträffande läkarbesiktning af minderåriga arbetare.

44 §.

Denna paragraf öfverensstämmer i sak med kommittéförslagets 50 §.

45 §.

Första stycket af denna paragraf, som motsvarar 51 § i kommittéförslaget, har omformulerats i syfte att tydligare framhålla, mot hvem paragrafens ansvarsbestämmelse är riktad.

46 §.

Med 52 § i kommittéförslaget har hufvudsakligen åsyftats att råda bot på arbetarnas mycket klandrade benägenhet att aflägsna skyddsanordningar, men har ifrågavarande paragraf affattats på sådant sätt, att densammas tillämplighet sträcker sig vida utöfver hvad som kan anses påkalladt för nämnda syftemål. Kommerskollegium framhåller äfven, ehuru detsamma ej vill afstyrka paragrafen, att man kan känna sig något tveksam om dess räckvidd och verkningar. Enligt min mening torde det vara nödvändigt att inskränka här ifrågavarande bestämmelse till det område, för hvilket densamma ursprungligen varit afsedd.

Bestämmelsen har sålunda för det första begränsats till att afse arbetare. Mot arbetsgifvarna saknas anledning att vända sig i detta sammanhang, då framtvingandet af deras beaktande af skyddsväsendets kraf regleras genom andra bestämmelser i lagen. Vidare har bestämmelsen inskränkts till att gälla skyddsanordnings borttagande eller — såsom därmed tämligen likställdt — försättande ur bruk. »Åsidosättande af skyddsföreskrift» har nämligen ej ansetts kunna bibehållas med hänsyn till den vidsträckta och obestämda innebörden af ordet

»skyddsföreskrift», som torde i sig innefatta föreskrift, meddelad i lag eller annan författning, af tillsynsmyndigheter eller af arbetsgifvaren, och inbegripa jämväl föreskrift af så ringa betydelse, att dess åsidosättande ej skäligen kan påkalla straff. Efter vidtagande af nu nämnda begränsningar synes ej längre något behof föreligga att såsom förutsättning för lagrummets tillämpning kräva, att annan skall genom tillvägagåendet uppenbarligen utsättas för allvarlig fara till lif eller hälsa. En arbetares åtgärd att borttaga eller försätta ur bruk en skyddsanordning skulle sålunda, såsom sig bör, i regel blifva belagdt med straff.

Nu kan det naturligtvis inträffa, att en skyddsanordning borttages på order från arbetsgifvaren eller för att möjliggöra rengöring, reparation eller dylikt. I ändamål att utesluta straffansvar i sådana fall hafva införts bestämmelserna »olofligen» och »utan giltiga skäl». Dessutom har såsom särskild straffrihetsgrund anförts det förhållande, att tillvägagåendet ifråga skäligen är att tillskrifva bristande kännedom eller insikt beträffande skyddsanordningen.

Med hänsyn till att jämväl begreppet »skyddsanordning» är afganska obestämd innebörd, skulle enligt 49 §, på sätt kommittén föreslagit, åtalsrätten vara beroende af yrkesinspektörs eller bergmästares angivelse.

47 §.

Kommittén har för tillämpningen af den i 53 § af dess lagförslag angifna straffrihetsbestämmelsen uppställt fordran på att arbetsgifvaren förmår visa, att den åtalade förseelsen icke skäligen kan läggas honom till last, d. v. s. förutsatt, ej mindre att arbetsgifvaren i viss mån skall bevisa sin oskuld än äfven att åtal, hvarom här är fråga, alltid i första hand skall riktas mot arbetsgifvaren. Hvad kommittén sålunda föreslagit beträffande arbetsgifvarens bevisskyldighet, torde emellertid alltför mycket afvika från de regler, som i allmänhet gälla om bevisbördans fördelning i brottmål, och den föreslagna anordningen måste äfven anses olämplig i sådana fall, då det, när fråga om åtal uppstår, redan är uppenbart, att den förseelse, åtalet skulle gälla, icke skäligen kan läggas arbetsgifvaren till last. Bestämmelsen har därför ändrats på sådant sätt, att arbetsgifvaren fritagits från berörda bevisskyldighet, så att åtalet kan omedelbart riktas mot den som i stället för arbetsgifvaren bör bära ansvaret för förseelsen.

Med hänsyn till att beteckningen »arbetsgifvarens ställföreträdare å arbetsstället» införts på flera ställen i lagen till ersättning af »arbets-

föreståndare», har det syntts lämpligt att här upptaga denna beteckning jämte annan arbetsledare.

48 §.

I denna paragraf, som motsvarar kommittéförslagets 54 §, hafva upptagits kommerskollegii ändringsförslag, hvarjämte jag funnit mig föranlåten att i dess affattning vidtaga några ändringar af redaktionell innebörd.

49—52 §§.

Dessa lagrum öfverensstämma i det väsentliga med kommittéförslagets 55—58 §§.

Mellan 51 och 52 §§ har infogats en ny afdelningsrubrik »Allmänna bestämmelser», emedan därefter följande stadganden ej kunna hänföras till ansvarsbestämmelser.

53 §.

Såsom tidigare anmärkts, har den förra af bestämmelserna i kommittéförslagets 28 § ansetts böra flyttas till lagens slut.

Den i kommittéförslaget intagna bestämmelsen om skyldighet för Eders Kungl. Maj:t att höra arbetsrådet, innan Eders Kungl. Maj:t med stöd af lagen utfärdade kompletterande specialförfattningar, har utslutits i enlighet med hvad i 7 § yttrats beträffande ett öfverflyttande på yrkesinspektionens chefsmyndighet af bestyret med dylika författningars utarbetande.

Efter den paragraferade lagtexten hafva intagits fyra öfvergångsbestämmelser.

Motiven till den första af dessa bestämmelser hafva angifvits under 5 § a).

Den andra, af kommerskollegium föreslagna bestämmelsen har ändrats af mig, dels emedan dess form ej väl passade till det nya, allmängiltiga åldersstadgandet i 9 § och dels på den grund, att densamma syntts mig innebära alltför långt gående undantag. Enligt

kollegii affattning skulle t. ex. en minderårig, anställd i verksamhet, som ej är underkastad minderårighetslagen, kunna få i strid mot lagen om arbetarskydd fortfarande användas med en oskäligt lång arbetstid eller i nattarbete under kanske fem, sex år. Någon öfvergångsbestämmelse i afseende å arbetstidens längd kan ej gärna anses nödvändig, och i afseende å nattarbetet förtjänar anmärkas, att enligt den sista, af kommittén föreslagna öfvergångsbestämmelsen skulle åldersgränsen, utan hänsyn till redan i sådant arbete sysselsatta 14-åringar, omedelbart höjas till 15 år. I betraktande häraf har den andra öfvergångsbestämmelsen syntts böra inskränkas till att meddela eftergift från endast 9 och 11 §§.

I den tredje, jämväl af kommerskollegium föreslagna öfvergångsbestämmelsen har jag funnit mig föranlåten infoga ett stadgande om straffansvar, hvarjämte bestämmelsens sista sats omformulerats till vinnande af större tydlighet.

Den fjärde öfvergångsbestämmelsen öfverensstämmer i allt väsentligt med kommittéförslaget.»

Departementschefen uppläste härefter berörda inom finansdepartementet omarbetade förslag till lag om arbetarskydd af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställde, att lagrådets utlåtande öfver förslaget måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom utdrag af protokollet infordras.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdde hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall.

Ur protokollet:

Emil Sundberg.

Förslag

till

Lag om arbetarskydd.

Med upphäfvande af lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889, lagen angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke den 17 oktober 1900 samt förordningen angående minderårigas användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering den 18 november 1881 förordnas som följer:

Lagens tillämpningsområde.

1 §.

Denna lag äger tillämpning å hvarje verksamhet, industriell eller icke, hvari arbetare användes till arbete för arbetsgifvares räkning.

Från lagens tillämpning undantagas dock

a) arbete af tillfällig beskaffenhet, hvilket icke utföres i någon af arbetsgifvaren såsom näring eller eljest på yrkesmässigt sätt utöfvad verksamhet,

b) arbete, som utföres i arbetarens hem eller å annan plats, där det ej kan anses tillkomma arbetsgifvaren att vaka öfver arbetets anordnande,

c) arbete, som utföres i arbetsgifvarens hem allenast för hans hushållsbehof,

d) arbete, som utföres af medlem af arbetsgifvarens familj, samt

e) arbete, som utföres å fartyg och är att hänföra till tjänsten ombord.

Arbete, som utföres vid allmän undervisnings- eller uppfostringsanstalt af elev därstädes eller å anstalt för tvångsarbete, fång-, fattig- eller sjukvård af å sådan anstalt intagen person, skall icke vara underkastadt lagens bestämmelser rörande minderåriga och kvinnor.

Beträffande arbete inom jordbruket skall denna lag äga tillämpning allenast i hvad den åsyftar att förekomma olycksfall vid användande af maskinella hjälpmedel, ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck.

2 §.

I denna lag förstås med arbetare enhvar, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse såsom själfständig företagare, och med arbetsgifvare enhvar, för hvilkens räkning arbete utföres af sådan arbetare, utan att mellan dem står någon tredje person, hvilken såsom själfständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande.

Föreskrifter till förekommande af olycksfall och ohälsa i arbete.

3 §.

Arbetsgifvare är pliktig iakttaga allt, som i afseende å arbetslokaler, maskiner och redskap eller eljest med hänsyn till arbetets natur skäligen kan anses af nöden för att skydda hos honom sysselsatta arbetare mot olycksfall och ohälsa i arbetet.

Det åligger arbetarna att iakttaga tillbörlig försiktighet och jämväl i öfrigt låta sig angeläget vara att, i hvad på dem ankommer, medverka till förekommande af olycksfall och ohälsa i arbetet.

4 §.

Till förekommande af olycksfall i arbetet skall af arbetsgifvare särskildt iakttagas:

a) Å ställen, där arbetarna äro utsatta för fara att skadas genom fall eller genom nedstörtande föremål, skola, i den mån arbetets natur sådant medgifver, nödiga skyddsinrättningar anordnas, såsom att golf-

öppningar, ställningar, gallerier, hissar och dylikt förses med betryggande hägnad samt att ledstänger anbringas i trappor.

b) Hissar, kranar, hängbanor och andra därmed jämförliga transportanordningar skola underkastas besiktning och profning på sätt, som kan anses betryggande; och skall, där det utan större olägenhet låter sig göra, å dem finnas på lämpligt ställe tydligt angifvet den bärighet i vikt, hvarför de vid senaste besiktning godkänts, jämte dagen för denna besiktning äfvensom, då de äro afsedda för persontrafik, det antal personer, som utan fara kan på en gång begagna dem.

c) Kar, bassänger och andra öppna kärl, hvilka med hänsyn till läge och innehåll eller djup medföra fara, skola, därest så lämpligen kan ske, vara behörigen kringgårdade.

d) För arbetarnas räddande vid eldsvåda skola sådana åtgärder träffas, som med hänsyn till arbetets natur, arbetslokalens belägenhet och beskaffenhet samt arbetarnas antal kunna anses tillfyllestgörande, såsom anbringande af lätt öppnade utgångar och fönster, säkerhetsstegar, brandsäkra trappor och dylikt.

e) Gångar i arbetslokaler skola vara så breda och höga, att arbetarna icke utsättas för att skadas af i gång varande maskiner. Golf i arbetslokal skall, särskildt i närheten af farliga maskiner och å andra farliga platser, hållas i sådant skick, att arbetarna ej utsättas för att snafva eller halka.

f) Motor skall, där den ej uppställas i särskildt rum utan har sin plats i arbetslokalen, inhägnas eller anbringas så, att de arbetare, åt hvilka dess skötsel icke är anförtrord, ej utsättas för att komma i beröring med dess rörliga delar.

g) Maskiner och transmissioner, som medföra fara för arbetarna, skola kringgårdas eller eljest så anordnas, att såvidt möjligt den med dem förbundna fara undanröjes, hvarjämte dessa inrättningar, när de äro i gång, skola å ställen, där arbetarna äro utsatta för att med dem komma i beröring, vara så belysta, att de kunna tydligt urskiljas.

h) Elektriska apparater och ledningar skola vara så anordnade, att arbetarna icke utsättas för fara att skadas genom elektrisk ström.

i) Innan transmission sättes i gång, skall detta på förut bekantgjordt sätt tillkännagifvas i hvarje arbetslokal, dit drifkraft förmedelst transmissionen öfverföres. Inom hvarje arbetslokal skola tillfredsställande anordningar vara vidtagna i ändamål att kunna så skyndsamt som möjligt stanna i lokalen befintlig hufvudtransmission eller, där flera sådana finnas, enhvar af dem.

k) Arbetsmaskin med hastig rörelse skall så vidt möjligt vara

försedd med inrättning ej mindre för dess hastiga stannande än äfven till förhindrande af oafsiktlig igångsättning.

l) För till- och fränslagning af transmissionsrem eller -lina skall, där sådan åtgärd är förenad med fara, finnas ändamålsenlig anordning.

m) Därest maskin eller transmission måste rengöras eller smörjas, medan den är i gång, skola, i den mån sådant är möjligt, åtgärder vara vidtagna till förekommande af olycksfall.

n) Sådan ångpanna, kokare eller annat kärl under tryck, som genom explosion kan förorsaka olycksfall, skall med hänsyn till material, konstruktion och utrustning erbjuda betryggande säkerhet och för den skull underkastas besiktning och profning på sätt, som för utrönande af dess säkerhet i berörda afseenden kan anses tillfyllestgörande.

o) Vid förflyttning af tunga föremål skall tillses, att arbetet ordnas och ledes på betryggande sätt samt att för arbetet använda redskap erbjuda tillräcklig säkerhet.

p) Till arbete, där bristande kunskap eller färdighet måste anses medföra fara för olycksfall, må arbetare ej användas, med mindre han visat erforderlig skicklighet eller honom lämnas nödig undervisning och ledning.

5 §.

Till förekommande af ohälsa i följd af arbetet skall af arbetsgifvare särskildt iakttagas:

a) I sluten arbetslokal skall finnas tillräckligt luftutrymme, i regel ej understigande tio kubikmeter för hvarje där sysselsatt arbetare, jämte erforderlig, lämpligt anordnad luftväxling.

b) Arbetet skall äga rum vid tillräcklig och tjänlig belysning samt så lämplig värmegrad, som arbetets natur och platsen för detsamma skäligen medgifva.

c) Verksamma anordningar skola, i den mån arbetets natur det medgifver, vidtagas för att hindra damm, gaser eller ångor att i arbetslokal spridas i en för arbetarnas hälsa skadlig mängd.

d) Explosionsmotor, gasgenerator eller till sådan hörande reningsapparat må icke uppställas i arbetslokal, med mindre lokalen är så stor och luftig eller motorn, generatoren eller reningsapparaten så väl inbyggd, att besvärande ansamling af gas ej genom dess användande kan uppkomma i lokalen.

e) Tiden för arbetares användande till särskildt hälsofarlig sysselsättning skall tillbörligen inskränkas.

f) Renlighet skall iakttagas med hänsyn såväl till arbetslokaler som till maskiner och redskap. Dammspridande sopning skall så vidt möjligt undvikas i arbetslokal, där arbetet pågår. I arbetslokal bör finnas nödigt antal spottkärl af lämplig beskaffenhet.

g) Sysselsättes å ett och samma ställe samtidigt och på stadigvarande sätt ett större antal arbetare, böra dessa på sätt, som kan anses tillfredsställande med hänsyn till antal, fördelning på kön och arbetets natur, å eller invid arbetsstället äga tillgång till tvätt- och dricksvatten samt afträden äfvensom lämplig plats för ombyte och förvaring af kläder; därjämte böra de af arbetarna, som icke äro bosatta i närheten af arbetsstället, såvidt möjligt därstädes äga tillgång till lämplig plats för intagande af måltider samt lägenhet att värma medförd mat.

h) Till lämnande af den första hjälpen vid olycksfall skola finnas vidtagna sådana anordningar, som kunna anses erforderliga med hänsyn till arbetets beskaffenhet.

i) Arbetet skall så anordnas, att arbetarna komma i åtnjutande af söndagshvila eller, där arbetets natur det ej medgifver, af annan däremot svarande ledighet.

6 §.

Där så finnes nödigt, skola i arbetslokal eller å annan lämplig plats anslås föreskrifter om hvad arbetarna böra iakttaga för att undvika olycksfall och ohälsa i arbetet. Vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare är pliktig att på framställning af arbetsgifvare granska förslag till dylika föreskrifter.

Å särskildt farliga ställen skola anbringas anslag, som uppmana till synnerlig försiktighet.

Arbetarna skola ställa sig till noggrann efterrättelse nu omförmälda föreskrifter och uppmaningar.

7 §.

Finnes för tillämpningen af 3 § i afseende å visst slag af sysselsättning eller användande af visst slag af maskin, redskap eller arbetslokal behof af ytterligare föreskrifter, utöfver hvad i 4—6 §§ stadgas, ankommer på Konungen att utfärda sådana föreskrifter.

Särskilda föreskrifter rörande minderårigas användande i arbete.**8 §.**

Med minderårig förstås i denna lag den, som är under aderton år, och med arbetstid den tid, hvarunder arbetet pågår, raster sålunda icke inbegripna.

9 §.

Minderårig må icke användas i arbete, förr än den minderårige fyllt tretton år samt inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper och färdigheter eller ock erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan; dock skall denna senare föreskrift icke utgöra hinder för den minderåriges användande till arbete å ferietid under högst fyra månader af året.

10 §.

Arbetsgifvare må icke använda minderårig i arbete på sådant sätt, att den minderåriges användande skäligen kan anses medföra fara för olycksfall eller för öfveransträngning eller annan menlig inverkan på den minderåriges hälsa eller kroppsutveckling eller för den minderårige innebära våda i sedligt afseende. Minderårig skall lämnas erforderlig ledighet för deltagande i kurs för religions- eller sådan yrkes- eller fortsatt skolundervisning, som helt eller delvis bekostas af staten eller kommun.

11 §.

Minderårig under femton år må icke användas till arbete under jord i stenbrott eller grufva.

12 §.

Minderårig, som användes till kringförande af varor, uträttande af bud eller ärenden eller till arbete i handel, skall åtnjuta oafbruten ledighet från arbetet under minst elfva timmar hvarje dygn, och skall tiden mellan kl. 10 e. m. och kl. 5 f. m. ingå i denna ledighet.

13 §.

Till bergverks-, bruks-, fabriks-, handtverks- eller annat industriellt arbete eller till byggnadsarbete må minderårig användas allenast under iakttagande af följande bestämmelser:

a) Den minderåriges arbetstid må ej öfverskrida för minderårig under fjorton år åtta timmar af dygnet eller fyrtioåtta timmar i veckan och för annan minderårig tio timmar af dygnet eller sextio timmar i veckan.

Då natur- eller olyckshändelse afbrutit arbetets regelbundna gång, må eftergift från här gifna bestämmelser kunna beträffande minderårig, som fyllt fjorton år, meddelas af vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare för högst en månad och af yrkesinspektionens chefsmyndighet för högst fyra månader.

b) Deltager den minderårige med arbetsgifvarens vetskap i kurs för sådan undervisning, som i 10 § omförmäles, vare arbetsgifvaren skyldig så begränsa den minderåriges arbetstid, att sammanlagda undervisnings- och arbetstiden för dygn ej öfverstiger den i a) af denna § medgifna arbetstid.

c) Arbetstiden för minderårig skall afbrytas genom lämpliga och, där arbetets natur det medgifver, regelbundet återkommande raster. Under rasterna må minderårig ej tillåtas att uppehålla sig i arbetslokal, där till följd af arbetets beskaffenhet luften är förorenad af ämnen, hvilka äro skadliga för hälsan; åliggande det i sådant fall arbetsgifvaren att anvisa lämpligt annat rum, hvarest minderåriga kunna under rasterna vistas och intaga sina måltider.

Det tillkommer Konungen att, där så finnes erforderligt, utfärda närmare bestämmelser rörande rasternas anordnande.

d) Den minderårige må icke användas till arbete å tid mellan kl. 7 e. m. och kl. 6 f. m.; dock må minderårig af mankön, hvilken fyllt femton år, användas till arbete å tid, som nu är nämnd, där hans arbetstid är begränsad till högst åtta timmar af dygnet och arbetet icke oftare än hvar tredje vecka infaller å tid mellan kl. 11 e. m. och kl. 5 f. m.

e) Arbetsgifvare, som använder den minderårige ej blott till sådant arbete, hvarå denna § äger tillämpning, utan äfven till annat arbete eller som vet, att den minderårige förut å samma dag varit använd till arbete jämväl af annan arbetsgifvare, vare pliktig tillse, att den

minderåriges användande, med hänsyn till sammanlagda tiden därför, ej kommer i strid med bestämmelserna i a) och b) af denna §. Under annat arbete inbegripes här äfven sådant arbete, som eljest icke skall vara underkastadt denna lag.

14 §.

Bedrifves industriellt arbete å ett arbetsställe i sådan omfattning, att för arbetet i regel användas minst tio arbetare eller drifkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst fem arbetare jämte drifkraft om minst tre effektiva hästkrafter, må minderårig antagas i arbetet allenast under villkor, att den minderårige är försedd med intygsbok, utfärdad på sätt i 33 § föreskrifves och innehållande dels uppgift om den minderåriges fullständiga namn, födelseår och födelsedag samt, för det fall, att fråga icke är om arbete endast under ferietid, intyg att den minderårige inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller där- emot svarande kunskaper och färdigheter eller ock erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan, dels ock läkarbetyg, hvilket icke må vara äldre än ett år, utvisande att den minderårige icke företer sjuklighet, svaghet eller bristande kroppsutveckling eller, där så skulle vara förhållandet, att den minderårige icke kan anses komma att lida men af det ifrågasatta arbetet.

Såsom läkarbetyg enligt denna § må äfven gälla sådan anteckning, som vid besiktning enligt 34 § införes i intygsboken af besiktningsläkare.

15 §.

Beträffande sådant arbete, som 14 § angifver och som af tekniska skäl måste oafbrutet fortgå såväl natt som dag eller som tidvis måste forceras, må Konungen, i den mån så finnes af behovet påkalladt, för minderårig af mankön, hvilken fyllt femton år, meddela eftergift från det i 13 § d) gifna förbud utöfver hvad där medgifves. Vid meddelande af sådan eftergift må Konungen föreskrifva de villkor, hvarunder densamma må tillgodonjutas.

16 §.

Finnes för tillämpningen af 10 § i afseende å visst slag af sysselsättning behof af ytterligare föreskrifter, utöfver hvad i 11—14 §§ stadgas, ankommer på Konungen att utfärda sådana föreskrifter.

Särskilda föreskrifter rörande kvinnors användande i arbete.**17 §.**

Kvinna må icke användas till arbete under jord i stenbrott eller grufva.

18 §.

Kvinna, som födt barn, må ej användas i sådant arbete, som 14 § angifver, förrän minst sex veckor förflutit, från det hon kan hafva före sin nedkomst senast användts i dylikt arbete, och ej heller förr än medelst tillförlitligt intyg visats, att minst fyra veckor förflutit efter nedkomsten. Företer kvinna, som användes i arbete af nämnda slag, intyg af läkare eller barnmorska, att hon med sannolikhet kan vänta sin nedkomst inom två veckor, må ledighet från arbetet ej förvägras henne.

Hafvande kvinna, som användes i sådant arbete, som 14 § angifver, må icke afskedas, med mindre hafvandeskapet medför betydlig nedsättning af hennes arbetsförmåga eller annat särskildt förhållande lägger väsentligt hinder i vägen för hennes fortsatta användande. Det åligger arbetsgifvaren att, där ej väsentligt hinder möter, bereda kvinna tillfälle att efter den i nästföregående stycke föreskrifna ledighetstidens förlopp återinträda i arbetet.

Intyg, som härofvan föreskrifves, skall förvaras af arbetsgifvaren, till dess vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare vid besök å arbetsstället tagit del af intyget.

19 §.

Kvinna, som själf ammar sitt barn, må ej förvägras erforderlig ledighet härför.

20 §.

Finnes i afseende å annat arbete, än 14 § angifver, understöd tillförsäkradt kvinna under sådan ledighet, som 18 § omförmäler, må Konungen förordna, att hvad i sistnämnda § stadgas skall äga tillämpning jämväl beträffande dylikt annat arbete.

Visar sig kvinnas användande i visst slag af sysselsättning medföra synnerlig fara för olycksfall eller vara för kvinna synnerligen ansträngande eller hälsofarligt eller kunna för kvinna medföra synnerlig våda i sedligt afseende, ankommer på Konungen att förbjuda kvinnas användande i sådan sysselsättning eller att föreskrifva under hvilka särskilda villkor kvinna må användas däri.

21 §.

Angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag gäller, hvad därom finnes stadgad i särskild lag.

Om tillsyn å lagens efterlefnad m. m.

22 §.

Tillsyn å efterlefnaden af denna lag och med stöd af densamma meddelade föreskrifter utöfvas, under öfverinseende och ledning af yrkesinspektionens chefsmyndighet, utaf yrkesinspektörer, bergmästare, underinspektörer och kommunala tillsynsorgan. Hvert och ett af nu uppräknade tillsynsorgan har att med den befogenhet, här nedan angifves, utöfva tillsyn inom det område, som blifvit detsamma anvisadt.

Yrkesinspektörernas tillsyn omfattar hvarje verksamhet, hvari industriellt eller annat slag af arbete bedrifves i den omfattning 14 § angifver och som icke är underkastad bergmästares tillsyn eller att hänföra till jordbruk eller handel; tillkommande det därjämte yrkesinspektörerna att leda underinspektörernas och öfva inseende öfver de kommunala tillsynsorganens tillsyn. Såsom yrkesinspektör må jämväl anställas kvinna, och skall kvinnlig yrkesinspektör, på sätt instruktion närmare angifver, förnämligast utöfva tillsyn beträffande kvinnliga arbetare.

Hos yrkesinspektör anställd assistent må inom de gränser, Konungen bestämmer, af yrkesinspektören anlitas för utförande af inspektion på yrkesinspektörens ansvar.

Bergmästarnas tillsyn omfattar bearbetning af inmutningsbara fyndigheter och stenkolsfyndigheter samt annat bergverksarbete, för såvidt detsamma helt eller delvis bedrifves under jord, äfvensom de utvunna produkternas upp- och framforsling, deras invid fyndorten för-

siggående skrädning, anrikning och brikettering samt därstädes belägna, för bedrifvandet af nu nämnda slag af arbeten afsedda verk och inrättningar.

I de fall, då på grund af föreskrifter, som äro eller varda meddelade, grufingenjör företräder bergmästare, skall hvad i denna lag sägs om bergmästare äga tillämpning å grufingenjören.

Underinspektörerna hafva att inom verksamhet, som ej är underkastad yrkesinspektörs eller bergmästares tillsyn, öfva tillsyn å efterlefnaden af de bestämmelser, hvilka åsyfta att förekomma olycksfall vid användande af maskinella hjälpmedel, ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck.

De kommunala tillsynsorganen hafva att inom verksamhet, som ej är underkastad yrkesinspektörs eller bergmästares tillsyn, öfva tillsyn i de afseenden, beträffande hvilka det ej tillkommer underinspektör att hafva tillsyn.

Utan hinder af hvad här ofvan är sagdt må Konungen förordna, att tillsyn å visst slag af verksamhet skall utöfvas af specialinspektör, samt meddela föreskrifter rörande sådan inspektörs befogenhet. På Konungen ankommer jämväl att, där så finnes påkalladt för vinnande af en mer ändamålsenlig anordning af tillsynen, meddela föreskrifter rörande jämkning af gränserna för skilda tillsynsorgans befogenhet.

23 §.

De i 22 § omnämnda kommunala tillsynsorgan utgöras af hälsovårdsnämnd eller, där sådan ej finnes, kommunalnämnd; varande dock hälsovårds- eller kommunalnämnd berättigad utöfva den nämnden åliggande uppsikt genom en eller flera, af nämnden utsedda särskilda personer, män eller kvinnor.

Har nämnd för uppsiktens utöfvande utsett särskild person, åligger det nämnden att ofördröjligen därom lämna vederbörande yrkesinspektör underrättelse med angifvande af den utsedda personens namn, födelseår, yrke och postadress; och skall hvad i denna lag sägs om kommunala tillsynsorgan äga tillämpning å sådan person.

Skulle hälsovårds- eller kommunalnämnd brista i fullgörandet af hvad som åligger nämnden beträffande här ifrågavarande uppsikt och kommer sådan brist genom anmälan från yrkesinspektör eller på annat sätt till Konungens befallningshafvandes kännedom, skall Konungens befallningshafvande tillhålla nämnden att vidtaga de åtgärder, som

kunna erfordras för bristens afhjälpande, och äger Konungens befallningshafvande i fall af behof för nämnda ändamål förelägga lämpliga viten. Underlåter nämnden att ställa sig Konungens befallningshafvandes anmaning till efterrättelse, må Konungens befallningshafvande äfven, där så finnes nödigt, i större eller mindre omfattning öfverflytta uppsiktens utöfvande å af Konungens befallningshafvande för ändamålet förordnad person. För sådan person, som jämväl är att anse som kommunalt tillsynsorgan enligt denna lag, äger Konungens befallningshafvande i fall af behof att bestämma godtgörelse, som skall utgå af kommunens medel.

24 §.

De i 22 § angifna tillsynsorgan hafva i främsta rummet att ägna tillsyn åt sådana arbetsställen, där arbetet kan anses medföra fara för olycksfall eller ohälsa eller där minderåriga eller kvinnor sysselsättas. Är arbetet å ett arbetsställe med hänsyn till såväl olycksfall som ohälsa i regel ofarligt och sysselsättas där hvarken minderåriga eller kvinnor, är vederbörande tillsynsorgan ej förpliktadt företaga inspektion å arbetsstället, med mindre anmälan eller annan särskild omständighet gifver skälig anledning misstänka, att bestämmelse i denna lag eller föreskrift, meddelad med stöd af lagen, därstädes icke tillbörligen iakttages.

Vid utöfvandet af tillsyn böra tillsynsorganen gå arbetsgifvarna tillhanda med upplysningar, råd och anvisningar. De böra därvid städse akta på, huru i hvarje särskildt fall ändamålet med denna lag må vinnas med minsta möjliga olägenhet och kostnad för arbetsgifvaren.

Närmare föreskrifter angående tillsynens anordning och sättet för dess utöfvande meddelas af Konungen.

25 §.

Vill arbetsgifvare underställa yrkesinspektör eller bergmästare förslag till ny-, om- eller tillbyggnad af arbetslokal eller till ny eller ändrad anordning för arbetets bedrivande, äger han att till yrkesinspektören eller bergmästaren insända dylikt förslag, åtföljdt af sådana ritningar och uppgifter, som må erfordras för förslaget granskning; och åligger det yrkesinspektören eller bergmästaren, som ej må för sådan granskning uppbära någon godtgörelse, att snarast möjligt efter mottagande

af erforderliga handlingar återsända förslaget med det yttrande, hvartill granskningen med hänsyn till denna lag och med stöd af densamma meddelade föreskrifter kunnat gifva anledning.

26 §.

Polismyndighet äfvensom andra myndigheter, hvilka hafva att taga befattning med frågor, som röra allmän säkerhet eller hälsovård, böra, i hvad på dem ankommer, medverka till uppnående af det med denna lag åsyftade ändamål och hafva förty ej mindre att vid föreskrifters meddelande beakta lagens bestämmelser och syfte än äfven att vid iakttagande af förhållanden, hvilka strida däremot, söka åvägabringa rättelse eller göra anmälan om förhållandet hos vederbörande tillsynsorgan. Sist angifna skyldighet åligger jämväl skolråd och skolstyrelser samt vederbörande provinsial-, extra provinsial-, stads- och stadsdistriktsläkare; och vare dessutom samtliga här berörda myndigheter och tjänsteinnehafvare pliktiga att lämna tillsynsorganen de upplysningar och det biträde, som af deras tjänsteåligganden enligt denna lag kunna påkallas.

27 §.

Yrkesinspektör eller underinspektör må ej för egen eller annans räkning drifva eller hafva del eller anställning i företag, som är underkastadt hans tillsyn, eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning. Hvad nu är sagdt skall äfven gälla assistent med hänsyn till de företag, som äro underkastade tillsyn af den yrkesinspektör, hos hvilken assistenten är anställd. Yrkesinspektör eller assistent må ej heller på något af nyss angifna sätt taga befattning med företag, hvari bedrifves sådant arbete, som angifves i 14 §, ändå att företaget icke är underkastadt hans tillsyn. Från här stadgade förbud må dock yrkesinspektionens chefsmyndighet för särskildt fall kunna meddela eftergift, där så pröfvas kunna ske utan men för tjänsten och fråga icke är om företag, hvari bedrifves sådant arbete, som angifves i 14 §.

28 §.

De som enligt 22 § hafva att taga befattning med tillsyn å efterlefnaden af denna lag, skola efter tillsägelse hos vederbörande arbetsgifvare eller hans ställföreträdare å arbetsstället, när helst de så påfordra,

åga tillträde till de arbetsställen, hvilka deras tjänsteåligganden afse, äfvensom rätt att där företaga undersökningar, hvartill dessa tjänsteåligganden kunna gifva anledning; varande arbetsgifvaren eller hans ställföreträdare å arbetsstället pliktig att därvid tillhandagå med erforderliga upplysningar samt att hålla de i denna lag föreskrifna böcker och förteckningar tillgängliga.

För bevarande af yrkeshemlighet må dock från yrkesinspektion undantagas viss del af arbetsställe. Skulle af arbetsgifvaren eller hans ställföreträdare å arbetsstället i sådant afseende gjord framställning af inspektionsförrättare ej godkännas, varde frågans pröfning af denne hänskjuten till yrkesinspektionens chefsmyndighet.

29 §.

Vid arbetsställe, där sådant arbete, som 14 § angifver, bedrifves på stadigvarande sätt, skall arbetsgifvaren tillhandahålla en för ändamålet lämplig bok, i hvilken vederbörande inspektionsförrättare vid besök å arbetsstället har att anteckna de anvisningar och råd, hvartill förhållandena å arbetsstället kunna gifva anledning och som han anser böra affattas skriftligen, eller ock sin afsikt att framdeles meddela sådana. Alla dylika tjänstemeddelanden, som icke blifvit införda i denna anteckningsbok, skola biläggas densamma.

Anteckningsbok och i densamma icke införda meddelanden, hvarom här ofvan sägs, skola förvaras å arbetsstället under minst fem år, räknadt beträffande anteckningsbok från den tid, då sista anteckningen däri gjordes, och beträffande meddelande från detsammas datum. Öfverlåtes verksamheten å arbetsstället, skall öfverlåtaren till den nya innehafvaren öfverlämna å arbetsstället förvarade anteckningsböcker och meddelanden.

30 §.

Hafva arbetarna å visst arbetsställe utsett ett eller flera ombud att till vederbörande inspektionsförrättare framföra arbetarnas önskemål beträffande arbetets säkerhet eller sundhet, åligger det inspektionsförrättaren att vid besök vid arbetsstället lämna ombuden tillfälle att fullgöra detta uppdrag. Anmälan om sådant val bör göras hos arbetsgifvaren, och är sedan denne eller hans ställföreträdare å arbetsstället pliktig att, när inspektionsförrättaren infinnet sig, underrätta såväl denne

om arbetarnas berörda åtgärd som ock arbetarnas ombud om inspektionsförrättarens närvaro å arbetsstället.

31 §.

Det åligger arbetsgifvare att vid antagande af minderårig till arbete införa den minderåriges namn, födelseår och födelsedag i en särskild förteckning äfvensom att vid den minderåriges afgang ur arbetet afföra den minderårige från förteckningen. Dylik förteckning föres för kalenderår, och skall vid förnyadt uppläggande af förteckningen iakttagas, att i densamma införas samtliga minderåriga, som vid årsskiftet kvarstodo i arbetet. Arbetsgifvaren är pliktig förvara förteckningen å arbetsstället under ett år utöfver det kalenderår, förteckningen afser.

Beträffande minderårig, som användes i annat arbete, än 14 § angifver, skall arbetsgifvaren vara försedd med intyg om den minderåriges ålder och, där användandet ej allenast afser ferietid, att den minderårige inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper eller färdigheter eller ock erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan.

32 §.

Arbetsgifvare, som använder en eller flera minderåriga i sådant arbete, som 14 § angifver, skall inom fjorton dagar från det han började använda dylik arbetskraft, därom hos Konungens befallningshafvande göra skriftlig anmälan, äfvensom på samma sätt, likaledes inom fjorton dagar, anmäla, då han icke vidare i arbetet använder någon minderårig. Äger användandet af sådan arbetskraft rum allenast under viss eller vissa tider af året och kan arbetsgifvaren därom på förhand lämna tillförlitlig upplysning, må anmälan, som innehåller sådan upplysning, gälla så länge de anmälda förhållandena fortfarande äga bestånd.

Konungens befallningshafvande, som har att underrätta den i 34 § omförmälda besiktningsläkaren om den gjorda anmälan, skall, så snart ske kan, öfversända densamma till vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare.

33 §.

Intygsböcker, hvarom i 14 § förmäles och hvartill formulär fastställes af yrkesinspektionens chefsmyndighet, tillhandahållas genom pastorsämbetena.

Det åligger pastor, hos hvilken minderårigs fader, moder eller

målsman eller minderårig, som fyllt femton år, framställer begäran om intygsbok, att där den minderåriges namn och ålder äro för pastor kända eller behörigen styrkas, för den minderårige utfärda intygsbok och däruti göra anteckning om den minderåriges fullständiga namn, födelseår och födelsedag äfvensom, då intygsbok begärts af den minderåriges fader, moder eller målsman, om sådan persons namn och hemvist. Är för pastor kunnigt eller styrkes för honom, att den minderårige inhämtat den för folkskolan bestämda lärokursen eller däremot svarande kunskaper och färdigheter eller ock erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan, skall pastor i boken införa intyg jämväl härom. Har sådant intyg icke kunnat införas vid bokens utfärdande, skall det sedermera, då den minderårige visar sig därtill berättigad, på begäran införas af den, som utfärdat boken, eller af annan pastor eller ock af vederbörande skollärare eller skolföreståndare.

För utfärdande af intygsbok må pastor uppbära godtgörelse med femtio öre.

I intygsboken skall arbetsgifvaren anteckna företagets namn eller firma, dag för den minderåriges antagande i arbetet, det slag af sysselsättning, hvartill den minderårige användes, den tid af dygnet, hvarunder arbetet för den minderårige pågår, äfvensom den minderåriges afgång ur arbetet eller annan förändring i nu angifna afseenden jämte dag därför. Ej må intygsbok förses med anteckning eller märke, som kan lämna upplysning om den minderårige i annat afseende än här omförmäls. Arbetsgifvaren är pliktig att, så länge den minderårige kvarstår i arbetet, hafva i förvar den minderåriges intygsbok.

Minderårig, som afgått ur arbetet, är berättigad att återfå sin intygsbok. Dock må åt minderårig, som ej fyllt femton år, intygsbok utlämnas allenast på begäran af den minderåriges fader, moder eller målsman. Arbetsgifvare, som har i förvar intygsbok för minderårig, då denne uppnår aderton år, eller då boken af annan anledning blir obehöflig för den minderårige, skall öfverlämna sådan intygsbok till vederbörande besiktningsläkare, hvilken det åligger att insända boken till yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Har den minderårige ej fader, moder eller målsman, som tager vård om honom, må intygsbok, ändå att den minderårige ej fyllt femton år, utfärdas eller utlämnas på begäran af den minderårige själf.

34 §.

En gång hvarje kalenderår äfvensom eljest, då konungens befallningshafvande finner anledning därom förordna, skall vid arbetsställe,

där minderåriga användas i sådant arbete, som 14 § angifver, företagas läkarbesiktning å de minderåriga till utrönande, huruvida arbete, hvar till minderårig användes, är för dennes hälsa eller kroppsutveckling menligt.

Det åligger därvid besiktningsläkaren att rörande en hvar besiktigad minderårig i dennes intygsbok, med angifvande af dagen för besiktningen, göra anteckning om den minderåriges hälsotillstånd och kroppsutveckling. Skulle besiktningsläkaren finna nödigt föreskrifva särskilda villkor för den minderåriges fortsatta användande till visst arbete eller den minderåriges skiljande därifrån, skall besiktningsläkaren därom göra anteckning såväl i den minderåriges intygsbok som i den uti 29 § omförmälda anteckningsbok med angifvande, när fråga är om den minderåriges skiljande från arbetet såvidt möjligt af det eller de slag af arbete, hvartill den minderåriga må användas. Arbetsgifvare må icke i strid mot sålunda meddelad föreskrift i arbete använda minderårig, intill dess annorlunda kan varda af yrkesinspektionens chefsmyndighet förordnad; ägande arbetsgifvaren påkalla denna myndighets pröfning af föreskriftens befogenhet.

Till förrättande af besiktning, hvarom nu förmäles, förordnar Konungens befallningshafvande legitimerad läkare, som icke har anställning hos arbetsgifvaren. Har arbetsgifvaren för arbetarna anställt särskild läkare, äger denne, om han så önskar, vid besiktningen närvara och däröfver, om han är af olika mening med besiktningsläkaren, afgifva yttrande.

Öfver besiktningsförrättningen skall läkaren ofördröjligen till Konungens befallningshafvande afgifva rapport enligt af yrkesinspektionens chefsmyndighet fastställt formulär, och åligger det Konungens befallningshafvande att skyndsamt öfversända rapporten till vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare.

35 §.

Hvad i 28 § sägs skall gälla jämväl med hänsyn till besiktningsläkare och af sådan läkare verkställd besiktning.

Det åligger arbetsgifvare eller hans ställföreträdare å arbetsstället föranstalta därom, att för besiktningen lämplig lokal finnes att tillgå vid arbetsstället äfvensom, för såvidt på honom ankommer, att samtliga vid arbetsstället sysselsatta minderåriga infinna sig vid besiktningen.

36 §.

Närmare bestämmelser rörande sådan läkarundersökning, som förutsättes i 14 §, och sådan läkarbesiktning, hvarom stadgas i 34 §, meddelas af Konungen.

För sådant läkarbetyg, som omförmäles i 14 §, må, därest betyget utfärdas af civil eller militär tjänsteläkare, icke fordras högre betalning än 1 krona 50 öre.

Taxa å godtgörelse för besiktning enligt 34 § fastställas af Konungen; skolande ersättning för själfva förrättningen gäldas af arbetsgifvaren, hvaremot resekostnadsersättning, där sådan skall utgå, bestrides af statsmedel.

37 §.

Å arbetsställe, där sådant arbete, som 14 § angifver, bedrifves på stadigvarande sätt, skola denna lag med de tillägg och ändringar, som framdeles kunna varda stadgade och röra dylika arbetsställen, äfvensom vederbörande yrkesinspektörs eller bergmästares namn och postadress finnas å lämplig plats anslagna så ock, därest minderårig sysselsättes å arbetsstället, uppgift å de tider, då för minderårig arbetet börjas och slutas, samt huru rasterna äro anordnade.

38 §.

Konungen må, där så finnes påkalladt för det syfte, hvarom i 16 § sägs, förordna, att hvad i 32—36 §§ stadgas i större eller mindre utsträckning skall äga tillämpning jämväl i afseende å minderårigs användande i annat arbete, än 14 § angifver.

Likaledes må Konungen förordna, att de i 29 och 37 §§ meddelade bestämmelser skola utsträckas till att gälla jämväl arbetsställen, där annat än industriellt arbete på stadigvarande sätt bedrifves i den omfattning, 14 § angifver.

39 §.

På framställning af yrkesinspektör eller bergmästare, eller där så eljest pröfvas nödigt, äger Konungens befallningshafvande förbjuda arbetsgifvare, sedan han blifvit i saken hörd, att efter utsatt, skäligh

tid bedrifva visst arbete eller att använda viss arbetslokal, maskin, redskap eller arbetsmetod utan att hafva vidtagit af Konungens befallningshafvande vid förbudets meddelande angifven åtgärd i något afseende, hvarom förmäles i 3, 4, 5 eller 6 § eller i föreskrift utfärdad enligt 7 §. Är synnerlig fara för handen, må Konungens befallningshafvande, utan att afbida arbetsgifvarens yttrande, meddela dylikt förbud att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas.

Bedrifves arbetet i sådan lokal eller med sådan maskin eller sådant redskap, som af annan upplåtits åt arbetsgifvaren till begagnande, må hvad nu är sagdt i fråga om förbud gälla äfven beträffande den, som upplåtit lokalen, maskinen eller redskapet och hänföra sig till dess fortsatta upplåtande.

40 §.

Skulle arbetsgifvare beträffande i hans arbete sysselsatt minderårig åsidosätta hvad 10 § stadgar, äger Konungens befallningshafvande, på framställning af yrkesinspektör eller bergmästare eller där förhållandet eljest kommer till Konungens befallningshafvandes kännedom, att efter arbetsgifvarens hörande föreskrifva vissa villkor för minderårigs sysselsättande uti ifrågavarande arbete eller att minderårig ej vidare må sysselsättas däri.

41 §.

Skulle underinspektör eller kommunalt tillsynsorgan finna förhållande å visst arbetsställe påkalla tillämpning af 39 eller 40 §, skall underinspektören eller det kommunala tillsynsorganet göra anmälan därom hos vederbörande yrkesinspektör.

Ansvarsbestämmelser.

42 §.

Ställer sig arbetsgifvare ej till efterrättelse bestämmelse i 9, 11, 12, 13 eller 17 §, 18 § första eller andra stycket eller 19 § eller föreskrift, meddelad med stöd af 34 eller 40 §, straffes med böter från och med tio till och med femhundra kronor. Har här afsedd förseelse beträffande användande af minderårig skett med den minderåriges faders

eller målsmans vetenskap och vilja, vare jämväl fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med tjugo kronor.

Den som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, hvarom i denna paragraf förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för hvarje gång stämning därför utfärdats och delgifvits, fällas till de böter, som äro bestämda för sådan förseelse.

43 §.

För underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse, hvad i 14 §, 18 § tredje stycket, 28, 29, 31 eller 32 §, 33 § fjärde eller femte stycket, 35 eller 37 § föreskrifves, straffes arbetsgifvaren med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor.

44 §.

Har någon i förteckning enligt 31 § eller anmälan enligt 32 § eller i intygsbok för minderårig lämnat vederligen falsk uppgift, straffes med böter från och med femtio till och med femhundra kronor.

45 §.

Underlåter arbetsgifvare eller den som, på sätt i 39 § förmäles, till annan upplåtit lokal, maskin eller redskap, att ställa sig till efterrättelse förbud, som meddelats enligt nämnda §, straffes med böter från och med tio till och med femhundra kronor, eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

Den som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, hvarom i denna § förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för hvarje gång stämning därför utfärdats och delgifvits, fällas till det ansvar, som är bestämdt för sådan förseelse.

46 §.

Har arbetare oloffigen och utan giltigt skäl borttagit eller försatt ur bruk skyddsanordning, straffes, ändå att skada ej sker, med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor. Är arbetarens tillvägagående skäligen att tillskrifva bristande kännedom eller insikt beträffande skyddsanordningen, må dock ej till ansvar dömas.

. 47 §.

Har förseelse, som afses i 42 eller 43 §, ägt rum, men kan förseelsen icke skäligen läggas arbetsgifvaren till last, må hans ställföreträdare å arbetsstället eller annan arbetsledare i stället kunna dömas till ansvar enligt nämnda lagrum.

48 §.

Den som har eller haft att enligt 22 § taga befattning med tillsyn å efterlefnaden af denna lag, vare förbjudet att röja yrkeshemlighet och må ej heller, där det ej kan anses påkalladt i tjänstens intresse, yppa driftnordning eller affärsförhållande vid arbetsställe, i afseende å hvilket han har eller haft att taga sådan befattning. Gör han detta, straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor. Sker det för att göra skada, eller begagnar han sig af sin kännedom om yrkeshemligheten, driftnordningen eller affärsförhållandet till egen eller annans fördel, då må till fängelse från och med en månad till och med två år dömas. Har skada uppkommit, vare han ock skyldig den till fulla godtgöra. Framgår af omständigheterna, att han om yrkeshemligheten, driftnordningen eller affärsförhållandet erhållit kännedom å tid, då han ej hade att i afseende å arbetsstället taga befattning, hvarom härofan sägs, eller att yppandet af driftnordningen eller affärsförhållandet ej skäligen kunnat befaras medföra skada för det företag, som bedrefs å arbetsstället, må ansvars- eller ersättningsskyldighet icke åläggas honom.

Hvad nu är sagdt, gälle ock i tillämpliga delar om besiktningsläkare.

49 §.

Det åligger allmän åklagare att åtala förseelse, hvarom i 42, 43, 44, 45 eller 46 § sägs; skolande förseelsen åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Förseelse, hvarom i 46 § förmäles, må dock ej åtalas, med mindre förseelsen angifvits till åtal af vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare.

50 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.
Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

Allmänna bestämmelser.

51 §.

Hvad i 17 kapitlet 11 § rättegångsbalken förordnas om dem, som rättens eller Konungens befallningshafvandes bud och ärende gå, gälle ock de i 22 § af denna lag angifna tillsynsorgan.

52 §.

Beträffande verksamhet, som bedrifves af staten eller af kommun, skall, hvad i denna lag är stadgadt om arbetsgifvare, gälla arbetsföreståndaren.

Stadgandet i andra punkten af andra stycket i 28 § samt föreskrifterna i 39 och 40 §§ skola icke äga tillämpning å företag, som drifves af staten, utan skola i afseende å sådant företag gälla följande bestämmelser:

a) Därest framställning i det afseende, hvarom nämnes i andra punkten af andra stycket i 28 §, icke godkännes af inspektionsförrättaren, varde frågan af denne hänskjuten till Konungens pröfning.

b) Skulle yrkesinspektör eller bergmästare finna förhållande å visst arbetsställe påkalla åtgärd, som afses i 39 eller 40 §, skall yrkesinspektören eller bergmästaren därom göra anmälan hos den myndighet, hvilken öfver rörelsen har öfverinseende, hvarefter denna myndighet har att, efter omständigheterna, antingen vidtaga den påkallade åtgärden eller ock underställa ärendet Konungens pröfning.

53 §.

Hvad i denna lag är stadgadt skall icke verka rubbning af tillsyn, som enligt annan lag eller särskild författning finnes anordnad för öfvervakande af verksamhet, hvarå denna lag äger tillämpning.

Denna lag träder i kraft den

I afseende å verksamhet, som icke bedrifves i den omfattning 14 § angifver och som utöfvats redan före den tid, då denna lag träder i kraft, men ej varit underkastad lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889, skall, så länge verksamheten utöfvas af samma arbetsgifvare och i samma lokal, dock högst under tio år från denna lags ikraftträdande, ej påfordras större luftutrymme än sju kubikmeter för hvarje i lokalen sysselsatt arbetare.

Hvad i 9 och 11 §§ finnes stadgadt angående viss ålder för minderårig, skall icke utgöra hinder för minderårigs fortsatta användande i det arbete, hvari den minderårige användes vid tiden för lagens ikraftträdande.

För minderårig, som vid lagens ikraftträdande är sysselsatt i sådant arbete, som 14 § angifver, åligger det arbetsgifvaren att vid straff, som finnes utsatt i 43 §, senast vid näst därpå följande läkarbesiktning enligt 34 § vara försedd med intygsbok, hvarom i 14 § förmäles; dock vare ej erforderligt, att dylik bok då innehåller läkarbetyg.

Vid användande af minderårig i sådant arbete, som angifves i 8 § 1 mom. af lagen angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke den 17 oktober 1900, må å arbetsställe, där samma lagrum hittills kommit till tillämpning, arbetstiden för minderårig af mankön, hvilken fyllt femton år, fortfarande utsträckas på sätt detta lagrum medgifver, intill dess med tillämpning af 15 § af denna lag bestämmelse härutinnan kan varda meddelad, dock ej under längre tid än tre år, från det denna lag trädte i kraft.

Till Konungen.

På grund af nådig remiss har kommerskollegium att afgifva underdånigt utlåtande öfver det betänkande med därtill hörande förslag, som den 9 december 1909 afgifvits af den, enligt nådigt beslut

den 20 januari 1905, tillsatta kommittén för revision af lagarna angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 och angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke den 17 oktober 1900 jämte därmed sammanhängande författningar.

Jämlikt föreskrift i remissen anmodade kollegium genom särskilda skrivelser den 26 februari 1910 öfverståthållarämbetet och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga länen, att efter det dels handelskammare, fabriks- och handtverksföreningar, arbetarföreningar samt andra intresserade föreningar och enskilda lämnats tillfälle att yttra sig, dels ock från hushållningssällskapens förvaltningsutskott och magistraterna i rikets städer utom Stockholm infordrats yttranden, inkomma till kollegium med de yttranden, som sålunda kunde varda afgifna, jämte egna utlåtanden. Genom cirkulärskrivelse, likaledes af den 26 februari 1910, anmodades vidare samtliga bergmästare och yrkesinspektörer att till kollegium inkomma med yttranden i ärendet.

I anledning häraf har kollegium genom öfverståthållarämbetet och länsstyrelserna fått mottaga, jämte dessa myndigheters utlåtanden, yttranden af samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott med undantag af hushållningssällskapens i Malmöhus och Värmlands län, 84 magistrater och en municipalstyrelse, förste provinsialläkarne i Jönköpings och Kronobergs län, Stockholms handelskammare, handelskamrarna i Göteborg och Gäfle, Smålands och Blekinge handelskammare, Södra Älfsborgs läns industriidkare- och köpmannaförening med industri- och handelskammare, Skånes handels-, industri- och sjöfartskammarers kommitterade, Eksjö, Uppsala och Filipstads fabriks- och handtverksföreningar, Göteborgs handtverks- och industriförening, fabriksföreningen i Gäfle, Sveriges verkstadsförening, tekniska samfundet i Göteborg, tekniska föreningen i Västerås, landssekreterariatet jämte till landsorganisationen anslutna fackförbund, svenska arbetareförbundet, Visby arbetareförening, Hyllinge stenkols- och lerindustriaktiebolag samt Klippans pappersbruksaktiebolag.

Direkt till kollegium hafva inkommit yttranden af järnkontoret, Sveriges allmänna handelsförening, svenska glasindustriidkareföreningen, Stockholms fabriksförening, Jönköpings handtverks- och industriidkareförening, tekniska föreningen i Gäfle samt ordföranden i Sveriges handtverksorganisation, hvarjämte från Sveriges industriförbund tillhanda-kommit kollegium häftet n:r 5 af förbundets »meddelanden», innehållande förhandlingar vid diskussionsmöte den 30 november och 1 december 1910 rörande bland annat yrkesfarekommitténs betänkande.

Bergmästarne hafva hvar för sig inkommit med yttranden, hvar-
emot yrkesinspektörerna åberopat utdrag af protokollet vid gemensamt
sammanträde af yrkesinspektörerna inför vederbörande föredragande i
kollegium den 6, 15 och 17 juni 1910. Yrkesinspektören i Göteborgs
distrikt har därjämte inkommit med en särskild skrifvelse.

För att tagas i öfvervägande vid afgifvande af det genom före-
nämnda nådiga remiss infordrade utlåtande har Eders Kungl. Maj:t
genom särskilda remisser till collegium öfverlämnat yttranden från
telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
med till denna styrelse inkomna yttranden, medicinalstyrelsen, riks-
försäkringsanstalten, domänstyrelsen, landtbruksstyrelsen, vattenfalls-
styrelsen, Malmöhus' läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, förste
folkskoleinspektören i Stockholm, folkskoleinspektörerna i Malmö, Norr-
köping, Jönköping och Gäfle, städernas folkskoleinspektörsförbund,
centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärareförening, Skånes
handels-, industri- och sjöfartskammare, Sveriges bleck & plåtslageri-
arbetsgifvareförbunds 1:sta distrikt, Eskilstuna fabriksförening samt
Svenska bleck- och plåtslagareförbundets afdelning n:r 6.

Kollegium får, jämte öfverlämnande af samtliga till ärendet
hörande handlingar, härmed för egen del afgifva utlåtande.

Till fullgörande af det nämnda kommitté (yrkesfarekommittén)
lämnade uppdrag, för hvars innebörd närmare redogöres i den under-
dåniga skrifvelse, hvarmed kommitténs betänkande öfverlämnas till
Eders Kungl. Maj:t, har kommittén utarbetat särskilda förslag till lag
om arbetarskydd, lag angående hemindustriellt arbete samt lag angående
kommunala tillsyningsmän enligt lagen om arbetarskydd, hvarjämte
kommittén framlagt förslag till organisation af skyddslagstiftningens
myndigheter.

Förslaget till lag om arbetarskydd.

Hvad beträffar förslaget till lag om arbetarskydd har kommittén,
efter en redogörelse för den svenska arbetarskyddslagstiftningens upp-
komst och utveckling, i betänkandet lämnat en allmän motivering af
skyddslagstiftningens anordning och omfattning enligt lagförslaget.

Under hänvisning i öfrigt till förslaget samt berörda redogörelse
och motivering anser sig collegium här böra framhålla följande.

Bestämmelser, afsedda att motsvara och ersätta dem, som med-
delats genom förenämnda lagar af den 10 maj 1889 (yrkesfarelagen)

Förslaget
till lag
om arbetar-
skydd.

Allmänna
grunder.

och den 17 oktober 1900 (minderårighetslagen) hafva blifvit sammanförda i lagförslaget. Medan berörda två nu gällande lagar äro inskränkta till att i allmänhet afse endast industriella företag, som bedrivas i fabriksmässig omfattning, samt närmare angifva de särskilda slag af industriell rörelse, som falla under lagarnas bestämmelser, så skulle enligt det föreliggande förslaget (1 §) den nya lagen, om ock med vissa undantag, äga tillämpning å hvarje verksamhet, industriell eller icke, hvori arbete utföres för arbetsgifvares räkning. I anslutning härtill skulle med arbetare i denna lag förstås en hvar, som utför arbete för arbetsgifvares räkning (4 §). Härigenom skulle skyddslagstiftningen komma att afse såväl kroppsarbetare som äfven andra samhällsmedlemmar, hvilka stundom arbeta under mycket otillfredsställande förhållanden och vid olycks- och sjukdomsfall ej hafva större ekonomisk motståndskraft än kroppsarbetare.

Enligt hvad kommittén uppgifvit (sid. 51), har kommittén med förslaget till lag om arbetarskydd förnämligast afsett att åt vår skyddslagstiftning gifva en allmängiltig grundval, på hvilken den mer speciella skyddslagstiftningen inom de af lagen angifna gränser sedermera i mån af behof och med anpassning efter för handen varande omständigheter kunde bygga vidare.

Ifrågavarande förslag innehåller i hufvudsak dels bestämmelser af nära nog allmängiltig tillämplighet, dels föreskrifter afseende stora grupper af företag och sysselsättningar eller kategorier af arbetare. Till åvägabringande af här ofvan berörda kompletterande speciallagstiftning lämnar lagen vidare under vissa förutsättningar bemyndigande åt Eders Kungl. Maj:t att utfärda de kompletterande föreskrifter, som kunna erfordras för att vid speciella sysselsättningar tillförsäkra arbetarne det skydd, lagens allmänna stadganden åsyfta. I ett visst fall har Eders Kungl. Maj:t äfven tillagts befogenhet att meddela eftergift från lagens bestämmelser. Uti nu berörda lagstiftningsverksamhet har kommittén tänkt sig, att Eders Kungl. Maj:t skulle åtnjuta biträde af ett arbetsråd, sammansatt delvis af arbetsgifvare och arbetare.

Beträffande ändamålsenligheten af lagförslagets sålunda i allmänhet angifna anordning och omfattning hafva uti de afgifna yttrandena uttalats olika meningar.

Jämte det endast undantagsvis invändning framställts mot sammanförandet i en gemensam lag af yrkesfare- och minderårighetslagarnas bestämmelser, har i allmänhet icke blifvit bestridt, att en utsträckning af nu gällande skyddslagstiftnings giltighetsområde är af förhållandena påkallad. Den uppfattning synes äfven vara allmän, att ifrågavarande

lagstiftning bör utsträckas att omfatta alla de slag af yrken och verksamhet, som afses i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901. Huruvida utsträckningen bör gå afsevärdt längre och särskildt huruvida den bör gå så långt som kommittén föreslagit, därom synes å många håll råda tvekan eller en bestämd uppfattning att så icke bör ske. Denna uppfattning torde utgå hufvudsakligen därifrån, att lagens giltighet icke bör utsträckas till andra områden än sådana, där ett verkligt behof af skydd kan visas förefinnas och där skyddsföreskrifternas iakttagande kan blifva föremål för effektiv tillsyn. I enlighet härmed göres gällande den mening, att en uppräknings af de verksamhetsområden, hvarå lagen äger tillämpning, är att föredraga framför att lagen skall omfatta hvarje arbetsförhållande, som icke uttryckligen undantages därifrån. Äfven har i sammanhang härmed ifrågasatts lämpligheten af att lagens räckvidd skulle kunna i den omfattning, förslaget innebär, utsträckas genom lagstiftning i administrativ väg. Å andra sidan, där man godtagit de allmänna grunder, hvarå lagförslaget är byggdt, har man i flera fall påyrkat undantagande från lagens tillämpning af visst verksamhetsområde eller del däraf.

Hvad särskildt beträffar de myndigheter, som yttrat sig öfver lagförslaget, har emellertid ett mycket öfvervägande antal förordat eller icke haft något af betydelse att erinra mot nu ifrågavarande hufvuddrag af lagförslaget.

Kollegium anser äfven för sin del, att en utsträckning af gällande skyddslagstiftnings tillämpningsområde gifvetvis bör äga rum. Den af kommittén i förevarande hänseende anförda motiveringen finner sig kollegium kunna i hufvudsak åberopa. Öfver det af kommittén omförmälda, af riksförsäkringsanstalten den 10 januari 1908 afgifna underdåniga utlåtande med förslag rörande ändring i vissa delar af lagen den 5 juli 1901 afgaf kollegium den 15 april 1909 infordradt underdånigt utlåtande, och uttalade sig därvid jämväl kollegium för en betydande utsträckning af denna lagstiftnings tillämpningsområde. Hänsynen till arbetsgifvarnes berättigade anspråk på att äga tillgång till anvisningar rörande nödiga åtgärders vidtagande till förekommande af olycksfall lär otvifvelaktigt kräfva utsträckandet af skyddslagstiftningen till att omfatta minst samma område som olycksfallslagstiftningen.

Förutom att den alltjämt ökade omfattning, i hvilken maskiner med mekanisk drifkraft och maskinarbete komma till användning äfven å andra arbetsområden än dem, som falla under den nu gällande skydds-

lagstiftningen, påkallar utsträckta skyddsåtgärder till förekommande af olycksfall i arbete, lär erfarenheten ådagalagt, att förhållandena inom dessa andra arbetsområden med hänsyn såväl till hygienens berättigade fordringar som till angelägenheten af en lämplig begränsning af minderårigas arbete icke sällan äro af beskaffenhet att göra ingripande och kontroll från statens sida önskvärda.

Genom att åt lagen gifva den af kommittén föreslagna omfattningen torde visserligen få anses uteslutet att medelst en regelbundet återkommande inspektion från det allmännas sida kunna kontrollera lagens efterlevnad inom hela det område lagen omfattar, men å andra sidan skulle vinnas den fördel, att det, såsom kommittén framhållit, beredes möjlighet till åstadkommande af rättelse, hvarhålst ett arbete äger rum under förhållanden, som från skyddssynpunkt måste anses otillfredsställande.

Kollegium delar vidare kommitténs uppfattning om lämpligheten af att de specialföreskrifter, som å förevarande lagstiftningsområde må finnas erforderliga, kunna lätt ändras och fullständigas för att följa teknikens rastlösa utveckling och därför böra utfärdas under de jämförelsevis enkla och föga tidsödande former, som kunna iakttagas, om Eders Kungl. Maj:t finge utan Riksdagens medverkan utfärda sådana föreskrifter med biträde af arbetsrådet.

Kollegium finner alltså, ur synpunkten af de intressen, hvilkas vårdande särskildt tillhör kollegii ämbetsverksamhet, sig icke i hufvudsak hafva något att erinra i afseende å de allmänna grunderna för den föreslagna lagstiftningens anordning och omfattning.

Rubriken.

Rubriken.

Rubriken »Lag om arbetarskydd» har gifvit anledning till anmärkningar ej blott från en reservant inom kommittén utan äfven i åtskilliga yttranden öfver lagförslaget. I allmänhet gå dessa anmärkningar ut på, att rubriken är för vid. Ehuru anmärkningarna i viss mån hafva fog för sig, anser dock collegium, då begreppet »arbetarskydd» förekommer ej blott i vidsträckt utan äfven i inskränkt bemärkelse och då någon kortfattad, fullt adekvat rubrik ej synes möjlig att åstadkomma, sig ej böra framhålla någon erinran mot kommitténs förslag i förevarande hänseende.

Vid den granskning af de särskilda paragraferna i lagförslaget, hvartill kollegium nu öfvergår, möter beträffande

1 §.

frågan om vissa undantag från den allmänna bestämmelsen om lagens tillämpningsområde. 1 §.

1 § a).

Enligt punkt a) skulle, med hänsyn hufvudsakligen till den särskilda lagstiftningen för sjöfarten, undantagas arbete, som utföres å fartyg och är att hänföra till tjänsten ombord. Allt arbete, som af ett fartygs folk utföres annorstädes än å fartyget, är, såsom i motiveringen framhålles, oberördt af undantagsbestämmelsen. Däremot skall lagen, enligt kommitténs afsikt, äga tillämpning å arbete, som utföres å fartyg af personer, ej tillhörande besättningen eller eljest ej anställda ombord, till exempel lastnings-, lossnings- eller reparationsarbete med främmande folk.

1 § a).

I anslutning till en inom kommittén afgifven reservation hafva några af dem, som yttrat sig i ärendet, uttalat den mening, att med arbete ombord äfven borde likställas lastnings- och lossningsarbete samt annat därmed jämförligt arbete, som utföres af fartygsbesättning, när denna för arbetets utförande befinner sig utom fartyget, exempelvis å kaj.

Sedan den af kommittén i motiven till förevarande punkt omförmälda, af Eders Kungl. Maj:t den 21 december 1906 tillsatta kommittén för verkställande af utredning angående kontroll å fartygs sjövärdighet m. m. (sjöfartssäkerhetskommittén) den 16 december 1910 afgifvit betänkande med därtill hörande förslag till lagstiftningsåtgärder rörande sjöfartssäkerheten, är till följd af nådig remiss den 24 sistlidne mars nu nämnda betänkande och förslag beroende på handläggning af kollegium, som enligt remissens innehåll har att efter samtliga Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes hörande beträffande vissa delar af berörda förslag, i ärendet afgifva utlåtande före den 1 januari 1912.

Innehållet af nu omförmälda betänkande jämte förslag synes kollegium icke föranleda någon ändring af undantagsbestämmelsen i förevarande punkt af 1 §, och finner kollegium ej heller i öfrigt anledning föreligga till någon erinran beträffande densamma.

1 § d).

1 § d).

Beteckningen »medlem af arbetsgifvarens familj» åsyftar, enligt motiveringen, arbetsgifvarens anförvanter i rätt ned- eller uppstigande led.

Det innehåll, som sålunda gifvits begreppet »familj» torde icke öfverensstämma med allmänt gängse uppfattning, Till arbetsgifvarens familj lär enligt denna uppfattning nämligen böra under vissa förhållanden räknas såväl andra släktingar till arbetsgifvaren som äfven med honom icke befryndade personer (såsom fosterbarn, myndlingar m. fl.), när dessa med honom lefva i gemensamt bo eller tillhöra hans hushåll.

1 § e).

1 § e).

Beträffande den sista undantagsbestämmelsen under 1 § anser kollegium, att kommittéförslaget går för långt, då det från lagens tillämpning helt och hållet utesluter sådant arbete i sjukvårdsanstalt eller straffinrättning, som utföres af å anstalten eller inrättningen intagen person. Onekligen skulle lagens speciella stadganden rörande minderårigas sysselsättande i industriell verksamhet ej väl låta sig tillämpa på ifrågavarande slag af arbete, men i afseende å lagens bestämmelser i öfrigt torde ej något undantag vara af nöden. Snarare vill det synas ganska önskvärdt, att dylikt arbete, i den mån det nu kan anses utfördt för arbetsgifvares räkning, inbegripes under de föreslagna allmänna stadgandena till skydd mot yrkesfara och angående minderårigas användande till arbete. För öfrigt lär nu gällande skyddslagstiftning, formellt taget, ej kunna fränkännas tillämplighet på förevarande områden.

Kommittén har begränsat undantaget till arbete i sjukvårdsanstalter och straffinrättningar, under hvilken sistnämnda beteckning kommittén dock enligt sin motivering inbegriper såväl fängelser som tvångsarbetsinrättningar. Då det emellertid, såsom äfven från en af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes sida påpekats, ej torde vara oomtvistligt, att tvångsarbetsinrättningar äro att hänföra till straffinrättningar, synes det lämpligt att låta undantagsbestämmelsen uttryckligen omfatta arbete i tvångsarbetsanstalt.

Arbete, som utföres å fattigvårdsinrättning af därstädes intaget hjon, har kommittén i motiveringen förklarat sig ej finna skäl undantaga från lagens tillämpning. Tillämpningen å dylikt arbete af de

speciella stadgandena angående minderårigas användande i industriell verksamhet skulle emellertid enligt kollegii mening möta svårigheter af samma art, som kunde befaras vid stadgandenas tillämpning i sjukvårdsanstalter och straffinrättningar. Kollegium anser sig därför böra föreslå, att jämväl arbete, som utföres i fattigvårdsanstalt af därstädes intagen person, undantages från berörda minderårighetsstadganden.

Beträffande slutligen sådan verksamhet, hvari arbetet är förenadt med utbildningssyfte, skiljer kommittén mellan det fall, att utbildningen är hufvudsaken, såsom vid egentliga läro- eller uppfostringsanstalter, och det att åstadkommandet af en arbetsprodukt, såsom vid sysselsättande af lärningar, är det med verksamheten i främsta rummet åsyftade ändamålet. I det förra fallet, där det ej kan vara fråga om arbete för arbetsgifvares räkning, skulle lagen ej äga tillämpning men väl i det senare. Nu torde det dock äfven med hänsyn till egentliga läro- och uppfostringsanstalter ej alltid vara så lätt att afgöra, huruvida visst arbete skall anses utfördt för arbetsgifvares räkning eller ej. Till förekommande af tvekan synes därför elevernas arbete i uppfostrings- och undervisningsanstalter böra i likhet med här förut berörda slag af arbeten uttryckligen fritagas från tillämpning af de speciella minderårighetsstadgandena i afseende å industriell verksamhet.

Kollegium föreslår, att sista stycket af 1 § må erhålla följande förändrade lydelse:

»Beträffande arbete, som utföres vid undervisningsanstalt af elev därstädes eller å anstalt för tvångsarbete, fång-, fattig- eller sjukvård af å sådan anstalt intagen person, skola lagens bestämmelser i 17 och 18 samt 35—37 §§ icke äga tillämpning.»

Den omständighet, att ifrågavarande skyddslagstiftning skulle utsträckas till att omfatta jordbruket, har föranledt särskilda uttalanden i åtskilliga af de inkomna yttrandena. Sålunda anse tre hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott och en länsstyrelse, att jordbruket bör undantagas från lagens tillämpningsområde, samt fem förvaltningsutskott och fyra länsstyrelser, jämte, bland andra, fullmäktige i järnkontoret, att lagens tillämpning, hvad jordbruket beträffar, bör inskränkas till att afse förekommande af olycksfall vid maskiner. Därjämte hålla två förvaltningsutskott före, att skyddsbestämmelser, afpassade för jordbruket, böra gifvas i en särskild lag. Å andra sidan hafva af öfriga

Undantag
från lagens
tillämpnings-
område i
fråga om
jordbruket.

hushållningssällskaps förvaltningsutskott tio äfvensom landtbruksstyrelsen förklarar sig, åtminstone i hufvudsak, icke hafva något att erinra mot det föreliggande förslaget.

Till stöd för den uppfattningen att jordbruket, åtminstone delvis, bör undantagas från lagens giltighetsområde, har åberopats, hufvudsakligen, att med hänsyn till de förhållanden, hvarunder arbetet inom jordbruket i regeln bedrifves, skyddsbehofvet, utom vid maskinella anordningar, såväl i allmänhet som äfven hvad särskildt beträffar minderåriga och kvinnor är mindre än inom de flesta andra yrken. Dessutom har framhållits, att ifrågavarande begränsning af lagens giltighetsområde vore egnad att minska de svårigheter, som ansåges möta i afseende å en lämplig anordning af tillsynen öfver lagens efterlefnad.

I betraktande af hvad sålunda förekommit, synes det böra tagas i öfvervägande, huruvida i fråga om jordbruket någon inskränkning af lagens giltighet kan anses böra vidtagas.

Faran för olycksfall lär visserligen inom jordbruket vara större än man i allmänhet synes föreställa sig, men flertalet af de inträffade olycksfallen torde vara sådana, för hvilkas inträffande knappast författningsföreskrifter eller anvisningar af tillsyningsmyndighet kunnat skydda. Enligt hvad den tyska olycksfallsstatistiken utvisar, hafva af de i landtbruk (och skogsskötsel) genom olycksfall drabbade arbetare endast omkring $\frac{1}{10}$ skadats vid användande af motorer, transmissioner, arbetsmaskiner och dylikt, hvaremot omkring $\frac{2}{3}$ af alla arbetare skadats genom nedfallande föremål, vid åkning eller vid fall från träd, stegar, trappor eller vid behandling af kreatur och dylikt. Skyddsföreskrifter af den art, hvarom här är fråga, synes endast kunna äga tillämpning å arbeten, som förekomma vid motorer, arbetsmaskiner och dylikt, hvaremot flertalet öfriga stadganden, som eljest i hithörande lagstiftning pläga införas till minskande af olycksfallsrisken, icke inom jordbruksnäringen torde hafva afsedd tillämplighet. Hvad skydd i afseende å minderårigas och kvinnors arbete inom jordbruket angår, så torde dess karaktär af ett under de i väderlekshänseende gynnsammaste tiderna af året bedrifvet säsongarbete samt sättet för dess bedrifvande i öfrigt öfver hufvud taget innebära färre vådor än andra slag af arbeten, där barn och kvinnor sysselsättas.

Inom jordbruket, äfven det mindre, komma maskinella hjälpmedel allt mer till användning. Till förekommande af olycksfall i arbete inom jordbruket vid användande af maskiner — dessa må drifvas med mekanisk kraft eller så kallad kreatursvandring — bör otvifvelaktigt skyddslagen äga tillämpning i den omfattning, som häraf påkallas. I

öfrigt vill det däremot, på grund af hvad ofvan anförts, synas kollegium som om ur skyddssynpunkt jordbruket utan olägenhet kunde undantagas från lagens tillämpning. Genom en sådan åtgärd skulle den fördel vinnas, att icke så stor kontrollapparat behöfde tagas i anspråk för tillsynen öfver lagens efterlefnad, och att kostnaderna för denna tillsyn kunde nedbringas.

Med afseende härå finner kollegium — som emellertid icke förbiser, att undantagande, om ock allenast delvis, af en viss näringsgren från lagens tillämpningsområde icke står i öfverensstämmelse med de allmänna grunderna för lagförslaget, men som håller före, att denna omständighet i betraktande af förhållandena i öfrigt i förevarande fall icke bör tillerkännas afgörande betydelse — sig icke hafva något att erinra däremot, att lagen jämte de föreskrifter, som kunna komma att utfärdas med stöd af densamma, förklaras äga tillämpning å arbete inom jordbruket allenast i hvad den afser åtgärder till förekommande af olycksfall i arbete vid användande af maskiner.

Då jordbruket icke tillhör de näringar, hvilkas intressen särskildt falla inom kollegii ämbetsbefattning, har kollegium ansett sig böra allenast göra ett allmänt uttalande i ämnet, utan att tillika afgifva något närmare förslag till ändring i förevarande hänseende af lagförslaget.

2 §.

I 1 § af lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909, hvilken lag jämväl utarbetats af yrkesfarekommittén, upptages bland de olika där anförda slagen af industriell verksamhet efter handtverk »eller därmed jämförlig handtering». Detta tillägg torde under sig inbegripa ett flertal arter af verksamhet, hvilka, ehuru ej att hänföra till hvad man närmast brukar förstå med industri, dock skäligen synas böra räknas som industriella och vara underkastade samma skyddsbestämmelser som den egentliga industrien. Då tillägget sålunda måste anses vara af betydelse för ett riktigt bestämmande af begreppet »industriell verksamhet», anser kollegium, att det äfven borde upptagas i 2 § af lagen om arbetarskydd.

2 §.

Jämväl i ett annat afseende finner kollegium formuleringen af förstnämnda lagrum vara att föredraga framför den affattning, kommittén gifvit åt 2 § i förevarande lagförslag. Lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag

skall endast tillämpas på företag af sådan omfattning, att däri *under någon tid af nästföregående eller löpande år* sysselsatts visst arbetarantal. I förslaget till lag om arbetarskydd göres begreppet »fabriksmässig omfattning» beroende af att ett visst arbetarantal etc. användes *i regel*. Detta uttryck skulle otvifvelaktigt, synnerligast i afseende å säsongyrkena, förorsaka åtskilliga svårigheter med hänsyn till tolkning och bevisning. Dylika svårigheter synas däremot ej vara att befara med den förra tidsbestämningen, hvilken för öfrigt ganska nära öfverensstämmer med den, som yrkesinspektörerna enligt sin öfverenskommelse den 3 december 1902 för närvarande tillämpa i fråga om arbetarantalet såsom afgörande för en rörelses fabriksmässighet.

I ett flertal utlåtanden af olika myndigheter och institutioner har, med hänsyn till den osäkra innebörden af begreppet »industriell verksamhet», framhållits lämpligheten af att lagen angäfvade en särskild form för afgörande af frågor om hvad skulle räknas till sådan verksamhet eller icke. Visserligen har nu ej nämnda begrepp samma grundläggande betydelse som »industriellt yrke» för yrkesfare- och minderårighetslagarna, men tillämpningen af ett antal viktiga och med direkt straffansvar förenade stadganden är dock beroende af detta begrepp.

Kommittén anför i sin motivering, att den ej ansett sig kunna i lagen uppställa någon tillfredsställande definition af begreppet »industri». Ej heller har kommittén velat söka åstadkomma någon fullständig uppräknings af hvad som är att hänföra till industriell verksamhet, emedan en sådan uppräknings alltid måste blifva mer eller mindre bristfällig — om ej af annat skäl så på grund af den ständiga uppkomsten af nya industrigrenar. Ehuru detta kommitténs tillvägagående otvifvelaktigt har fog för sig, kan kollegium ej undgå att från praktisk synpunkt finna det betänkligt att i det antagligen ej ringa antalet tvifvelaktiga fall öfverlämna i första hand åt arbetsgifvarna och sedan åt inspektionsmyndigheterna och domstolarna att tolka här ifrågakvarande begrepp, hvilket enligt kommitténs mening ej ännu vunnit full stadga i språkbruket. Visserligen lämnar kommittén i lagförslagets motivering en utveckling af sin uppfattning af begreppet »industriell verksamhet», men denna motivering, hvartill kanske endast ett fåtal komma att ha tillgång, är ju ej normgivande och den däri förekommande utvecklingen torde ej göra anspråk att på ett uttömmande sätt behandla ämnet.

Lämpligaste sättet att råda bot på nu berörda missförhållande synes vara att, i likhet med hvad som gäller beträffande lagens kom-

plettering i flera andra afseenden, bemyndiga Eders Kungl. Maj:t att i mån af behof bestämma, huruvida enligt lagen viss verksamhet skall anses som industriell eller icke. Med stöd af ett sådant bemyndigande skulle Eders Kungl. Maj:t lämpligen kunna låta upprätta en förteckning öfver de mer vanliga slag af verksamhet, om hvilkas industriella karaktär tvifvel kan råda, med angifvande huru de i förevarande afseende skola betraktas enligt lagen. Denna förteckning kunde sedermera, när omständigheterna påkallade det, kompletteras och äfven korrigeras.

Enligt kollegii mening borde 2 § erhålla följande lydelse:

»Idkas bergverks-, bruks- eller fabriksdrift, handtverk eller därmed jämförlig handtering eller annan industriell verksamhet å ett arbetsställe i sådan omfattning, att därstädes under någon tid af nästföregående eller löpande år användts minst tio arbetare eller drifkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst fem arbetare jämte drifkraft om minst tre effektiva hästkrafter, skall verksamheten enligt denna lag anses drifvas i fabriksmässig omfattning.

Konungen äger att, där så finnes erforderligt, meddela bestämmelser, huruvida visst slag af verksamhet skall enligt denna lag räknas såsom industriell eller icke.»

5 §.

I afseende å förevarande lagrum, hvilket, såsom kommittén framhållit, utgör den allmänna grundvalen för lagens skyddsbestämmelser, har i några af de inkomna yttrandena den mening vunnit uttryck, att med paragrafens affattning arbetsgifvarna ålades vidtaga äfven åtgärder, som icke rimligen borde af dem begäras eller ens alltid kunde af dem utföras. Med anledning häraf har till förtydligande af paragrafen förslagits, bland annat, att i början af paragrafen mellan orden »att» och »vidtaga» skulle insättas orden »så vidt möjligt», samt att genom ett tillägg till paragrafen borde uttryckligen angifvas, att man vid bedömandet, om skyddsåtgärderna vore tillräckliga för sitt ändamål, hade att utgå från den förutsättning, att arbetarna iakttog vanlig försiktighet.

Det vill emellertid synas kollegium, att nuvarande affattning af paragrafen, som i hufvudsak öfverensstämmer med yrkesfarelagens 2 § 1 mom., innebär erforderlig begränsning beträffande hvilka åtgärder arbetsgifvare är pliktig vidtaga. Enligt paragrafens ordalydelse är det

5 §.

här nämligen fråga endast om sådana åtgärder, som »med hänsyn till arbetets beskaffenhet äro nödiga» för att skydda mot olycksfall och ohälsa i arbetet. Det må ock framhållas, att för underlåtenhet af arbetsgifvare att ställa sig till efterrättelse ifrågavarande bestämmelser — likasom specialbestämmelserna i 6 och 7 §§ — något direkt straffansvar icke är stadgadt. Först genom brott mot sådant af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande meddelat förbud, som omförmäles i 44 §, utsätter sig arbetsgifvare för straffpåföljd i förevarande hänseende.

6 § b).

6 § b). Vattenfallsstyrelsen har i sitt utlåtande anmärkt, att en sträng tillämpning af 6 § b) skulle medföra betydande svårigheter i afseende å flyttbara lyftkranar, som användas vid tillfälliga arbeten.

Förre delen af detta lagrum, som endast stadgar besiktning och profning på betryggande sätt utan att uppställa några närmare regler därför, synes ej med en förständig tillämpning behöfva i något fall förorsaka oskäligen olägenheter. Hvad åter den senare delen beträffar, kan iakttagandet af densamma, som ju endast har formell innebörd, möjligen i vissa fall möta svårigheter, hvilka kanske ej alltid uppvägas af den åsyftade nyttan. Kollegium har därför trott, att föreskrifterna i lagrummets senare del skäligen kunde inskränkas till att afse de fall, där deras genomförande lämpligen låte sig göra. Orden »på lämpligt ställe» skulle då uteslutas till undvikande af upprepning och torde äfven vara öfverflödiga, då ordet »tydligt» måste anses innebära, att de föreskrifna uppgifterna skola vara anbragta å lämpligt ställe.

Punkten skulle sålunda erhålla följande ändrade lydelse:

»Hissar — — — — anses betryggande; och skall, där så lämpligen låter sig göra, å dem finnas — — — dem».

6 § e).

6 § e). Kollegium anser i enlighet med yrkesinspektörerna, att »golfvet» bör utbytas mot »golf», emedan denna senare form, såsom lämpligt synes, torde inbegripa jämväl plattformar och dylikt.

6 § p).

6 § p). Mot 6 § p) har från flera håll anmärkts, att dess stadgande skulle förorsaka betydande olägenheter, enär detsamma dels ofta skulle

hindra arbetsgifvaren att vid förfall för den ordinarie skötaren af en maskin eller dylikt få hans arbete utfördt och dels skulle komma att i afsevärd mån försvåra arbetarnas rekrytering och yrkesutbildning. Ehuru nu angifna farhågor måhända äro något öfverdrifna, har kollegium dock ansett sig böra föreslå den komplettering af stadgandet, att nödig undervisning och ledning skulle kunna ersätta förutsättningen af kompetens.

Punkten skulle lyda sålunda:

»Till — — — olycksfall, må arbetare ej användas med mindre han har visat erforderlig kompetens eller honom lämnas nödig undervisning och ledning».

7 § a).

Kommitténs förslag till bestämmelse om minsta tillåtna luftutrymme per arbetare innebär i jämförelse med motsvarande, för den fabriksmässiga industrien nu gällande stadgande skärpning i tvenne afseenden. Måttet för berörda luftutrymme har nämligen höjts från 7 till i allmänhet 10 kubikmeter, och undantaget för äldre fabrik eller verkstad, där synnerligen verksam anordning för luftväxling vidtages, har uteslutits.

7 § a).

Dessa skärpningar hafva framkallat anmärkningar från några handelskammare och hushållningssällskap äfvensom från öfverståthållareämbetet. Å andra sidan framhålles från ett arbetarförbund, att bestämningen »i allmänhet» kan missbrukas och göra föreskriften om visst luftminimum verkningslös. Jämväl yrkesinspektörerna vilja utesluta denna bestämning.

Enligt kollegii mening torde en ökning af det minsta tillåtna luftutrymmet hafva goda skäl för sig. Betydelsen för folkhygienien af tillfredsställande luft i arbetslokalerna lär nämligen ej kunna överskattas och måste, särskildt med hänsyn till den allmänna kampen mot lungtuberkulosen, beaktas af lagstiftaren. Uteslutandet af undantaget för äldre arbetslokaler synes ej heller sakna skäl, då »synnerligen verksam anordning för luftväxling» visserligen kan vidtagas men sällan, i anseende till det därpå uppkommande draget, lär kunna hållas i funktion i trånga arbetslokaler.

Beträffande bestämningen »i allmänhet» kan ej förnekas, att den innebär ett försvagande af den välbefogade ökningen af luftutrymmet, men med hänsyn till stadgandets synnerligen vidsträckta tillämplighet, och att bestämningen på sätt och vis skulle ersätta merberörda undan-

tag för äldre arbetslokaler, synes bestämningen ej gärna kunna und-
 varas. Af inspektionsmyndigheterna borde väl för öfrigt kunna för-
 väntas, att de endast undantagsvis, och blott i den mån särskilda
 omständigheter rättfärdiga det, skola medgifva mindre luftutrymme än
 10 kubikmeter. Att märka är äfven att luftutrymmet enligt före-
 varande lagrum alltid skall vara *tillräckligt* — en fordran, som, där
 luftutrymmet understiger 10 kubikmeter per arbetare, kan anses upp-
 fylld i betraktande af till exempel utmärkt ventilation eller arbetets
 kortvarighet.

Ehuru kollegium sålunda gillar de af kommittén föreslagna ändrin-
 garna på här ifrågavarande område, har kollegium ej funnit affattnin-
 gen af 7 § a) fullt lämplig utan föreslår en omformulering af detta
 lagrum.

Med hänsyn till 8 § i lagförslaget ha yrkesinspektörerna före-
 slagit en föreskrift, att i hvarje sluten arbetslokal skulle anslås upp-
 gift om lokalens kubikinnehåll och det antal arbetare, som finge syssel-
 sättas i lokalen, hvilken senare uppgift borde lämnas af vederbörande
 inspektionsmyndighet. Då en dylik föreskrift väl närmast skulle ut-
 göra en komplettering af 7 § a), har frågan därom upptagits i före-
 varande sammanhang. Enligt kollegii uppfattning skulle den före-
 slagna föreskriften, särskildt i betraktande af lagens nära nog allmän-
 giltiga tillämpningsområde, i stor utsträckning förorsaka besvär utan
 motsvarande nytta. Man tänke exempelvis på ämbets-, bank- och
 kontorslokaler och större butiker. Ja till och med för en afsevärd del
 af industrien, hvars arbetslokaler ofta äro mångdubbelt större än lagen
 fordrar, skulle föreskriften förefalla tämligen meningslös. Inskränker
 man däremot den ifrågasatta skyldigheten till de fall, då vederbörande
 inspektionsförrättare finner densamma påkallad, har kollegium ej något
 att erinra. Har inspektionsförrättaren lämnat anvisning om det till-
 låtna antalet arbetare i en lokal, synes emellertid anslag om lokalens
 kubikinnehåll ej hafva afsevärdt skäl för sig.

I enlighet med nu angifna uppfattning föreslår kollegium följande
 lydelse af 7 § a):

»I sluten arbetslokal skall finnas tillräckligt luftutrymme, i
 allmänhet ej understigande tio kubikmeter för hvarje där syssel-
 satt arbetare, jämte erforderlig, lämpligt anordnad luftväxling.

Har vederbörande inspektionsförrättare meddelat anvisning
 beträffande det antal arbetare, som må sysselsättas i arbetslokal,
 skall sådan anvisning finnas anslagen å lämpligt ställe i lokalen».

7 § b).

Yrkesfarelagens 2 § 3 mom. föreskrifver bland annat »så lämplig värmegrad som förhållandena medgifva.» Kommittén, som funnit angifna begränsning »väl godtyckligt binda föreskriftens tillämpning vid de för handen varande förhållandena å hvarje arbetsställe», har ändrat föreskriften till »så lämplig värmegrad, som arbetets natur medgifver». Mot denna ändring har i ett flertal yttranden framhållits, att föreskriften icke är inskränkt till arbete inomhus, och att äfven beträffande sådant arbete värmegraden bör få rättas efter de lokala förhållandena.

Då det ej lär kunna förnekas, att en strängt bokstaflig tolkning af begränsningen »som arbetets natur medgifver» i åtskilliga fall, till exempel vid arbete i magasinsbyggnader, skulle leda till något oskäligen konsekvenser, har kollegium ansett sig böra föreslå, att värmegraden göres beroende af ej blott hvad arbetets natur utan äfven hvad platsen för detsamma medgifver.

Punkten skulle alltså komma att lyda:

»Arbetet — — — — värmegrad, som arbetets natur och platsen för detsamma skäligen medgifva.»

7 § e).

Under åberopande af här bilagda, inom kollegii afdelning för arbetsstatistik med anledning af yrkesfarekommitténs betänkande upprättade promemoria angående vissa förhållanden rörande vuxna arbetares arbetstid och särskildt af den i samma promemoria omförmälda, af nämnda afdelning verkställda och offentliggjorda utredning beträffande arbetstidens längd inom industri och handtverk i Sverige, finner kollegium sig i detta sammanhang böra framhålla, att frågan om reglerandet af de vuxna manliga arbetarnes arbetstid tillsvidare torde kunna öfverlämnas åt de frivilliga aftalen. Lagstiftningsåtgärder på denna del af arbetarskyddsväsendets område torde nämligen för närvarande icke vara af behovet påkallade i andra fall än där det kan visa sig nödvändigt till förekommande af ohälsa eller andra missförhållanden inom vissa hälsofarliga eller ifråga om organisationsväsendet ringa utvecklade yrken, där arbetsgifvare och arbetare icke på annat sätt kunna eller vilja åvägabringa en lämplig begränsning af arbetstiden. Hvad särskildt beträffar frågan om begränsning af de minderårigas och de vuxna kvinnliga arbetarnas arbetstid, får kollegium tillfälle därom ut-

tala sig vid behandlingen af de utaf kommittén föreslagna specialbestämmelserna rörande minderårigas och kvinnors användande i arbete. Då det emellertid måste anses vara synnerligen önskvärdt och, såsom i nyssberörda promemoria påpekats, äfven inom Riksdagen vid flera tillfällen framhållits såsom nödvändigt, att arbetsförhållandena framför allt inom hälsofarliga yrken ordnas på ett betryggande sätt, vill kollegium icke underlåta att understryka betydelsen af det här i 7 § e) af kommitténs lagförslag förekommande stadgande, enligt hvilket tiden för arbetares användande i hälsofarlig sysselsättning skall tillbörligen inskränkas. Kollegium vill ifråga om detta stadgande särskildt framhålla, att det enligt kommitténs motivering, hvilken kollegium finner synnerligen välgrundad, skulle afse icke allenast sådana sysselsättningar, hvilkas hälsofarliga inverkan är mer uppenbar och hastigt verkande, såsom arbete i skadliga gaser eller ovanligt stark hetta och där det gäller en eller annan timmes längre eller kortare arbetstid, utan att med bestämmelsen äfven åsyftats att nå sysselsättningar med mer långsamt verkande, hälsofördärligt inflytande, såsom exempelvis torrslipning, i hvilket fall arbetet lämpligen torde kunna så anordnas, att arbetaren användes till den hälsofarliga sysselsättningen endast under en kortare, begränsad tid åt gången och därefter under tillräcklig tid sysselsättes med annat, för andningsorganen oskadligt arbete. Slutligen vill kollegium uttala önskvärdheten af att, vid tillämpning af den rätt att efter arbetsrådets hörande utfärda förordningar rörande ytterligare föreskrifter för arbetets bedrivande vid bland annat viss hälsofarlig sysselsättning, hvilken rätt enligt 11 § i kommittéförslaget medgifvits Eders Kungl. Maj:t, särskildt afseende måtte fästas vid möjligt behof af bestämmelser i nu berörda hänseende.

7 § f).

7 § f).

Det af kommittén i 7 § f) föreslagna förbudet mot sopning af arbetslokal, då arbetet pågår, har rönt motstånd från åtskilliga håll. Särskildt har man mot detsamma anfört, att det skulle förhindra bortskaffandet af affall, som uppkommer under arbetets gång, och att det i fråga om arbetslokaler för kontinuerlig drift skulle omöjliggöra all sopning. Till undanröjande af dessa anledningar till anmärkning föreslår kollegium, att förbudet inskränkes till dammspridande sopning och göres i någon mån villkorligt genom förutsättningen »såvidt möjligt».

7 § g).

I 7 § g) har kommittén föreslagit en grupp för vår skyddslagstiftning nya bestämmelser. Mot desamma, hvilka redan inom kommittén rönt motstånd och föranlett reservation från en kommittéledamots sida, ha anmärkningar framställts af ett flertal af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande äfvensom af ett antal hushållnings-sällskap och handelskammare med flera. I öfvervägande mån gå dessa anmärkningar, i öfverensstämmelse med berörda reservation, ut på att ifrågavarande bestämmelser, ehuru möjligen befogade i afseende å vissa områden, på åtskilliga håll skulle blifva oskäligt betungande. I några yttranden går man dock längre och påyrkar uteslutande af hela lagrummet.

7 § g).

Att 7 § g), som ålägger arbetsgifvarna en del nya förpliktelser, måste möta ogillande på många håll, är ju förklarligt. Kollegium tror emellertid, att dessa förpliktelser redan nu iakttagas i stor utsträckning, och anser för öfrigt, att de, med den försiktiga affattning kommittén föreslagit, i hufvudsak ej torde innebära annat än hvad skäligen kan förväntas af hvarje god arbetsgifvare.

Beträffande anmärkningen att ifrågavarande bestämmelser skulle förorsaka olägenheter å verksamhetsområden, för hvilka de egentligen ej äro afsedda, vill kollegium framhålla, att det första stycket af 7 § g) enligt kollegii mening synes tydligt inskränkt till att afse endast permanenta, större arbetsställen. Kollegium skulle till och med vilja säga, att detta styckes affattning tyder på ett afsevärdt högre mått af permanens och arbetsstyrka än hvad kommittén i sin motivering angifver som gränsmått nedåt, nämligen minst 10 arbetare och 6 månaders varaktighet. Det andra stycket, som afser sysselsättning under bar himmel på ett och samma ställe under längre tid, har framkallat farhågor särskildt med hänsyn till jordbruket. Kollegium delar emellertid kommitténs i motiveringen uttalade åsikt, att dylik sysselsättning väl ytterst sällan torde förekomma inom jordbruket. Att det tredje stycket borde vara tillämpligt allenast i Norrland, synes ej vara af behovet påkalladt att angifva i lagen. Den förpliktelse detta stycke ålägger arbetsgifvaren torde nämligen ej vara längre gående än att den, äfven om förhållandena annorstädes ej göra densamma så trängande som i de norrländska obygderna, likväl alltid måste anses motiverad under de förutsättningar, detta stycke angifver.

I afseende å formuleringen af 7 § g) vill kollegium föreslå några

mindre ändringar. Uti första stycket förekommer bestämningen »i närheten af arbetsstället» på två ställen. På det förra måste bestämningen anses liktydig med »i omedelbar närhet af arbetsstället» — eljest skulle de åsyftade förmånerna blifva tämligen illusoriska — under det bestämningen på det senare stället torde inbegripa ett större afstånd. Denna bristande öfverensstämmelse, som möjligen kunde föranleda svårighet vid tolkningen, synes lämpligen kunna undvikas genom att på det förra stället utbyta »å eller i närheten af arbetsstället» mot »å eller invid arbetsstället». En likartad skiljaktighet förekommer äfven med hänsyn till det i första och andra styckena använda ordet »stadigvarande». Detta ord torde nämligen i andra stycket, där det kompletterats med bestämningen »under längre tid», innebära en lägre eller annat slags permanens än i det första stycket. Då det förefaller öfverflödigt i det senare stycket, föreslår kollegium att där utesluta ifrågavarande ord. Slutligen vill kollegium föreslå, att den i sista stycket förekommande satsen »att han icke skäligen kan begifva sig dit» etc., ändras till »att det icke skäligen kan begäras, att han skall begifva sig dit» etc., hvilken affattning synes mer tillfredsställande i språkligt afseende.

7 § h).

7 § h).

Denna punkt skulle möjligen, såsom äfven framgår af ett yttrande öfver kommitténs betänkande, med hänsyn till ordet »arbetsställe» kunna anses ålägga arbetsgifvaren att hålla tillgängliga här ifrågavarande medel å hvarje plats, där arbete utföres. Då en dylik skyldighet, hvilken till exempel skulle nödgå en jordbrukare att förse hvarje arbetare, som han skickade ut på arbete, med förbandsmedel, onekligen torde gå något för långt, föreslår kollegium en omformulering, som undviker ordet »arbetsställe». Vid denna omformulering har därjämte »medel» utbytts mot »anordningar», hvilket ord synes lämpligare med hänsyn till de olika slag af åtgärder, som kunna anses erforderliga inom skilda slag af verksamhet.

Enligt kollegii förslag skulle sålunda 7 § h) lyda:

»Till lämnande af den första hjälpen vid olycksfall skola finnas vidtagna såsom anordningar, som kunna anses erforderliga med hänsyn till arbetets beskaffenhet».

7 § i).

7 § i).

I skrifvelse den 29 mars 1910 anhöll Riksdagen, att Eders Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, i hvad mån inom vårt land

behöflig söndagshvila utan berättigad anledning åsidosattes, särskildt inom industri, handel och andra närliggande arbetsområden, äfvensom, därest utredningen skulle därtill gifva anledning, för Riksdagen framlägga erforderligt lagförslag i ämnet. Den utredning rörande arbetstidens längd inom industri och handverk i Sverige, hvilken af kollegii afdelning för arbetsstatistik sedan dess offentliggjorts, utvisar bland annat, att ordinarie sön- och helgdagsarbete under år 1905 förekom å 1,877 arbetsställen för sammanlagdt 17,521 arbetare, af hvilka 12,379 voro skiftarbetare. Öfver hälften af dessa arbetare (8,776) hade dylikt arbete hela året om, och uppgick bruttoarbetstiden för 42,3 procent af alla arbetare med ordinarie söndagsarbete till 12 timmar eller därutöfver. Af en annan inom nämnda afdelning af kollegium verkställd undersökning framgår, att vid 1908 års ingång i 1,348 mellan arbetsgivare och arbetare ingångna kollektivaftal, omfattande 9,324 arbetsgivare och 198,827 arbetare, särskilda stadganden meddelades angående söndagsarbete och ersättning därför.

Kommittén har i 7 § visserligen föreslagit en bestämmelse afsedd att fästa uppmärksamheten vid behovet af söndagshvila, men då den formulering kommittén gifvit detta stadgande icke synes kollegium tillräckligt effektivt, särskildt i betraktande af det behof af skydd, som här torde föreligga, ett behof, som belyses af de ofvan anförda förhållanden och siffror, hemställer kollegium, att förevarande punkt må erhålla följande ändrade affattning:

»Arbetet skall så anordnas, att arbetarna komma i åtnjutande af erforderlig söndagshvila eller, där arbetets natur det ej medgifver, af annan däremot svarande ledighet».

8 §.

Kommittén har i 8 § ändrat yrkesfarelagens bestämmelse angående anslag af föreskrifter om hvad arbetarna böra iakttaga till undvikande af olycksfall och ohälsa i arbetet på sådant sätt, att arbetsgivaren, som hittills varit förpliktad inhämta vederbörande yrkesinspektörs godkännande af dylika föreskrifter, framdeles endast skulle blifva berättigad att få föreskrifterna granskade af yrkesinspektör eller bergmästare. I sitt gemensamma yttrande synas yrkesinspektörerna ej gilla denna förändring. Kollegium finner emellertid i likhet med kommittén det böra vara arbetsgivaren obetaget att i sin arbetslokal anslå föreskrifter af här ifrågavarande art, äfven om de icke äro godkända af vederbörande inspektionsmyndighet.

8 §.

Med anledning af en anmärkning, att det ej alltid lämpligen låter sig göra att anbringa de föreskrifna anslagen i själfva arbetslokalen, till exempel en grufva, föreslår kollegium följande omformulering af paragrafens början:

»Där så finnes nödigt, skall i arbetslokal eller å annan lämplig plats anslås föreskrifter — — — försiktighet».

11 §.

11 §. I denna paragraf kommer för första gången till synes den af kommittén föreslagna anordningen, att Eders Kungl. Maj:t skulle äga att i vissa afseenden komplettera lagen. Kollegium, som redan förut, i början af detta utlåtande, uttalat sig för denna anordning, anser det böra här framhållas, att ifrågavarande anordning mött relativt litet motstånd. Paragrafens första stycke har sålunda endast föranlett anmärkningar från några få håll, där dess uteslutande påyrkats.

I ändamål att gifva tydligare uttryck åt den allmängiltighet, som stadgandet bör äga och som otvifvelaktigt äfven är afsedd, föreslår kollegium följande något kompletterade affattning af paragrafens första stycke:

»Finnes för visst slag af sysselsättning eller för användande af visst slag af maskin, redskap eller arbetslokal behof af — — — förordna.»

12 §.

12 §. I fråga om den så kallade öfre minderårighetsgränsen hafva uti till kollegium inkomna yttranden kommit till synes samma olika meningar som de, hvilka beröras i kommitténs motivering till förvarande paragraf.

För sin del ansluter kollegium sig till kommitténs förslag.

13 §.

13 §. De i 13 § föreslagna allmänna bestämmelserna angående arbetsgifvares skyldigheter gent emot sina minderåriga arbetare hafva i några yttranden ansetts alltför långt gående. Kollegium kan emellertid ej dela denna mening, särskildt i betraktande af att åsidosättandet af dessa bestämmelser ej är belagdt med straff, utan endast kan medföra tillämpning af 45 §.

Beträffande den sista af paragrafens bestämmelser, som ålägger arbetsgifvare tillse, att arbetet ej hindrar den minderårige att deltaga i konfirmationsundervisning eller i sådan skol- eller yrkesundervisning, som helt eller delvis bekostas af staten eller kommun, har en af kommitténs ledamöter reserverat sig under yrkande på en så lydande affattning: »— eller hindrar den minderårige att deltaga i skol-, religions- eller yrkesundervisning.» Såsom nämnda reservant närmare utvecklat, torde den af kommittén föreslagna begränsningen i afseende å undervisningen vara mindre väl motiverad. Otvifvelaktigt är en viss begränsning påkallad för att hindra, att den minderårige när som helst, då han af en eller annan anledning funne lämpligt, skulle kunna afbryta arbetet under uppgift, att han ämnade begagna något slag af undervisning. Men att genom någon bestämmelse i lagen angifva, till hvilket eller hvilka slag af undervisning arbetsgifvaren vid arbetets anordnande bör taga hänsyn, torde, såsom undervisningsväsendet för närvarande är ordnad här i landet, icke låta sig göra. I enlighet härmed vill kollegium, som anser ifrågavarande skyldighet endast böra gälla mer ordnad, stadigvarande undervisning, föreslå följande förändrade affattning af paragrafens sista bestämmelse:

»— eller hindrar den minderårige att deltaga i kurs för sådan skol-, religions- eller yrkesundervisning, för hvars begagnande den minderåriges fader, moder eller målsman eller den minderårige själf, där han fyllt femton år, i skälig tid före kursens början begärt ledighet.»

I de inkomna yttrandena hafva från skolmännens sida, för tillgodoseende af de minderårigas uppfostran och undervisning, framställts åtskilliga önskemål beträffande förevarande lagstiftning.

Förutom att kollegium, såsom nyss nämnts, föreslagit borttagande i 13 § af inskränkningen till visst slag af undervisning, har kollegium, med ytterligare beaktande af berörda önskemål, på sätt längre fram i utlåtandet närmare inhämtas, föreslagit dels höjning af minimiåldern för anställning i handel och handtverk, dels meddelande af föreskrift om upphörd skolplikt såsom villkor för anställning i handel och dels upptagande i 30 § af skolråd och skolstyrelser såsom direkt medverkande för uppnående af lagens syftemål.

Folkbildningsväsendets omorganisation i praktisk riktning.

I öfrigt lära för åstadkommande af en ändamålsenlig folkundervisning reformer erfordras å skollagstiftningens område. Först sedan folkundervisningen reformerats i praktisk riktning med vederbörlig hänsyn tagen till angelägenheten af, att de unga lära sådant, hvaraf de kunna hafva gagn för sin vidare utbildning och framtida utkomst, synas ytterligare kraf skäligen kunna ställas på arbetarskyddslagstiftningens vidare anpassning med hänsyn till skolväsendet. Med skollagstiftningens reformering lärer väl bland annat följa en utsträckning af den obligatoriska undervisningen, hvilket åter torde föranleda en, äfven ur andra synpunkter önskvärd, höjning af minimiåldern för minderårigas yrkesanställning utöfver hvad som med hänsyn till folkundervisningens nuvarande ståndpunkt lämpligen kan äga rum.

En lösning af den ej mindre med hänsyn till näringarnas intresse än äfven ur allmänt social synpunkt så synnerligen viktiga frågan om folkbildningsväsendets omorganisation i praktisk riktning torde väl för öfrigt snart vara att emotse, då denna fråga är föremål för behandling af den utaf Eders Kungl. Maj:t tillsatta folkundervisningskommittén samt, i afseende särskildt å yrkesundervisningen, af den, likaledes af Eders Kungl. Maj:t tillsatta kommittén för ordnande af den lägre tekniska undervisningen.

14 §.

14 §.

Denna paragraf innehåller förbud mot användande af minderåriga till vissa slag af arbeten och har sin motsvarighet i minderårighetslagens 6 §. I jämförelse med innehållet i sistnämnda författningsrum är förbudet i lagförslaget mera omfattande med hänsyn till det antal olika slag af arbeten, som faller under detsamma. Å andra sidan är emellertid det af kommittén föreslagna förbudet i fråga om flera slag af arbeten inskränkt till viss ålder hos de minderåriga, hvarjämte möjligheten till undantag från förbudet blifvit utsträckt.

Kommittén har i motiveringen förmält, bland annat, hurusom bestämmelserna i förevarande paragraf utgöra föreskrifter för tillämpningen i några särskilda hänseenden af det allmänna stadgandet i 13 §, att arbetet ej får vara af sådan beskaffenhet, att minderårigs sysselsättande därmed medför fara för olycksfall. Bestämmelserna i 14 § afse emellertid, enligt hvad kommittén påpekar, ej att lämna några

uttömmande regler i ämnet, utan är det genom 21 § öfverlämnadt åt Eders Kungl. Maj:t att komplettera den med föreskrifter för sådana andra slag af sysselsättning, som medföra synnerlig fara för olycksfall. Möjligen kunde det, yttrar kommittén vidare, med hänsyn till lagens allmängiltiga karaktär synas riktigast, att i lagen ej upptaga några dylika specialföreskrifter, utan låta alla sådana komma till stånd på nyss angifna sätt. Kommittén hade dock ansett praktiska skäl tala för att redan i lagen intaga de föreskrifter, om hvilkas behöflighet kommittén funnit sig öfvertygad.

I afseende å förevarande paragraf förete de inkomna yttrandena uttalanden från åtskilliga håll. Yrkesinspektörerna framhålla, att utom de maskinella anordningar, som minderåriga under 16 år, enligt paragrafen, i allmänhet förbjudas att sköta, det finnes en mängd arbetsmaskiner, som för den därvid sysselsatte innebär sådan risk för olycksfall, att minderårigas användande vid dylika borde på samma sätt inskränkas. Såsom exempel anföras rikthyflar, förvalsar vid tegelpressar, vissa slag af stansmaskiner med flera. I öfrigt hafva ur olika synpunkter anmärkningar riktats mot ifrågavarande bestämmelser, därvid dels påyrkats skärpning af dem och dels gjorts gällande, att bestämmelserna, åtminstone i åtskilliga fall, onödigtvis inskränka användningen af minderåriga.

De förhållanden, paragrafen afser att reglera, äro gifvetvis af mycket växlande beskaffenhet. Nya sysselsättningar uppkomma, som kunna vara för minderåriga olämpliga. Skyddsteknikens utveckling kan göra förut farliga sysselsättningar ofarliga. Erforderliga specialföreskrifter böra därför särskildt å förevarande område kunna lätt ändras för att anpassas efter för handen varande förhållanden. Bestämmelserna i minderårighetslagens 6 §, hvilka emellertid, det må i förbigående anmärkas, sannolikt icke allmänneligen efterleivas, har, såsom ofvan framhållits, i förslaget blifvit dels utvidgade och dels begränsade. Förslagets affattning i 14 § kan dock, äfven enligt kollegii mening, icke anses tillfredsställande, utan tarfvar, om paragrafen öfver hufvud taget skall bibehållas, otvifvelaktigt omedelbar komplettering.

I betraktande häraf och i anslutning till hvad kollegium i öfrigt här ofvan anført, håller kollegium emellertid för ändamålsenligast, att, i öfverensstämmelse med de allmänna grunderna för lagförslaget, samtliga de specialbestämmelser, som må erfordras för tillämpningen af det allmänna stadgandet i 13 § till förekommande af olycksfall, utfärdas i administrativ väg, och tillstyrker kollegium därför, att de i förslagets 14 § intagna bestämmelserna icke upptagas i lagen.

Kollegium vill dock framhålla angelägenheten af, att ifrågavarande administrativa föreskrifter må komma till stånd och utfärdas i god tid före lagens ikraftträdande.

16 § a).

16 § a). Kommittén har som enda villkor för minderårigs antagande till arbete i handel uppställt fordran på att den minderårige skall hafva fyllt 12 år. För antagande till arbete i industriell verksamhet förutsätter kommittén därjämte upphörd skolplikt, och är det fråga om dylik verksamhet, som bedrifves i fabriksmässig omfattning, har kommittén dessutom höjt åldersgränsen till 13 år. Såsom skäl för den lindrigare behandlingen af handelsyrket anför kommittén, att handeln, särskildt i de större städerna, vore af synnerlig betydelse för de yngre minderårigas arbetsförtjänst, enär den i relativt stor utsträckning erbjöde tillfälle till stadigvarande sysselsättning af kortare varaktighet per dag, det vill säga arbete, som låte förena sig med barnens skolgång. Kommittén medgifver emellertid äfven, att berörda sysselsättning ur flera synpunkter gifve anledning till anmärkningar. Enligt kollegii mening torde ej heller det af kommittén anförda skälet, hur behjärtansvärdt det än kan synas, få tillerkännas afgörande betydelse. Hänsynen till de minderårigas hälsa och kroppsutveckling samt ej minst deras skolgång synes collegium böra föranleda en höjning af här ifrågavarande åldersgräns till 13 år. Äfven Sveriges allmänna handelsförening har uti sitt i ärendet afgifna yttrande uttalat sig för en sådan höjning.

Hvad nu särskildt skolgången beträffar, måste, såsom äfven från skolmännens sida vid upprepade tillfällen betonats, densamma tydligtvis lida åtskilligt afbräck, när den minderårige samtidigt sysselsättes med yrkesarbete. Att de minderåriga i regeln kvarstå i skolan tills de fyllt 13 år, framgår af det statistiska material, folkundervisningskommittén låtit hopbringa, och af hvilket material collegium fått taga del.

Ser man på de uppgifter, detta material lämnar om afgångsåldern vid de mer talrikt besökta skolyperna, finner man bland annat, att procenttalet barn, som efter afslutad lärokurs (enligt 47 § folkskolestadgan) lämna skolan redan vid 12 års ålder, år 1909 utgjorde vid skolor af A-typ (med 19,574 afgående elever) för gossar 14,55 och för flickor 13,04, vid skolor af B-typ (9,471 afgående) 10,19 respektive 11,55, vid skolor af C-typ (17,342 afgående) 20,17 respektive 23,85, vid skolor af E-typ (14,432 afgående) 12,96 respektive 14,22, vid skolor af F-typ (6,878 afgående) 13,07 respektive 14,82 samt vid skolor af G-typ (3,786 afgående) 21,34 respektive 22,94. Procenttalen för de

barn, som nämnda år afgått från skolan efter att endast ha inhämtat den så kallade minimikursen eller eljest erhållit tillstånd att lämna folkskolan (enligt 48 § folkskolestadgan) uppgifves för A-typens skolor (2,649 afgående) till 6,21 respektive 7,35, för B-typens (1,139 afgående, till 6,08 respektive 7,27, för C-typens (1,920 afgående) till 7,21 respektive 9,59, för E-typens (2,080 afgående) till 10,94 respektive 13,63, för F-typens (799 afgående) till 5,73 respektive 4,27 samt för G-typens (337 afgående) till 4,84 respektive 13,25. I medeltal torde af här ifrågasvarande barn 12-åringarna hafva uppgått bland dem, som afgått enligt 47 § i nämnda stadga, till omkring 16 procent och bland dem, som afgått enligt 48 §, till omkring 8 procent. Då nu kanske knappt 1 procent af barnen afgå, förr än de fyllt 12 år, följer häraf, att omkring 83 procent af de barn, som afgå enligt 47 §, och omkring 91 procent af dem, som afgå enligt 48 §, vid sin afgång från skolan äro 13 år gamla eller äldre. Att märka är slutligen, att en jämförelse mellan här ofvan anförda procenttal och motsvarande tal för år 1901, det första år som ifrågasvarande material omfattar, oförtydbart gifver vid handen, att procenten 12-åringar bland de afgående i genomsnitt afsevärdt nedgått, det vill säga att barnens afgångsålder är i stigande.

Kommittén har i samband med höjning, i 17 § a), af den så kallade lägre minderårighetsgränsen vid fabriksmässig industriell verksamhet från 12 till 13 år ansett sig böra genom en särskild undantagsbestämmelse bereda möjlighet till användande af 12-åringar under vissa förutsättningar. Då nu kollegium, som ej heller vill alltför hårdhänt kringskära 12-åringarnas arbetstillgång, föreslår en liknande höjning i afseende å handelsyrket, tror sig kollegium, särskildt i betraktande af att arbetet inom detta yrke väl i regel måste anses lättare och mindre hälsofarligt än industriarbetet, ej kunna underlåta att i 16 § a) upptaga en undantagsbestämmelse. Denna bestämmelse, för hvilken enligt kollegii mening affattningen lämpligen kunde vara gemensam med motsvarande undantagsbestämmelse för industrien, synes böra göras mer allmängiltig och rationell än kommitténs förslag till 17 § a) genom att såsom betingelser endast upptaga, att arbetet skall vara lätt och bedrifvas under för hälsan gynnsamma förhållanden. I afseende å sättet för undantagets tillgodonjutande har kollegium, i öfverensstämmelse med kommittén, tänkt sig, att arbetsgifvaren ej skulle få själf afgöra, när de i lagen angifna allmänna förutsättningarna vore för handen, utan att han skulle antingen afvakta, att yrkesinspektionens chefsmyndighet utfärdade närmare bestämmelser, som utvisade, att han finge begagna sig af undantaget, eller ock begära

vederbörande bergmästares eller yrkesinspektörs medgifvande att begagna sig af detsamma. Chefsmyndigheten och bergmästaren eller yrkesinspektören skulle naturligtvis i här berörda fall äga att uppställa inskränkande villkor beträffande de minderårigas arbetstid.

I anledning af hvad kollegium framhållit rörande 16 § a), föreslår kollegium en så lydande affattning af detta lagrum:

»a) Den minderårige skall hafva fyllt tretton år; till arbete, som är lätt och bedrifves under för hälsan gynnsamma förhållanden, må dock jämväl användas minderårig, som fyllt tolf men ej tretton år. Det tillkommer yrkesinspektionens chefsmyndighet att utfärda närmare bestämmelser om de förutsättningar, hvarunder nu berörda undantag må tillgodonjutas; ägande därjämte vederbörande bergmästare eller yrkesinspektör att i visst fall medgifva tillgodonjutande af sådant undantag.»

16 § b).

16 § b). Såsom en konsekvens af hvad kollegium under nästföregående moment yttrat och föreslagit angående höjning af åldersgränsen för minderårigas användande i handel får kollegium föreslå, att jämväl för sådant användande skall gälla den af kommittén i 17 § b) uppställda betingelsen beträffande upphörd skolplikt.

Hvad angår de i förevarande med flera moment af 16 § utaf kommittén föreslagna bestämmelserna rörande arbetstidens längd, är kollegium ej öfvertygad om, att de hafva skäl för sig. Arbetet inom handeln torde nämligen, såsom kollegium jämte medicinalstyrelsen redan den 10 december 1892 anförde beträffande ett då förevarande kommittéförslag till revision af minderårighetsförordningen, i allmänhet ej kräfva en så jämn och fortgående kroppsansträngning som fabriks- och egentligt handtverksarbete utan lämna tillfälle till större omväxling. Härtill kommer att en effektiv kontroll i afseende å arbetstidens längd, synnerligast beträffande de minderåriga, som användas till »springssysslor», skulle möta betydande svårigheter och ställa stora kraf på det, enligt kollegii förmenande, ändå betänkligt vidlyftiga och komplicerade inspektionsväsendet. Slutligen torde väl äfven lagen om förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid den 5 juni 1909 i viss mån ersätta här ifrågavarande bestämmelser om arbetstidens längd.

Med hänsyn till hvad nu anförts, anser kollegium, att de af kommittén föreslagna momenten b), c), d) och f) böra uteslutas ur 16 §.

17 §.

De skäl, som föranledt kollegium att i afseende å handeln föreslå en höjning af den lägre minderårighetsgränsen från tolf till tretton år, synas äga giltighet äfven beträffande handtverket. I underdånigt utlåtande den 15 februari 1910 öfver ett af särskildt utsedde kommitterade afgifvet förslag till lag om vissa lärlingsaftal tillstyrkte kollegium att, i enlighet med hvad kommitterade föreslagit, minimiåldern för att kunna antagas till lärling måtte bestämmas till fjorton år. Ordföranden i Sveriges handtverksorganisation har i sitt öfver yrkesfarekommitténs betänkande afgifna yttrande uppgifvit, att i fråga om åldern för in- tagande i handtverksyrke allmänna meningen inom handtverkskretsar nog vore den, att tretton år borde vara minimum, och har vidare, under hänvisning till nyssnämnda förslag om åldern för anställning såsom lärling, förmålt, att ett så att säga »profår» före anställningen såsom lärling torde vara tillfyllest, men att två sådana år skulle vara för mycket.

17 §.

Då efter en höjning af åldersgränsen från tolf till tretton år den handtverksmässiga industrien skulle blifva underkastad hela 17 §, och denna paragraf sålunda komme att blifva gemensam för den fabriks- och handtverksmässiga industrien, får kollegium föreslå, att åt para- grafens inledning gifves följande lydelse:

»Uti industriell verksamhet må minderårig sysselsättas allenast under iakttagande af följande bestämmelser:»

17 § a).

Den i 17 § a) intagna undantagsbestämmelsen kan kollegium, såsom redan antydts vid 16 § a), ej fullt gilla. Förutsättningen att arbetet skall försiggå i fria luften, synes mindre väl motiverad, då denna omständighet ej alltid innebär någon garanti för hygieniskt tillfredsställande arbetsförhållanden, utan snarare under vintertiden måste anses medföra en viss hälsofara. Ej heller torde den föreslagna betingelsen, att arbetet icke direkt regleras af mekanisk drifkraft, vara vidare lyckad. Oafsedt att arbetet väl sällan direkt regleras af den mekaniska drifkraften utan af någon maskinell anordning, kan anmärkas, att måttet af ansträngning vid matning eller passning af en maskin i hög grad beror på, i hvilken takt och hur länge arbetet pågår. Är takten långsam eller pågår arbetet endast under korta

17 § a).

perioder, synes ej det förhållandet, att det regleras på här ifrågavarande sätt, skäligen böra förhindra undantag. Beträffande slutligen lätt arbete i glashytta kan kollegium ej finna befogadt eller rättvist att åt detta arbete gifva någon särställning — i den mån dylikt arbete uppfyller lagens betingelser för undantag, må sådant medgifvas, eljest icke.

Då jämväl för här ifrågavarande undantag de rationella förut-sättningarna synas vara, att arbetet är lätt och försiggår under för hälsan gynnsamma förhållanden, torde undantagsbestämmelsen under 17 § a) böra affattas i öfverensstämmelse med hvad kollegium föreslagit vid 16 § a).

17 § c).

17 § c).

I förordningen angående minderårigas användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering den 18 november 1881 (minder-årighetsförordningen) föreskrefs en daglig arbetstid af högst 6 timmar för sådana minderåriga under fjorton år, som sysselsattes med fabriksarbete. Minderårighetslagen medgifver 6 timmars daglig arbetstid för minderåriga under tretton år men 10 timmar för dem, som fyllt tretton år. Yrkesfarekommittén, som visserligen finner en förkortning af arbets-tiden för trettonåringarna kunna hafva skäl för sig, har dock ej före-slagit någon ändring i sådan riktning, enär en dylik ändring skulle betänkligt kringskära trettonåringarnas arbetstillfällen samt på sätt och vis verka som en uppflyttning af åldersgränsen för antagande i arbete till fjorton år. Från kommitténs beslut i detta ämne har emellertid halfva antalet af kommitténs ledamöter reserverat sig under yrkande, att högsta medgifna arbetstiden för trettonåringar måtte sättas till 8 timmar af dygnet och 48 timmar i veckan. Såsom skäl för sitt yrkande anföra reservanterna i hufvudsak, att 10 timmars arbetstid för tretton års barn, med deras behof af hvila och lek, lätt kunde medföra rubbning af kroppens normala utveckling, samt att det vore väl behöfligt, att de minderåriga, hvilka ju enligt kommitténs förslag i regel ej finge börja användas till fabriksarbete förrän de fyllt tretton år, finge tillfälle att under en period med lindrigare arbetstid så småningom vänja sig vid arbetet.

Medicinalstyrelsen har, på i hufvudsak samma skäl som anförts af reservanterna, tillstyrkt arbetstidens begränsning i enlighet med deras förslag.

Kollegium, som nu föreslagit, att jämväl i afseende å handtverket den lägre minderårighetsgränsen skall förläggas till tretton år, finner det icke böra af trettonåringar fordras en arbetstid, som numera af många anses väl lång för vuxna män. Ehuru de af kommittén anförda skälen för bibehållande af 10 timmars arbetstid för ifrågavarande åldersklass af minderåriga måste tillerkännas betydelse, anser kollegium sig alltså böra biträda det reservationsvis framställda förslaget om nedläggning af arbetstiden för denna åldersklass till 8 timmar per dag och 48 timmar per vecka.

Med hänsyn till kollegii förslag att höja den lägre minderårighetsgränsen i afseende å handtverket till tretton år, finnes ej längre anledning att i 17 § c) bibehålla någon bestämmelse om arbetstiden för minderåriga under nämnda ålder. Få sådana minderåriga undantagsvis användas till arbete inom industrien, torde deras arbetstid lämpligen böra fastställas i samband med öfriga förutsättningar för undantaget.

Minderårighetslagen medgifver undantag från stadgandet om arbetstidens längd för minderåriga arbetare i det fall, att natur- eller olyckshändelse afbrutit arbetets regelbundna gång. Kommittén har härmed jämställt det förhållande, att arbetet eljest undantagsvis i följd af särskilda omständigheter af tillfällig art måste forceras, men har begränsat undantagsbestämmelsen till att gälla endast minderåriga öfver fjorton år. Mot den föreslagna utvidgningen af undantagsbestämmelsen hafva två af kommitténs ledamöter reserverat sig. Med hänsyn till att redan en arbetstid om 10 timmar måste anses lång för minderåriga, och att, såvidt kollegium kunnat finna, ej några kraf på en dylik utvidgning gjorts gällande från arbetsgifvarnas sida, synes densamma böra utgå.

I enlighet med hvad här ofvan anförts, får kollegium föreslå, att åt 17 § c) gifves följande affattning:

»Den minderåriges arbetstid må icke öfverskrida för minderårig under fjorton år 8 timmar af dygnet eller 48 timmar i veckan och för annan minderårig 10 timmar af dygnet eller 60 timmar i veckan.

Då natur- eller olyckshändelse afbrutit arbetets regelbundna gång, må eftergift från här gifna bestämmelser kunna beträffande minderårig, som fyllt fjorton år, meddelas af vederbörande bergmästare eller yrkesinspektör för en tid af högst en månad och af yrkesinspektionens chefsmyndighet för högst fyra månader.»

17 § d).

- 17 § d). Med hänsyn till den ändring, kollegium föreslagit af sista bestämmelsen i 13 §, torde början af förevarande lagrum lämpligen böra affattas sålunda:

»Deltager den minderårige i kurs för sådan undervisning, som i 13 § omförmäles» etc.

17 § e).

- 17 § e). Den af kommittén föreslagna anordningen, att yrkesinspektionens chefsmyndighet äfvensom vederbörande bergmästare eller yrkesinspektör skulle äga att meddela bestämmelser rörande anordnandet af de minderårigas raster, har från ett par länsstyrelser samt ett flertal handelskammare och arbetsgifvarsammanslutningar i hufvudsak framkallat anmärkningar, hvilka gå ut på, att det bör tillkomma arbetsgifvaren ensam att bestämma om rasternas anordning och att den föreslagna befogenheten ej låter sig väl förena med nämnda myndigheters uppgifter i öfrigt.

Äfven kollegium finner det önskvärdt, att närmare bestämmelser rörande rasternas anordnande kunde meddelas på administrativ väg — för närvarande tillkommer det domstolarna att afgöra frågor härom. Men det synes kollegium, att en dylik komplettering af lagen bör försiggå på samma sätt, som kommittén i regel föreslagit, när det gällt lagens fullständigande i något visst afseende, nämligen genom ett bemyndigande för Eders Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter.

Senare delen af 17 § e) borde sålunda enligt kollegii åsikt ändras till följande affattning:

»Det tillkommer Konungen att, där så finnes erforderligt, utfärda närmare bestämmelser rörande rasternas anordnande.»

17 § f).

- 17 § f). I nu gällande minderårighetslag är föreskrifvet, att minderårig i regel icke må sysselsättas med arbete i industriellt yrke före klockan 6 på morgonen eller efter klockan 7 på aftonen. Enligt nu förevarande punkt f) af 17 § har föreslagits, att tiden på aftonen skulle

ändras till klockan 8 i stället för klockan 7. Ändringen har föranledts af klagomål, att förbudet mot minderårigas användande efter klockan 7 eftermiddagen förorsakade svårigheter å arbetsställen, där de vuxnas arbete vore beroende af de minderårigas och fortgingo efter nämnda tid. Visserligen hafva, enligt hvad kommittén upplyst, besiktningsläkarne för minderåriga arbetare, hvilka läkare af kommittén anmodats yttra sig i frågan, i öfvervägande mån uttalat sig emot förändringen, men då genom densamma ej skulle medgifvas någon förlängning af de minderårigas arbetstid, och lefnadsvanorna onekligen å vissa orter undergått en sådan förskjutning i tiden, att klockan 8 eftermiddagen ej längre där betraktades som någon sen timme, har kommittén ansett sig kunna i förevarande afseende tillmötesgå de framställda önskemålen.

Med hänsyn till kommitténs motivering, och då det ju icke gällde någon ökning af själfva arbetstiden, har medicinalstyrelsen förklarat sig icke vilja motsätta sig den föreslagna ändringen.

I betraktande emellertid af den uppfattning, som förefinnes hos besiktningsläkarnes flertal, och då, såsom af den utaf kollegii afdelning för arbetsstatistik verkställda, tidigare åberopade undersökningen rörande arbetstidens längd i industri och handverk framgår, flertalet icke skiftarbetare sluta sin arbetsdag klockan 7 eftermiddagen eller tidigare, och sålunda en dylik tidpunkt synes vara den för industriarbetets dagliga afslutande för närvarande i vårt land allmänt gängse, finner kollegium sig icke äga anledning förorda någon ändring af nu gällande bestämmelser i förevarande hänseende.

Början af punkten f) bör alltså enligt kollegii mening lyda:

»Den minderårige må icke användas till arbete å tid mellan klockan 7 eftermiddagen och klockan 6 förmiddagen.»

18 §.

Förslaget i förevarande paragraf att i stället för de nu i 12 § minderårighetslagen föreskrifna registerböckerna införa intygsböcker har i de till kollegium inkomna yttrandena i hufvudsak icke rönt afsevärdt motstånd. På grund af hvad i kommitténs motivering anförts till stöd för anordningen med intygsböcker, i hvilket afseende särskildt må framhållas det värde, intygsböckerna med tiden skulle erhålla såsom ett statistiskt material för det fortsatta arbetet på skyddslagstiftningens utveckling samt för undersökningar rörande folkhygien, finner kollegium sig böra biträda kommitténs ifrågavarande förslag.

18 §.

19 §.

- 19 §. I enlighet med hvad kollegium här ofvan under 17 § föreslagit, skulle 19 §, sådan den lyder i kommitténs förslag, utgå.

20 §.

- 20 §. Förevarande förslag om rätt för Eders Kungl. Maj:t att, i den mån sådant kan finnas af behovet påkalladt, medgifva eftergift från det i 17 § f) gifna förbud rörande minderårigas nattarbete har inom kommittén varit föremål för reservationer ur skilda synpunkter, och hafva de därvid uttalade åsikterna jämväl gjorts gällande i några af de afgifna yttrandena.

Medicinalstyrelsen har, med förmälan att styrelsen ej vågade förneka, att det i vissa fall kunde vara af största vikt för industrien, att ifrågavarande rätt funnes åt Eders Kungl. Maj:t inrymd, ansett sig på grund däraf böra tillstyrka bifall till 20 §, helst Eders Kungl. Maj:t icke torde underlåta att blott varsamt och först efter vederbörande myndigheters hörande medgifva här ifrågasatta undantag.

Kollegium finner sig, med afseende å den utaf kommittén förebragta motiveringen, böra biträda medicinalstyrelsens hemställan.

23 §.

- 23 §. Då obligatorisk barnsängshvila såsom ett nödvändigt komplement fordrade någon anordning, hvarigenom modern tillförsäkrades skäligt underhåll under den tid, lagen hindrade henne att skaffa sig arbetsförtjänst, har kommittén, enligt hvad af motiveringen inhämtas, för närvarande ej ansett sig kunna föreslå någon utsträckning af tiden för barnsängshvilan utöfver de nu i minderårighetslagens 7 § föreskrifna fyra veckor. Så snart det nu under utredning varande önskemålet om moderskapsförsäkring förverkligats, borde, enligt hvad kommittén vidare anfört, tydligtvis en lagändring vidtagas för att bättre tillgodose här berörda ändamål.

Kollegium har ansett sig böra särskildt framhålla sin anslutning till kommitténs sistnämnda uttalande.

24 §.

I betraktande af bland annat stadgandets obestämda affattning samt med hänsyn till den utredning angående begränsning af vuxna kvinnors arbetstid, hvarom kollegium i det följande kommer att göra framställning, har kollegium icke något att erinra mot att, såsom i flera yttranden påyrkats, orden »eller har att sköta hushåll» ur paragrafen utgå.

24 §.

24 § skulle sålunda lyda:

»Kvinna, som själf ammar sitt barn, bör beredas erforderlig ledighet härför.»

24 + ¹ §.

Arbetet inom butikhandel medför vanligen att biträdena få vistas mycket på stående fot. Det är ej nog med, att själfva arbetet i regel kräver en sådan kroppsställning, utan dessutom lär en del arbetsgifvare fordra, att biträdena skola stå, jämväl då så ej påfordras af nyssberörda anledning, emedan det anses tilltala kunderna att finna biträdena stående, färdiga att betjäna dem. Ett dylikt stående, är emellertid icke blott tröttsamt, det är äfven förenadt med direkt fara för hälsotillståndet. Af mycket stående alstras nämligen lätt vissa sjukliga förändringar i organismen, särskildt hos kvinnor. Till motverkande af ifrågavarande missförhållande, har kollegium, efter förordet från ett mycket stort antal främmande stater, däribland England, Tyskland, Frankrike och Belgien, trots sig böra föreslå en bestämmelse af följande lydelse:

24 + ¹ §.

»För kvinna, hvilken sysselsättes såsom biträde i handelsbutik, skall tillgång till lämpligt anbringad sittplats vara beredd. Arbetsgifvare må ej förhindra sådant biträde att, i den mån arbetet det medgifver, begagna sig af sittplats.»

25 §.

Under hänvisning i öfrigt till innehållet af ofvan under 7 § e) omförmälda promemoria vill kollegium framhålla, hurusom det synes kollegium vara af vikt, att vid meddelande i lagstiftningen af föreskrifter till skydd för de kvinnliga arbetarna särskild uppmärksamhet ägnas åt de faror, för hvilka kvinnorna utsättas genom användande till arbete vid farliga maskiner och redskap eller inom hälsovådliga

25 §.

yrken. Dels torde det icke vara osannolikt, att kvinnorna på grund af sin klädedräkt, hårklädsel eller andra orsaker lättare än öfriga vuxna arbetare kunna blifva offer för olycksfall, dels synes det af under de senare åren inom åtskilliga länder verkställda undersökningar vara ådagalagdt, att kvinnornas organism sämre än männens äger förmåga motstå det ogynnsamma inflytandet af hög temperatur eller af giftiga gaser och ämnen, hvilka senare visat sig särskildt ägnade att framkalla sjukliga förändringar i de kvinnliga generationsorganen, i all synnerhet under fosterutvecklingsperioden. Af sådan anledning finner kollegium det vara af behovet påkalladt, att i en lagstiftning om arbetarskydd för vårt land, i likhet med hvad som synes vara regel i flertalet kulturländer, införa ett särskildt stadgande till skydd mot kvinnans användande i med särskild olycksfalls- eller hälsofara förenadt arbete. Lämpligast torde därvid vara att i lagen införa endast en bestämmelse af allmännare innebörd och att åt Eders Kungl. Maj:t öfverlämna att, efter arbetsrådets hörande, utfärda de närmare föreskrifter, som i hvarje särskildt fall kunna visa sig vara af behovet påkallade. I sådant syfte och med anslutning delvis till en inom kommittén afgifven reservation föreslår kollegium, att till 25 § fogas ett andra stycke af följande lydelse:

»Finnes kvinnas användande i viss sysselsättning medföra synnerlig fara för olycksfall eller vara för kvinna synnerligen ansträngande eller hälsofarligt, ankommer på Konungen att förbjuda kvinnas användande i sådan sysselsättning eller att föreskrifva, under hvilka särskilda villkor kvinna må användas däri.»

25 + ¹ §.

25 + ¹ §.

Om ock kollegium, i likhet med kommittén, anser att omständigheterna icke ovillkorligen påkalla inarbetande uti nu ifrågavarande lag af bestämmelserna i lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909, synes det emellertid kollegium lämpligt, att bland arbetarskyddslagens särskilda bestämmelser rörande kvinnors användande i arbete intages en hänvisning till nämnda nattarbetslag.

Kollegium föreslår därför införande af en paragraf, så lydande:

»Angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag gäller hvad därom finnes stadgadt i särskild lag.»

I sammanhang med behandlingen af de utaf kommittén föreslagna särskilda bestämmelserna rörande kvinnors användande i arbete finner kollegium sig slutligen, under åberopande af innehållet i meranämnda, inom kollegii afdelning för arbetsstatistik utarbetade promemoria, särskildt den del däraf, som afhandlar kvinnoskyddslagstiftningen, böra hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning och undersökning, huruvida — i likhet med hvad som skett i åtskilliga andra europeiska länder — äfven i Sverige en begränsning af arbetstiden för vuxna kvinnor borde genom lagstiftningen komma till stånd.

Begränsning
af arbets-
tiden för
vuxna
kvinnor.

26 §.

Kommitténs förslag till ordnande af inspektionsväsendet torde i högre grad än någon annan del af kommitténs betänkande gifvit anledning till anmärkningar, och detta från såväl olika slag af myndigheter som institutioner till företrädande af näringarnas intressen. Särskildt har man funnit den föreslagna kontrollapparaten onödigt stor och kostsam. Vissa inspektionsorgan, såsom yrkesinspektrisen, underinspektörerna och de kommunala tillsyningsmännen hafva å sina håll ansetts mer eller mindre öfverflödiga och kunna undvaras eller inskränkas till antalet. I detta sammanhang må dock äfven påpekas, att man å några håll funnit den föreslagna inspektionsapparaten för liten för att kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift.

26 §.

För sin del kan kollegium ej heller neka till, att den af kommittén framlagda planen till organisation af tillsynen å lagens efterlefnad vid första påseende förefaller tämligen vidlyftig. Vid en granskning af de uppgifter, den föreslagna skyddslagstiftningen med sin vidsträckta tillämpning skulle ålägga tillsynsmyndigheten, kommer man emellertid till den uppfattning, att berörda plan ej omfattar annat eller mera än hvad som kan hafva skäl för sig. Då denna plan emellertid torde utgöra det största hindret för lagförslagets förverkligande, har kollegium sökt och äfven trott sig finna möjlighet till vissa förenklingar och inskränkningar. Härvid har kollegium särskildt låtit sig leda af den utaf kommittén omfattade principen, att den regelbundna tillsynen skäligen kunde inskränkas till sådana områden, där arbetet i regel innebure en viss fara för olycksfall, ohälsa eller andra missförhållanden, för hvilka lagförslaget afser att råda bot. Åt denna princip har kollegium för öfrigt funnit sig böra föreslå ett tydligare uttryck genom en direkt lagbestämmelse, som ansetts kunna infogas vid 27 §.

Mot de hufvudsakliga dragen af kommitténs förslag till organisation af inspektionsväsendet har kollegium icke eljest något att erinra. För här ofvan berörda förenklingar och inskränkningar samt kollegii öfriga ändringsförslag beträffande 26 § skall redogöras i den ordning, hvartill föreskrifterna i denna paragraf gifva anledning. Hvad åter angår de olika tillsynsmyndigheternas organisation, deras personals anställningsvillkor och dylikt, skall kollegium upptaga dessa ämnen till behandling i en senare del af utlåtandet.

Med hänsyn till den förändrade organisation, kollegium, på sätt längre ned närmare angifves, ämnar föreslå af den kommunala tillsynen, får kollegium föreslå, att »tillsyningsmän» i paragrafens första stycke utbytes mot »tillsynsorgan».

Det i andra styckets sista sats förekommande ordet »driftens» synes ej fullt tydligt angifva, att därmed endast afses drifvande af sådan verksamhet, som förut omnämnts i stycket. Till vinnande af större tydlighet torde berörda sats lämpligen kunna omformuleras sålunda: »för upprätthållandet af nu nämnda slag af verksamhet afsedda verk och inrättningar.»

Vid uppdragandet af gränserna för bergmästarnes tillsyn har kommittén låtit sig leda ej blott af hänsyn till sakkunskapen utan äfven, »till utnyttjande af nämnda funktionärers inspektionsbesök», låtit dem ägna uppsikt åt en del arbeten, i afseende å hvilka de kanske ej alltid kunna anses särskildt kvalificerade. Då den föreslagna begränsningen onekligen har praktiska skäl för sig och dessutom lär öfverensstämma med hvad bergmästarna och yrkesinspektörerna vid gemensamt sammanträde enats om, vill kollegium ej föreslå någon direkt ändring af stadgandet om bergmästarnas tillsynsområde. Kollegium anser sig emellertid böra framhålla, att det otvifvelaktigt i vissa fall, till exempel beträffande ångpanneanläggningar, skulle vara lämpligt, att uppsikten kunde få öfverflyttas till yrkesinspektören. Å andra sidan torde det äfven finnas sådana fall, då ett motsatt tillvägagående skulle vara önskvärdt, — man tänke sig exempelvis en invid en grufva belägen hytta. Med hänsyn till att bergmästarnas och yrkesinspektörernas tillsynsområden enligt lagförslaget äro skarpt skilda, kan ej yrkesinspektionens chefsmyndighet utan vidare ordna denna angelägenhet, utan erfordras härför ett uttryckligt bemyndigande i lagen. Ett sådant

bemyndigande, vid hvars meddelande emellertid torde få förutsättas, att yrkesinspektionens chefsmyndighet i förevarande hänseende handlar efter samråd med bergsöfverstyrelsen, skulle enligt kollegii mening kunna infogas mellan 26 §:s fjärde och femte stycken och gifvas följande affattning:

»Yrkesinspektionens chefsmyndighet äger att beträffande arbetsställe, där så finnes påkalladt med hänsyn till en ändamålsenlig anordning af tillsynen, föreskrifva jämkning af gränsen mellan bergmästares och yrkesinspektörs tillsynsområden.»

I fjärde stycket bör af samma anledning, som angifvits vid första stycket, »tillsyningsmännens» utbytas mot »tillsynsorganens» och »tillsyningsman» mot »tillsynsorgan».

Beträffande specialinspektörer har kommittén, i paragrafens femte stycke, endast beaktat de inskränkningar, sådana inspektörers uppdrag skulle kunna påkalla i yrkesinspektörernas befogenhet. Då dylika inskränkningar enligt kollegii förmenande äfven kunde finnas af nöden i afseende å andra inspektionsorgan, tror kollegium det vara lämpligt att placera ifrågavarande stycke sist i paragrafen och gifva det en så lydande affattning:

»Utan hinder af hvad här är sagdt må tillsyn å visst slag af verksamhet uppdragas åt specialinspektör med befogenhet, som bestämmes vid uppdragets meddelande.»

I sitt förslag till organisation af skyddslagstiftningens myndigheter anför kommittén i framställningen om yrkesinspektrisen, bland annat, att hon i mån af behof sedermera kunde beredas biträde af en eller flera kvinnliga assistenter. Uti förevarande paragrafs text, där sjunde stycket endast nämner yrkesinspektörernas assistenter, synes emellertid ej denna möjlighet vara beaktad. Sjätte stycket innehåller visserligen en föreskrift, att för yrkesinspektris skall, på sätt utfärdad instruktion närmare angifver, i tillämpliga delar gälla hvad denna lag stadgar om yrkesinspektör, men denna föreskrift torde ej gärna kunna anses innebära någon auktorisering af hennes assistenter. Till vinnande af detta syfte synes paragrafens sjunde stycke böra ändras sålunda:

»Hos yrkesinspektör eller yrkesinspektris anställd assistent må af yrkesinspektören eller yrkesinspektrisen inom de gränser, som instruktion angifver, anlitas för utförande af inspektion.»

Den af kommittén föreslagna bestämmelsen, att assistenterna skulle utföra sina inspektioner på yrkesinspektörernas ansvar, har kollegium

uteslutit från sitt förslag till omformulering af sjunde stycket, emedan en sådan öfverflyttning af ansvaret måste anses främmande för vår rättsuppfattning och ägnad att medföra svårigheter vid bestämmelsens tolkning och tillämpning. Då assistenternas inspektionsverksamhet ändå skall särskildt begränsas i instruktionen, synes för öfrigt ifrågavarande bestämmelse lämpligen kunna ersättas med tillfyllestgörande restriktioner i instruktionen.

Enligt kommitténs förslag hafva underinspektörerna att öfva tillsyn inom vissa slag af verksamhet, där det användes mekanisk drifkraft eller vissa farligare redskap, och detta på sådant sätt, att de skola öfvervaka lagens efterlefnad i alla afseenden. Häremot hafva två af kommitténs ledamöter reserverat sig under yrkande, att underinspektörernas tillsyn skulle inskränka sig till att gälla endast mekaniskt drifna maskinella anordningar och redskap af berörda slag — åt den kommunala tillsynen skulle anförtros att öfvervaka lagens iakttagande i öfriga afseenden.

Underinspektörerna skulle enligt kommitténs förslag hafva en viss teknisk utbildning, så att de skulle kunna inspektera maskinella anordningar och dylikt. Någon särskild kompetens för hygienisk inspektion eller öfvervakandet af minderårighetsbestämmelsernas efterlefnad har däremot ej förutsatts hos dem. Då sålunda en öfverflyttning af tillsynen på sätt reservanterna påyrkat ej torde innebära någon försämring af uppsikten, men däremot bereda möjlighet att i någon mån inskränka underinspektörernas antal, anser sig kollegium böra förorda en dylik öfverflyttning.

Kommittén har föreslagit, att all jordbruksverksamhet, oafsedt i hvilken omfattning den bedrives, skall öfvervakas af underinspektörer eller kommunala tillsyningsmän. Enligt kollegii mening kunde med fog ifrågasättas en liknande anordning med hänsyn till handeln. Det torde nämligen ej finnas mycket skäl för att upptaga yrkesinspektörernas relativt dyrbara tid med inspektion af de större handelsföretagen. Åt den kommunala tillsynen, under hvilken handeln i öfrigt, det vill säga den alldeles öfvervägande delen af denna verksamhet, enligt lagförslaget skulle falla, synes lämpligen kunna anförtros att öfvervaka äfven de större företagen. Såsom en konsekvens häraf torde tillsynen å alla sådana förut berörda maskinella anordningar och redskap, som förekomma inom handeln, böra uppdragas åt underinspektörerna.

Om underinspektörerna säges i lagförslaget: »hvilka i enlighet med instruktion skola gå yrkesinspektörerna tillhanda.» Denna bestäm-

nelse torde hafva tillkommit med hänsyn till den rätt, yrkesinspektörerna skulle äga att påkalla biträde af underinspektör för vinnande af upplysning om bestämdt, uppgifvet förhållande, i hvilket fall underinspektör, där så erfordrades, skulle äga tillträde jämväl till sådant arbetsställe, som eljest ej vore underkastadt hans tillsyn. Då den möjlighet till inspektionsbesök af ett flertal olika inspektionsfunktionärer, som kommitténs organisationsförslag innebär, lär förefalla arbetsgifvarna mycket motbjudande, synes ifrågavarande, för öfrigt i och för sig tämligen onödiga bestämmelse böra utgå.

I enlighet med hvad här anförts beträffande underinspektörerna, skulle kollegium vilja föreslå, att 26 §:s åttonde stycke gifves följande affattning:

»Underinspektörerna hafva att inom jordbruk och handel samt inom sådana andra slag af verksamhet, som icke äro underkastade bergmästares tillsyn och bedrifvas i den uti 3 § angifna omfattning, öfva tillsyn beträffande åtgärder till förekommande af olycksfall vid användande af maskinella hjälpmedel samt ångpannor, kokare och andra kärl under tryck.»

Förut berörda klander mot kommitténs förslag till ordnande af inspektionsväsendet har i särskildt hög grad gällt de kommunala tillsyningsmännen. I ett flertal yttranden hafva de betecknats såsom helt och hållet öfverflödiga och i andra såsom åtminstone ej erforderliga i den utsträckning kommittén föreslagit. Mot förslaget framhålles vidare, bland annat: att det skulle möta stora svårigheter att, särskildt i mindre kommuner, finna för uppdraget lämpliga och kompetenta personer; att kostnaderna för ifrågavarande tillsyn skulle blifva betungande och drabba kommunerna orättvist, då här vore fråga om ett statsändamål; att tillsyningsmännen ej komme att blifva opartiska utan beroende af den politiska maktställningen inom kommunen; samt att möjligheten till utsträckning i vissa fall af den kommunala tillsynens befogenhet utöfvar det för densamma egentligen afsedda området måste anses såsom olämplig.

Kommitténs förslag beträffande den kommunala tillsynen innebär emellertid ej någon egentlig nyhet, utan utgör ett försök att för tillsyn å sådana arbetsställen, hvilkas öfvervakande i regel ej kräfver större sakkunskap, taga i anspråk och utveckla den uppsikt, som för närvarande finnes påbjuden — fastän den kanske föga utöfvas — med hänsyn till handtverket i 1881 års minderårighetsförordning.

Enligt kollegii förmenande kunna här ofvan berörda anmärkningar ej fränkännas befogenhet. Hvad då angår behovet af särskilda tillsyningsmän, synas onekligen dylika befattningshafvare vara öfverflödiga i kommuner, där handverk och handel förekomma endast i ringa utsträckning — i afseende å jordbruksarbete utan maskiner skulle, om nu sådan verksamhet alls komme att vara underkastad lagens tillämpning, enligt förutberörda, af kollegium föreslagna tillägg till 27 §, ej någon regelbunden inspektion behöfva förekomma. Kollegium skulle alltså vilja föreslå, att den kommunala tillsynen, i öfverensstämmelse med hvad nu gäller, uppdrages åt hälsovårds- eller, där sådan ej finnes, kommunalnämnd, med rätt likväl för nämnden att inom eller utom sig utse en eller flera särskilda personer för tillsynens utföande. Med hänsyn till de af kommittén föreslagna anordningarna, att den kommunala tillsynen skulle stå under kontroll af yrkesinspektörerna, hvilka med ej alltför långa mellantider skulle mottaga redogörelser för dess verksamhet, och att till dess ledning skulle tjäna ej blott instruktion utan äfven en af yrkesinspektionens chefsmyndighet utgifven handbok, torde man vara berättigad förvänta, att ifrågavarande nämnder under vanliga förhållanden i regel skulle någorlunda tillfredsställande fullgöra sin uppsikt. Finner en nämnd sig ej kunna på tillbörligt sätt utföra den nämnden åliggande tillsynen, bör den uppdraga tillsynen åt särskild person. Underlåter den detta, synes lämplig myndighet, enligt kollegii mening Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, böra äga att söka förmå nämnden utse sådan person eller i nödfall själf förordna sådan person.

Beträffande den af kommittén föreslagna möjligheten till utsträckning af den kommunala tillsynen, torde en sådan möjlighet ej lämpligen kunna undvaras. Vissa slag af verksamhet, såsom de af kommittén exempelvis anförda byggnadsverksamhet och hamnarbete, bedrifvas nämligen på sådant sätt, att uppsikten öfver desamma, om den skall medföra afsedt gagn, kräfver synnerligen täta inspektionsbesök, hvilket ej skäligen kan förväntas af något annat än ett lokalt uppsiktsorgan. Däremot kan kollegium ej tillstyrka, att de kommunala myndigheterna skulle äga besluta om utsträckning af förevarande slag. En dylik åtgärd torde i flera afseenden vara så pass ingripande och betydelsefull, att det bör förbehållas Eders Kungl. Maj:t att besluta därom.

Kollegii förslag, att den kommunala tillsynen i första hand skulle åligga hälsovårds- eller kommunalnämnd, gör beteckningen »kommunal tillsyningsman» oanvändbar. I stället för denna beteckning, som, då den ju äfven skulle inbegripa kvinnliga befattningshafvare, ändå ej kan

anses vidare lämplig, synes kunna ifrågasättas »kommunalt tillsynsorgan».

Då enligt den af kollegium föreslagna anordningen af den kommunala tillsynen, det i regel ej skulle åligga de kommunala myndigheterna att utse särskild person för tillsynens utöfvande, borde det ej heller behövas några närmare föreskrifter beträffande dylika personers antal, val och valbarhet m. m. Kommitténs förslag till lag angående kommunala tillsyningsmän enligt lagen om arbetarskydd, hvilket lagförslag hufvudsakligen innehåller sådana föreskrifter, synes alltså kunna utgå och ersättas med en ny, efter 26 § i lagen om arbetarskydd infogad paragraf.

Med anledning af hvad kollegium här ofvan yttrat rörande den kommunala tillsynen, skulle kollegium vilja föreslå,

dels att nionde stycket af 26 § i nyssberörda lag finge följande lydelse:

»De kommunala tillsynsorganen hafva att inom de slag af verksamhet, som angifvits tillhöra underinspektörs tillsyn, öfva uppsikt å lagens efterlefnad i sådana afseenden, beträffande hvilka det ej tillkommer underinspektör att hafva tillsyn; ägande dock Konungen att, där så finnes lämpligt för vinnande af en mer effektiv tillsyn å visst slag af verksamhet inom en kommun, förordna om utsträckning af den kommunala tillsynens befogenhet utöfver nu angifna uppsiktsområde»,

och dels att närmast efter 26 § tillfogas en så lydande paragraf:

»De i 26 § omnämnda kommunala tillsynsorgan utgöras af hälsovårdsnämnd eller, där sådan ej finnes, kommunalnämnd; varande dock hälsovårds- eller kommunalnämnd berättigad utöfva den nämnden åliggande uppsikt genom en eller flera, af nämnden utsedda särskilda personer, män eller kvinnor.

Har nämnd för uppsiktens utöfvande utsett särskild person, åligger det nämnden att ofördröjligen lämna vederbörande yrkesinspektör uppgift å den utsedda personens namn, födelseår, yrke och postadress; och skall hvad i denna lag sägs om kommunala tillsynsorgan äga tillämpning å sådan person.

Konungens befallningshafvande skall hålla hand däröfver, att hälsovårds- och kommunalnämnder fullgöra hvad som åligger dem beträffande här ifrågavarande uppsikt, och har förty att, då brist härutinnan, genom anmälan från yrkesinspektör eller på annat sätt, kommer till Konungens befallningshafvandes kännedom, tillhålla nämnden att vidtaga de åtgärder, som kunna erfordras för

bristens afhjälpande. Visar sig rättelse ej stå att vinna på detta sätt, må Konungens befallningshafvande, där så finnes nödigt, i större eller mindre omfattning öfverflytta uppsiktsgöromålen å af Konungens befallningshafvande för ändamålet förordnad person. För sådan person, som jämväl är att anse som kommunalt tillsynsorgan enligt lagen, äge Konungens befallningshafvande i fall af behof att bestämma godtgörelse, som skall utgå af kommunens medel.

Har Konungen, på sätt i 26 § sägs, förordnat om kommunal tillsyns utsträckning, må Konungen därjämte meddela erforderliga föreskrifter om uppsiktens utöfvande å det område, som beröres af utsträckningen».

27 §.

27 §. Kommittén har ansett det vara för skyddsväsendets utveckling lämpligast att söka i det väsentliga upprätthålla yrkesinspektörernas hittillsvarande ställning såsom sakkunniga rådgifvare åt arbetsgifvarne i afseende å skyddsbestämmelsernas tillämpning. Det i allmänhet goda och förtroendefulla förhållande, som hittills rådt mellan yrkesinspektörer och arbetsgifvare här i landet, har, såsom kommittén vidare anført, sannolikt i betydlig mån för yrkesinspektörerna underlättat fullgörandet af deras svåra och ömtåliga uppgifter och synes ej böra äfventyras genom att åt yrkesinspektionen gifva en mer än nödigt polismässig karaktär.

Denna kommitténs uppfattning har i de till kollegium inkomna yttrandena — om ock å några håll påyrkats, att yrkesinspektörerna skulle erhålla större befogenhet och maktmedel — dock i allmänhet icke rönt gensägelse.

Kollegium, som delar kommitténs oförmälda uppfattning, har med afseende härå icke något att erinra mot bibehållande af de i yrkesfarelagens 5 § intagna bestämmelserna med de mindre ändringar kommittén föreslagit. Under åberopande emellertid af hvad kollegium här ofvan under 26 § anført, hemställer kollegium, att såsom ett första stycke i 27 § må upptagas följande bestämmelse:

»Å sådana arbetsställen, där arbetet med hänsyn till såväl olycksfall som ohälsa i regel är af alldeles ofarlig beskaffenhet och där icke heller 16, 17, 23 eller 24⁺ § eller föreskrift utfärdad enligt 21 eller 25 §, kan komma till tillämpning, äro bergmästare,

yrkesinspektörer och kommunala tillsynsorgan ej förpliktade företaga inspektion med mindre anmälan eller annan särskild omständighet gifver skälig anledning misstänka förseelse mot lagen eller mot föreskrift meddelad enligt densamma».

29 §.

Kollegium, som i hufvudsak biträder hvad kommittén i motiveeringen anført till stöd för ifrågavarande stadgande, finner det emellertid vara mindre lämpligt att ålägga bergmästare och yrkesinspektörer att inom viss tid afgifva yttrande öfver inkomna nybyggnadsförslag m. m. Föreskriften att detta skall ske »snarast möjligt» synes böra vara tillfyllest. Afsedt lærer vara att yttrande, hvarom här är fråga, skall afgifvas utan ersättning. Uttrycklig bestämmelse härom synes böra intagas i paragrafen. Det torde emellertid då ock böra framhållas, att vederbörandes granskningsskyldighet — ordet »bedömande» torde böra utbytas mot ordet »granskning» såsom mera öfverensstämmande med paragrafens affattning i öfrigt — är inskränkt till sådant, hvartill hänsynen till denna lag och enligt densamma utfärdade föreskrifter kunna gifva anledning.

29 §.

Yrkesinspektörerna hafva uttalat den mening, att ifrågavarande ritningar och uppgifter borde insändas i två exemplar, hvaraf det ena skulle stanna i vederbörande bergmästares eller yrkesinspektörs arkiv. Då underställandet af här åsyftade förslag, ehuru i allmänhet önskvärdt, dock icke ansetts böra åläggas arbetsgifvare såsom en skyldighet, synes man, enligt kollegii åsikt, böra undvika en föreskrift sådan som den af yrkesinspektörerna afsedda, hvilken med all sannolikhet skulle göra arbetsgifvarna mindre benägna att begagna sig af ifrågavarande förfarande.

Senare delen af 29 § skulle alltså enligt kollegii mening erhålla följande ändrade lydelse:

— — — — »som kunna erfordras för förslaget granskning; och åligger det bergmästaren eller yrkesinspektören, som ej må för sådan granskning uppbära någon godtgörelse, att snarast möjligt efter mottagande af erforderliga handlingar återsända förslaget med det yttrande, hvartill granskningen med hänsyn till denna lag och enligt densamma utfärdade föreskrifter kunnat gifva anledning».

30 §.

30 §.

Såsom kollegium redan i sammanhang med behandlingen af 13 § anført, anser kollegium, att skolråd och skolstyrelser böra i lagen anvisas ställning såsom direkt medverkande för uppnående af lagens syftemål. Enahanda ställning synes emellertid äfven böra tillerkännas de i 30 § omförmälda läkarne.

Det är utan tvifvel af vikt och intresse för tillsynsorganen att erhålla upplysning om utgången af åtal för förseelser mot skyddslagstiftningen. Kommittén har, såsom af motiveringen framgår, vid affattningen af paragrafens senare punkt haft sin uppmärksamhet fästad å berörda förhållande. Kollegium har velat än ytterligare framhålla, att i syftemålet med paragrafens bestämmelser i denna del ingår, att vederbörande skola erhålla upplysningar uti ifrågavarande hänseende.

30 § synes böra erhålla följande lydelse:

»Polismyndighet — — — hos vederbörande bergmästare, inspektör eller kommunalt tillsynsorgan. Sist angifna skyldighet åligger jämväl skolråd och skolstyrelser samt vederbörande provinsial-, extra provinsial-, stads- och stadsdistriktsläkare, och vare dessutom samtliga här berörda myndigheter och tjänsteinnehafvare pliktiga att lämna bergmästare, inspektörer och kommunala tillsynsorgan de upplysningar — — — påkallas.»

31 §.

31 §.

I betraktande af lagens vidsträckta tillämpningsområde och med hänsyn till de förutsättningar, paragrafen uppställer för eftergift från här ifrågavarande förbud, synes med skäl kunna ifrågasättas att i viss mån utsträcka möjligheten till undantag från förbudet. För sin del skulle kollegium, i enlighet med hvad yrkesinspektörerna hemställt, vilja föreslå, att paragrafens slutord: »i hvad de röra delägarskap» utgå.

Enligt kommitténs förslag skulle under ledighet för yrkesinspektör assistent i regel förordnas till vikarie. Såväl med hänsyn härtill som ock i betraktande af kollegii vid 26 § uttalade mening, att assistenterna icke, på sätt kommittén föreslagit, borde utföra sina inspektioner på yrkesinspektörernas ansvar, håller kollegium före, att ifrågavarande beträffande yrkesinspektörerna meddelade förbud bör utsträckas till att gälla äfven för assistenterna.

Enligt kollegii förslag skulle 31 § lyda:

»Yrkesinspektör eller assistent — — — — från här stadgade förbud».

32 §.

Under framhållande af att den från nu gällande lagstiftning i 32 §. ämnet bibehållna föreskriften om tillsägelse hos arbetsgivare eller arbetsföreståndare såsom villkor för vederbörande inspektionsförrättares befogenhet att vinna tillträde till arbetsställe icke innebär skyldighet för inspektionsförrättare att på förhand lämna sådan tillsägelse, utan måste anses uppfylld äfven därigenom, att inspektionsförrättaren vid ankomsten till arbetsstället därom underrättar arbetsgivaren eller den på platsen varande högste arbetsledaren, vill kollegium, som antager, att den utaf yrkesinspektörerna i öfverensstämmelse härmed hittills iakttagna praxis kommer att fortsättas, uttala sin anslutning till kommitténs förslag i förevarande hänseende.

33 §.

Kollegium, som delar kommitténs uppfattning rörande de fördelar, 33 §. som synas stå att vinna genom anordningen med ifrågavarande anteckningsböcker, finner sig med afseende härå kunna i hufvudsak lämna förslaget utan erinran.

Boken i fråga skall enligt paragrafens affattning vara »för ändamålet lämplig.» I stället för dessa ord synes, i öfverensstämmelse med hvad yrkesinspektörerna hemställt, böra i paragrafen föreskrifvas, att formulär för anteckningsboken skall fastställas af yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Med dessa ändringar skulle paragrafen lyda:

»Å arbetsställe — — — — finnas en bok — — — — bilägges densamma.

• Anteckningsbok, hvartill formulär fastställas af yrkesinspektionens chefsmyndighet, och — — — — meddelanden».

34⁺¹ §.

I fråga om minderåriga, som användas till arbete i handel eller 34⁺¹ §. i handtverksmässig industri, har kommittén icke i lagen föreskrifvit läkarundersökning och intygsböcker.

Det är måhända med hänsyn härtill som kommittén ej heller för arbetsgifvare inom nu ifrågavarande näringsgrenar påbjudit förande af sådan särskild förteckning öfver minderåriga, som i 35 § andra stycket ålägges arbetsgifvare inom den fabriksmässiga industrien. Då emellertid dessa förteckningar skulle hafva till ändamål, utom att tjäna som stomme och register till de minderårigas intygsböcker, äfven att underlätta insamlandet af uppgifter till statistiken öfver de minderårigas användande till arbete, hvartill kommer den betydelse förteckningarna böra äga för utöfvandet af kontrollen å efterlefnaden af minderårighetsbestämmelserna, hemställer kollegium, att skyldigheten att föra särskilda förteckningar öfver minderåriga utsträcker till att afse arbetsgifvare såväl i handelsföretag som ock vid industriell verksamhet, som bedrifves i handtverksmässig omfattning.

Vidare synes det kollegium ur kontrollsynpunkt böra föreskrifvas, att arbetsgifvare, som sysselsätter minderårig i handelsföretag eller i industriell verksamhet, som bedrifves i handtverksmässig omfattning, skall vara försedd med intyg om den minderåriges ålder och, där sysselsättningen ej allenast afser ferietid, att den minderårige fullgjort sin skolplikt eller erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan.

Ifrågavarande bestämmelser torde lämpligen kunna inrymmas i en särskild paragraf näst efter den 34:de och, med hänsyn till bland annat ett af yrkesinspektörerna beträffande 35 § framställt yrkande om skyldighet för arbetsgifvaren att redan vid antagandet införa den minderårige i förteckningen, erhålla följande lydelse:

»Det åligger arbetsgifvare att vid antagande af minderårig till arbete i handelsföretag eller industriell verksamhet införa den minderåriges namn, födelseår och födelsedag i en särskild förteckning äfvensom att vid den minderåriges afgang ur arbetet afföra den minderårige från förteckningen.

Sysselsättes den minderårige i handelsföretag eller i industriell verksamhet, som bedrifves i handtverksmässig omfattning, skall arbetsgifvaren vara försedd med intyg om den minderåriges ålder och, där sysselsättningen ej allenast afser ferietid, att den minderårige fullgjort sin skolplikt eller erhållit behörigt tillstånd att lämna folkskolan.»

35 §.

35 §.

Under åberopande af hvad kollegium ofvan anført, hemställer kollegium, att andra stycket i förevarande paragraf må utgå.

Med förmälan att bestämmelsen om anmälningsskyldighet i 14 § minderårighetslagen understundom skulle tolkas såsom åläggande arbetsgifvaren sådan skyldighet i afseende å hvarje särskild af honom använd minderårig arbetare, har kommittén, enligt hvad i motiven uppgifves, sökt genom någon omformulering tydliggöra, att anmälningsskyldigheten endast afser att angifva, huruvida å arbetsstället användes minderårig arbetskraft eller icke.

Denna afsikt med anmälningsskyldigheten synes dock måhända kunna än tydligare angifvas.

Ett hushållningssällskaps förvaltningsutskott har föreslagit, att till paragrafen borde fogas en bestämmelse om, att periodiskt återkommande säsongarbete (exempel tegeltillverkning och torfindustri) skulle för undvikande af mångskrifveri anses såsom oafbrutet arbete, samt att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande borde från arbetsgifvare erhålla uppgift om, under hvilken tid af året dylikt säsongarbete påginge.

Med afseende å hvad sålunda förekommit, hemställer kollegium, att 35 § må erhålla följande ändrade lydelse:

»Arbetsgifvare, som å arbetsställe, där industriell verksamhet bedrifves i fabriksmässig omfattning, använder en eller flera minderåriga till arbete, skall inom 14 dagar från det han började använda sådan arbetskraft, därom hos Konungens befallningshafvande göra skriftlig anmälan — — — — —. Äger användandet af sådan arbetskraft rum under viss eller vissa tider af året, och kan arbetsgifvaren därom på förhand lämna tillförlitlig upplysning, må anmälan, som innehåller dylik upplysning, gälla tillsvidare eller intill i anmälningen utsatt tid.»

•
36 §.

Beträffande de anteckningar, som skola införas i intygsbok vid dess utfärdande, har en af kommitténs ledamöter reservationsvis påyrkat, att desamma jämväl skulle afse uppgift om den minderåriges föräldrar eller målsman — detta med hänsyn såväl till den minderåriges identifiering som till det i paragrafens sista stycke stadgade förbud mot att utlämna intygsbok för minderårig under 15 år annat än på begäran af den minderåriges fader, moder eller målsman. I ett flertal af de yttranden, som afgifvits öfver lagförslaget, hafva liknande yrkanden blifvit gjorda. Då en komplettering i berörda afseende ej torde förorsaka någon svårighet i det fall, att intygsbok begäres af den minder-

36 §.

åriges fader, moder eller målsman, men däremot kunna medföra afsevärd nytta, anser sig kollegium böra föreslå följande ändring i första punkten af 36 §:s andra stycke:

— — — — — »för den minderårige utfärda intygsbok och däruti göra anteckning om den minderåriges fullständiga namn, födelseår och födelsedag äfvensom, då sådan bok begärts af den minderåriges fader, moder eller målsman, om dennes namn och hemvist.»

Kommittén har föreslagit, att minderårig skall få sin första intygsbok, förutsatt att den utfärdas af pastor i den församling, där den minderårige är kyrkoskrifven, utan afgift, hvaremot i andra fall pastor skulle äga att för utfärdande af intygsbok uppbära godtgörelse med 50 öre. Mot denna anordning synes med skäl kunna anmärkas, att det i många fall skulle möta stora svårigheter för pastor att kontrollera, om intygsbok förut utfärdats för den minderårige eller ej. I regel finge han väl utan vidare taga den minderåriges eller hans faders, moders eller målsmans uppgift därom för god. För att säkrare tillgodose det med afgiften åsyftade ändamålet — att förmå den minderårige akta ock förvara sin bok, äfven om anteckningarna däri ej skulle behaga honom — torde det enligt kollegii förmenande vara bäst att låta pastor i hvarje fall uppbära godtgörelse för utfärdande af intygsbok. Åt paragrafens tredje stycke synes alltså böra gifvas följande affattning:

»För utfärdande af intygsbok må pastor uppbära godtgörelse med femtio öre.»

I afseende å den arbetsgifvaren ålagda anteckningsskyldigheten anmärka yrkesinspektörerna i sitt gemensamma utlåtande, att arbetsgifvaren äfven bör angifva, när den minderårige förflyttas från ett slag af arbete till ett annat, emedan dessa slag af arbeten från såväl hygienisk som annan synpunkt kunna vara af mycket olika art. Sannolikt torde kommittén hafva ansett, att anteckning skulle göras om sådana förändringar i arbetsförhållandena, men då lagens ordalag ej lämna uttryckligt besked därom, synes första punkten af paragrafens fjärde stycke lämpligen kunna ändras på följande sätt:

»I intygsboken skall arbetsgifvaren anteckna företagets namn eller firma, dag för den minderåriges antagande i arbetet, det slag af sysselsättning, hvartill den minderårige användes, den tid af dygnet, hvarunder arbetet för den minderårige pågår,

äfvensom den minderåriges afgang ur arbetet eller annan förändring i nu angifna afseenden jämte dag därför.»

Uti några yttranden hafva anmärkningar framställts mot förbudet i sistberörda stycke att förse intygsbok med anteckning eller märke, som kan lämna upplysning om den minderårige i annat afseende, än paragrafen omförmåler, och tvärtom påyrkats, att intygsboken skall utvecklas till en verklig betygsbok rörande den minderåriges uppförande och arbetsduglighet m. m. Som förut antydts, komme antagligen intygsböckerna med sina upplysningar om, bland annat, tiden för anställning å olika arbetsställen redan i det af kommittén föreslagna skick ej att blifva särdeles populära hos de minderåriga. Skulle ifrågavarande böcker utvecklas till verkliga betygsböcker, synes med skäl kunna befaras, att de minderåriga skulle i sådan utsträckning kasta bort eller förstöra dem, att det af kommittén med böckerna åsyftade hufvudsakliga ändamål skulle i afsevärd mån äfventyras.

Kommittén har i afseende å minderåriga under femton år gjort intygsboks utfärdande och utlämnande beroende af att den minderåriges fader, moder eller målsman därom framställt begäran. Den föreslagna anordningen torde otvifvelaktigt hafva goda skäl för sig, men kommittén synes beträffande densamma hafva förbisett en omständighet. Det kan nämligen hända och lär, såsom äfven påpekats i motiveringen till 6 § i det den 14 januari 1909 afgifna förslaget till lag om vissa lärlingsaftal, särskildt med hänsyn till barnhusbarn och andra utom äktenskapet födda minderåriga, ej vara så sällsynt, att minderåriga sakna fader, moder och målsman eller, om så ock ej är förhållandet, likväl icke äro föremål för omvårdnad från någon dylik persons sida. Enligt kommitténs förslag skulle alltså vissa minderåriga kunna blifva förhindrade att få intygsbok för sig utfärdad eller till sig utlämnad, det vill säga blifva urståndsatta att söka arbete inom den fabriksmässiga industrien. Till förekommande af här berörda konsekvens synes till paragrafen böra fogas följande bestämmelse:

»Kan det visas, att minderårig, som ej fyllt femton år, icke har fader, moder eller målsman eller att hvarken fader, moder eller målsman vårdar sig om den minderårige på sådant sätt, att det skäligen kan förväntas, att dylik person skall för den minderårige framställa begäran, hvarom i denna paragraf sägs, må intygsbok utfärdas och utlämnas jämväl på begäran allenast af den minderårige själf.»

37 §.

37 §.

I sitt utlåtande öfver lagförslaget framhåller medicinalstyrelsen bland annat, att de i förevarande paragraf föreskrifna läkarbesiktningarna, ehuru naturligtvis nyttiga, ej nödvändigt behöfde företagas årligen, utan kunde inskränkas till att äga rum hvartannat år.

Det torde väl egentligen icke åligga kollegium att yttra sig i nu berörda fråga, som är af väsentligen medicinsk innebörd. I betraktande af frågans vikt och den stora betydelse medicinalstyrelsens mening däri antagligen kommer att tillmätas, finner emellertid kollegium, som har en annan uppfattning af frågan, sig föränlåten framställa några erinringar mot styrelsens här ofvan anförda uttalande.

Först skulle då kollegium vilja anmärka, att medicinalstyrelsens omdöme om besiktningen egentligen synes gälla denna förrättning, sådan den hittills varit anordnad. Genom de nya, af kommittén föreslagna bestämmelserna rörande besiktningen skulle densamma få en helt annan och större betydelse än nu, då den ej sällan lär utföras ganska summariskt.

Det hufvudsakliga syftet med besiktningarna kan såväl i minderårighetslagen som i kommitténs lagförslag sägas vara att utröna, huruvida arbetet är menligt för den minderårige i sanitärt afseende. Visserligen skall den minderårige vara försedd med läkarbetyg för att få antagas till arbete, men då det i många fall torde vara omöjligt för läkaren att på förhand bedöma arbetets inverkan på den minderårige, synes besiktningarna vara det väsentliga korrektivet mot olämplig användning af minderåriga arbetare. Har en minderårig blifvit satt till ett för honom skadligt arbete, måste det väl anses önskvärdt, att han ju förr dess hellre blir förflyttad därifrån. I åtskilliga fall lär en sådan förflyttning komma till stånd besiktningsläkaren förutan, men i andra fall, såsom då de menliga verkningarna af arbetet äro mindre uppenbara, synes ett års olämplig sysselsättning kunna göra skada nog. I ett flertal svar på kommitténs frågecirkulär till besiktningsläkarne framhålles äfven, att besiktning borde förrättas oftare än en gång om året.

Med införande af intygsböckerna, hvori vid besiktningarna anteckningar på visst föreskrifvet sätt skulle göras om hvarje minderårigs hälsotillstånd och kroppsutveckling, har kommittén bland annat åsyftat att åstadkomma ett statistiskt material, som skulle lämna upplysning om olika sysselsättningsars inverkan på de minderåriga och sålunda

kunna tjäna till ledning för det fortsatta arbetet på minderårighetslagstiftningens område. Skulle nu besiktningsarna inskränkas till att äga rum blott hvar annat år, komme de unga arbetarna ej att bli föremål för sådan undersökning mer än två, högst tre gånger under sin minderårighetstid, hvilket måste anses alldeles otillräckligt för att gifva upphof åt något för nyss berörda syften användbart statistiskt material.

Genom den af medicinalstyrelsen ifrågasatta inskränkningen af besiktningsarna skulle alltså nyttan af dessa förrättningar så förringas, att man enligt kollegii förmenande med skäl kan tveka, om de öfver hufvud taget böra bibehållas.

Det i paragrafens andra styckes andra punkt angifna alternativet, att besiktningsläkaren skulle kunna föreskrifva den minderåriges förflyttande till mindre ansträngande arbete, har framkallat anmärkningar från ett par håll. Ehuru bestämmelsen ifråga, enligt kollegii mening, ej skäligen torde kunna tolkas därhän, att den skulle innebära någon rätt för den minderårige gent emot arbetsgifvaren till arbete af berörda slag, vill kollegium dock föreslå följande ändrade affattning af förvarande punkt — en affattning som dessutom synes riktigare angifva läkarens tillvägagående:

»Skulle besiktningsläkaren finna nödigt föreskrifva särskilda villkor för den minderåriges fortsatta användande till visst arbete eller den minderåriges skiljande därifrån, skall besiktningsläkaren därom göra anteckning såväl i den minderåriges intygsbok som i den uti 33 § omförmälda anteckningsbok med angifvande, när fråga är om den minderåriges skiljande från arbetet, såvidt möjligt af det eller de slag af arbete, hvartill den minderårige må användas.»

Med hänsyn till den sista punkten i paragrafens andra stycke har i några yttranden anmärkts, att jämväl den minderåriges målsman borde äga den rätt till sökande af ändring, som punkten tillerkänner arbetsgifvaren. Kollegium, som anser, att sådan rätt icke gärna kan förmenas den minderåriges målsman, ja möjligen ej heller den minderårige själf, om han fyllt femton år, skulle emellertid vilja föreslå, att hela punkten öfverflyttas till 43 §, som handlar om ändrings sökande hos yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Kollegium, som på skäl, hvilka angifvas under 39 §, anser, att jämväl sådan läkarundersökning, som afses i 18 §, bör regleras genom närmare bestämmelser, meddelade af Eders Kungl. Maj:t, föreslår, att

paragrafens fjärde stycke uteslutes och ersättes med ett för dylika läkarundersökningar och de årliga besiktningarna gemensamt stadgande i 39 §.

I afseende å paragrafens sista stycke hafva yrkesinspektörerna anmärkt, att läkarrapporterna böra från Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande genast öfersändas till vederbörande bergmästare eller yrkesinspektör. Då dessa rapporter onekligen kunna innehålla åtskilligt af betydelse för inspektionstjänsten, anser kollegium, att ifrågavarande stycke bör gifvas följande affattning:

»Öfver besiktningsförrättningen skall läkaren ofördröjligen till Konungens befallningshafvande afgifva rapport enligt af yrkesinspektionens chefsmyndighet fastställt formulär, och åligger det Konungens befallningshafvande att skyndsamt öfersända rapporten till vederbörande bergmästare eller yrkesinspektör.»

38 §.

38 §.

Från besiktningsläkarens sida har klagats öfver, att de minderåriga ej sällan uteblifva från besiktningarna. Underlåter en arbetsgifvare tillhålla sina minderåriga arbetare att infinna sig till besiktningen, eller skulle han, hvilket ju äfven låter sig tänka, afsiktligt hålla någon eller några af dem borta från förrättningen, utsätter han sig enligt nu gällande bestämmelser för att möjligen få bekosta ny besiktning. Äfven enligt kommitténs förslag äger Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att, där anledning förekommer, förordna om sådan besiktning, men då kommittén föreslagit, att besiktningsläkarens resekostnader skola utgå af statsmedel, ligger ej längre häri något afsevärdt korrektiv.

Till förekommande af nyssberörda missförhållande, hvilket ju äfven skulle medföra onyttiga utgifter för statsverket, får kollegium föreslå följande ändring af paragrafens andra stycke:

»Det åligger arbetsgifvare eller arbetsföreståndare att såvidt möjligt föranstalta därom, att samtliga vid arbetsstället sysselsatta minderåriga infinna sig till besiktning och att för besiktningen lämplig lokal — — — — tillgängliga.»

Vidare förordar kollegium, att 38 § upptages bland de lagbestämmelser, hvilkas åsidosättande medför straff enligt 49 §. Ej blott åläggandet beträffande de minderårigas tillstädesvaro vid besiktning, utan jämväl öfriga föreskrifter i 38 §:s andra stycke synas nämligen böra förbindas med straffgaranti.

39 §.

I öfverensstämmelse med hvad kollegium under 37 § anført, hemställer kollegium, att i nu förevarande paragraf intages stadgande därom, att närmare bestämmelser rörande sådana läkarbesiktningar, som afses i 18 och 37 §§, meddelas af Eders Kungl. Maj:t.

§ 39.

Medicinalstyrelsen anser, att ersättningen för läkarbetyget bör med hänsyn till omfattningen af den undersökning, som i allmänhet måste föregå betygets utfärdande, höjas från en till tre kronor. En förste provinsialläkare föreslår ett belopp af två kronor. Kollegium, som icke kan undgå att finna någon höjning af ersättningsbeloppet af omständigheterna betingad, anser dock att beloppet icke lämpligen bör bestämmas till högre belopp än 1 krona 50 öre.

Enligt kommitténs förslag skulle i motsats till hvad för närvarande är förhållandet enligt minderårighetslagen, besiktningsläkarnes resekostnader utgå af statsmedel. Förslaget härom har uti de till kollegium inkomna yttrandena i hufvudsak icke föranlett någon erinran. En länsstyrelse, nämligen Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län, har, med uttalande af att förslaget synes hafva skäl för sig, emellertid tillika betonat den redan af kommittén framhållna angelägenheten af ett ändamålsenligt planläggande af besiktningsverksamheten, så att onödiga kostnader undvikas.

Då kommitténs motivering för förslaget om resekostnadernas bestridande uti ifrågavarande fall af staten icke synes kunna frångämmas betydelse, och då Eders Kungl. Maj:t skulle hafva i sin hand att närmare reglera besiktningsverksamheten och därvid taga nödig hänsyn till angelägenheten af kostnadernas begränsning, finner kollegium sig böra biträda förslaget i fråga.

Det må i detta sammanhang anmärkas, att fall inträffat, då svårighet mött för besiktningsläkare att utfå honom tillkommande ersättning för besiktning i enlighet med minderårighetslagen. Det synes därför önskvärdt, att i en blifvande taxa införes bestämmelse, motsvarande stadgandet i 13 § af nådiga taxan den 31 oktober 1890 för arfvode åt vissa i civil tjänst anställda läkare om rätt för dem att njuta handräckning hos öfverexekutor för utfående af arfvode m. m.

Enligt kollegii mening borde 39 § erhålla följande lydelse:

»Närmare bestämmelser rörande sådana läkarundersökningar, som afses i 18 och 37 §§, meddelas af Konungen.

För sådana läkarbetyg — — — — 1 krona 50 öre.

Taxa — — — — statsmedel.»

40 §.

40 §. I enlighet med hvad yrkesinspektörerna i sitt gemensamma yttrande till kollegium hemställt, vill kollegium föreslå, att jämväl uppgift om vederbörande bergmästares eller yrkesinspektörs namn och postadress skall finnas anslagen å arbetsställe, hvarom här är fråga.

Paragrafen skulle med tillägg härom komma att lyda:

»Å arbetsställe, där industriell verksamhet bedrifves i fabriksmässig omfattning, skall denna lag med de tillägg och ändringar, som framdeles kunna varda stadgade och röra dylika arbetsställen, äfvensom vederbörande bergmästares eller yrkesinspektörs namn och postadress finnas å lämplig plats anslagna så ock — — — anordnade.»

41 §.

41 §. Paragrafen bör afse jämväl de bestämmelser, som enligt kollegii förslag skulle meddelas och inrymmas i en ny paragraf näst efter 34 § angående skyldighet för arbetsgifvare, som i handelsföretag eller industriell verksamhet sysselsätter minderåriga, att öfver dem föra särskild förteckning m. m.

I 41 § bör sålunda hänvisning ske äfven till ifrågavarande nya paragraf.

42 §.

42 §. Enligt denna paragraf skulle bergmästare och yrkesinspektör kunna under viss förutsättning förbjuda arbetsgifvare att efter utsatt, skälig tid, ej under en månad från delfäendet, fortsätta visst arbete eller använda viss maskin, redskap eller arbetsmetod, utan att hafva vidtagit viss anordning. Arbetsgifvares underlåtenhet att ställa sig förbudet till efterrättelse skulle medföra straffansvar enligt 51 §.

Två ledamöter af kommittén hafva i afgifna reservationer uttalat sig mot upptagandet i förslaget af förevarande paragraf, därvid bland annat framhållits, att en sådan befogenhet som den i 42 § ifrågasatta innebure en betänklig afvikelse från den allmänna regeln i 27 § angående yrkesinspektörernas ställning såsom sakkunniga rådgifvare åt arbetsgifvarna, samt att syftemålet med stadgandet i 42 § vunnes äfven

med det tillvägagångssätt, som omförmäles i 44 §, och hvilket i allt fall måste tillgripas där skyndsamhet vore af nöden.

I de till kollegium inkomna yttranden hafva, bland andra, öfverståthållarämbetet och nio länsstyrelser äfvensom åtskilliga institutioner för näringarnes befrämjande samt arbetsgifvarsammanslutningar antingen anslutit sig till omförmälda reservationer eller eljest påyrkat uteslutning af 42 §.

Till hvad här ofvan anförts mot förevarande stadgande skulle kollegium vilja foga ytterligare några erinringar till dess belysande från andra synpunkter.

Kommitténs syfte med paragrafen torde hafva varit att tillmötesgå det med anledning af arbetsgifvarnas stundom visade tredska framkomna krafvet på ökad befogenhet för yrkesinspektörerna. Paragrafen synes emellertid tillgodose detta syfte på ett mycket otillfredsställande sätt. Yrkesinspektörernas ökade befogenhet måste nämligen alltid blifva begränsad till det relativt lilla område, där chefsmyndigheten kunnat och hunnit att godkänna skyddsanordningar. En egendomlig konsekvens häraf skulle blifva, att ett obetydligt missförhållande kanske komme att föranleda förbud med straffpåföljd, under det att ett samtidigt konstateradt allvarligt missförhållande endast gäfvé anledning till råd eller anvisning från yrkesinspektörens sida.

Enligt lagförslagets 11 § ankommer det på Eders Kungl. Maj:t att utfärda de ytterligare föreskrifter, som beträffande viss sysselsättning eller användning af visst redskap kunna finnas af behovet till förekommande af olycksfall eller ohälsa i arbetet. Såvidt kollegium kan förstå, måste utöfvandet af denna befogenhet i många fall taga sig uttryck i påbud om användandet af vissa anordningar, det vill säga leda till detsamma som tillämpningen af förevarande paragraf. Häraf kan uppkomma osäkerhet och möjligen konflikter i afseende å befogenheten att meddela normer af ifrågavarande slag. Dessutom kan anmärkas, att samma normer, som, då de utfärdas af Eders Kungl. Maj:t, erfordra arbetsrådets hörande, kunna påbjudas af chefsmyndigheten utan vidare.

Att chefsmyndigheten låter utarbeta och offentliggöra förslag till skyddsanordningar är otvifvelaktigt synnerligen lämpligt och önskvärdt, så länge arbetsgifvarna hafva frihet att följa förslagen eller ej. Men blir vidtagandet af de föreslagna anordningarna obligatoriskt, såsom genom 42 § väl i väsentlig mån skulle blifva fallet, kan man befara, att skyddsteknikens utveckling däraf skall lida skada, och att arbetsgifvarna stundom skola påtvingas mindre lämpliga skyddsanordningar.

Chefsmyndigheten lär nämligen ej kunna följa maskintypernas utveckling på alla områden och därefter ändra sina förslag till skyddsanordningar.

Med stöd af hvad här anförts, får jämväl kollegium tillstyrka, att 42 § uteslutes.

43 §.

43 §. I öfverensstämmelse med hvad kollegium under 17 § e) och 42 § föreslagit, skulle andra stycket i 43 § utgå.

Beträffande paragrafen i öfrigt erfordras omredigering med hänsyn till kollegii förslag om uteslutande af 14 §, om ändrad affattning af 16 § a) samt om uteslutande af sista punkten i 37 §:s andra stycke.

43 § skulle sålunda komma att lyda:

»Bergmästares eller yrkesinspektörs beslut i fråga om medgifvande af undantag enligt 16 § a) eller 17 § a), så ock besiktningsläkares föreskrift enligt 37 § må af arbetsgifvaren eller annan
— — — —; skolande emellertid beslutet eller föreskriften lända
— — — — förordnas.»

44 §.

44 §. Kollegium har här ofvan föreslagit införande näst efter 24 § af en ny paragraf rörande beredande af sittplatser åt kvinnliga biträden i handelsbutiker.

I öfverensstämmelse härmed hemställer kollegium, att i 44 § hänvisning meddelas jämväl till första punkten af ifrågavarande nya paragraf.

46 §.

46 §. Ordet »tillsyningsman» skulle enligt kollegii förslag utbytas mot ordet »kommunalt tillsynsorgan.»

47 §.

47 §. Därest kollegii förslag om uteslutandet ur lagen af de utaf kommittén föreslagna 14 och 19 §§ vinner godkännande, utgår hänvisningen till dessa paragrafer i 47 §.

49 §.

Hänvisning bör ske jämväl till de nya paragrafer, kollegium föreslagit till intagande i lagen dels näst efter 24 §, i hvad angår förbud för arbetsgifvare att hindra kvinnligt biträde i handelsbutik att, i den mån arbetet det medgifver, begagna sig af sittplats och dels näst efter 34 §, innefattande såväl åliggande för arbetsgifvare, som använder minderåriga i handelsföretag eller industriell verksamhet, att föra förteckning öfver de minderåriga som äfven förpliktelse för arbetsgifvare, som sysselsätter minderårig i handelsföretag eller i industriell verksamhet, som bedrifves i handtverksmässig omfattning, att vara försedd med vissa intyg angående den minderårige.

49 §

52 §.

Med denna paragraf har kommittén i främsta rummet afsett att motverka arbetarnas mycket klandrade benägenhet att aflägsna skyddsanordningar. Kommittén har emellertid ej ansett sig kunna stanna därvid, utan framlagt en mer allmängiltig ansvarsbestämmelse, om hvars räckvidd och verkningar man dock kan känna sig något tveksam. Med hänsyn till att åtgärder onekligen synas af behovet påkallade mot berörda benägenhet, och att kommittén försiktigtvis gjort åtalsrätten beroende af vederbörande yrkesinspektör, vill kollegium dock ej uttala sig mot paragrafen. I yttrandena öfver lagförslaget har ej heller kommit till synes något starkare ogillande af densamma.

52 §.

54 §.

Den skärpning af inspektionspersonalens tystnadsplikt, som denna paragraf innebär, har, såsom naturligt är, framkallat gensägelser från yrkesinspektörernas sida. Denna skärpning förefaller äfven kollegium något långt gående. Att, såsom yrkesinspektörerna föreslå, inskränka tystnadsplikten till de förhållanden, för hvilka arbetsgifvaren skriftligen påkallat paragrafens tillämpning, skulle emellertid antagligen vara liktydigt med paragrafens uteslutande, då väl ytterst få arbetsgifvare skulle komma sig för med att hålla vederbörande inspektionsorgan på så sätt underrättadt.

54 §.

Till någon lindring af paragrafens stränga stadgande skulle kollegium dock vilja föreslå, dels att första punktens sats »där ej hans

tjänsteåligganden sådant påkalla» ändras till »där det ej kan anses påkalladt i tjänstens intresse», och dels att åt slutet af första stycket gifves följande affattning: — — — — »eller att yppandet af driftanordningen eller affärsförhållandet ej skäligen kunnat befaras medföra skada» etc.

55 §.

55 §.

En af kommitténs ledamöter har reservationsvis påyrkat, att till första stycket af förevarande paragraf, i väsentlig öfverensstämmelse med 10 § yrkesfarelagen, skulle fogas följande bestämmelse: Han vare ock pliktig att utföra åtal å dylik förseelse, som hos honom af vederbörande bergmästare eller yrkesinspektör angifves.

I sitt gemensamma utlåtande öfver lagförslaget hafva yrkesinspektörerna anslutit sig till det af reservanten framställda yrkandet.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län har uti sitt yttrande öfver lagförslaget förklarat sig anse, att kommitténs förslag i denna del, som öfverensstämde med motsvarande bestämmelse i minderårighetslagen, vore riktigt. Att ålägga åklagare en särskild strängare åtalsplikt än som eljest ålåge honom, syntes befallningshafvanden icke vara lämpligt. Åklagaren borde ej vara tvungen att anställa åtal i fall, då han vore öfvertygad, att icke någon förseelse ägt rum. Sådana fall vore icke utan motsvarighet i verkligheten, då yrkesinspektör påyrkat, men åklagare vägrat att anställa åtal, samt befallningshafvanden vid pröfning af saken nödgats gifva åklagaren rätt. Ville man tillförsäkra yrkesinspektören att i fråga om ett åtal under alla förhållanden få sin vilja fram, borde man gifva honom själf åtalsrätt.

Enligt kollegii mening synes det i någon mån tvifvelaktigt, huruvida med den anförda bestämmelsen i yrkesfarelagen verkligen afsetts att ålägga allmänna åklagaren en ovillkorlig skyldighet att åtala på angivelse af yrkesinspektör. Såsom förut nämnts, har bestämmelsen ej heller upptagits i den senare tillkomna minderårighetslagen. Då åtalen på grund af skyddslagstiftningen i regel afse förseelser mot minderårighetslagen, men ytterst sällan sådana mot yrkesfarelagen, skulle kommitténs förslag beträffande åtalsrätten i hufvudsak komma att öfverensstämma med hvad hittills gällt uti ifrågavarande afseende.

Huruvida ett sådant tillägg, som reservanten påyrkat, skulle medföra någon afsevärdt ökad effektivitet åt lagen, är väl osäkert. Yrkesinspektörer och bergmästare torde nämligen ej alltid kunna bedöma

de juridiska förutsättningarna för en framgångsrik talan, och man lär äfven kunna befara, att en åklagare, som af en främmande, honom icke öfverordnad myndighet tvingas att anställa åtal, ej skall utföra åtalet med något synnerligen stort nit eller intresse. Visar en allmän åklagare tredska att efter yrkesinspektörs angivelse anställa åtal, när tillfyllestgörande grund därför finnes, skulle han antagligen ej visa sig mycket mer benägen att ställa sig till efterrättelse yrkesinspektörens order om åtal — ansvaret för tjänstefel komme väl att i båda fallen blifva ungefär detsamma.

På grund häraf och då kommitténs förslag torde bäst öfverensstämma med den allmänna anordningen af åtalsrätten här i landet, anser kollegium, att paragrafens första stycke bör lämnas oförändradt.

Beträffande paragrafens andra stycke har från åtskilliga håll, ej blott från institutioner företrädande näringsidkarnes intressen utan äfven från ett par af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande påyrkats, att arbetsgifvare borde äga rätt att oberoende af bergmästare och yrkesinspektör angifva till åtal förseelse mot 52 §. Sistnämnda lagrum riktar sig emellertid såväl mot arbetare som arbetsgifvare, och då det väl ej gärna kan ifrågasättas att frigifva åtalsrätten endast i afseende å den ena af dessa parter, skulle ett tillmötesgående af nyss berörda yrkande medföra, att hela andra stycket af 55 § uteslötes.

Som redan antydts vid 52 §, anser kollegium ifrågavarande bestämmelse innebära en välbehöflig garanti mot omotiverade åtal och trakasserier och kan ej tro, att dess uteslutande skulle lända arbetsgifvarna till fördel.

57 §.

Med hänsyn till att här, liksom förut i 26 §, ej upptages yrkesinspektris' assistent, hvarom kommittén dock talar i framställningen om skyddslagstiftningens myndigheter, och att beteckningen »tillsyningsman» enligt kollegii förslag till ändring af sistnämnda lagrum ej längre skulle användas, finner sig kollegium föranlåten föreslå en ändring af 57 §. Då »tillsyningsman» i detta sammanhang ej synes lämpligen kunna ersättas med »kommunalt tillsynsorgan» och det dessutom ej torde skada, att jämväl öfriga i 26 § omnämnda, men här ej angifna funktionärer direkt inbegripas under paragrafen, skulle kollegium vilja åt densamma gifva följande, mer allmänt hållna affattning:

»Hvad i 17 kapitlet 11 § rättegångsbalken förordnas om dem, som rättens eller Konungens befallningshafvandes bud och ärende

57 §.

gå, gälle ock dem, hvilka enligt 26 § af denna lag utöfva tillsyn öfver lagens efterlefnad.»

58 §.

58 §.

Vattenfallsstyrelsen har i afseende å denna paragraf påpekat den bristande konsekvens, som ligger däri, att undantag för statens och kommunens företag ej stadgas jämväl beträffande 43 §. Anmärkningen har onekligen skäl för sig, men påkallar enligt kollegii mening ej någon ändring af 58 §. Hela den uppfattning, hvarå denna paragrafs, från nu gällande skyddslagstiftning upptagna bestämmelser hvila, synes nämligen kollegium egentligen bottna i en statens organ emellan mindre motiverad etikettshänsyn. På samma sätt som rådsturätten i den minsta stad äger handlägga mål mot olika myndigheter, ja till ock med mot Eders Kungl. Maj:ts och kronan, borde enligt kollegii förmenande vederbörande inspektionsmyndighet i regel hafva lika befogenhet gent emot statens institutioner som gent emot motsvarande företag af enskild natur. Så lär för öfrigt vara förhållandet i afseende å den elektriska inspektionen.

Då här berörda fråga ej torde hafva någon större praktisk betydelse, vill kollegium emellertid ej föreslå någon ändring i enlighet med sitt nu gjorda uttalande.

Till följd af de vid 2 § och 17 § e) framställda förslagen om utsträckning af Eders Kungl. Maj:ts befogenheter enligt lagen, får kollegium föreslå, att i stadgandet om arbetsrådet jämväl upptagas nu nämnda två lagrum.

Öfvergångs-
bestämmel-
ser.

Förutom den af kommittén föreslagna öfvergångsbestämmelse, som torde vara af behovet påkallad, skulle kollegium i ändamål att bespara en del i arbete redan anställda minderåriga en tids arbetslöshet vilja föreslå följande bestämmelse:

»Lagens bestämmelser om viss ålder såsom villkor för minderårigs sysselsättande på visst sätt skola icke utgöra hinder för minderårigs fortsatta sysselsättande på det sätt, hvarpå den minderåriga sysselsättes vid tiden för lagens ikraftträdande.»

Enligt lagförslagets 18 § erfordras intygsbok endast vid minderårigs antagande i arbete, men ej för sysselsättande af minderårig. En

följd häraf skulle blifva, att de minderåriga, som redan vid lagens ikraftträdande vore antagna i arbete, kunde användas utan sådan bok. Då detta ur flera synpunkter måste anses olämpligt, har slutligen collegium ansett sig böra föreslå, att bland öfvergångsbestämmelserna jämväl upptages följande föreskrift:

»För sådan minderårig, som vid lagens ikraftträdande är sysselsatt i industriell verksamhet, hvilken bedrifves i fabriksmässig omfattning, åligger det arbetsgifvaren att senast vid näst därpå följande läkarbesiktning enligt 37 § vara försedd med intygsbok, hvarom i 18 § förmäles; dock må läkarbetyg ej erfordras i boken.»

Förslaget till lag angående hemindustriellt arbete.

Enligt 1 § b) i kommitténs förslag till lag om arbetarskydd är från denna lags tillämpningsområde undantaget arbete, som utföres i arbetarens hem eller å annan plats, där det ej kan anses tillkomma arbetsgifvaren att vaka öfver arbetets anordnande.

Förslaget till lag angående hemindustriellt arbete.

Såsom i motiveringen till nu nämnda lagrum anføres, utgör det i praktiskt afseende sannolikt viktigaste slaget af arbete, som inbegripes under detta undantag, föremål för kommitténs förslag till lag angående hemindustriellt arbete.

Med »hemindustriellt arbete» skulle enligt 1 § i sistnämnda lagförslag förstås sådant industriellt arbete, som förläggare eller annan arbetsgifvare för sin yrkesmässigt bedrifna näring uppdrager åt arbetare till utförande i arbetarens hem eller å annan plats, där det icke kan anses tillkomma arbetsgifvaren att vaka öfver arbetets anordnande.

I afseende å denna lagstiftningsfrågas allmänna innebörd, dess uppkomst och utveckling samt den utländska lagstiftningen i ämnet har kommittén hänvisat till en i bihanget till betänkandet intagen särskild redogörelse benämnd »Anteckningar till frågan om hemarbetets eller hemindustriens reglering genom lag.»

Jämte det ifrågavarande lag angående hemindustriellt arbete är afsedd att i någon mån bereda ersättning för skyddsbestämmelserna i lagen angående skydd mot yrkesfara, har den förra lagen dock i främsta rummet till syfte att genom åtgärder, som skulle kunna leda till förbättrande af arbetarnes lönevillkor, söka råda bot på de missförhållanden, som, på sätt närmare angifves i förberörda, betänkandet bilagda

redogörelse, ej sällan utmärka det hemindustriella arbetet, och som till öfvervägande del hafva sin grund i en oskäligt låg arbetsförtjänst.

I nämnda syfte innehåller lagförslaget föreskrifter, som, enligt hvad kommittén uppgifvit, dels hafva till ändamål att i viss mån låta den allmänna meningen, uppsiktsmyndigheternas bemedling och arbetarnes samhörighet verka reglerande på arbetslönerna, och dels äsyftar att skydda arbetarne mot förluster till följd af slarf eller oredlighet å arbetsgifvarnes eller de så kallade mellanmännens sida.

I de till kollegium inkomna yttrandena öfver yrkesfarekommitténs betänkande föreligger i många fall icke något som helst uttalande i anledning af nu förevarande lagförslag. Af dem, som yttrat sig i ämnet, har ett jämförelsevis litet antal bestämdt afstyrkt den föreslagna lagstiftningen. Åtskilliga hafva ställt sig tveksamma i fråga om behovet eller ändamålsenligheten af densamma. Det öfvervägande antalet af de myndigheter, som yttrat sig rörande lagförslaget, har emellertid åtminstone i hufvudsak förklarat sig icke hafva något att erinra mot densamma. Hvad särskildt beträffar de sammanslutningar af arbetsgifvare eller arbetare, som yttrat sig, må framhållas, att från de förras sida i allmänhet gjorts gällande den mening, att behovet af den ifrågasatta lagstiftningen icke vore ådagalagd. Från arbetarhåll föreligger endast ett yttrande, nämligen från svenska arbetareförbundet, som förklarat sig anse förslaget vara en god början till det på ifrågavarande område synnerligen trängande behovet af lagstiftningens ingripande.

Det synes kollegium ligga i sakens natur, att med det hemindustriella arbetet, särskildt när det bedrifves såsom hufvudsysselsättning, lätteligen förenas vissa missförhållanden. Dessa torde åtminstone delvis vara af beskaffenhet att kunna och böra genom lagstiftningsåtgärder motverkas. I detta sammanhang bör äfven beaktas, att, i den mån lagstiftningen till skydd för arbetet inom den fabriksmässiga industrien utvecklas och skärpes, torde, såsom erfarenheten från andra länder utvisar, arbetarne, framför allt kvinnor och minderåriga, i viss mån öfvergå till hemindustrien, synnerligast där denna är genom lagstiftningen oreglerad.

Lagstiftningsåtgärder å sistnämnda område torde emellertid böra vidtagas endast med stor varsamhet. Hemarbetet är ju nämligen såsom inkomstkälla och, när det bedrifves under någorlunda sunda former, äfven ur andra synpunkter af stor betydelse.

Det föreliggande förslaget till hemarbetslag synes kollegium utgöra ett med nödig varsamhet uppgjordt första försök till lagstiftning å området i fråga. De föreslagna bestämmelserna äro ägnade att bereda

känedom om det hemindustriella arbetets utbredning och förekomst-sätt samt i öfrigt främja syftemålet med lagen. Kollegium finner sig därför icke hafva något att i hufvudsak erinra mot förslaget.

Hvad beträffar 1 §, torde, i öfverensstämmelse med hvad kollegium föreslagit under 2 § i arbetarskyddslagen rörande begreppet »industriell verksamhet», här böra intagas ett tillägg om bemyndigande för Eders Kungl. Maj:t att, där så finnes erforderligt, meddela bestämmelser, huruvida visst slag af arbete skall enligt denna lag räknas såsom industriellt eller icke.

1 §.

I 5 § har kommittén, med hänsyn därtill, att vid hemarbete de bearbetade föremålen i betydligt högre grad än vid verkstadsarbete äro utsatta för att bemängas med sjukdomssmitta, upptagit några föreskrifter till förekommande af smittosamma sjukdomars spridande med produkter af hemindustriellt arbete.

§ 5.

En ledamot af kommittén har reserverat sig emot förslaget i denna del. Enligt reservantens mening falla bestämmelserna i 5 § alldeles utanför ramen af förevarande lagstiftning, som har till syfte att förbättra de hemindustriella arbetsförhållandena. Denna paragraf har ett helt annat syfte, nämligen att förhindra en allmän fara eller, närmare bestämdt, utbredande af smittosamma sjukdomar bland allmänheten. Den hade sålunda icke sin plats i lagen angående hemindustriellt arbete utan i hälsovårdsförfattningarna. Redan af denna anledning borde paragrafen utgå, men reservanten ansåge därjämte, att den vore obeförlig, då tillfyllestgörande skyddsbestämmelser redan funnes i hälsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874, förordningen den 19 mars 1875 angående åtgärder mot införande och utbredning af smittosamma sjukdomar bland rikets innevånare samt läkarinstruktionen den 31 oktober 1890.

Flera af de länsstyrelser, som yttrat sig öfver hemarbetslagförslaget, hafva äfven med anslutning till oförmälda reservation uttalat sig för uteslutning af 5 §.

Jämväl kollegium håller för sin del före, att ifrågavarande föreskrifter mera höra till hälsovårdsförfattningarna än till förevarande lag. Ändamålsenligheten af föreskrifterna torde dessutom kunna dragas i tvifvelsmål. Den förpliktelse, som enligt paragrafen ålägges arbetare att göra anmälan om yppadt sjukdomsfall, skulle nämligen väl i allmänhet komma i strid med arbetarens eget intresse och därför göra honom obenägen att verkställa anmälan.

Det synes kollegium därför att 5 § bör utgå.

I fråga om innehållet af begreppet »familjemedlem» i 6 § åberopar kollegium, hvad kollegium anmärkt under 1 § d) i arbetarskyddslagen.

Förslaget till lag angående kommunala tillsyningsmän enligt lagen om arbetarskydd.

Förslaget till lag angående kommunala tillsyningsmän enligt lagen om arbetarskydd.

I enlighet med hvad kollegium anfört och föreslagit vid behandlingen af 26 § i förslaget till arbetarskyddslag skulle någon särskild författning angående kommunala tillsyningsmän icke erfordras.

Förslaget till organisation af skyddslagstiftningens myndigheter.

Förslaget till organisation af skyddslagstiftningens myndigheter.

I kommitténs förslag till organisation af skyddslagstiftningens myndigheter (sid. 187—203) lämnas en närmare redogörelse för kommitténs afsikter beträffande de olika inspektionsorganens uppgifter och ställning m. m.

Till hvad kollegium vid behandlingen af 26 § i förslaget till lag om arbetarskydd anfört i fråga om inspektionsväsendet anser kollegium sig här böra föga följande.

Med hänsyn därtill att frågor föreligga om ändrad organisation såväl af kollegium som af statsdepartementen, lär anordningen af yrkesinspektionens chefsmyndighet böra blifva provisorisk i afbidan på lösningen af berörda organisationsfrågor. Det vill ock synas kollegium, som om den fast anställda personalen å den föreslagna yrkesinspektionsbyrån, åtminstone till en början, kunde inskränkas till en *öfveryrkesinspektör* såsom chef med en aflöning af 7,500 kronor, den nuvarande yrkesinspektionsassistenten (byråingenjör) samt en sekreterare med administrativ utbildning. Lämpligt torde vara, att *yrkesinspektionsbyrån* tills vidare samorganiseras med kollegii industribyrå, ungefär på samma sätt som sjukkasseyrån anordnats i anslutning till kollegii afdelning för arbetsstatistik.

För att tillförsäkra Eders Kungl. Maj:t tillgång till sakkunniga förslag och yttranden i främsta rummet beträffande skyddslagstiftningens utveckling men jämväl i afseende å dess tillämpning har kommittén föreslagit upprättande af ett arbetsråd. Med hänsyn till det

omfattande lagstiftningsarbete, som måste förutsättas för att åt de i förslaget till lag om arbetarskydd meddelade allmänna skyddsstadgandena förläna effektivitet inom de talrika speciella verksamhetsområden, där arbetsförhållandena tarfa en närmare reglering, synes en särskild institution sådan som den nu ifrågavarande onekligen hafva skäl för sig. En dylik permanent institution, sammansatt af på skyddsväsendets område sakkunnige samt representanter för arbetsgifvare och arbetare, måste otvifvelaktigt anses hafva stora förutsättningar att på ett tillfredsställande sätt fullgöra det lagstiftningsarbete, hvarom här är fråga. Kollegium har för sin del desto större skäl att förorda upprättandet af ett arbetsråd, som kollegium föreslagit att i ytterligare några afseenden, utöfver hvad lagförslaget angifver, Eders Kungl. Maj:t skulle äga att utfärda kompletterande skyddsbestämmelser.

Kommittén har föreslagit, att yrkesinspektörernas antal skulle ökas från åtta till tolf. Kommittén har därvid framhållit, att det sålunda föreslagna antalet yrkesinspektörer måste anses såsom ett minimum, hvartill kommittén endast med hänsyn till förslaget om inrättandet af ett afsevärdt antal nya, underordnade inspektionstjänster inskränkt sig. Äfven med tolf yrkesinspektörer skulle de under yrkesinspektörernas omedelbara tillsyn hörande industriella arbetsställena i regel komma att inspekteras allenast hvart annat eller hvart tredje år.

Inrättandet af *minst* fyra nya yrkesinspektörsbefattningar synes äfven kollegium vara af förhållandena oeftergifligt påkalladt.

Med afseende å de för yrkesinspektörerna föreslagna aflöningsbeloppen, anser kollegium att dessa böra, på sätt vid senare löner regleringar skett, fördelas i lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg, samt att dessa sistnämnda bestämmas till 400 kronor i Stockholm samt 200 kronor i Göteborg och Malmö samt å sådana öfriga orter, där ett dylikt tillägg anses böra utgå. Ortstillägg torde under enahanda förhållanden böra proportionsvis utgå äfven till andra befattningsinnehafvare vid yrkesinspektionen.

Hvad den blifvande nya distriktsindelningen beträffar, torde kollegium framdeles beredas tillfälle att därom afgifva förslag.

Kommittén har föreslagit anställande af *en* yrkesinspektris, hvilken skulle vara bosatt i Stockholm och ägna tillsyn öfver hela riket åt arbetsställena med öfvervägande eller talrik kvinnlig personal.

I betraktande af vårt lands stora utsträckning och det betydande antal kvinnor, som användas i industriellt arbete, synes det emellertid kollegium med fog kunna ifrågasättas att redan från början anställa mer än en yrkesinspektris.

Vidkommande yrkesinspektris' aflöning vill det synas kollegium, dels att denna borde sättas något högre än kommittén föreslagit — exempelvis till 3,600 kronor — dels ock att ålderstilläggen, likasom för yrkesinspektör, borde bestämmas till tre (à 300 kronor).

Assistenterna skulle enligt kommitténs förslag vara lika många som yrkesinspektörerna och fördelade till tjänstgöring med en inom hvarje distrikt. I afseende härå har kollegium icke något annat att erinra än att det kan ifrågasättas, huruvida ej det af kommittén med hänsyn till den kvinnliga inspektionens framtida utveckling framställda förslaget, att hos yrkesinspektris skulle anställas kvinnlig assistent, redan från början borde förverkligas. Särskildt synes en sådan anordning kunna vara af behovet påkallad för det fall, att endast *en* yrkesinspektris komme att tillsättas.

Hvad beträffar aflöning åt kvinnlig assistent, synes denna skäligen kunna bestämmas till 2,000 kronor med två ålderstillägg à 300 kronor.

I fråga om underinspektörerna anser kommittén att tillsvidare möjligen 24 sådana kunna vara tillfyllest. I regel skulle alltså på hvarje yrkesinspektörs distrikt komma två underinspektörer, men skulle detta antal, enligt hvad kommittén tänkt sig, i distrikt med ovanligt liten eller mycken användning af mekanisk kraft inom jordbruk och handverk kunna minskas till en, respektive höjas till tre.

I öfverensstämmelse med hvad kollegium anført med afseende å 26 § i arbetarskyddslagförslaget borde underinspektörernas antal i någon mån kunna inskränkas. Kollegium föreslår en minskning af det utaf kommittén föreslagna antalet med åtminstone sex.

Hvad i öfrigt beträffar organisationen af de statsmyndigheter, som skulle utöfva tillsynen öfver efterlefnaden af ifrågavarande lagstiftning, deras personals anställningsvillkor och dylikt, finner kollegium sig kunna i hufvudsak lämna kommitténs förslag utan erinran.

En hvar af de nuvarande yrkesinspektörerna uppbär ett belopp af 1,500 kronor att mot redovisningsskyldighet användas till bestridande af kostnaderna för skrifbiträden och likartade utgifter äfvensom för hyra, uppvärmning, belysning och städning af expeditionslokal. Det föreslagna anställandet hos yrkesinspektör af assistent har till syfte, bland annat, att tillgodose yrkesinspektörs behof af mera kvalificerad skrifbiträde. Det utsträckta verksamhetsområde, som enligt den ifrågavarande nya lagstiftningen skulle tillhöra yrkesinspektör — i hvilket afseende må erinras äfven om den ledning af underinspektörs verksamhet samt kontroll öfver den kommunala tillsynen, som skulle åligga yrkesinspektören — kommer emellertid gifvetvis att medföra afsevärdt ökade

skrifgöromål. En stor del af de yrkesinspektör tillhörande skrifgöromålen torde dock blifva af beskaffenhet att lämpligen böra utföras genom mindre kvalificerad arbetskraft. Vidare torde för yrkesinspektör i allmänhet uppstå behof af rymligare expeditionslokal än för närvarande. Där bör nämligen finnas plats ej mindre för assistenten än äfven för vederbörande underinspektör, för hvilken särskild expeditionslokal ej torde böra ifrågakomma, därest han, såsom i regel torde vara lämpligt, är stationerad på samma ort som yrkesinspektören.

Med hänsyn till bland annat nu anförda omständigheter lära till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter äfvensom för hyra, uppvärmning, belysning och städning af expeditionslokal medel böra ställas till en hvar af yrkesinspektörernas förfogande med minst samma belopp som hittills.

Jämväl åt yrkesinspektris torde för bestridande af dylika utgifter böra anvisas skäligt belopp.

I fråga om de kommunala tillsyningsmännen hänvisar kollegium till hvad kollegium anført vid behandlingen af 26 § i arbetarskyddslagen.

Vidkommande beloppet af det förhöjda anslag af statsmedel, som skulle erfordras för yrkesinspektionen, anser sig kollegium för närvarande sakna möjlighet att göra någon förslagsberäkning, men vill kollegium redan nu framhålla, att ett blifvande anslag bör ställas till Eders Kungl. Maj:ts förfogande i form af ett förslagsanslag.

Stockholm den 22 juni 1911.

Underdånigst
ALFR. LAGERHEIM.

PER G. FRIBERG.

HENNING ELMQUIST.

EMIL HÜBNER.

Föredragande.

Axel Koraen.

Bilaga.

P. M.

angående vissa bestämmelser rörande vuxna industriarbetares arbetstid
med anledning af kommerskollegii utlåtande om yrkesfare-
kommitténs betänkande.

Kommittén. I motiven till det af kommittén i 7 § 1) föreslagna stadgande anför kommittén, att den »af flera skäl och synnerligast med hänsyn till riksdagens vid flera tillfällen ådagalagda, afvisande hållning i frågan ej ansett sig böra i förevarande lag upptaga några allmänna bestämmelser rörande arbetstidens begränsning.»

Nämnda uttalande synes vara det enda, som i kommitténs betänkande förekommer rörande frågan om arbetstidens reglering för vuxna arbetare. Med undantag af stadgandet angående söndagshvila i 7 § 1), innehåller kommitténs lagförslag nämligen icke någon bestämmelse af sådan innebörd. Ej heller har kommittén lämnat någon redogörelse för den utländska lagstiftningen i detta hänseende. Det synes emellertid vara obestriddigt, att denna fråga, särskildt i vissa dess delar, är af central betydelse för arbetarskyddslagstiftningen på dess nuvarande utvecklingsståndpunkt.

Kommittén har, enligt hvad nyss anförts, såsom skäl för att icke upptaga detta spörsmål till närmare behandling, förnämligast angifvit riksdagens afvisande hållning i frågan. Det torde då vara af intresse att något närmare redogöra för den behandling ärenden af denna art undergått i riksdagen.

Riksdagen. Redan vid 1856 års riksdag väcktes af herr Nils Hansson i Varalöf en motion med yrkande bland annat, »att arbetstiden inom alla rikets fabriker genom ett statsmakternas sammanstående beslut måtte blifva bestämd till högst tolf timmar om dagen för fullvuxna personer och de öfver 16 år samt till åtta timmar om dagen för ungdom under 16 års ålder». Motionen torde hafva utgjort en medverkande orsak

till en skrifvelse af riksdagen med begäran om lagstiftningens ingripande till förmån för en reglering af minderårigas arbete. Sedan en sådan lagstiftning hade genomförts i 1881 års minderårighetsförordning, bragtes frågan om lagstadgad arbetstid för vuxna arbetare ånyo före i riksdagen genom en motion år 1886 af herr S. A. Hedlund, hvilken väckte förslag om införande af en maximalarbetsdag å nio timmar för de näringar, som komme att understödjas genom skyddstullar. Motionen afstyrktes af lagutskottet och föll i båda kamrarna.

Den på tyska kejsarens initiativ sammankallade internationella arbetarskyddskonferensen i Berlin år 1880, vid hvilken äfven Sverige låtit sig representeras och som bland annat uttalade sig för en lagstadgad maximalarbetsdag för kvinnor, torde hafva gifvit den närmaste impulsen till att frågan om en begränsning af de vuxna arbetarnes arbetstid redan år 1891 ånyo gjordes till föremål för behandling i riksdagen, denna gång genom en motion af herr F. Berg. I denna motion yrkades, att »Kungl. Maj:t tacktes genom sakkunniga personer låta utreda, i hvad mån åtgärder äfven i vårt land kunna vara lämpliga för ordnande af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande reglerandet af arbetstiden, särskildt inom alla sådana näringsgrenar, som äro underkastade yrkesinspektionen». Motionen afstyrktes af det Andra kammarens tillfälliga utskott, dit den hänvisats och kammaren godkände utskottets framställning. Samma öde röntes af samma motionär år 1893 framburen motion med samma yrkande. Då motionen återkom år 1894, väckt äfven nu af herr Berg och med instämmanden af 12 bland kammarens ledamöter, röntes den emellertid ett annat mottagande. Det tillfälliga utskott, som afgaf utlåtande däröfver, gaf frågan en grundlig behandling och hemställde i sitt yrkande, att skrifvelseförslaget skulle omfatta »sådana fabriker och andra industriella inrättningar, i hvilka arbetet genom sin art menligt inverkar på arbetarens hälsa». Med denna begränsade formulering godkändes utskottets framställning med 101 röster mot 89. Vid den behandling, som ärendet sedermera undergick i Första kammaren, afslogs Andra kammarens beslut emellertid såväl af utskott som kammare.

Då frågan vid 1895 års riksdag ånyo upptogs af samma motionär, framställde denne sitt yrkande i öfverensstämmelse med föregående års andrakammarbeslut. Nu bifölls det, efter vederbörande utskotts hemställan, i Andra kammaren med den mot år 1894 förstärkta majoriteten af 133 röster mot 73. Men ehuru äfven behandlingen af ärendet i medkammaren denna gång var gynnsammare, i det att dess tillfälliga utskott efter en utförlig motivering enhälligt tillstyrkte Andra kam-

marens beslut, så föll frågan likväl i Första kammaren efter en längre debatt, men utan votering.

Sedan 1895 har frågan inom representationen hvilat i 13 år och upptogs ånyo först vid 1908 års riksdag. Då väcktes af den socialdemokratiska riksdagsgruppen motion med yrkande om skrifvelseförslag med begäran om utredning, »huruvida och i hvilken utsträckning en maximalarbetstid af 48 timmar under en vecka och 8 timmar under ett dygn må bestämmas för arbetare och biträden i industriellt och därmed jämförligt yrke, handverk, byggnadsarbeten af alla slag, transportväsende och därmed sammanhörande arbete samt statens och kommunens arbeten och företag». Det andra kammarens tillfälliga utskott, dit detta ärendes behandling hänvisats, afstyrkte motionärernas förslag efter en motivering, som framför allt vände sig mot ett lagstadgande om en maximalarbetsdag af så kort varaktighet som den föreslagna 8-timmarsdagen och hänvisade rörande möjligheten att öfverhufvud åstadkomma en allmän begränsning genom lag af arbetstiden till nödvändigheten af internationell öfverenskommelse eller internationell praxis. Däremot hyste utskottet den uppfattningen, att staten både kunde hafva rätt och plikt att ingripa till arbetstidens förkortande, där denna tids öfverdrifna längd ur hälsovårdssynpunkt innebure verklig våda för samhället eller individen. Andra kammaren godkände utskottets hemställan och afslog motionen, hvarvid i debatten likväl äfven från arbetsgifvarehåll betonades betydelsen af en begränsning af arbetstiden, där sådan kunde befinnas vara af hygieniska eller andra giltiga skäl nödvändig.

I anslutning till dessa uttalanden af utskottet och under debatten vid 1908 års riksdag väcktes af herrar Kropp och Svensson vid 1910 års riksdag en motion med yrkande om utredning, »huruvida och i hvilken utsträckning en lagstadgad maximalarbetsdag må bestämmas för arbetare och biträden i hälsofarliga industrier och yrken». Det Andra kammarens tillfälliga utskott, där ärendet behandlades, afstyrkte motionen och denna utskottets hemställan blef af kammaren godkänd. Det förtjänar likväl uppmärksammas, att, enligt hvad af utskottets motivering framgår, detta icke hyst någon tvekan om nödvändigheten af arbetstidens begränsning inom vissa yrken, men att det icke ansett sig böra föreslå någon riksdagsskrifvelse i ämnet, enär yrkesfarekommitténs lagförslag snart väntades komma under Riksdagens behandling och däri förekomme föreskrifter, hvilka syntes vara afsedda att råda bot för de i motionen påpekade missförhållanden. Utskottet hänvisade i sådant

afseende till de i kommittéförslaget förefintliga bestämmelserna i 7 § e) samt 11 § äfvensom till föreskrifterna om inrättandet af ett arbetsråd.

Till frågan om i riksdagen väckta förslag rörande arbetstidens begränsning skall slutligen för fullständighetens skull ytterligare tilläggas, att vid 1895 och 1896 års riksdagar motionerades om arbetstiden i bagerier, utan att likväl föranleda något Riksdagens beslut rörande lagstiftning eller utredning i ämnet, samt att vid 1911 års riksdag väcktes motionen om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående reglering genom lag af arbetstiden inom handel samt restaurang-, kafé- och hotellrörelsen äfvensom med upprepande af en vid 1910 års riksdag väckt, men afslagen motion, för personalen å badinrättningar samt rakstugor och herr- och damfrisérsalonger. Lagutskottet vid 1911 års riksdag afstyrkte de sistnämnda motionerna, hvarvid likväl fyra reservanter påyrkade en undersökning rörande personalens i hotell-, restaurang- och kaférörelse arbetstid och arbetsförhållanden samt sex reservanter en utredning rörande begränsning af arbetstiden för personalen å badinrättningar samt herr- och damfrisérsalonger. Första kammaren godkände lagutskottets afstyrkande hemställan, hvaremot medkammaren gaf sitt bifall åt de reservationsvis framförda yrkandena.

Den nu i korthet meddelade öfversikten rörande den behandling, som frågan om en begränsning af vuxna arbetares arbetstid undergått i riksdagen, gifver vid handen, att de i sådant syfte väckta förslagen visserligen icke vid något tillfälle vunnit Riksdagens bifall, men att likväl Andra kammaren tvenne gånger uttalat sig till förmån för en reglering af arbetstiden inom hälsofarliga industrier samt dessutom för en utredning rörande arbetstiden för personalen i hotell-, restaurang- och kaférörelse, badinrättningar samt herr- och damfrisérsalonger. Dessutom har ett Första kammarens och senare ett Andra kammarens utskott utan meningsskiljaktighet uttryckt sin tillslutning till krafvet på en begränsning af arbetstiden inom hälsovådliga yrken.

Fordran på en sådan anordning af arbetsförhållandena, att tiden för arbetarens användande till yrkesarbete i erforderlig grad regleras, synes hvila på en grundsats, hvilken numera knappast på något håll röner allvarligt motstånd. Denna grundsats utgör ett uttryck för den uppfattningen, att å ena sidan arbetarens fysiska kraft skall utnyttjas endast på sådant sätt, att den så länge som möjligt skall kunna tagas i bruk för trygghet af arbetarens ekonomiska existens och att å andra sidan ett tillräckligt mått af tid och kraft skall af arbetaren kunna sparas från yrkesarbetet för det enskilda livets kraf. Den på en dylik grundsats byggda fordran har likväl tills vidare icke såsom någon all-

Allmänna
skäl för ar-
betstidens
begränsning.

männare regel genomträngt arbetareskyddslagstiftningen, åtminstone ej dem af denna lagstiftnings kapitel, hvilka gälla vuxna manliga industriarbetare. I fråga åter om minderårigas och kvinnors arbete, så har äfven frågan om arbetstidens reglering i viktiga fall blifvit den betydelsefullaste bestämmelsen i hithörande lagstiftning. Men härtill är orsaken närmast den, att åt dessa båda kategorier af arbetare i detta afseende i regel anvisats en undantagsställning, betingad af särskilda omständigheter. De förnämsta skälen hafva därvid varit dessa arbetargrupperas ogynnsamma ställning vid arbetsaftalets afslutande samt de för samhället hotande farorna af befolkningsmaterialets försämring på grund af ostädfjadt utnyttjande af kroppskrafterna hos människor, som befinna sig i utvecklingsåren, eller af kvinnor såsom det uppväxande släktets vårdarinnor och den kommande generationens mödrar.

Vuxna man-
liga industri-
arbetares
arbetstid.

Hvad en allmän laglig reglering af arbetstiden för vuxna manliga industriarbetare beträffar, så synes denna fråga, hvilken, som nämnts, i allmänhet för närvarande icke genom lagstiftningen lösts, tillsvidare böra hänföras till dem, inför hvilka socialpolitiken lämpligen bör iakttaga en afvaktande hållning. Det är visserligen sannt, att bland de europeiska staterna några finnas, där lagstiftningen fastställt en maximalarbetsdag för alla vuxna arbetare. Sålunda har *Ryssland* en dylik arbetsdag för industrien af 11½ samt *Österrike* och *Schweiz* af hvardera 11 timmar, hvarvid likväl icke inbegripas arbetsställen med kontinuerlig drift. Dessutom gäller i *Frankrike* ännu 1848 års lag, enligt hvilken föreskrifves 12 timmars maximalarbetsdag i alla företag, som använda motorer eller sysselsätta mer än 20 arbetare. Men i alla dessa länder — sannolikt med undantag af *Ryssland*, där den berörda lagstiftningen för öfrigt knappast torde vara särdeles effektiv — har man i praktiken i själfva verket oftast en kortare arbetstid än den i lag föreskrifna. Sålunda visade en under år 1906 verkställd statistisk utredning rörande arbetstiden i den österrikiska industrien, att endast omkring 16 procent af samtliga af utredningen berörda 1,04 millioner arbetare nådde upp till en arbetsdag af 11 timmar — 10 procent arbetade längre än 11 timmar, men voro i regel sysselsatta i kontinuerlig drift — och redan under midten af 1890-talet konstaterades i *Frankrike*, att blott omkring ⅓ af industriens arbetsdagar voro längre än 11 timmar. En schweizisk undersökning af år 1901, omfattande cirka 243,000 arbetare, visade, att högsta arbetstiden synes hafva varit 65 timmar i veckan, således för ingen arbetare uppgått fullt till lagens maximigräns.

Ett större praktiskt värde för en effektiv förkortning af arbetstiden för manliga industriarbetare hafva de bestämmelser, som inom åtskilliga

länder utfärdats till skydd för arbetare i vissa hälsofarliga industrier. Främst bland dessa har *grufdriften* varit föremål för reglering. För detta yrke är 8-timmars dagen genomförd i England, Frankrike och Bayern samt 9-timmarsdagen i Österrike och Belgien. Dessutom stadgas i Preussen, att arbete i stenkolsgrufvor ej får bedrivas med längre arbetstid än 6 timmar, därest den vanliga temperaturen å arbetssället öfverskrider 28° C. Arbetet i *bagerier* är regleradt i ett flertal länders lagstiftning, af hvilka må nämnas den tyska, enligt hvilken arbetstiden inom yrket begränsats till 12 timmar, med särskilda bestämmelser angående skiftindelning, den norska, som bestämt dagarbetstiden, måltidstimmar och raster inberäknade, till 12 samt nattarbetstiden (äfven brutto) till 10 timmar, och slutligen den finska lagstiftningen, som fastställt maximalarbetsdagen i bagerier till 10 timmar om dygnet, dock med högst 48 timmars arbetsvecka. Andra industrigrenar, där en lagstadgad begränsad arbetstid förekommer, äro i Tyskland bland annat *stenindustrien* med en maximalarbetsdag af 9 till 10 timmar för vissa arbeten, *blyhyttor* med 8 timmar för vissa och 10 timmar för de flesta öfriga arbeten, *blyfärgsfabriker* med 10 timmar för alla arbetare, som komma i beröring med bly eller blyhaltiga ämnen, *ackumulatorfabriker* med 8 timmar, afbrutna af 1½ timmes paus eller 6 timmar utan paus, allt för särskilda sysselsättningar, samt *gummivaruvulkanisering* med 4 timmars maximalarbetstid vid användande af kolsvaffa, hvarvid dessutom 1 timmes rast måste anordnas efter 2 timmars arbete. I de preussiska *järnvägsverkstäderna* har 8-timmarsdagen införts, för den engelska statens *skeppsvarf* och *skeppsverkstäder* äfvensom vid flertalet *kommunala gasverk* i England gäller 8-timmarsdag, o. s. v.

Denna i största korthet meddelade öfversikt af nu gällande bestämmelser i de europeiska staternas arbetarskyddslagstiftning ifråga om begränsning af de vuxna manliga industriarbetarnes arbetstid visar, att dessa stadganden inskränkt sig till att i några fall fastslå ett visst generellt arbetstidsmaximum, hvilket emellertid ligger högre än den numera i praktiken i allmänhet nådda gränsen, samt att dessutom, vare sig en dylik maximalarbetsdag fastställts eller icke, för vissa industrier föreskrifva en arbetstid, i hvarje särskildt fall bestämd med hänsyn till det inom industrien förekommande arbetets hälsovåda samt väl äfven industriens ekonomiska ståndpunkt. Det är emellertid icke några större områden, som på detta sätt direkt regleras af lagstiftningen. Men likväl torde ifråga om vuxna mäns arbetstid för närvarande knappast några allvarligare missförhållanden förekomma vare sig i de af den här refererade lagstiftningen berörda länder eller i de stater, hvilkas sociala lag-

stiftning icke innehålla några bestämmelser till skydd för männens arbetstid. Orsaken härtill synes främst böra sökas i den omständigheten, att arbetstidens längd i så betydande utsträckning blifvit föremål för reglering i de kollektiva öfverenskommelser mellan arbetsgifvarnes och arbetarnes organisationer, hvilka bilda grundvalen för arbetsförhållandets ordnande på åtskilliga arbetsområden i flertalet af Europas ekonomiskt framåtskridna eller framåtgående stater. Och äfven där dylika kollektivaftal ej finnas upprättade, hafva arbetarne dock genom sitt organisationsväsen lyckats genomföra en begränsning af arbetstiden inom allt större delar af industrien. Den möjlighet, som gifvits att på dylikt sätt afpassa arbetstidens längd efter de skilda industriernas olika förutsättningar och de där sysselsatta arbetsgifvarnes och arbetarnes skilda kraf, synes ock innebära en afgjord fördel framför den generalisering, som ett lagligt fastställande af en allmän maximalarbetsdag på detta område alltid måste innebära, men som här kan framkalla verkningar af ogynnsam art.

De undersökningar rörande arbetstidens längd, som verkställts inom åtskilliga europeiska stater, bekräfta i allmänhet den erfarenheten, att det lyckats arbetarne att på den frivilliga öfverenskommelsens väg begränsa arbetstidens längd till rimliga mått. Den tidigare anförda utredningen rörande Österrike visade, att år 1906 af alla industriarbetare 49 procent arbetade högst 10 timmar om dagen samt 24 procent 10½ timmar. De äfvenledes tidigare omnämnda siffrorna för Schweiz af år 1901 gåfvo vid handen, att 46 procent af industriarbetarne arbetade högst 60 timmar per vecka, medan återstoden hade en veckoarbetstid af öfver 60, men högst 65 timmar. Från öfriga länder, där någon lagstadgad allmän maximalarbetsdag icke finnes, föreligga äfven åtskilliga uppgifter i detta hänseende. Sålunda framgår af en finsk undersökning för år 1910, berörande omkring 82,000 industri- och handtverksarbetare, att för 82,4 procent af dem arbetstiden per vecka uppgick till mindre än 60 och för 17,6 procent till 60 timmar och däröfver. En motsvarande dansk undersökning, utförd år 1906 och berörande 207,000 industri- och handtverksarbetare, uppvisade för 90,8 procent af dem högst 10 timmars och för 9,2 procent öfver 10 timmars arbetsdag. Från Ungern för år 1900 föreliggande uppgifter, omfattande cirka 243,000 arbetare i industri och handtverk, utvisade en arbetstid per dag, för 55,7 procent af arbetarne uppgående till högst 10 timmar och för 11,6 procent till mer än 10, men högst 11 timmar.

Huru förhållandena i detta hänseende gestalta sig i vårt land, framgår af den utredning rörande arbetstidens längd inom industri och

handtverk i Sverige, som af kollegii afdelning för arbetsstatistik verkstälts och offentliggjorts. Utredningen afser visserligen år 1905, men torde dess siffror sannolikt fortfarande böra tillmätas en hög grad af aktualitet. Af undersökningen berörda voro 345,446 arbetare, af hvilka 257,775 vuxna och 34,226 minderåriga manliga arbetare. Den ordinarie nettoarbetstiden per dag utgjorde i genomsnitt för samtliga manliga arbetare jämt 10 timmar. Den längsta arbetstiden för dessa arbetare förekom inom trämasse- och pappersindustrien samt malmförädlingsindustrien, båda med 10,6 timmar, hvarefter följde textilindustrien med 10,3 timmar. Kortast befanns åter nettoarbetstiden vara för arbetare inom grufdriften (8,5 timmar — jämför den flerstädes i utlandet lagstadgade åttatimmarsdagen) och den grafiska industrien (9,1 timmar). Den dagliga nettoarbetstiden för arbetareantalet i dess helhet utgjorde:

	Antal arbetare procent
mindre än 10 timmar	18,6
10 timmar	51,9
mer än 10 timmar	26,2
obestämmt	3,3
Summa	100,0

Sedan år 1885 syntes i genomsnitt för samtliga arbetare en minskning i arbetstiden af 1,1 timme kunna konstateras.

Denna undersökning, som omfattar större delen af industriens och handtverkets arbetarantal, synes gifva vid handen, att i vårt land arbetstidens längd utan lagbestämmelser, till stor del på grundvalen af frivilligt träffade öfverenskommelser mellan arbetsgifvare och arbetare, begränsats till ett normalt mått af 10 timmar per dag. Tendensen synes dessutom gå i riktningen mot ytterligare förkortningar af arbetstiden, åtminstone per vecka, i det att i de under de senare åren afslutade kollektivaftal en sträfvän gjort sig gällande att förkorta särskildt lördagsarbetstiden.

När det gäller fastställandet af arbetstiden för vuxna män, vill det sålunda synas som om denna fråga tillsvidare torde kunna öfverlämnas åt de frivilliga aftalen för närmare reglering och som om lagstiftningsåtgärder på detta område af arbetarskyddet för närvarande icke vore af behovet påkallade i andra fall än där det skulle visa sig nödvändigt till förekommande af ohälsa eller på grund af andra orsaker inom vissa hälsofarliga eller ifråga om organisationsväsende ringa utvecklade yrken, där arbetsgifvare och arbetare icke på annat sätt

kunde eller ville åvägabringa en lämplig begränsning af arbetstiden. Då det emellertid måste anses vara synnerligen önskvärdt och, såsom tidigare påpekats, äfven har inom riksdagen vid flera tillfällen framhållits såsom nödvändigt, att arbetsförhållandena framför allt inom hälsofarliga yrken ordnas på ett betryggande sätt, torde betydelsen af det i 7 § e) af kommitténs lagförslag förekommande stadgande böra understrykas, enligt hvilket tiden för arbetares användande i hälsofarlig sysselsättning skall tillbörligen inskränkas. Särskildt synes i fråga om detta stadgande böra framhållas, att det enligt kommitténs motivering skulle afse icke allenast sådana sysselsättningar, hvilkas hälsofarliga inverkan är mer uppenbar och hastigt verkande, såsom arbete i skadliga gaser eller ovanligt stark hetta och där det gäller en eller annan timmes längre eller kortare arbetstid, utan att med bestämmelsen äfven åsyftats att nå sysselsättningar med mer långsamt verkande, hälsofördärfligt inflytande, såsom exempelvis torrslipning, där arbetet lämpligen torde kunna så anordnas, att arbetaren därmed sysselsattes endast under en kortare, begränsad tid åt gången och därefter under tillräcklig tid med annat, för andningsorganen oskadligt arbete. Det torde ock slutligen böra framhållas såsom önskvärdt, att vid tillämpning af den rätt att efter arbetsrådets hörande utfärda förordningar rörande ytterligare föreskrifter för arbetets bedrifvande vid bl. a. viss hälsofarlig sysselsättning, hvilken rätt enligt 11 § i kommittéförslaget medgifvits Konungen, särskildt afseende måtte fästas vid möjligt behof af bestämmelser i nu berörda hänseende.

Kvinno-
skyddslag-
stiftningen.

Frågan om en begränsning af de minderårigas och de vuxna kvinnliga arbetarnas arbetstid intager en särskild ställning inom ramen af spörsmålet om arbetstidens allmänna begränsning. Såsom tidigare antydts, synes ifråga om dessa båda arbetarekategorier en effektiv reglering af arbetstiden knappast kunna genomföras utan lagstiftningens hjälp, och den är här dessutom i särskild grad önskvärd, enär skyddsbehovet framträder starkare än när det är fråga om de vuxna männen. Beträffande de minderåriga torde det här anförda icke behöfva närmare motiveras. Men äfven rörande kvinnorna gäller det att å ena sidan deras behof af skydd är af mera speciell och för det allmänna betydelsefullare art än männens och att å andra sidan deras förmåga att förskaffa sig detta skydd på den frivilliga öfverenskom-

melsens väg är männens väsentligt underlägsen. Kvinnan såsom yrkesarbeterska tarfvar ett särskildt skydd på grund af sin ringare fysiska prestationsförmåga och större mottaglighet för vissa skadliga verkningar af arbetet samt på grund af sina funktioner som moder och som ledare af eller hjälpkraft i familjehushålllets arbete. Men de kvinnliga arbetarna hafva endast i ringa utsträckning förmått eller förstått att begagna sig af den styrka, som vid ordnandet af arbetsförhållandena ligger i stödet hos gemensamma sammanslutningar. Flertalet kvinnliga industriarbetare äro ännu i alla länder endast ofullständigt organiserade eller ock sammanslutna i med svag aktionsförmåga utrustade organisationer. Därför äro de ock ifråga om villkoren för sitt arbete i stor utsträckning hänvisade till lagstiftningens hjälp, och denna hjälp hvarken kan eller bör undandragas dem, så länge icke deras förhållanden i här berörda hänseende förändrats.

De fordringar, som ur dessa synpunkter måste ställas på en kvinnoskyddslagstiftning, afse tillbörlig begränsning af arbetstiden, förbud mot nattarbete, helt eller partiellt förbud mot kvinnors sysselsättande i vissa slag af arbeten eller yrken samt förbud mot arbete under viss tid före och efter nedkomsten. Alla dessa kraf hafva också i större eller mindre utsträckning beaktats af nu gällande skyddslagstiftning i de europeiska staterna.

Den vanligast förekommande af de särskilda kvinnoskyddsbestämmelserna är den, som föreskrifver en viss tids ledighet efter nedkomsten. Bland europeiska stater förefinnes ett dylikt stadgande — oftast afseende en hviloperiod af fyra veckor — allestädes utom i Finland och Frankrike. Behovet af hvila före nedkomsten har i bindande form tillgodosetts endast af den spanska lagstiftningen, men möjliggöres en dylik ledighet äfven för de tyska och schweiziska industriarbetskorna. I den italienska och spanska lagstiftningen återfinnas särskilda föreskrifter till fromma för arbetande mödrar, som hafva barn att amma, och i de tyska och schweiziska skyddslagarna stadgas, att arbeterskor, som hafva att sköta hushåll, skola gifvas ledighet en half timme före middagsrasten, såvida ej denna belöper sig till minst 1 $\frac{1}{2}$ timme.

Den synnerligen betydelsefulla bestämmelsen angående förbud mot nattarbete för vuxna kvinnor är numera genomförd i de flesta europeiska stater, tack vare en internationell öfverenskommelse, hvilken biträdts af Europas alla länder, utom Ryssland, Balkanstaterna och Norge. Förbudet, hvilket för Sveriges vidkommande införts genom lagen den 20 november 1909, gäller som bekant kvinnors användande

till arbete nattetid i företag med minst 10 arbetare och föreskrifver en oafbruten natthvila af minst 11 timmar, hvori tiden mellan klockan 10 e. m. och 5 f. m. skall ingå.

Förbud att använda kvinnor till bergverksarbete under jord gäller i flertalet kulturstater, äfvensom förbud mot kvinnors användande till rengöring och skötsel af i gång varande maskiner och transmissioner. Hvad eljes förbudet mot kvinnors användande till arbete i tunga, med särskild olycksfallsfara förenade eller hälsovådliga sysselsättningar beträffar, så synes regeln vara den, att lagstiftningen genom en allmän föreskrift i detta afseende likställt kvinnorna med de minderåriga arbetarne och sålunda låtit dem komma i åtnjutande af starkare skydd i detta hänseende än männen och reglerat dessa slag af arbete genom särskilda, i förordningsväg utfärdade föreskrifter. Så synes i allmänhet förhållandet vara i de stora industristaterna, och särskildt hafva Tyskland, England och Frankrike genom en rad förordningar i anslutning till skyddslagstiftningens allmänna bestämmelser antingen helt och hållet uteslutit kvinnorna från vissa med olycksfalls- eller hälsofara förenade arbeten och industrier eller ock medgifvit deras sysselsättning endast under iakttagande af särskilda försiktighetsmått eller viss tidsbegränsning.

Såsom exempel på föreskrifter af denna art må anföras följande, för närvarande i Tyskland gällande stadganden. I fabriker för tillverkning af elektriska ackumulatorer få kvinnor icke sysselsättas vid sådana arbeten, där de kunna utsättas för beröring med bly eller blyföreningar, liksom i blyhyttor och fabriker för tillverkning af blyfärger och andra kemiska blyprodukter användandet af kvinnor är förbjudet, såvida de utsättas för faran att inandas eller komma i beröring med blyhaltigt stoft eller blyhaltiga ångor och ämnen. I tegelbruk, zinkhyttor, fabriker för tillverkning af cikoria, glashyttor och glassliperier, råsockerfabriker, sockerraffinaderier och melassfabriker, valsverk, stenbrott och stenhuggerier, alkalichromatfabriker få arbeterskor sysselsättas endast vid vissa arbeten eller i vissa delar af lokalerna, hvarvid bestämmelserna ofta äro så stränga, att de blifva liktydiga med förbud mot användande af kvinnliga arbetare. Härtill bör läggas att lagen — således ej särskilda förordningar — uttryckligen förbjudit kvinnors sysselsättning i koksberedningsanstalter samt vid transport af material vid byggnadsföretag (från den 1 april 1917).

Det synes vara af särskild vikt, att vid meddelande i lagstiftningen af föreskrifter till skydd för de kvinnliga arbetarna ägna uppmärksamhet åt de faror, för hvilka kvinnorna utsättas genom användande till arbete vid maskiner, ångpannor eller andra arbetsanordnin-

gar eller inom hälsofarliga yrken. Dels torde det icke vara osannolikt, att kvinnorna på grund af sin klädedräkt, hårklädsel eller andra orsaker lättare än öfriga vuxna arbetare kunna blifva offer för olycksfall, dels synes det af under de senare åren inom åtskilliga länder verkställda undersökningar vara ådagalagdt, att kvinnornas organism sämre än männens äger förmåga motstå det ogynnsamma inflytandet af hög temperatur eller af giftiga gaser och ämnen, hvilka senare visat sig särskildt ägnade att framkalla sjukliga förändringar i de kvinnliga generationsorganen, i all synnerhet under fosterutvecklingsperioden. Af sådan anledning torde det vara af behovet påkalladt, att i en lagstiftning om arbetarskydd äfven för vårt land, i likhet med hvad som synes vara regel för öfriga länder, införa ett särskildt stadgande till skydd för kvinnas användande i med särskild olycksfalls- eller hälsofara förenadt arbete. Lämpligast torde därvid vara att i lagen införa endast en bestämmelse af allmänna innebörd och att åt Konungen öfverlämna att efter arbetsrådets hörande utfärda de närmare föreskrifter, som i hvarje särskildt fall kunna visa sig vara af behovet påkallade.

Af de stadganden, som tillhöra den speciella kvinnoskyddslagstiftningen, äro vid sidan af nattarbetsförbudet, de viktigaste de, hvilka föreskrifva en viss allmän begränsning af kvinnornas arbetstid. Dylika stadganden återfinnas i Englands, Tysklands och Frankrikes, sålunda de trenne största europeiska industrinationernas lagstiftning.¹⁾ I England är maximalarbetsdagen för kvinnor inom textilindustrien 10 timmar alla hvardagar utom lördagar, då den är 5 $\frac{1}{2}$ timmar, således en veckoarbetstid af 55 $\frac{1}{2}$ timmar. Inom öfriga delar af industrien är veckoarbetstiden för kvinnorna fastställd till 60 timmar, hvaraf på lördagarna få komma högst 7 $\frac{1}{2}$ och på öfriga hvardagar 10 $\frac{1}{2}$ timmar. I Tyskland är i företag med minst 10 arbetare, eller där af elementärkraft drifven motor användes, tiotimmarsdagen maximalarbetsdag för alla kvinnor och arbetstiden på lördagar inskränkt till 8 timmar, så att veckoarbetstiden når ett maximum af 58 timmar. Inom den franska industrien är äfven tiotimmarsdagen lagstadgad för de kvinnliga arbetarna. Där har det viktiga tillägget i lagen gjorts, att samma maximalarbetsdag skall tillkomma också de vuxna manliga arbetare, som arbeta i samma företag som skyddade kvinnor och minderåriga. Härigenom hafva 40 procent af industriens alla arbetare kommit i åtnjutande af

¹⁾ Ett stort antal af den nordamerikanska unionens stater hafva infört bestämmelsen om tio timmars maximalarbetsdag för kvinnor, växlande med stadgande om 58 å 60 timmars veckoarbetstid.

lagens skydd i detta afseende, och genom denna lagbestämmelse har särskildt betonats den betydelse, som en blott för vissa arbetarkategorier föreskrifven maximalarbetsdag äger och i praktiken visat sig äga för genomförandet af en motsvarande begränsning af arbetstiden äfven för öfriga arbetare, hvilkas arbete i ett eller annat afseende är beroende af eller äger tekniskt samband med de skyddade arbetarnas arbete.

Då Europas ledande industristater sålunda numera infört den lagstadgade tiotimmarsdagen för kvinnliga arbetare ¹⁾, synas de af den internationella konkurrensen betingade, svåraste hindren mot samma lagstiftnings genomförande äfven i andra länder vara väsentligen undanröjda. Också har den internationella föreningen för lagstadgad arbetarskydd, hvilken tidigare tagit initiativet till och äfven lyckats genomföra det i så godt som alla Europas stater gällande förbudet mot kvinnors nattarbete, i anslutning till ett tidigare berördt, af den internationella Berlinkongressen år 1890 gjort uttalande, på sitt aktionsprogram upptagit frågan om en lagstadgad maximalarbetsdag af tio timmar för kvinnliga arbetare. Redan vid föreningens sammanträde i Luzern år 1908 gjordes i ämnet följande uttalande: »Maximalarbetsdagen för alla af Bernkonventionen (rörande nattarbetet) berörda kvinnliga arbetare bör genom internationell öfverenskommelse fastställas till 10 timmar. Införandet genom lag af denna maximalarbetsdag bör ske genom successiv begränsning af arbetstiden». Vid föreningens nästa sammanträde, i Lugano år 1910, bekräftades detta beslut och uttalades dessutom, att föreningen, på grund däraf att åtskilliga staters lagstiftning infört tiotimmarsdagen för kvinnliga arbetare, ansåge den lämpliga tidpunkten vara inne för att genom internationell öfverenskommelse utsträcka giltigheten af denna tiotimmarsdag till alla stater, åtminstone för alla företag med minst tio arbetare. I anslutning härtill anmodades föreningens verkställande organ, internationella arbetsbyrån i Basel, att vidtaga nödiga mått och steg för genomförande af en dylik öfverenskommelse.

En maximalarbetsdag af tio timmar för kvinnliga arbetare synes sålunda på skyddslagstiftningens nuvarande utvecklingsståndpunkt motsvara det mått af arbetstidens begränsning för industriarbeterskorna, som allmänt anses vara antagligt och genomförbart ur synpunkten af såväl industriens som arbeterskornas intressen. Vid en närmare prof-

¹⁾ I dessa dagar har det holländska parlamentet under behandling af arbetarskyddslagstiftningen i en ny lag rörande barns och kvinnors arbete infört bestämmelse om 10 timmars maximalarbetsdag och 58 timmars maximalarbetsvecka för kvinnor.

ning af frågan rörande införandet af en på sådant sätt begränsad arbetsdag äfven i vårt land, torde det främst vara af intresse att erhålla någon kännedom om, huru de kvinnliga industriarbeterskornas arbetstid för närvarande gestaltar sig hos oss. Af den tidigare anförda utredningen rörande arbetstidens längd inom den svenska industrien och handtverket framgå följande siffror till belysande af denna omständighet.

Arbetstid.	Antal kvinnliga arbetare.	Procent.
Under 8 timmar	893	1,7
8	1,245	2,3
8 $\frac{1}{2}$	978	1,8
9	5,117	9,6
9 $\frac{1}{2}$	4,982	9,3
10	26,956	50,4
10 $\frac{1}{2}$	6,317	11,8
11	5,292	9,9
11 $\frac{1}{2}$	252	0,5
12	396	0,8
Öfver 12	53	0,1
Obestämdt antal timmar	964	1,8
Summa	53,445	100,0

För något öfver hälften af arbeterskorna utgjorde således nettoarbetstiden 10 timmar per dag. Antalet af dem, som hade kortare arbetstid, var ungefärligen lika stort som antalet af dem, hvilkas arbetsdag öfversteg 10 timmar. Af dessa senare, hvilkas totalantal utgjorde 12,310, hade 6,317 arbeterskor eller 11,8 procent af samtliga en arbetstid af 10 $\frac{1}{2}$ samt 5,292 eller 9,9 procent en arbetstid af 11 timmar. Hvad särskildt de yrkesgrupper beträffar, där kvinnorna äro talrikast representerade, så visade utredningens siffror, att nettoarbetstiden inom textilindustrien uppgick till öfver 10 timmar för icke mindre än 7,889 eller 45,0 procent af samtliga arbeterskor. Af dessa arbetade 3,608 10 $\frac{1}{2}$ och 4,198, således mer än hälften, 11 timmar, under det att endast 83 hade en längre arbetsdag än 11 timmar. Inom beklädnadsindustrien, som näst textilindustrien räknade det största antalet kvinnliga arbetare, voro förhållandena gynnsammare, i det af dess arbeterskor 1,263 eller endast 12,1 procent arbetade längre än 10 timmar om dagen. Hvad beträffar närings- och njutningsämnesindustrien, dit jämväl ett

relativt stort antal kvinnliga arbetare hörde, så var den dagliga arbetstiden där för 1,246 eller 13,3 procent af samtliga arbeterskor — företrädesvis anställda vid maltdrycksbryggerier och mälterier, råsockerbruk, bagerier o. s. v. — längre än 10 timmar. Af samtliga arbeterskor med längre arbetstid än 10 timmar kommo ej mindre än omkring 84 proc. på de tre nu nämnda yrkesgrupperna.

Af de nu anförda siffrorna synes sålunda framgå, att om också omkring tre fjärdedelar af Sveriges industriarbeterskor för närvarande torde genom frivillig öfverenskommelse hafva nått fram till en arbetsdag af högst 10 timmar, så måste likväl återstoden eller en fjärdedel af hela antalet arbeta en half eller en hel, understundom ända till två och flere timmar längre om dagen än denna tid. Det förtjänar därvid särskild påpekning, att de yrkesgrupper, inom hvilka dylika längre arbetstider förekomma, äro de, som förnämligast eller ock i betydande omfattning begagna sig af den kvinnliga arbetskraften. Hvad i all synnerhet textilindustrien beträffar, så bör erinras om, att inom detta yrke, där i vårt land en längre arbetstid än 10 timmar synes vara i det närmaste lika allmän som en till detta timantal begränsad arbetsdag, världens förnämsta textilvaruproducerande land, England, redan sedan länge har infört en strängare begränsning af kvinnornas arbetstid — till 55 $\frac{1}{2}$ timmar i veckan — än för öfriga yrken. Också synes det hafva varit af särskild hänsyn till de framför allt inom textilindustrien förekommande långa arbetstiderna, som icke blott i England, utan ock i Tyskland och Frankrike den lagliga begränsningen af kvinnornas arbetstid genomförts. Då nämligen en längre arbetstid än den normala oftast framträdtt just inom de yrken, där kvinnorna utgjorde den vida öfvervägande delen af arbetsstyrkan, så har detta med rätta måst tolkas såsom en yttring af kvinnornas på grund af ett ofullkomligt organisationsväsende tidigare påpekade svagare ställning än männen vid arbetsaftalets ingående. Men då samhället ansett sig ifråga om reglering af kvinnornas arbetsförhållanden äga särskilda intressen att bevaka, har ifråga om sträfvandet för arbetstidens begränsning ingen annan utväg stått öppen för vinnande af det åsyftade målet än att låta en dylik reglering ske genom lagstiftningens ingripande.

Det vill synas som vore förhållandena i här berörda hänseenden äfven i vårt land af liknande innebörd. En längre arbetstid än den för industrien i dess helhet till synes normala tiotimmarsdagen torde, enligt hvad nyss anförda siffror gifva vid handen, förekomma för ett betydande antal kvinnor inom de viktigaste bland de industrier, där kvinnorna utgöra majoriteten af arbetarantalet. Å andra sidan torde

äfven organisationsarbetet och organisationsförhållandena bland dessa industriars kvinnliga arbetare uppvisa de största svagheterna och omfattningen af sammanslutningens genomförande ännu inom flertalet af dessa arbetargrupper vara jämförelsevis ringa. Erfarenheten från den hittillsvarande utvecklingsgången af detta organisationsarbete och af de på grundval däraf slutna öfverenskommelserna med arbetsgifvarne synas icke heller gifva stöd för ett antagande, att i dessa afseenden några väsentliga förändringar under den närmare framtiden skola inträda. Under sådana omständigheter torde från det allmännas sida en viss uppmärksamhet böra ägnas denna fråga, särskildt med hänsyn till de för samhället betydelsefulla intressen det här kan gälla att skydda.

*Utdrag af protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd onsdagen
den 27 mars 1912.*

Närvarande:

Justitieråden SUNDBERG,
BORGSTRÖM,
SKARSTEDT,
Regeringsrådet ERNBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag af protokollet öfver finans-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 30 december 1911, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, inhämtas öfver upprättadt förslag till lag om arbetarskydd.

Förslaget, som finnes bilagdt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits af byråingenjören Arthur Molin.

I fråga om den föreslagna lagens tillämpningsområde yttrade justitieråden *Sundberg, Borgström* och *Skarstedt*:

I en hvar af de nu gällande författningar, som det föreliggande lagförslaget afser att ersätta, hafva uttryckligen angifvits de särskilda slag af verksamhet, å hvilka författningen äger tillämpning. I förslaget åter har man för bestämmande af den föreslagna lagens tillämpningsområde valt en annan väg, i det att först helt generellt utsagts, att lagen skall äga tillämpning å hvarje verksamhet, industriell eller icke, hvari arbetare användes till arbete för arbetsgifvares räkning, och sedermera gjorts vissa undantag från denna regel och modifikationer i densamma.

Detta sätt att gå till väga synes visserligen vara att föredraga framför det nu använda uppräkningsystemet. Men det för ock gärna med sig den olägenhet, att lagen kommer att blifva utsträckt jämväl till områden, där den icke kan finna lämplig användning; man är sålunda utsatt för faran af att förbise den viktiga grundsats, hvilken bör göra sig gällande vid all lagstiftning, att behovet af de ifrågasatta lagbestämmelserna skall tjäna till rättesnöre vid fastställandet af lagens verkningsområde. Till den del lagen går utanför gränsen af ett verkligt och påvisligt behov får lagen en för dess auktoritet icke alldeles ofarlig karaktär af mera teoretiskt lagverk.

Nu antydda olägenhet synes icke hafva tillräckligt beaktats vid upprättandet af det föreliggande förslaget, utan torde dettas tillämpningsområde hafva utsträckts afsevärdt längre än behovet föranleder. Härvid är särskildt att märka, att i förslaget åt begreppet arbetare gifvits en omfattning, som går vida utöfver den betydelse detta ord äger såväl enligt allmänna språkbruket som eljest i gällande eller ifrågakända lagar eller författningar. Under nämnda begrepp skulle nämligen enligt den bestämning däraf, som ges i förslagets 2 §, komma att hänföras ej blott de personer, hvilkas arbete är väsentligen kroppsligt, utan jämväl utöfvare af de så kallade fria yrkena (ingenjörer, läkare, artister, informatorer och dylika) samt ämbets- och tjänstemän äfvensom öfriga personer, hvilkas anställning är annan än den egentlige kroppsarbetarens.

Att den föreslagna lagens tillämpningsområde härutinnan är alltför vidsträckt, framträder i vissa fall redan i förhållandet enskilda emellan. Och ännu mera visar sig detta beträffande arbetsförhållande, däri staten är arbetsgifvare. Visserligen böra stadgandena i en lag af förevarande art blifva tillämpliga, då staten drifver rörelse, ändå att den icke idkas såsom näring, eller uppträder såsom utöfvare af särskildt arbetsföretag, detta ord taget i dess vanliga betydelse af företag, däri användas hufvudsakligen kroppsarbetare. Men annorlunda ställer det sig, då fråga är om sådan statens verksamhet, som utöfvas för uppfyllandet af statens ändamål, d. v. s. den egentliga tjänstemanna-verksamheten. Vid denna verksamhet lära i regel icke förekomma missförhållanden af den art, hvarå förslaget har afseende, särskildt icke beträffande minderårigas och kvinnors användande i arbete; och i allt fall bör uppenbarligen behovet af skydd till förekommande af tänkbara sådana missförhållanden, t. ex. ohälsa till följd af arbetslokalers osundhet, tillgodoses i helt andra former än genom kontrollföreskrifter i en författning af allmän civillags natur. Det må icke heller förbises, hurusom en tillämpning af de i förslaget angifna inspektionsbe-

stämmelserna i vissa fall skulle kunna leda till uppehåll eller hinder i arbetet eller eljest vara olämplig. Särskildt torde detta befinnas vara fallet på det rent militära området. Omständigheterna kunna där vara sådana, att staten måste i förslagets mening vara att anse såsom arbetsgifvare åt arbetare; men att inrymma äfven denna verksamhet under de föreslagna bestämmelserna vore knappast förenligt med de speciella kraf, som föranledas af ifrågavarande arbetsförhållandes egenartade beskaffenhet. För öfrigt torde, om förslaget skulle tillämpas å den egentliga tjänstemannaverksamheten, det näppeligen alltid låta sig afgöra hvem som i fråga om visst arbete eller viss arbetare vore att anse såsom den enligt 52 § i förslaget ansvarige arbetsföreståndaren, t. ex. beträffande arbete inom kollegiala ämbetsverk.

Hvad nu sagts om statens verksamhet äger i hufvudsak motsvarande tillämpning å sådan verksamhet, som drifves för kommuns räkning.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts torde böra sökas en utväg, som utan bibehållande af den nu använda uppräkningsmetoden likväl bringar den ifrågasatta lagstiftningen inom mera rationella gränslinjer än förslaget uppdrager. En dylik utväg synes ock utan större svårighet kunna finnas, nämligen därigenom att man bygger lagstiftningen på begreppet rörelse. Under detta begrepp inrymmes först och främst all verksamhet, som utöfvas i och för ett näringsyrke, alltså icke blott den verksamhet, som utan tvekan är att hänföra till fabrik, handverk eller handtering, utan äfven näringsverksamhet af sådan art, att den väl icke fullt passar in på någon af de nämnda grupperna, men kan anses stå någon af dem nära. Till rörelse af ett eller annat slag torde sålunda kunna hänföras alla de särskilda verksamhetsgrenar, å hvilka yrkesfarekommitén i motiveringen till 2 och 3 §§ i sitt förslag fäst särskild uppmärksamhet från den synpunkten huruvida de kunna betecknas såsom industriell verksamhet eller icke; och skulle vidare lagstiftningen genom att bygga på begreppet rörelse komma att omfatta handel af hvarje slag äfvensom yrkesmässig drift afseende kommunikation, såväl egentlig transportverksamhet som annan hit hänförlig verksamhet, t. ex. allmänhetens betjäande med telefon, likasom jämväl bank-, försäkrings- och annan dylik verksamhet. Och då rörelse icke är inskränkt till hvad som förstås med näringsdrift, komme på så sätt att under lagen falla jämväl sådan på yrkesmässigt sätt bedrifven verksamhet, som icke idkas såsom näring. Dylik verksamhet drifves i rätt stor omfattning både af staten och af vissa kommuner. Såvidt fråga är om sådan af staten eller kommun utöfvad verksamhet, som är att hänföra till rörelse,

kan det ju icke heller, såsom förut påpekats, finnas någon grundad anledning att utesluta verksamheten från lagens tillämpningsområde.

Naturligtvis kan man dock, såsom i det föregående redan antydts, icke stanna vid att låta all verksamhet, som icke kan inordnas under begreppet rörelse, falla utanför den ifrågavarande lagstiftningen. Man måste uppenbarligen taga med alla särskilda arbetsföretag, detta ord fattadt i dess förut angifna vanliga betydelse, såsom hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenafledning eller annat dylikt arbetsföretag, vare sig de utföras af enskild person eller af staten eller kommun. Dylika företag kunna väl för arbetsgifvaren innebära utöfning af yrkesmässig verksamhet, men förhållandet kan naturligtvis också vara ett annat. Därest emellertid särskilda arbetsföretag i lagen upptagas vid sidan af sådan verksamhet, som inbegripes under rörelse, torde härmed på ett uttömmande och jämväl tillräckligt tydligt sätt vara angifven den innebörd af lagen, som bör tillkomma densamma.

Det behöfver knappast påpekas, att, om man på nu angifvet sätt fastställer lagens tillämpningsområde, man icke därigenom begränsat de åsyftade skyddsbestämmelserna till att afse allenast sådana i rörelsen eller det särskilda arbetsföretaget sysselsatta personer, som äro att hänföra till arbetare i den betydelse, hvori detta ord allmänligen tages. En dylik begränsning låter sig emellertid icke genomföra, ehuru det nog ej kan förnekas, att lagen, praktiskt taget, icke har någon egentlig uppgift att fylla i fråga om vissa personer, som i rörelsen eller företaget tagas i anspråk för tillgodoseende af förefintligt behof af annat arbete än verkligt kroppsarbete.

En ändring af förslaget i angifven riktning skulle medföra, att det under 1 § c) upptagna undantaget från lagens tillämpningsområde icke blefve behöfligt; och det kan ifrågasättas, huruvida icke undantaget under 1 § a) skulle blifva af så ringa praktisk betydelse, att jämväl samma undantag må anses obehöfligt.

För den händelse åter förslagets allmänna ståndpunkt i förevarande hänseende finnes böra bibehållas oförändrad, synes på grund af hvad i det föregående erinrats beträffande den gängse betydelsen af begreppet arbetare hvad 2 § i förslaget innehåller böra få plats omedelbart efter första stycket af 1 §. Härigenom skulle den åsyftade omfattningen af den föreslagna lagens verkningsområde genast framträda på ett mera åskådligt sätt än nu kan sägas vara fallet. Därjämte torde bestämmelserna i 24 § af förslaget böra underkastas den omarbetning, att beträffande sådan statens eller kommuns verksamhet, som, enligt hvad förut anmärkts, borde uteslutas från den föreslagna lagens tillämpnings-

område, vederbörande tillsynsorgan icke må företaga inspektion med mindre anmälan eller annan särskild omständighet gifver skälig anledning misstänka försummelse i fråga om lagens efterlefnad.

Regeringsrådet *Ernberg* anförde:

Att en väsentlig utsträckning af den ifrågavarande lagstiftningens tillämpningsområde är af förhållandena påkallad synes den i ärendet verkställda utredningen otvetydigt gifva vid handen. Detta framgår, hvad beträffar förebyggande af olycksfall i arbete, redan däraf att, enligt hvad statistiken utvisar, olycksfall inom en hel del arbetsområden, som icke falla under nu gällande skyddslagstiftning, förekomma i lika stor om ej större utsträckning än inom åtskilliga af de yrken, som denna lagstiftning omfattar. Lagen om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete äger ock tillämpning å en ganska stor mängd yrkesgrupper, som icke falla under den nuvarande yrkesfarelagen; och förslag till en ej oväsentlig utvidgning af förstnämnda lags giltighetsområde föreligger redan. Äfven förekommer användning af minderårigas arbetskraft uppenbarligen inom en mängd verksamhetsgrenar, hvilka icke beröras af den nuvarande lagstiftningen i ämnet, i sådan omfattning och under sådana förhållanden, att lagstiftningens ingripande till förekommande af missbruk måste anses önskvärdt och behöfligt.

Däremot synes det med fog kunna starkt ifrågasättas, huruvida det verkligen kan anses nödigt eller lämpligt att gifva den ifrågavarande lagstiftningen en så vidsträckt tillämpning, som med förslaget åsyftas.

Såsom redan inom lagrådet framhållits, skulle som regel under förslaget falla all verksamhet i statens eller kommuns tjänst, så snart staten eller kommunen är att betrakta som arbetsgifvare, således äfven den rent tjänstemannamässiga verksamheten i alla dess former. Hvad till en början beträffar statstjänsten, är ju visserligen obestridligt, att äfven inom nyssberörda område, eller det rent tjänstemannamässiga, arbetet understundom kan komma att bedrivas under förhållanden, ägnade att framkalla eller befordra ohälsa i ett eller annat hänseende hos de arbetande, t. ex. i följd af bristfälliga eller olämpliga tjänstelokaler eller dylikt. Något afsevärdt behof af den nu ifrågavarande lagstiftningens tillämpning å hithörande områden torde emellertid knappast förefinnas; och i hvarje fall synas de missförhållanden, som i sådant hänseende någon gång må kunna yppas, lämpligen böra afhjälpas på annat sätt än genom meddelande af föreskrifter af allmän civillags natur.

Beträffande särskildt vissa delar af statstjänsten faller på grund af tjänstgöringens egenartade natur genast i ögonen, att det svårigen kan vara lämpligt eller välbetänkt att därtill utsträcka lagens tillämplighet. Detta gäller framför allt om den egentliga militärtjänsten, hvilken äfven den i ganska betydande omfattning skulle falla under förslagets bestämmelser.

Hvad nyss i allmänhet sagts om statstjänsten i antydda delar gäller i hufvudsak äfven om det arbete i kommuns tjänst, som har karaktär af egentlig tjänstemannaverksamhet.

Förslagets bestämmelser skulle vidare komma att erhålla tillämpning å vissa slag af verksamhet, som med afseende å själfva arbetets art eller de förhållanden, hvarunder det bedrifves, förete ganska mycken likhet med den förut omförmälda tjänstemannaverksamheten. Jag åsyftar här sådant arbete, som förekommer i bank-, försäkrings- och annan dylik verksamhet, i grosshandels- och annan därmed jämförlig rörelse, såvidt angår det rent affärs- eller kontorsmässiga arbetet, äfvensom arbete, som utföres å byråer för advokat-, ingenjör- och annan affärsverksamhet. Beträffande samtliga verksamhetsgrupper af nu antydd art torde, liksom i afseende å den egentliga tjänstemannaverksamheten, med skäl kunna sägas, att, om än naturligtvis missförhållanden af den art, den ifrågasatta lagstiftningen vill förebygga, äfven å nämnda arbetsområden kunna tänkas förekomma, behof af en sådan lagstiftning för dessa områden icke på minsta sätt framträdtt eller gjort sig gällande. Efter all sannolikhet skulle därför lagens bestämmelser här icke få någon nämnvärd betydelse. Detsamma torde ock gälla i fråga om åtskilliga slag af arbete, som förrättas af personer, hvilka af enskilda anlitas såsom biträden i verksamhet af hufvudsakligen intellektuell beskaffenhet, såsom exempelvis arbete, som utföres af biträden, anställda hos domare eller andra ämbetsmän, hos läkare, författare, vetenskapsmän, konstnärer eller andra med dem jämförliga personer.

Af det sagda framgår, att enligt min uppfattning åt förslagets bestämmelser gifvits ett väsentligt vidsträcktare tillämpningsområde än af förhållandena kan anses påkalladt. Visserligen kan häremot invändas, att, såsom departementschefen ock framhållit, missförhållanden af den art, förevarande lagstiftning afser att förebygga eller afhjälpa, kunna tänkas förekomma inom snart sagdt hvarje arbetsområde samt att å denna lagstiftning därför bör ställas den fordran, att därigenom beredes möjlighet till undanröjande af hvarje dylikt missförhållande. I afseende härå må dock, såsom redan blifvit inom lagrådet antydt, anmärkas att, därest åt en lag gifves ett tillämpningsområde, vidsträcktare

än det, med afseende hvarå lagen uppbäres af ett mera afsevärdt praktiskt behof, lagen, särskildt om densamma såsom här är fallet för sin effektivitet kräfver särskilda direkta kontrollåtgärder, lätteligen delvis blir en lag allenast på papperet, till men för den auktoritet, lagen bör äga. Erinras må i detta sammanhang ock, att tillsynen öfver lagens efterlefnad beträffande en stor mängd under lagen fallande verksamhetsområden enligt förslaget på sådant sätt begränsats, att berörda tillsyn antagligen skulle i fråga om dessa områden få ganska ringa betydelse. Så snart arbetet å ett arbetsställe med hänsyn till olycksfall och ohälsa i regel är ofarligt och därstädes sysselsätts hvarken minderåriga eller kvinnor, skall nämligen enligt förslaget vederbörande tillsynsorgan icke vara pliktigt att där anställa inspektion med mindre anmälan eller annan särskild omständighet gifver anledning misstänka, att lagens bestämmelser eller i anledning däraf meddelade föreskrifter icke behörigen iakttagas. Vid sådant förhållande ligger äfven den faran nära, att inspektionsåtgärderna å dylika arbetsställen ej sällan blifva beroende af rent tillfälliga omständigheter. Detta, som måste anses innefatta en svaghet i förslaget, gifver ock stöd åt den ofvan uttalade uppfattningen i fråga om det verkliga behovet af den ifrågasatta lagstiftningen. Svårigheten, att icke säga omöjligheten, att öfver hela det område förslaget omfattar åstadkomma en någorlunda verksam inspektion, ligger äfven i öppen dag. I själfva verket torde ock den generalisering, som gifvits åt förslagets bestämmelser om den tilltänkta lagens tillämpningsområde, bero icke så mycket af förut antydda mera teoretiska grunder som fastmera af en önskan att undvika de svårigheter, som ansetts förenade med att annorledes på ett tydligt och uttömmande sätt uppdraga gränserna för lagens tillämpningsområde. Dessa svårigheter torde dock, om än betydande nog, icke vara oöfvervinneliga. I allt fall torde äfven på annan väg än den i förslaget i förevarande afseende använda ett praktiskt taget fullt tillfredsställande resultat kunna ernås.

Tydligt synes härvid till en början vara, att en lagstiftning af förevarande art har sin egentliga betydelse för sådana verksamhetsområden, där kroppsarbetare i afsevärd omfattning användas i arbetet. Detta är ock den ståndpunkt, nu gällande lagstiftning i ämnet, likasom ock lagen om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, intagit. Förnekas må emellertid icke, att äfven inom vissa andra områden — exempelvis handel och kommunikationsverksamhet — arbetet delvis bedrifves under sådana former, att ett lagstiftningens ingripande må anses påkalladt till skydd för där anställd personal, som väl icke enligt gängse språkbruk är att hänföra till arbetare i vanlig mening

men dock utöfvar sitt arbete på sätt och under förhållanden, att den samma väsentligen kan därmed likställas. Däremot torde, beträffande andra områden, ett dylikt ingripande, förutom i mera sällsynta undantagsfall, till hvilka lagstiftningen knappast har tillräcklig anledning att taga hänsyn, icke kunna anses nödigt. Att det här möter svårigheter att uppdraga de lämpliga gränslinjerna ligger i sakens natur. Dock torde dessa i sak knappast vara större än t. ex. på arbetsaftalslagstiftningens område, där en liknande utvidgning af arbetarbegreppet, taget i nyss angifna mening, varit ifrågasatt. En sammanfattning under vissa gemensamma beteckningar af de särskilda kategorier, som i sådant afseende å nu förevarande område böra ifrågakomma, synes emellertid till vinnande af nödig tydlighet önskvärd. Såsom exempel å beteckningar af dylik innebörd må nämnas handelsbiträden, personal eller betjäning, använd vid själfva driften af vissa angifna slag af anstalter eller inrättningar, eller motsvarande. Att, på sätt enligt olycksfallsersättningslagen är fallet, äfven arbetsförmän böra under den ifrågasatta lagen inbegripas, lärers få anses gifvet.

Vill man nu på antydt sätt begränsa lagens tillämpningsområde och sålunda låta detta väsentligen blifva beroende af arbetets art — graden af dess farlighet och de förhållanden, hvarunder det i öfrigt i allmänhet utöfvas — synes det ligga i sakens natur, att den lämpligaste metoden för angifvandet i lagen af gränserna för dess giltighetsområde är att i lagen uttryckligen uppräknat de särskilda slag af verksamhet, hvarå lagen är afsedd att äga tillämpning.

På sätt departementschefen anført, kan ifrågasättas, huruvida icke lagens tillämpning borde begränsas till den yrkesmässigt utöfvade verksamheten, hvarigenom ock den fördel skulle vinnas, att lagen bragtes i en som det vill synas härutinnan naturlig öfverensstämmelse med olycksfallsersättningslagen. Af skäl, som departementschefen antydt, torde dock måhända vara riktigast att härutinnan bibehålla förslagets ståndpunkt.

Där verksamhet, som i allmänhet anses böra falla under lagen, utöfvas af staten eller kommun, torde lagen som regel böra erhålla tillämpning äfven å denna verksamhet.

Hvad härefter beträffar frågan om de särskilda verksamhetsgrupper, som böra under lagen intagas, är detta tydligen ett spörsmål, som kan lösas endast efter en härpå särskildt inriktad närmare undersökning. Att i ärendets nuvarande skick åstadkomma ett härutinnan fullt tillfredsställande förslag är icke gärna möjligt. På grundval af den föreliggande utredningen torde dock en omarbetning af förslaget i sådan riktning icke möta alltför stora svårigheter. Härvid erbjuda såväl yrkes-

inspektörernas förslag som ock gällande lagstiftning angående ersättning för olycksfall i arbete, jämte det af riks försäkringsanstalten i utlåtande den 10 januari 1908 afgifna förslag till utvidgning af samma lags giltighetsområde med däröfver afgifna yttranden, åtskilliga hållpunkter af betydelse.

Till en början synes sålunda vara klart, att under lagen böra innefattas de verksamhetsgrenar, som falla under nu gällande skyddslagstiftning, eller således i hufvudsak den fabriksmässiga industrien, äfvensom handtverk och därmed jämförlig handtering.

Till intagande i enumerationen torde vidare böra ifrågakomma:

åtskilliga slag af verksamhet, som afse tillgodogörande af vissa naturprodukter, såsom grufdrift och därmed jämförligt arbete, skogsafverkning samt upptagning af is eller torf m. m. dylikt, allt försåvidt verksamheten icke är att hänföra till arbete inom jordbruket;

byggnadsverksamhet, äfven i den mån denna icke är att hänföra till industri, inbegripua jämväl arbeten, som innefatta bearbetning af jordmassan, såsom schaktning, borruing m. m., samt byggande af vatten-, aflopps-, gas- eller andra dylika ledningar äfvensom rifningsarbeten;

drift af anläggningar för samfärdsel eller transport, såsom järnvägs- och spårvägsdrift, skötsel af kanal- och slussverk, drift af telegraf- och telefonanläggningar samt allmänhetens betjänande med åkeri- eller automobilrörelse eller annan transportverksamhet äfvensom flottning;

butikshandel samt lager- och magasinrörelse äfvensom kringförande af varor till försäljning;

vissa andra slag af verksamhet i samfärdselns eller omsättningens intresse, såsom lastning, lossning, stufning samt arbete vid brädgårdar och andra dylika upplagsplatser;

renhållning af vägar, gator och andra allmänna platser samt af byggnader, gårdsutrymmen och kloaker äfvensom skorstensfejeri- och dykeriverksamhet;

drift af vissa inrättningar och anstalter för allmänhetens betjänande med härbärge och förpläging m. m., såsom hotell, restauranger och utskänkningsställen, badanstalter, rak- och frisérstugor; äfvensom

drift af för allmänheten afsedda nöjesetablissemang, såsom teatrar, varietéer, biografer och andra liknande inrättningar.

Möjligen skall vid en närmare granskning visa sig, att äfven andra slag af verksamhet än de nu omförmälda kunna till införande i enumerationen ifrågakomma eller att en eller annan af dem bör af någon anledning uteslutas. De allra flesta af dem, som för närvarande böra uppmärksammas, torde dock vara angifna eller åtminstone till sin allmänna beskaffenhet antydde.

På sätt förslaget afser, torde lagens bestämmelser, i hvad desamma äsyfta förekommande af olycksfall, böra erhålla tillämpning jämväl i fråga om jordbruket hufvudsakligen i den omfattning, som i förslaget afses.

Mot de i förslaget upptagna undantagen från lagens tillämpningsområde är från de af mig i förevarande hänseende framhållna synpunkter icke något att erinra.

Med tillämpning af de grunder, som sålunda angifvits, skulle enligt min uppfattning lagens verkningsområde bringas inom riktigare och lämpligare gränser än enligt förslaget samt förut antydda, därmed förknippade oegentligheter undvikas; och anser jag mig därför böra hemställa, att det måtte tagas under öfvervägande, huruvida icke förslaget bör i sådan riktning omarbetas.

För den händelse förslagets allmänna ståndpunkt i förevarande hänseende anses böra bibehållas i hufvudsak oförändrad, har jag emellertid funnit mig böra jämväl under sådan förutsättning ingå i granskning af förslaget.

I öfrigt föranledde förslaget de anmärkningar, som innefattas i nedanintagna yttranden:

1 §.

Lagrådet:

Utöfver hvad angående förevarande § redan inom lagrådet erinrats må ytterligare anmärkas, att den föreslagna lydelsen af det under b) upptagna undantag icke stämmer rätt väl öfverens därmed att det i 12 § omförmälda arbete med kringförande af varor samt uträttande af bud eller ärenden hufvudsakligen utföres å plats, där det ej kan anses tillkomma arbetsgifvaren att vaka öfver arbetets anordnande, äfvensom att under den särskilda lagstiftningen för sjöfarten synas böra inrymmas erforderliga skyddsföreskrifter rörande allt sådant arbete af sjöfolk, som är att hänföra till skeppstjänsten, ehvad arbetet utföres ombord eller icke, och att förty den under e) upptagna undantagsföreskriften bör i motsvarande mån utvidgas.

5 §.

Lagrådet:

Såsom i kommerskollegiets utlåtande öfver kommittéförslaget erinras, har Riksdagen i skrifvelse den 29 mars 1910 anhållit, att Kungl. Maj:t

måtte låta verkställa undersökning i hvad mån inom vårt land behöflig söndagshvila utan berättigad anledning åsidosättes, särskildt inom industri, handel och andra närliggande arbetsområden, äfvensom, därest utredningen skulle därtill gifva anledning, för Riksdagen framlägga erforderligt lagförslag i ämnet. Den 27 oktober 1911 har kommerskollegiet anbefallts att i detta ärende afgifva utlåtande. Vid sådant förhållande torde det knappast vara tillrådligt att föregripa den af Riksdagen begärda utredningen genom en bestämmelse af så vidsträckt innebörd som den i förevarande § i) upptagna. Bestämmelsen lär nämligen, ehuru ej fullt tydligt affattad, knappast kunna tolkas annorlunda än såsom ett förbud mot allt söndagsarbete i andra fall än där arbetets natur med nödvändighet påkallar utförandet af dylikt arbete. Det skulle således i regel ej ens vara tillåtet att i särskildt brådskande fall tillfälligtvis anordna öfvertidsarbete på söndagar.

Å andra sidan synes det med hänsyn till söndagshvilans utomordentligt stora betydelse ur hygienisk synpunkt icke böra ifrågakomma att ur förevarande lagförslag utesluta hvarje bestämmelse uti ifrågavarande hänseende, utan torde här lämpligen böra upptagas en erinran till arbetsgifvaren att i den mån arbetsförhållandena det medgifva så anordna arbetet att arbetarna komma i åtnjutande af tillräcklig söndagshvila. En sådan bestämmelse skulle ock åt vederbörande tillsynsorgan bereda tillräckligt tillfälle att ingripa till undanröjande af förefintliga missförhållanden.

Därest ifrågavarande stadgande anses böra bibehållas, synes i allt fall erforderligt att detsamma kompletteras med bestämmelser till förhinderande däraf att arbetare under tiden för honom af arbetsgifvare beredd söndagshvila eller annan däremot svarande ledighet användes till arbete hos annan arbetsgifvare; och må i detta sammanhang vidare erinras att under angifna förutsättning den i 13 § a) meddelade föreskriften om begränsning af minderårigs arbetstid till 48, respektive 60, timmar i veckan är öfverflödig och fördenskull måhända kan föranleda missförstånd.

7 §.

Justitieråden *Sundberg* och *Skarstedt* samt regeringsrådet *Ernberg*:

Enligt förslaget kan ansvar för öfverträdelse af bestämmelserna i 4—6 §§ ej omedelbart ifrågakomma. För att de i förslaget införda stadgandena om ansvar skola vinna tillämpning beträffande nämnda bestämmelser fordras att, med stöd af desamma, för arbetsgifvare med-

delats förbud enligt 39 §; och först då detta förbud ej efterlefves, blir arbetsgifvaren underkastad straff.

I full öfverensstämmelse härmed har också förslaget erhållit en affattning, som tydligt nog utmärker, att de i 4—6 §§ intagna bestämmelser, hvilka med vissa undantag äro helt allmänt affattade, icke skola vara uttömmande utan äro att anse allenast såsom exempel, innefattande de skyddsåtgärder, som företrädesvis böra vidtagas. Förbud enligt 39 § behöfver alltså icke nödvändigt stödja sig på behofvet af någon i dessa bestämmelser omförmäld skyddsåtgärd utan kan meddelas med afseende å annan såsom behöflig ansedd åtgärd. Förutsättningen för förbud är i detta hänseende allenast, att förbudet tjänar till att upprätthålla den i 3 § angifna grundregeln. Detta torde ock få anses vara i 39 § uttaladt därmed att 3 § däri åberopas.

De föreskrifter åter, hvilka 7 § i förslaget gifver Konungen rätt att utfärda såsom komplettering af bestämmelserna i 4—6 §§, skola, enligt hvad som framgår af förarbetena till förslaget, kunna förbindas med stadganden om straff att omedelbart ådömas för öfverträdelse af samma föreskrifter.

Detta framgår emellertid icke af själfva förslaget. Väl är det gifvet, att då 3 § innehåller hufvudregeln, till hvilken 4—6 §§ ansluta sig såsom exempel, Konungen skulle äga, äfven utan uttryckligt stadgande därom i den föreslagna lagen, att i instruktioner för tillsynsorganen eller genom särskilda kungörelser eller cirkulär meddela kompletterande bestämmelser för tillämpningen af hufvudregeln i 3 §, hvadan 7 § borde antagas hafva äfven annan innebörd än att tillerkänna Konungen denna rätt. Men 7 § har erhållit en sådan affattning, att särskildt vid en jämförelse med innehållet i 39 § man icke läser kunna därur härleda annan rätt för Konungen än att utfärda föreskrifter, som beträffande formen för deras tillämpning äro likställda med föreskrifterna i 4—6 §§. Skall förty rätt att med sålunda utfärdade föreskrifter förbinda straffbestämmelser vara Konungen medgifven, torde vara nödigt att, till förtydligande i afseende härå af förslagets innebörd, någon jämkning vidtages antingen i 7 § eller i 39 §.

Det är emellertid icke otvifvelaktigt, att en dylik vidsträcktare rätt bör vara Konungen medgifven. Fasthellre är, principiellt sedt, den anordning, som härigenom skapas, ägnad att ingifva starka betänkligheter. Genom denna anordning skulle nämligen 39 § lätt komma att blifva allenast af den sekundära betydelse, att däri angifna föreskrifter om förbuds meddelande finge tillgripas såsom en nödhjälps i sådana fall, där särskilda, med straffbestämmelser förbundna föreskrifter ännu icke

medhunnits eller ock funnits ej kunna eller böra utfärdas. Men ett sådant förringande af 39 paragrafens betydelse står uppenbarligen i strid med förslaget allmänna grunder och lärer knappast heller vara lämpligt. Oegentligt synes det ock vara, att Konungen skulle kunna i administrativ ordning utfärda huru ingripande föreskrifter som helst, t. ex. om införande af normalarbetsdag, och genom stadgande af omedelbart straff för öfverträdelse af dessa föreskrifter undandraga desamma sådan pröfning af en eller annan åtgärds lämplighet, som 39 § för sin tillämpning förutsätter. För öfrigt må erinras, att därest en uppräknings af exempel, såsom skett i 4—6 §§, skall något så när försvara sin plats i en allmän civillag, dessa exempel böra vara så valda, att de peka på de viktigaste och nödvändigaste skyddsåtgärderna, och att de skyddsåtgärder af annan art, hvarom i 7 § lämnats åt Konungen att meddela föreskrifter, endast äro mindre väsentliga sådana. Härmed låter icke väl förena sig, att öfverträdelse af dylika, af Konungen meddelade föreskrifter skulle kunna omedelbart bestraffas, men öfverträdelse af de i lagen gifna, viktigare föreskrifterna icke kunna åtkommas med straff annorlunda än i den mera omständliga ordning 39 § anvisar. Förslaget ståndpunkt härutinnan ter sig så mycket mera otillfredsställande, som vissa af de i 4 och 5 §§ intagna bestämmelserna, t. ex. de i 4 § b), i) och n) samt i 5 § a), och bestämmelserna i 6 § äro af det innehåll, att det i förekommande fall torde kunna utan svårighet afgöras, huruvida de efterlefs eller icke.

Hvad nu erinrats afser egentligen föreskrifter i andra hänseenden än de i 4—6 §§ berörda. Beträffande åter sådana föreskrifter, som allenast innebära en närmare utveckling af de generella reglerna i samma §§, synas dylika föreskrifter, därest de äro af den vikt att de kräva omedelbart straffskydd, böra, lika väl som stadgandena i 11—14 §§, införas i själfva lagen; äro de åter icke af sådan vikt, saknas anledning att i lagen intaga något som helst stadgande angående dem, enär Konungens rätt att meddela kompletterande instruktionella föreskrifter icke är beroende af det medgifvande därtill 7 § innehåller.

På grund häraf och då anledning icke synes föreligga att i den föreslagna lagen nu införa detaljerade, med omedelbart straffskydd förbundna föreskrifter för tillämpning af bestämmelserna i 4—6 §§, hemställas, att 7 § ur förslaget uteslutes utan att ersättas af annat stadgande.

Justitierådet *Borgström*:

Innebörden af det i förevarande § upptagna stadgande är ej rätt klar. Af motiven att döma är därmed hufvudsakligen afsedt att åt

Konungen medgifva rätt att utfärda de särskilda detaljföreskrifter, som för uppnåendet af de i 3 § afsedda syftemål kunna finnas erforderliga beträffande visst slag af sysselsättning eller användandet af visst slag af maskin, redskap eller arbetslokal; och dessa detaljföreskrifter borde enligt departementschefens förmenande kunna så noga specialiseras, att för öfverträdelse af desamma lämpligen kunde stadgas straffansvar. Såsom förut inom lagrådet erinrats har emellertid åt stadgandet gifvits en sådan affattning, att detsamma, sammanställdt med den i 39 § upptagna hänvisningen till förevarande §, närmast synes inrymma befogenhet för Konungen att utfärda de mera generella föreskrifter, som kunna finnas erforderliga till komplettering af de i 4—6 §§ upptagna bestämmelser och hvilka föreskrifter med afseende å formerna för tillämpningen skulle blifva likställda med nämnda bestämmelser. Att i den ifrågasatta lagen fastslå en dylik befogenhet för Konungen torde emellertid af skäl, som redan inom lagrådet framhållits, icke vara erforderligt eller lämpligt. Däremot synas mig öfvervägande praktiska skäl tala för att i lagförslaget bibehålla rätten för Konungen att utfärda för de särskilda fallen afpassade detaljföreskrifter, förbundna med straffansvar för deras öfverträdande. Jag föränlåtes fördenskull hemställa om sådan omarbetning af förevarande stadgande, att detsamma icke kommer att innehålla annat än bestämmelse om befogenhet för Konungen att utfärda dylika detaljföreskrifter, i sammanhang hvarmed i 39 § hänvisningen till 7 § torde böra uteslutas.

8—21 §§.

Lagrådet:

I lagförslaget upptagas i skilda afdelningar föreskrifter rörande minderårigas och beträffande kvinnors användande i arbete. Med fästadt afseende å de fall, då fråga är om minderårig kvinnas användande i arbete, synes denna anordning icke motsvara krafvet på en systematisk lagstiftning; och det är för öfrigt icke uteslutet, att samma anordning kan föranleda missförstånd vid lagtillämpningen. I sådant hänseende må särskildt påpekas, att bestämmelserna i 20 § andra stycket, som enligt sin ordalydelse hafva afseende jämväl å minderårig kvinna, icke stå väl tillsammans med de i 10 § beträffande minderårig i allmänhet gifna stadganden. På grund häraf hemställas om sådan omarbetning af förslaget att föreskrifterna i fråga sammanföras under en afdelning.

8 §.

Lagrådet:

Enär af den i 13 § c) upptagna bestämmelsen att arbetstiden för minderårig skall afbrytas genom raster, jämförd med hvad förut i samma § föreskrifves angående arbetstid, uppenbarligen framgår hvad man velat i förevarande § utsäga angående rätta betydelsen af arbetstid eller att arbetsgifvaren vid beräkningen af den tid af dygnet, hvarunder den minderårige användes till arbete, äger frändraga tiden för rasterna, torde hvad förevarande § innehåller angående arbetstid kunna uteslutas. Därest emellertid den i paragrafen intagna — i redaktionellt hänseende mindre tillfredsställande — definitionen å begreppet arbetstid bibehålles, synes någon omarbetning af 13 § c) böra vidtagas.

9 §.

Lagrådet:

Uti den i förevarande § upptagna regeln göres en modifikation i syfte att minderårig, som fyllt tretton år, må utan hinder däraf att den minderårige hvarken inhämtat här angifvet kunskapsmått eller erhållit tillstånd att lämna folkskolan kunna användas till arbete å ferietid. Denna modifikation kan dock icke anses hafva genom paragrafens föreslagna affattning kommit till fullt tydligt uttryck.

Vidare torde, såsom paragrafen är affattad, däraf föranledas skyldighet för arbetsgifvare, som vill under ferietiden använda sådan minderårig, som nyss nämnts, att efterforska, huruvida den minderårige tilläfventyrs redan förut under ferietiden användts i arbete hos annan och, där detta finnes vara fallet, tillse, att sammanlagda tiden för hans användande under ferierna icke öfverstiger den stadgade maximitiden af fyra månader. Det vill dock med afseende å den i 42 § stadgade straffbestämmelsen synas, som om ny arbetsgifvare, i öfverensstämmelse med hvad i 13 § e) för där afsedt fall föreskrifves, icke bör förbindas till vidsträcktare skyldighet än att tillse, att minderårig, hvilken han vet förut under ferietiden hafva användts till arbete hos annan, icke kommer att af den nye arbetsgifvaren användas under så lång tid, att därigenom sammanlagda tiden för hans användande öfverskrider maximitiden.

13 §.

Lagrådet:

Då byggnadsarbete i allmänhet är af beskaffenhet att falla under begreppet industriellt arbete, torde till undvikande af missförstånd, särskildt vid tolkningen af 14 §, ingressen i 13 § böra undergå någon jämkning i redaktionen.

Andra stycket af 13 § c), hvilket stycke med hänsyn särskildt till affattningen af paragrafens ingress erhållit en mindre lycklig plats, torde lämpligen böra sammanföras med annat lagrum i förslaget.

Genom 13 § e) stadgas viss begränsning uti den förut i paragrafen arbetsgifvare medgifna rätten att använda minderårig till arbete, som i samma § afses. Innebörden af detta stadgande synes vara den, att i arbetstid, hvarom i a) och b) förmäles, skall inräknas den tid, hvarunder arbetsgifvaren använder den minderårige till annat arbete än nyss sagts, ehvad detta arbete är underkastadt den föreslagna lagen eller icke, samt jämväl den tid, hvarunder med arbetsgifvarens vetskap den minderårige förut å samma dag af annan arbetsgifvare användts till arbete, likaledes oberoende af huruvida detta arbete är underkastadt samma lag eller ej. Stadgandets nu angifna innebörd har emellertid icke i förslaget erhållit ett klart uttryck, enär sista punkten af stadgandet efter sin ordalydelse icke äger tillämpning å den minderåriges arbete hos annan arbetsgifvare. En omredigering af stadgandet synes förden-skull vara erforderlig.

Mot affattningen af 13 § e) kan vidare erinras, att med samma stadgande torde i strid emot dess syfte låta förena sig såväl att minderårig af mankön, hvilken fyllt femton år, under samma dygn användes enligt medgifvandet i d) af en arbetsgifvare till nattarbete 8 timmar samt dessutom, på grund af bestämmelsen i a), 2 timmar antingen af samme arbetsgifvare till arbete, som ej faller under 13 §, eller af annan arbetsgifvare till arbete af hvad slag som helst, som ock att minderårig, som af en arbetsgifvare användes till arbete, hvarom sägs i 12 §, under samma dygn användes af annan arbetsgifvare till nattarbete i den utsträckning, hvilken medgifves i 13 § d). Till afhjälpande af den olägenhet, som härutinnan vidlåder förslaget, synes i 13 § e) böra ske hänvisning ej blott till a) och b) i samma §, utan äfven till d) och till 12 §.

Justitierådet Sundberg:

Stadgandet i 13 § e) leder, såvidt det afser arbete hos två eller flera arbetsgifvare, i vissa fall till resultat, som för rättskänslan te sig

stötande. Såsom exempel härpå må allenast påpekas, hurusom en arbetsgifvare blir förhindrad, vid äfventyr af straff, att använda en minderårig i öfverensstämmelse med ingånget aftal därigenom att, sedan detta aftal träffats, en annan arbetsgifvare tager sig före att tidigare på dagen en eller annan timme använda den minderårige i arbete hos sig, hvar emot denne andre arbetsgifvare, som dock är den i detta fall illojale, undgår straff. Det kan fördenskill ifrågasättas, huruvida icke detta stadgande bör så modifieras, att det kommer att afse allenast arbete hos en och samme arbetsgifvare, hvarigenom för undanröjande af sådana missförhållanden, på hvilka stadgandet i öfrigt är inriktadt, endast den väg står öppen, som anvisas i 40 §.

I hvad fall som helst torde för begränsning af tiden för minderårigs arbete hos en arbetsgifvare enligt 13 § icke böra, såsom förslaget innehåller, tagas hänsyn till hvarje annat arbete, af hvad slag detta än må vara och äfven om det icke är underkastadt den föreslagna lagen. Då för arbete af tillfällig beskaffenhet ofta nog den tid, som därtill åtgått, icke kan bestämmas och dylikt arbete för öfrigt väl i allmänhet är föga att räkna med till förekommande af den minderåriges öfveranstängning; då uppsikten öfver den minderårige i fråga om arbete, som han verkställer för sin familjs räkning, bör uteslutande tillkomma hans föräldrar eller dem, som eljest hafva honom i sin vård, särskildt om detta arbete sker i hemmet, hvilket må vara såvidt möjligt fridlyst från inspektion och efterforskningar; samt då arbete, som afhandlas i 1 § näst sista stycket, såvidt det utföres i allmän undervisnings- eller uppfostringsanstalt, får anses inbegripet i den undervisningstid, hvarom förmäles i 13 § b), och i öfrigt, likasom arbete å fartyg, endast i sällsynta undantagsfall kan vara förenligt med arbete enligt 13 §, hemställer jag om den omarbetning af ifrågavarande stadgande, att den antydda begränsningen kommer att, i den mån den afser arbete, som icke är underkastadt den föreslagna lagen, hänföra sig allenast till dels arbete, som omförmäles i 1 § b) och icke är af beskaffenhet att utföras för den minderåriges familjs räkning, dels arbete, hvarom sägs i 1 § c), och dels sådant arbete inom jordbruket, som icke sker för den minderåriges familjs räkning.

14 §.

Lagrådet:

Den uti ifrågavarande § meddelade föreskriften att minderårig icke må antagas i arbete, som här afses, med mindre denne är försedd

med intygsbok synes ej rätt väl lämpa sig för det fall att den minderårige medan hans anställning vid visst arbetsställe ännu fortfar vill söka anställning vid annat arbetsställe af den beskaffenhet, hvarom här är fråga. Då det ju icke kan vara tal om att för detta fall den minderårige skulle äga vare sig rätt eller skyldighet att skaffa sig ny intygsbok, måste för tillämpningen i nämnda fall af ifrågavarande stadgande förutsättas skyldighet för arbetsgifvaren att redan på ett tidigare stadium än afgang ur arbetet utlämna intygsboken till den minderårige. Sådan skyldighet torde emellertid, särskildt med hänsyn till de olägenheter, som för arbetsgifvaren skulle uppstå i händelse af upprepade åtgärder från den minderåriges sida för vinnande af annan anställning, icke böra ifrågakomma. Enligt 33 § af förslaget åligger också skyldighet härutinnan arbetsgifvaren först vid den minderåriges afgang ur arbetet. Jämte det denna förslagens ståndpunkt bör bibehållas, synes på grund af det nu sagda förevarande § böra undergå ändring därhän att arbete icke må för minderårig börjas under annat villkor än som enligt samma paragrafs föreslagna lydelse stadgats för antagandet i arbetet. En dylik ståndpunkt intager redan förslaget i fråga om minderårigs användande i annat arbete än i 14 § angifves (31 § andra stycket).

Ett ytterligare skäl till vidtagande af angifna ändringen — hvilken betingar någon jämkning jämväl i 33 § fjärde stycket — ligger däri att ett bibehållande af ifrågavarande stadgande oförändradt skulle medföra svårigheter vid dess tillämpning i sådant fall att den rörelse eller det företag, hvari minderåriga arbetare användas, i något af de angifna hänseendena utvidgas och först härigenom kommer att hänföras till rörelse eller företag af beskaffenhet, som i förevarande § afses.

Med hänsyn därtill att sådan anteckning, som vid besiktning enligt 34 § införes i boken af besiktningsläkare, naturligtvis icke alltid motsvarar det enligt första stycket af förevarande § erforderliga innehållet i läkarbetyget torde andra stycket böra undergå någon jämkning i redaktionen.

15 §.

Lagrådet:

Sista punkten i förevarande § torde såsom öfverflödig kunna helt och hållet utgå. Därjämte torde första punkten till undvikande af den säkerligen ej åsyftade tolkning att där skulle afses jämväl annat arbete än sådant, som angifves i 14 §, böra undergå någon jämkning.

16 §.

Justitieråden *Sundberg* och *Skarstedt* samt regeringsrådet *Ernberg*:

Förevarande § intager såtillvida en annan ställning än 7 §, som 11—14 §§ innehålla föreskrifter, hvilka icke utgöra allenast exempel utan angifva skyddsåtgärder för tillämpning af det generella stadgandet i 10 §, hvilkas underlåtande omedelbart medför i den föreslagna lagen stadgadt straff. Härmed har lagen uppdragit en gräns mellan sådana viktigare skyddsåtgärder och dem, hvilkas uraktlåtande icke bör föranleda straff i annan ordning än den, som anvisas i 40 §; tillbörlig konsekvens i lagstiftningen synes då fordra, att den sålunda i lagen uppdragna gränsen icke må rubbas genom administrativa förordningar, utan att beträffande andra skyddsåtgärder än dem, lagen angifvit såsom hörande till den viktigare gruppen, får gälla hvad i 40 § stadgas.

Enligt hvad som framgår af förarbetena till förslaget, afses vidare med förevarande § att tillerkänna Konungen rätt att meddela föreskrift därom att flera eller färre af stadgandena i 11—14 §§ skola äga tillämpning äfven å annan verksamhet än den i dessa §§ omtalade. Då emellertid de i sistnämnda §§ meddelade föreskrifter ansetts vara af den vikt, att de upptagits i själfva lagen, synes däraf böra följa, att en utsträckning af deras tillämplighet till andra slag af sysselsättning än dem, som där omförmälas, endast bör kunna ske genom ändring i eller tillägg till lagen men däremot icke genom föreskrifter gifna i administrativ ordning.

På grund häraf hemställes, att förevarande § måtte ur förslaget utgå.

Justitierådet *Borgström*:

Jag instämmer i hvad lagrådets öfriga ledamöter anmärkt i fråga om den föreslagna rätten för Konungen att meddela föreskrift om utsträckt tillämpning af stadgandena i 11—14 §§.

Hvad ofvan under 7 § anförts om olämpligheten af att uppdraga åt Konungen utfärdandet af ytterligare erforderliga mera generella skyddsföreskrifter torde i hufvudsak här äga motsvarande tillämpning.

På grund af det nu anförda hemställes, att förevarande § måtte undergå däraf betingad omarbetning.

18 §.

Lagrådet:

Orden »kan hafva» i första punkten böra utgå.

De i andra stycket af förevarande § upptagna bestämmelserna,

hvilka tillkommit i syfte att hindra arbetsgifvaren att till undvikande af de med föreskrifterna om barnsängshvila förknippade olägenheter för honom afskeda sådan arbeterska, som här afses, äro af en helt annan natur än förslaget bestämmer i öfrigt. De innebära nämligen en reglering i visst hänseende af den i förslaget eljest oberörda frågan om tiden för arbetsaftalets bestånd. Det kan starkt ifrågasättas, huruvida icke med hänsyn till den föreslagna lagens allmänna karaktär lagen bör hållas alldeles fri från bestämmelser af nyss angifna innebörd. I hvarje fall är emellertid hvad förslaget härutinnan innehåller icke af beskaffenhet att kunna tillstyrkas. Med förslaget ordalydelse skulle enligt detsamma, fränsedt särskildt angifna undantagsförhållanden, arbetsgifvaren vara pliktig att från det hafvandeskapet begynt behålla kvinnan i anställningen oafsedt hvad arbetsaftalet må innehålla i fråga om dennas varaktighet. Att stadgande af dylik innebörd icke står i öfverensstämmelse med en god rättsordning, ligger i öppen dag. Det enda, som i förevarande hänseende synes kunna komma i fråga, är att i lagen intaga föreskrift därom att arbetsgifvaren icke må, äfven om aftalet härom innehåller förbehåll, äga att på grund af hafvandeskap vare sig häfva aftalet omedelbart eller uppsäga detsamma till upphörande tidigare än eljest skulle vara möjligt. Med en på detta sätt begränsad föreskrift vinnes emellertid föga för det syfte, som ligger till grund för bestämmelserna uti ifrågavarande stycke; och hemställas på grund häraf, att nämnda bestämmelser uteslutas ur förslaget.

Något giltigt skäl till att, såsom i tredje stycket föreskrifves, arbetsgifvaren skall vara pliktig att förvara intyg, hvarom i andra punkten af första stycket förmäles, synes knappast förefinnas; och hemställas därför, att hvad tredje stycket i sådant hänseende innehåller måtte utgå.

20 §.

Lagrådet:

Enligt hvad som framgår af departementschefens yttrande, afses med det i första stycket af förevarande § upptagna stadgandet att åt Konungen inrymma befogenhet att, i den mån föreskrifter om moderskapsförsäkring komma till stånd, omfattande annat än den fabriksmässiga industrien, eller skäligt understöd under barnsängshvila på annat sätt varder tillförsäkradt kvinnliga arbetare, som icke användas i dylik industri, utsträcka lagförslaget bestämmer angående dylik hvilat. Med den affattning, som gifvits åt stadgandet, synes emellertid den ifråga-

satta befogenheten för Konungen vara inskränkt till de fall, då utsträckningen omfattar samtliga kvinnor i riket, som finnas anställda i något visst slag af arbete. Förordnande skulle således t. ex. icke kunna meddelas beträffande kvinnor, som å en viss ort äro anställda i ett och samma yrke, äfven om särskildt åt dem funnes tillförsäkradt understöd under barnsängshvila. Då detta uppenbarligen icke är åsyftadt, hemställas om någon omarbetning af ifrågavarande stycke.

21 §.

Lagrådet:

Förevarande lagförslag utgör en sammanfattning af föreskrifter, motsvarande hvad som nu finnes upptaget i lagen angående skydd mot yrkesfara, lagen angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke samt förordningen angående minderårigas användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering. Då icke någon som helst anledning torde förefinnas att vid kodifikation af lagstiftningen om arbetarskydd utesluta bestämmelserna i lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag, hemställas, att dessa bestämmelser varda i förslaget inarbetade.

22—41 §§.

Lagrådet:

Förslaget innehåller, särskildt i den afdelning, som inrymmes under rubriken »Om tillsyn å lagens efterlefnad m. m.», åtskilliga stadganden, hvilka uppenbarligen, såsom varande af administrativ natur, icke hafva sin rätta plats i en allmän civillag. Dit höra i främsta rummet de detaljerade föreskrifterna angående tillsynsorganens åligganden samt bestämmelserna om godtgörelse för utfärdande af intygsbok och läkarbetyg. Sådana stadganden synas böra i möjligaste mån utgallras ur förslaget. Att denna utgallring i ett eller annat fall skulle komma att drabba stadganden i ämnen, om hvilka bestämmelser intagits i lagen angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke, torde icke innebära afgörande skäl däremot, särskildt som nyssnämnda lag, vid hvars tillkomst högsta domstolens yttrande icke inhämtats, förty icke blifvit stiftad i den för allmän civillag stadgade ordning.

I öfverensstämmelse med hvad nu sagts hemställas, att ur förslaget måtte uteslutas följande stadganden, nämligen: 24 § andra stycket; 25 och 26 §§; 32 § andra stycket; hvad 33 § innehåller om

arfvode och intygsboks insändande; 34 § sista stycket; 36 § andra stycket; samt 41 §.

Ur förslaget torde ytterligare böra uteslutas andra punkten i första stycket af 22 §, hvilket stadgande allenast innehåller ett uttalande, som i och för sig saknar betydelse men icke står i full öfverensstämmelse med den i paragrafens andra stycke meddelade föreskriften om yrkesinspektörs tillsyn öfver underinspektörernas och de kommunala tillsynsorganens verksamhet.

22 §.

Lagrådet:

I andra stycket sista punkten af förevarande § angifves såsom normerande med afseende å kvinnlig yrkesinspektörs verksamhet den för henne utfärdade instruktion. Då här väl ej behöfver utsättas något annat än att föreskrifter i ämnet skola utfärdas af Konungen, synes uttrycket i fråga lämpligen böra utbytas mot orden »på sätt Konungen närmare bestämmer» eller liknande.

Enligt grufvestadgan samt lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande af stenkolsfyndigheter äger bergverksstyrelsen att öfver den i dessa författningar afsedda grufdriften utöfva sådan tillsyn, att nödig trygghet beredes arbetsmanskabet; och inrymmes åt bergmästare befogenhet att förelägga grufägare, respektive koncessionsinnehafvare, att inom viss tid vid stadgadt äfventyr hafva utfört anstalt, som funnits nödig till trygghet för arbetsmanskabet, äfvensom att, där grufarbetet finnes medföra synnerlig våda för arbetsmanskabet, förbjuda detsamma. Sådant förbud skall stå fast intill dess på förd klagan annorlunda förordnas af bergsöfverstyrelsen, hos hvilken myndighet besvär må anföras jämväl öfver föreläggande, som nyss nämnts. Enligt det föreliggande lagförslaget åter är bergmästare jämväl med afseende å tillsyn af ofvan omförmäld beskaffenhet ställd under öfverinseende och ledning af yrkesinspektionens chefsmyndighet. Hans befogenhet är inskränkt till att tillhandagå arbetsgifvaren med upplysningar, råd och anvisningar. Anser bergmästare erforderligt att särskilda åtgärder vidtagas till förekommande af olycksfall vid grufarbete, har han att därom göra anmälan hos Konungens befallningshafvande, som äger meddela föreskrifter i sådant hänseende och i sammanhang därmed förbjuda arbetets fortsatta bedrifvande, en befogenhet som tillkommer Konungens befallningshafvande äfven utan särskild anmälan. Att döma af stadgandet i 53 § af förslaget är det afsedt att bestämmelserna i ofvannämnda författningar skulle bestå jämte före-

skrifterna i den ifrågasatta lagen. Bergmästare skulle följaktligen i fråga om sådan tillsyn, som afses i sagda författningar, stå under öfverinseende af såväl bergsöfverstyrelsen som yrkesinspektionens chefsmyndighet. Han skulle vidare äga ett slags valfrihet mellan att i förekommande fall själf förordna om vidtagande af erforderliga åtgärder till arbetarnas trygghet och om inställande af särskildt farligt arbete eller att därom göra anmälan hos Konungens befallningshafvande; och det skulle kunna inträffa, att fråga om vidtagande af särskilda säkerhetsanordningar blefve föremål för bedömande såväl af bergsöfverstyrelsen som af Konungens befallningshafvande. En sådan anordning kan icke anses tillfredsställande; och hemställes förty, att antingen de i grufvestadgan och lagen den 28 maj 1886 upptagna bestämmelser, som afse beredande af nödig trygghet åt arbetarna, inarbetas i det nu föreliggande lagförslaget eller ock det uttryckligen utsäges, att den föreslagna lagen icke skall äga tillämpning med afseende å den tillsyn, som omförmäles i de nämnda författningarna.

Att, såsom i femte stycket skett med afseende å grufingenjör, uttryckligen förklara att för den, som enligt gällande föreskrifter företräder en tjänsteman, ock skall äga tillämpning hvad om sådan tjänsteman stadgas torde knappast vara erforderligt; och hemställes förty att, därest någon bestämmelse om grufingenjörs befogenhet uti ifrågavarande hänseende skall bibehållas i den ifrågasatta lagen, densamma inskränkes till en hänvisning till de stadganden, som af Konungen meddelas om grufingenjörs rätt att utöfva den bergmästare tillkommande tillsynen.

Slutligen hemställes, att de särskilda bestämmelser angående Konungens befogenhet, som finnas böra meddelas i förevarande §, måtte föras tillsammans.

23 §.

Justitieråden *Borgström* och *Skarstedt* samt regeringsrådet *Ernberg*:

Enligt gällande hälsovårdsstadga åligger det i stad hälsovårdsnämnd att vaka öfver att fabriker och näringar icke inrättas eller drivas så att de blifva i hälsoväg till men för arbetare, närboende eller det allmänna. Förefinnes sådan olägenhet, skall nämnden tillhålla vederbörande att vidtaga tjänliga åtgärder till dess afhjälpande. Verkställes ej detta, äger nämnden, om den anmärkta olägenheten finnes svår, tills vidare förbjuda fabriken eller näringens fortsatta drifvande. Vidare har nämnden att, där inom fabrik, verkstad eller annat rum, hvarest

vanligen samlas ett större antal människor, saknas anordning för åstadkommande af tillräcklig luftväxling eller i erforderliga fall för luftens rensande på annat sätt, förelägga viss tid för dess åvägabringande. Nämnden äger i dessa fall, där påföljd eljest ej finnes bestämd, att genom föreläggande af viten göra sig hörsammad. Å landet tillkommer det kommunalnämnden att ägna synnerlig uppmärksamhet åt att icke fabrik eller annan näring inom kommunen anläggas, anordnas eller drifves på sådant sätt, att den blifver menlig för arbetarnas eller närboendes hälsa. Nämnden äger att, då behof förefinnes och ansvar ej eljest är bestämdt, göra sig hörsammad genom lämpliga viten. Konungens befallningshafvande skall vaka däröfver att hälsovårds- och kommunalnämnder fullgöra sina åligganden i afseende å allmänna hälsovården.

Enligt bestämmelserna i 53 § af det föreliggande lagförslaget synes det vara afsedt att anmärkta föreskrifterna i hälsovårdsstadgan skola äga tillämpning vid sidan af stadgandena i den föreslagna lagen. Till den del sagda föreskrifter omfatta arbetsställen, beträffande hvilka enligt lagförslaget tillsynen å efterlefnaden af dess bestämmelser tillkommer hälsovårds- eller kommunalnämnd, skulle följaktligen för denna tillsyn väsentligen olikartade bestämmelser kunna vara att tillämpa af samma tillsynsorgan, hvilket dessutom vid utöfningen af sin befattning skulle stå under öfverinseende af olika myndigheter. Beträffande åter sådana arbetsställen, med afseende å hvilka hälsovårdsstadgans föreskrifter äro tillämpliga men där enligt lagförslaget tillsynen skall utöfvas af annat tillsynsorgan än hälsovårds- eller kommunalnämnd, kunna lätteligen uppkomma kompetenskonflikter mellan de särskilda tillsynsmyndigheterna.

Olägenheterna af en dylik anordning hafva förut i annat sammanhang blifvit berörda; och hemställes nu, att erforderliga bestämmelser till undanröjande af desamma varda vidtagna.

24 §.

Lagrådet:

Då uppenbarligen de i förslaget meddelade föreskrifter för tillsynsorgan skola gälla samtliga de tillsynsorgan, som omförmälas i förslaget, och ej blott de i 22 § angifna, torde förevarande § böra undergå häraf betingad jämkning i affattningen. Dylik jämkning bör ock ske beträffande 28, 48 och 51 §§.

Den omständighet att minderåriga eller kvinnor sysselsättas å ett arbetsställe är icke i och för sig af beskaffenhet att böra föranleda

särskild inspektion af arbetsstället — man tänke blott på bank- eller handelskontor, där i regel kvinnliga biträden finnas anställda. Den i förevarande § upptagna bestämmelsen att tillsyn i främsta rummet skall ägnas åt, bland annat, arbetsställen, där minderåriga eller kvinnor sysselsättas, skulle alltså lätt nog kunna leda därtill att tillsynsorganens tid och arbete förlösades utan motsvarande nytta. Med hänsyn härtill hemställles, att nämnda bestämmelse måtte undergå någon modifikation.

27 §.

Lagrådet:

Det här stadgade ovillkorliga förbudet för yrkesinspektör eller assistent att taga befattning med företag, däri bedrifves arbete, som angifves i 14 §, synes under vissa omständigheter innefatta en obillig stränghet; och hemställles därför, att de i slutet af paragrafen förekommande orden »och fråga icke är om företag, hvori bedrifves sådant arbete, som angifves i 14 §» måtte utgå.

28 §.

Lagrådet:

Någon jämkning af första stycket torde böra äga rum med hänsyn därtill att de i den föreslagna lagen föreskrifna intyg, hvilka det åligger arbetsgifvaren att förvara, böra, lika väl som däri omförmälda böcker och förteckningar, hållas tillgängliga för vederbörande tillsynsorgan.

31 §.

Lagrådet:

Bifall till hvad vid 14 § hemställts i fråga om ändring af första stycket af nämnda § torde föranleda behof af motsvarande ändring beträffande införandet uti den i förevarande § föreskrifna förteckningen af minderårig arbetares namn, födelseår och födelsedag.

33 §.

Lagrådet:

Beträffande föreskrifterna i fjärde stycket må erinras, att det kan blifva föremål för tvekan huruvida eller i hvad mån föreskrifterna skola gälla äfven för det fall att förhållandena å arbetsstället undergå sådan

förändring, att det där bedrifna arbete icke längre faller under bestämmelserna i 14 §.

Justitieråden *Sundberg, Borgström* och *Skarstedt*:

Då den, för hvilken intygsbok utfärdats, synes böra äga en viss förfoganderätt öfver densamma, samt härtill kommer, att äfven för den, som uppnått aderton års ålder, uppgifterna i intygsbok kunna vara af betydelse vid sökande af arbetsanställning och att det knappast kan tänkas något fall, då det med visshet kan afgöras att boken är obehöflig för minderårig, torde bestämmelserna i femte stycket om arbetsgifvares skyldighet att öfverlämna intygsbok till vederbörande besiktningsläkare böra undergå af det anmärkta betingad jämkning.

34 §.

Lagrådet:

Föreskrift synes böra meddelas därom att beslut af yrkesinspektionens chefsmyndighet i fråga, som afses i sista punkten af andra stycket, skall införas i intygsbok och anteckningsbok.

Med hänsyn till hvad tredje stycket af förevarande § innehåller om rätt för läkare, som arbetsgifvare anställt, att närvara vid läkarbesiktning samt till de förpliktelser med afseende å besiktningen, som enligt 35 § påhvila arbetsgifvaren eller hans ställföreträdare, synes i förevarande § böra upptagas föreskrift om skyldighet för besiktningsläkaren att om besiktningen i god tid därförut underrätta arbetsgifvaren.

36 §.

Lagrådet:

Bestämmelserna i första och tredje styckena synas böra sammanföras med föreskrifterna i 38 §.

37 §.

Justitieråden *Borgström* och *Skarstedt* samt regeringsrådet *Ernberg*:

Med hänsyn såväl till innehållet af 38 § andra stycket, enligt hvilket bestämmelserna i förevarande § skola kunna utsträckas till att gälla i fråga om arbetsställen, där tillsynen skall utöfvas af annan än yrkesinspektör eller bergmästare, som ock till den i sista stycket af 22 § meddelade bestämmelsen angående specialinspektör torde förevarande

§, såvidt angår skyldighet för arbetsgifvaren att hafva vederbörande yrkesinspektörs eller bergmästares namn och postadress anslagna å lämpligt ställe, böra undergå sådan jämkning, att nämnda föreskrift i stället kommer att helt allmänt afse vederbörande tillsynsorgan.

39 §.

Lagrådet:

Affattningen af första punkten i första stycket synes kunna föranleda dels att Konungens befallningshafvande skulle äga meddela förbud mot visst arbete utan att göra förbudet beroende af underlåtenhet att vidtaga viss åtgärd och dels att Konungens befallningshafvande vid meddelande af förbud mot användande af viss arbetslokal, maskin, redskap eller arbetsmetod icke skulle, såsom vid förbud mot visst arbete, behöfva utsätta skälig tid för förbudets ikraftträdande. Då emellertid uppenbarligen hvarken det ena eller det andra är åsyftadt, hemställas om någon jämkning i affattningen.

Hvad beträffar andra stycket, stannar man i en viss tvekan angående den där upptagna bestämmelsens rätta innebörd. Denna bestämmelse synes emellertid, med den affattning den erhållit, innebära, att förbudet, såvidt angår upplåtaren, skall åsyfta åliggande för denne att hindra arbetsgifvaren att vidare begagna ifrågavarande arbetslokal, maskin eller redskap, försåvidt den af Konungens befallningshafvande i sammanhang med förbudets meddelande angifna åtgärden icke af arbetsgifvaren vidtages omedelbart eller, där viss tid för dess vidtagande utsatts, inom denna tid. I sådan utsträckning låter det sig dock näppeligen göra att ålägga upplåtaren förpliktelse i förevarande hänseende. Bestämmelsen i fråga skulle nämligen föranleda skyldighet för upplåtaren att bryta ett löpande legoaftal; och ett sådant åliggande lär icke vara förenligt med god rättsordning. Vill man åter begränsa upplåtarens åliggande till att underlåta förnyad utlegning efter löpande legotids utgång, måste stadgandet undergå sådan ändring, att med erforderlig tydlighet framgår hvad som för detta fall får anses vara upplåtarens skyldighet, nämligen att han icke får ånyo upplåta lokalen, maskinen eller redskapet, med mindre han tillsett, att den föreskrifna åtgärden vidtagits, eller — där den utsatta tiden för åtgärdens vidtagande ännu icke är inne — i det nya legoaftalet bereder sig rätt att häfva aftalet för den händelse arbetsgifvaren skulle underlåta att inom nämnda tid ställa sig till efterrättelse hvad som föreskrifvits. Vidare må anmärkas, att förevarande stadgande utan all begränsning hänför sig till upplåtande

äfven åt annan än den arbetsgifvare, som vid förbudets meddelande har lokalen åt sig upplåten. Det kan dock lätt inträffa, att en arbetslokal, som måste utdömas såvida visst speciellt slag af arbete skall där bedrifvas, utan vidare måste anses lämplig i fråga om bedrifvande af annat slag af arbete. Det nu nämnda torde gifva vid handen, att förevarande stadgande, om det skall bibehållas, är i behof af väsentlig omarbetning. Denna torde emellertid med nödvändighet utmynna i tämligen invecklade bestämmelser, hvilka för öfrigt knappast skulle kunna affattas så, att de blefve för alla förhållanden tillfyllestgörande. Men äfven bortsedt härifrån är det tvifvel underkastadt, huruvida ett verkligt behof finnes af ett stadgande i det syfte, som ligger till grund för ifrågavarande bestämmelse. Det vill synas som om hvad i första stycket föreskrifvits skulle vara tillräckligt effektivt i förevarande hänseende. Fördenskull hemställes, att andra stycket måtte ur förslaget uteslutas.

Bifall härtill föranleder, att någon jämkning af stadgandet i 45 § bör vidtagas.

42 §.

Lagrådet:

För sådan vägran, som omförmåles i andra punkten af 18 § första stycket, bör straff å arbetsgifvaren uppenbarligen icke ifrågakomma, då kvinnan trots dylik vägran begagnar sig af den henne enligt förslaget tillförsäkrade rätt till ledighet; och i motsatt fall torde hennes kvarstannande i arbetet näppeligen kunna visas bero på annat än att hon själf afstått från att begagna denna sin rätt, hvadan icke heller i sådant fall arbetsgifvarens vägran synes böra medföra straff för honom. Likaså torde bestämmelserna i andra stycket af 18 §, därest detta stycke kommer att i förslaget bibehållas oförändradt eller med någon jämkning, samt stadgandet i 19 § icke vara af beskaffenhet att öfverträdelse däraf må blifva föremål för straff. Fördenskull torde den i förevarande § intagna hänvisningen till 19 § böra utgå och hänvisningen till 18 § böra ändras så, att den kommer att afse allenast första punkten i samma §. Den i förevarande § gifna straffbestämmelsen synes ock böra genom någon jämkning i förslaget göras tillämplig å öfverträdelse i antydt hänseende beträffande arbete, hvarom Konungen meddelat förordnande enligt 20 § första stycket.

Justitierådet *Sundberg* och regeringsrådet *Ernberg*:

Det synes icke vara otvifvelaktigt, att verkligen minderårigs fader

eller annan målsman bör kunna ställas till ansvar för öfverträdelse i fråga om den minderåriges användande till arbete hos annan. Skall emellertid sådant straff ifrågakomma, bör det uppenbarligen icke, på sätt andra punkten af förevarande paragrafs första stycke innehåller, inskränkas till de fall, att arbetsgifvaren gjort sig skyldig till ansvar för lagstridigt användande af den minderårige, utan bör omfatta äfven sådana, särskildt på grund af föreskrifterna i 12 § och 13 § b) och e) väl tänkbara fall, att den minderårige med faders eller annan målsmans vetskap och vilja olagligen användes, utan att dock arbetsgifvaren har kännedom om de förhållanden, som göra den minderåriges användande otillåtet.

43 §.

Lagrådet:

Då arbetsgifvare, som öfverträder hvad i 28 § stadgas om lämnande af tillträde till arbetsställe och af handräckning, därigenom gör sig förfallen till ansvar enligt 10 kap. 23 § strafflagen och det torde sakna praktisk betydelse att i vidsträcktare mån än straff sålunda ifrågakommer stadga ansvar för öfverträdelse af föreskrifterna i 28 §, hemställas, att den hänvisning till samma §, som är intagen i förevarande §, måtte därur uteslutas.

Vidare hemställas om någon jämkning af förevarande § med hänsyn därtill att straff å arbetsgifvare för vägran att utlämna intygsbok torde böra ifrågakomma lika väl i det fall att under de i sista stycket af 33 § angifna förhållanden begäran om intygsboks utbekommande framställs af den minderårige själf som i det uti samma paragrafs femte stycke omförmälda fall.

44 §.

Lagrådet:

Straff enligt förevarande § skulle, såsom paragrafen affattats, kunna ådömas pastor eller annan i offentlig tjänst anställd person, hvilken enligt förslaget är ålagdt att göra anteckningar i intygsbok. Då emellertid sådan person genom förfarande, som här afses, i hvarje fall gör sig skyldig till ämbetsbrott och därigenom för förfarandet blir straffskyldig enligt annan lag, torde förevarande § lämpligen böra undergå sådan omarbetning, att den icke kommer att afse person, som nu nämns.

Orden »lämnat veterligen falsk uppgift» torde böra utbytas mot det mera korrekta uttrycket »mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift».

46 §.

Justitieråden *Sundberg*, *Borgström* och *Skarstedt*:

Såsom föredragande departementschefen uttalat bör arbetares åtgärd att borttaga eller försätta ur bruk en skyddsanordning i regel blifva belagd med straff. Gifvetvis kan dock, i öfverensstämmelse med innebörden af första punkten i förevarande §, straff icke ifrågakomma i det fall att arbetaren till sin åtgärd haft lof eller eljest ägt giltigt skäl; lämpligt synes ock vara att, såsom i 49 § stadgas, låta anställandet af åtal för dylik åtgärd blifva beroende på pröfning af vederbörande yrkesinspektör eller bergmästare. Det undantag från den angifna regeln, som innehålles i sista punkten af förevarande §, synes däremot icke vara af beskaffenhet att böra vinna godkännande. Man kan nämligen med fog fordra, att arbetare icke utan giltigt skäl må rubba anordningar, om hvilka han saknar kännedom huruvida de äro skyddsanordningar eller tillkommit uteslutande för annat ändamål och beträffande hvilka han i öfrigt icke har nödig insikt. Skulle den, som utan att hafva förskaffat sig kunskap i nu antydt hänseende borttager en skyddsanordning eller försätter densamma ur bruk, därigenom handla i strid mot gifvet förbud, saknas uppenbarligen hvarje anledning att af det subjektiva skäl, förevarande punkt anger, fritaga honom från straff för denna hans åtgärd; och straffrihet synes ej heller böra vara medgifven beträffande dylik åtgärd, som väl ej står i strid mot uttryckligt förbud men vidtages allenast af okynne eller eljest utan giltigt skäl. Ifrågavarande punkt torde fördenskull böra utgå ur förslaget.

Lagrådet:

Hvad i förevarande § sägs därom att straffbarheten af här åsyftade förfarande icke är beroende af att skada sker saknar betydelse för bedömande af samma förfarande men kan måhända verka vilseledande i fråga om tolkningen af andra i förslaget intagna straffbestämmelser. På grund häraf hemställes, att ur förevarande § måtte uteslutas de i första punkten förekommande orden »ändå att skada ej sker».

47 §.

Lagrådet:

De förpliktelser, hvilkas eftersättande bestraffas i 42 och 43 §§, hafva genom förslaget i allmänhet uttryckligen lagts å arbetsgifvaren,

men i vissa undantagsfall af beskaffenhet att afses i 43 § har hans ställföreträdare genom detsamma tillförbundits särskild skyldighet. Enligt allmänna rättsgrundsatser skulle arbetsgifvaren i alla de fall, då förpliktelser ålagts honom, ock bära ansvaret för deras åsidosättande, men i den mån viss skyldighet ålagts ställföreträdaren, denne vara för bristande iakttagande däraf ansvarig. Genom stadgandet i förevarande § har emellertid förslaget intagit en härifrån afvikande ståndpunkt. Tillfyllestgörande skäl härför torde knappast förefinnas. På grund häraf och under erinran att, på sätt kommittén påpekat, stadgande af nu ifrågavarande innebörd ansetts icke böra inflyta i lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag, hemställes, att förevarande § måtte ur förslaget uteslutas och att i stället måtte vidtagas den jämkning af 43 §, att därigenom stadgas straff för arbetsgifvares ställföreträdare, där sådant enligt hvad antydt blifvit bör ifrågakomma, med iakttagande därvid att af enahanda skäl, som anförts vid 43 §, straff icke torde böra här bestämmas för öfverträdelse af föreskrifterna i 28 §.

48 §.

Lagrådet:

Då det icke under några förhållanden lärer böra vara medgifvet för den, som utöfvar tillsyn enligt den föreslagna lagen, eller för besiktningsläkare att, där det ej kan anses påkalladt i tjänstens intresse, yppa hvad han i tjänsten får sig bekant rörande drifanordning eller affärsförhållande å ett arbetsställe, hemställes, att hvad sista punkten af förevarande paragrafs första stycke innehåller i fråga om frihet från ansvar för sådant yppande må undergå den omarbetning, att ansvarsfrihet icke äger rum i vidsträcktare omfattning än kommittén härutinnan föreslagit.

I öfrigt synes förevarande § böra underkastas jämkningar med hänsyn till

dels att, då första punkten i första stycket innehåller förbud i två särskilda hänseenden, den i andra punkten förekommande hänvisningen till första punkten icke kan anses korrekt affattad,

dels att maximum och minimum af det fängelsestraff, som enligt förevarande § må kunna ådömas, såsom sammanfallande med den i 2 kap. 4 § strafflagen angifna latitud för omedelbart ådömdt fängelsestraff icke bör särskildt utsättas,

dels att, enär skyldigheten att utgifva ersättning, såväl då fråga är om skadestånd vid brottslig gärning som där sådan skyldighet påyrkas utan sammanhang med ansvarspåstående, torde böra bedömas efter de om skadestånd i allmänhet gällande regler, den föreslagna lagen ej bör innehålla föreskrifter i nämnda hänseende,

dels att det ej bör vara tillsynsorgan eller besiktningsläkare medgifvet att yppa yrkeshemlighet, driftanordning eller affärsförhållande, hvarom han erhåller kännedom på grund af sin tjänstebefattning men som afser annat arbetsställe än det, hvarmed han själf har eller haft att taga befattning,

dels ock att, enär hvad i första stycket af paragrafen stadgas skall i allo gälla besiktningsläkare, det i andra stycket förekommande uttrycket »i tillämpliga delar» saknar betydelse.

49 §.

Lagrådet:

Med den i första stycket förekommande uppräknings af de förseelser, hvilka det åligger allmän åklagare att åtala, torde egentligen vara afsedt att utsäga att förseelse, som omförmäles i 48 §, icke skall höra under allmänt åtal, ej ens efter angivelse. Frånsedt att denna regel kunnat utsägas på ett sätt, som mera öfverensstämmer med stadgandet i 19 § 2 mom. af promulgationsförordningen till strafflagen, kan det ifrågasättas, om ej äfven beträffande de i 48 § af förslaget afsedda förseelser åtalsplikt för allmän åklagare bör föreligga, då angivelse sker.

I andra stycket synes ordet »angifvits» böra utbytas mot »anmälts».

53 §.

Justitieråden *Borgström* och *Skarstedt* samt regeringsrådet *Ernberg*:

Stadgandet i förevarande § torde — frånsedt de vid 22 § omförmälta föreskrifter i grufvestadgan och lagen den 28 maj 1886 — hufvudsakligen hafva afseende å de i åtskilliga administrativa författningar förekommande bestämmelser af här antydd art. Såsom kommittén påpekat, låter det tänka sig att ett bibehållande af ytterligare tillsyn utöfver den enligt lagförslaget anordnade kan gifva anledning till dubbelinspektion och kompetenskonflikter. Ifrågavarande stadgande kan därför

tillstyrkas allenast under förutsättning att särskild uppmärksamhet ägnas åt att förekomma dessa olägenheter.

I sådant hänseende må, utöfver hvad vid 23 § erinrats angående hälsovårds- och kommunalnämnd, ytterligare påpekas

att enligt byggnadsstadgan för rikets städer de särskilda städernas byggnadsordningar skola innehålla föreskrifter huru de för byggnadsarbete nödiga ställningar böra uppföras för att ej medföra fara för arbetarna eller andra, med åliggande för byggnadsnämnden att noga vaka öfver sådana föreskrifters efterlefnad,

att enligt förordningen angående försiktighetsmått till förekommande af käkbensbrand bland arbetare i tändsticksfabriker det tillkommer Konungens befallningshafvande att hålla hand däröfver att hvad i förordningen föreskrifves behörigen iakttages

samt att enligt stadgan om elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring tillsynen öfver anläggningarna utöfvas af kommerskollegiet samt under kollegiet lydande inspektörer, hvilka förordnas af Konungen.

I förordningen angående förbud för barn att idka viss försäljning och förordningen angående förbud mot barns användande vid offentliga föreläsningar äro i fråga om rätt för arbetsgifvare att använda minderåriga meddelade bestämmelser, hvilka i viss mån äro strängare än förslagens. Då all anledning saknas till antagande att det icke skulle vara afsedt, att berörda bestämmelser fortfarande skola lända till efterrättelse, men det icke på grund af något stadgande i förslaget otvetydigt framgår, att samma bestämmelser utan vidare komma att bibehållas vid gällande kraft, synes för utmärkande häraf ett tillägg till förevarande § vara af behovet påkalladt.

Justitierådet *Sundberg*:

Den i förevarande § gjorda hänvisningen till annan lag eller särskild författning torde icke kunna afse annan författning af civillags natur än grufvestadgan och lagen den 28 maj 1886, om hvilka författningars bristande öfverensstämmelse med det föreliggande förslaget lagrådet yttrat sig vid 22 §. Hvad åter angår andra nu gällande, i administrativ ordning tillkomna och under Konungens ekonomiska lagstiftningsmakt lydande författningar ankommer det gifvetvis på Konungen att, därest förslaget varder upphöjdt till lag, i sammanhang med publicerandet af denna lag taga i öfvervägande, huruvida nämnda författningar må upphävas eller i hvad mån de fortfarande skola blifva gällande i de delar de ej strida mot den nya lagen; och det förefaller fördenskull

mindre egentligt att i förslaget intaga något som helst yttrande angående dessa författningars giltighet.

Med hänsyn härtill hemställer jag, att förevarande § måtte ur förslaget uteslutas.

Lagrådet:

I förslaget torde böra införas bestämmelser i fråga om ordningen för öfverklagande af beslut, som meddelats af yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Lagrådet:

Af de i förslaget meddelade öfvergångsbestämmelserna gifva de i näst sista stycket upptagna anledning till följande erinringar. Det synes icke riktigt att såsom den tidpunkt, inom hvilken här afsedd arbetsgifvare skall vid ansvarspåföljd hafva förskaffat sig vederbörliga intygsböcker, utan vidare bestämma den näst efter lagens ikraftträdande följande läkarbesiktningen. Åtminstone torde, därest förslagets föreskrift härutinnan skall bibehållas, förslaget böra kompletteras med stadgande därom att den åsyftade läkarbesiktningen icke får äga rum förr än viss skälig tid förflutit efter det tillsägelse om besiktningen gjorts hos arbetsgifvaren. Lämpligare torde dock vara att fastställa viss tid från lagens ikraftträdande, inom hvilken arbetsgifvaren skall hafva fullgjort sin ifrågavarande skyldighet.

Särskild föreskrift lär vara af nöden i syfte att bereda arbetsgifvare, som är skyldig att vara försedd med intygsböcker, rätt att rekvirera sådana hos vederbörande.

Första stycket torde böra undergå någon jämkning i affattningen, så att det tydligen framgår, att hvad där stadgas afser äfven annan än industriell verksamhet, som bedrifves i mindre omfattning än i 14 § sägs.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 mars
1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve FHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM,
 friherre ADELSWÄRD,
 PETRÉN,
 STENSTRÖM,
 LARSSON,
 SANDSTRÖM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet friherre Adelswärd anmälde i underdånighet lagrådets genom utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 30 december 1911 inhämtade utlåtande öfver det vid samma protokoll fogade förslag till lag om arbetarskydd.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll anförde departementschefen:

»I anledning af de anmärkningar, som inom lagrådet blifvit framställda beträffande förslaget, har detsamma blifvit öfversedt inom finansdepartementet och ändradt i flertalet af de afseenden, som de framställda anmärkningarna åsyftat. Därvid har tillika vidtagits en del andra ändringar, väsentligen dock af allenast redaktionell innebörd.

Den föreslagna lagens tillämpningsområde hafva lagrådets samtliga ledamöter funnit för vidsträckt. Men huru detsamma skulle kunna på lämpligaste sätt inskränkas, därom hafva två skilda meningar gjort sig gällande. Enligt den ena, som omfattas af tre utaf lagrådets ledamöter, borde lagens tillämpning anknytas till begreppet »rörelse» men därjämte äfven omfatta hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenafledning eller annat dylikt särskildt arbetsföretag. Den andra meningen, som företrädes af den återstående af lagrådets ledamöter, går åter ut på, att lagens tillämpning borde begränsas till vissa uppräknade slag af verksamhet och vidare inom dessa afse allena användandet af vissa angifna kategorier af arbetande eller i hufvudsak kroppsarbetare och vissa andra grupper af personer, som i anseende till sina arbetsförhållanden kunna med dem jämföras.

Någon kan ej, att från lagrådets sida anförts åtskilliga vägande skäl för en inskränkning af den föreslagna lagens tillämpningsområde. Det sätt därför, som afses i den senare af härofvan återgifna meningar, torde emellertid på grunder, som jag redan anført i mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 30 sistlidne december, ej böra lagfästas. Hvad däremot angår den af lagrådets flertal förordade inskränkningen, synes densamma, praktiskt taget, ej innebära något väsentligt afsteg från principen om lagens allmängiltighet utan i hufvudsak allena medföra ett uteslutande af sådana slag af verksamhet, för hvilka lagen ej kunde få någon större praktisk betydelse. Vid sådant förhållande och då den föreslagna inskränkningen otvifvelaktigt torde vara ägnad att undanröja åtskilliga, i viss mån berättigade invändningar och betänkligheter i afseende å det remitterade lagförslaget, har jag ansett mig böra upptaga densamma.

1 §.¹⁾

Med den ofvan omförmälda inskränkningen af lagens tillämplighet till rörelse och vissa arbetsföretag lærer det, såsom äfven påpekats af de lagrådets ledamöter, som förordat inskränkningen, kunna ifrågasättas, huruvida det finnes skäl för att bibehålla det under a) upptagna undantaget. Svaret på denna fråga beror på, huruvida under arbetsföretag, hvarå lagen skall äga tillämpning, skola anses inbegripna äfven sådana tillfälliga arbeten, som afses i det ifrågavarande undantaget. Enligt min

¹⁾ Paragrafnummer utan parentes hänföra sig till det till lagrådet remitterade lagförslaget, paragrafnummer inom parentes till det ändrade förslaget.

mening torde så ej vara förhållandet, utan måste på arbetsföretag, såsom afgörande för lagens tillämpning, ställas fordran på en viss omfattning och varaktighet, så att dess bedrifvande blir någorlunda jämförligt med samma slag af verksamhet, utöfvad såsom rörelse. Undantaget under a) har alltså ansetts kunna uteslutas.

Nyssberörda inskränkning af lagens tillämpningsområde torde äfven medföra, att den under 1 § upptagna undantagsbestämmelsen rörande arbete, som utföres vid allmän undervisnings- eller uppfostringsanstalt etc., kan uteslutas. Det vid här ifrågavarande anstalter förekommande arbetet, som för öfrigt ofta nog icke utföres för arbetsgifvares räkning, lär väl nämligen mycket sällan kunna sägas ingå i någon såsom rörelse eller särskildt arbetsföretag utöfvad verksamhet.

Uti det till lagrådet remitterade lagförslaget säges, att lagen beträffande arbete inom jordbruket skall äga tillämpning allenast i hvad lagen åsyftar att förekomma olycksfall vid användande af maskinella hjälpmedel, ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck. Denna bestämmelse har visserligen ej föranlett någon anmärkning från lagrådets sida, men synes onekligen till följd af den något obestämda innebörden af de uppräknade beteckningarna kunna leda till osäkerhet i afseende å lagens tillämpning å jordbruket. Till förekommande af denna osäkerhet, som måhända i viss mån skulle äfventyra den med bestämmelsen åsyftade inskränkningen af lagens tillämpning, har till beteckningen »maskinella hjälpmedel» fogats »för tillvaratagande, utvecklande eller tillgodogörande af mekanisk kraft». Härmed har afsetts att under maskinella hjälpmedel inbegripa kraftmaskiner för tillvaratagande af vatten- eller vindkraft eller för utvecklande af mekanisk kraft medelst ånga, elektricitet eller förbränning (explosionsmotorer) samt alla slag af arbetsmaskiner, som tillgodogöra kraft från dylika kraftmaskiner jämte till kraft- och arbetsmaskiner hörande transmissioner och andra inrättningar. Under de angifna maskinella hjälpmedlen har ansetts böra uttryckligen inbegripas kreatursvandringar. Vidare har till beteckningarna »ångpannor, kokare och andra kärl under tryck» fogats den i kommittéförslagets 6 § n) upptagna bestämningen »som genom explosion kunna förorsaka olycksfall».

7 och 16 (17) §§.

Mot 7 och 16 (17) §§, som innehålla de väsentliga stadgandena om Kungl. Maj:ts befogenhet att på administrativ väg komplettera lagen medelst specialförfattningar, hafva tre af lagrådets ledamöter ställt sig

afvisande och hemställa om dessa paragrafers uteslutande ur lagförslaget. Den återstående af lagrådets ledamöter framställer en del anmärkningar mot förevarande lagrum men anser dock, att deras åsyftade innehåll bör i viss omfattning lagfästas och paragraferna förty i viss mån omarbetas.

Såsom af yrkesfarekommittén och jämväl af mig förut framhållits, bör arbetarskyddslagstiftningen, som ju har att reglera synnerligen mångskiftande och växlande förhållanden, ej alltför mycket uttryckas i allmängiltiga stadganden eller fastläsas i de tunga formerna för civillags stiftande och ändrande. För att vinna effektivitet utan att i onödan betunga näringarna måste nämligen skyddslagstiftningen på många områden utmynna i specialiserade och preciserade bestämmelser, hvilka böra kunna ändras utan alltför mycken omgång för att smidigt anpassas efter teknikens hastiga utveckling.

I öfverensstämmelse härmed har, såsom äfven upprepade gånger påpekats, med den föreslagna lagen ej åsyftats att framlägga en fullständig skyddslagstiftning, utan är den i väsentlig mån att anse som en grundval, på hvilken den kompletterande speciallagstiftningen skall bygga vidare. Fullt konsekvent har nu angifna tankegång dock icke tillämpats på lagförslaget särskildt af det skäl, att man tvekat att till administrativ reglering öfverlämna, hvad som redan gällde som lag.

Kungl. Maj:ts befogenhet enligt 7 och 16 §§ att meddela kompletterande föreskrifter kan ej anses stridande mot de principer, som i lagen uppställas för dess genomförande. I det af dessa paragrafer afsedda syfte äger Kungl. Maj:ts befallningshafvande redan enligt gällande lagstiftning att meddela för visst arbetsställe preciserade föreskrifter, hvilkas åsidosättande medför straffansvar. Utöfvas nu en sysselsättning på så likformigt sätt, att den, hvarhelst den än förekommer, innebär samma fara, lär det väl ligga nära till hands att ersätta Kungl. Maj:ts befallningshafvandes till en mångfald olika arbetsgifvare ställda föreskrifter med en därmed likartad men för samtliga arbetsgifvarna gällande föreskrift, utfärdad af Kungl. Maj:t.

Det ligger i öppen dag, att Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela kompletterande föreskrifter måste tillerkännas stor betydelse med hänsyn till skyddsväsendets effektivitet. Har man kommit till visshet om behovet af en särskild skyddsåtgärd under vissa, gifna arbetsförhållanden, t. ex. anbringande af en viss skyddsanordning å en viss maskintyp, måste det betecknas såsom ganska otillfredsställande att låta genomförandet af denna skyddsåtgärd blifva beroende af vederbörande inspektionsorgans besök, hvarmed kanske kan dröja flera år, och sedan af den

långsamma proceduren med råd och anvisningar och, när dessa ej följas, af förbud från Kungl. Maj:ts befallningshafvande samt måhända därtill äfven besvär öfver nämnda förbud. Uppenbart är också, att ett dylikt tillvägagångssätt måste anses innebära ett betänkligt slöseri med inspektionsapparatusens arbetskrafter.

Slutligen må erinras därom, att erfarenheten från nära nog samtliga öfriga kulturstater talar för skyddslagstiftningens komplettering på administrativ väg.

På ofvan utvecklade skäl och med hänsyn till det behof af kompletterande speciallagstiftning som, särskildt i betraktande af skyddslagstiftningens föreslagna utsträckning till ett flertal nya, olikartade områden, otvifvelaktigt i ganska stor omfattning torde göra sig gällande, har jag ej ansett mig kunna förorda förut berörda hemställan af lagrådets flertal. Jag har funnit mig äga så mycket större anledning att stanna vid denna mening, som redan den gällande, under Riksdagens medverkan tillkomna skyddslagstiftningen — uti 10 § af lagen den 17 oktober 1900 angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industriellt yrke — uttryckligen godkänner den grundsatsen, att denna lagstiftning bör kunna fullständigas på administrativ väg.

Med hänsyn till merberörda hemställan af lagrådets flertal må det för öfrigt tillåtas mig att här göra ett par anmärkningar mot dess motivering i afseende å 7 §. Däri framhålles bl. a., att det i 39 (38) § omförmälda förfarandet lätt skulle kunna blifva af blott sekundär betydelse och komma att endast tjäna såsom en nödhjälp. Då den kompletterande lagstiftningen, som ju blott skulle kunna afse viss sysselsättning eller användande af visst slag af maskin, redskap eller arbetslokal, väl ej komme att taga befattning med andra arbetsförhållanden än dem, som innebure en viss större fara för olycksfall eller ohälsa, torde berörda farhåga, särskildt med hänsyn till skyddslagstiftningens stora tillämpningsområde, vara i någon mån öfverdrifven. Vidare kan jag ej dela den meningen, att Kungl. Maj:t med stöd af 7 § skulle kunna utfärda hur ingripande föreskrifter som helst, t. ex. om införande af normalarbetsdag. Befogenheten enligt detta lagrum är nämligen tydligen begränsad på sätt i 3 § angifves, eller till hvad »skäligen kan anses af nöden för att skydda hos honom sysselsatta arbetare mot olycksfall och ohälsa i arbetet».

Ifrågavarande två paragrafer hafva emellertid underkastats omarbetning i den riktning, som angifvits af den återstående af lagrådets ledamöter. Därvid har i 7 § uttrycket »ytterligare föreskrifter» utbyts mot »närmare föreskrifter» i ändamål att tydliggöra, att här endast är

fråga om preciserade detaljföreskrifter. I sammanhang härmed har hänvisningen till 7 § uteslutits ur 39 § (38 §). Då någon inskränkning, likartad med den i 7 § vidtagna, på grund af innebörden hos bestämmelserna i 11—14 (15) §§ ej väl låter sig göra i afseende å 16 § (17 §), har jag funnit mig föranlåten inskränka den däri afsedda befogenheten på samma sätt, som i 20 (21) § andra stycket gjorts beträffande speciallagstiftning rörande kvinnliga arbetare. Härigenom har i den föreslagna lagen allenast upprätthållits en, på sätt redan antydts, i gällande skyddslagstiftning angående minderåriga erkänd princip rörande befogenhet att på administrativ väg meddela föreskrifter till denna lagstiftnings komplettering.

Beträffande Kungl. Maj:ts rätt att med här ifrågavarande kompletterande föreskrifter förbinda straffansvar har i ett nytt lagrum (52 §) dels intagits ett uttryckligt erkännande af denna rätt dels ock stadgats en begränsning till det högsta straffmått, som i lagen finnes angifvet för förseelse, begången af arbetsgifvare.

8—21 (22) §§.

I afseende å lagförslagets särskilda föreskrifter rörande minderårigas och kvinnors användande i arbete, hvilka föreskrifter, på sätt kommittén föreslagit, upptagits i två skilda afdelningar af lagen, har lagrådet hemställt om sådan omarbetning, att dessa föreskrifter blefve sammanförda under en afdelning. Ehuru lagrådets hemställan, förnämligast dock från systematisk synpunkt, ej saknar skäl för sig, lär emellertid enligt mitt förmenande berörda uppdelning ej gärna, såsom lagrådet ifrågasätter, kunna föranleda missförstånd vid lagtillämpningen. Snarare synes en dylik uppdelning, som ju har sin naturliga grund i de väsentligt olika syften, som fullföljas af bestämmelserna i de båda afdelningarna, vara ägnad att främja reda och öfverskådlighet samt underlätta lagens tillämpning. Lagrådets ifrågavarande hemställan har således ej ansetts böra föranleda ändring.

9 §.

Lagrådet har beträffande medgifvandet att använda minderårig å ferietid anmärkt, att, såsom paragrafen vore affattad, arbetsgifvare, som ville begagna sig af detta medgifvande, måste anses skyldig efterforska, huruvida minderårig, som han ämnade använda, tilläfventyrs redan förut under ferietiden användts i arbete hos annan arbetsgifvare och i

sådant fall taga hänsyn därtill i afseende å tiden för den minderåriges användande — en skyldighet, som vore för sträng och borde ändras till öfverensstämmande med hvad 13 § e) föreskrefve rörande ett i viss mån likartadt förhållande. Berörda strängare skyldighet synes emellertid i förevarande fall, där det är fråga om tillgodonjutande af en undantagsbestämmelse, hafva skäl för sig, och någon bristande öfverensstämmelse med den åsyftade föreskriften i 13 § e) kommer ej heller att kunna göras gällande, emedan denna föreskrift af skäl, som närmare angifvas i det följande, uteslutits ur lagförslaget.

13 §.

Det i andra stycket af 13 § c) intagna stadgandet om befogenhet för Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser rörande rasternas anordnande har lagrådet ansett böra sammanföras med annat lagrum i förslaget, hvarmed uppenbarligen afsetts annat stadgande, som i förevarande afdelning meddelas rörande befogenhet för Kungl. Maj:t att utfärda kompletterande bestämmelser. Här ifrågavarande stadgande afviker emellertid från lagens öfriga stadganden af nu berörda innebörd i det afseendet, att detta stadgande ej begränsar Kungl. Maj:ts normgivande befogenhet till att afse visst slag af sysselsättning e. d. Då det synes tvifvelaktigt, om en sådan vidsträcktare befogenhet skall anses påkallad i fråga om rasternas anordnande, har jag funnit mig böra utesluta förevarande stadgande. I den mån närmare bestämmelser rörande rasternas anordnande kunna finnas erforderliga, torde den befogenhet, som enligt 16 § (17 §) tillkommer Kungl. Maj:t, kunna göra tillfyllest.

De erinringar, lagrådet framställt mot affattningen af 13 § e), träffa förnämligast det fall, att minderårig under samma dag användes till arbete af mer än en arbetsgifvare. Enligt kommitténs motivering är förevarande moment att anse som ett nödvändigt komplement till bestämmelserna om arbetstidens längd för den minderårige, och nekas kan ej heller, att man, om den minderårige skall fullständigt säkerställas mot för lång arbetstid, kan hafva anledning beakta nyss berörda fall. Någon fullständig säkerhet i dylikt afseende lär emellertid med de undantag från lagens tillämpning, som stadgas i 1 §, ej stå att vinna och torde ej heller vara påkallad af något afsevärdt, praktiskt behof. Mot den i det remitterade lagförslaget angifna fördelningen mellan de olika arbetsgifvarna af skyldigheten att iakttaga lagens bestämmelser rörande den minderåriges arbetstid har äfven anmärkts, att det ej kan anses rättvist, att denna skyldighet, oafsedt arbetsaftalets innehåll och

hvem af arbetsgifvarna först träffat aftal om den minderåriges användande, alltid skall komma att påhvila den arbetsgifvare, hos hvilken den minderåriga användes senast på dagen. En tillfredsställande, lagstadgad fördelning mellan de olika arbetsgifvarna af nu berörda skyldighet synes för öfrigt knappast vara möjlig att åstadkomma. Med hänsyn till hvad här anförts, torde det, såsom ock en utaf lagrådets ledamöter ifrågasätter, vara lämpligast att vid lagens reglering af minderårigas användande till arbete lämna åsido det fall, att den minderåriga användes af mer än en arbetsgifvare.

Då det jämväl bör åligga arbetsgifvare, som använder minderårig enligt 12 §, att taga hänsyn till annat arbete, hvartill han kan använda den minderåriga, har 13 § e) ersatts med en ny paragraf (14 §), som afser att meddela bestämmelser dels för det fall att minderårig, som användes till arbete vare sig enligt 12 eller 13 §, tillika användes till annat arbete, och dels för det fall att minderårig användes såväl till arbete, som afses i 12 § som till arbete, som omtalas i 13 §, eventuellt i förening med annat arbete. Vid affattandet af denna nya paragraf har arbetsgifvarens åliggande ansetts böra utsträckas till att ej blott, såsom lagrådet påyrkat, beakta bestämmelsen rörande nattarbete utan till samtliga bestämmelser i 13 §.

En af lagrådets ledamöter har i afseende å 13 § e) ifrågasatt en viss begränsning af innebörden utaf den här använda beteckningen »annat arbete». En sådan begränsning torde emellertid, särskildt i betraktande af att stadgandet i ämnet inskränkts till att afse allenast den minderåriges användande för en och samma arbetsgifvares räkning, enligt min mening ej vara påkallad.

21 (22) §.

Lagrådet hemställer, att bestämmelserna i lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag måtte inarbetas i förslaget till lag om arbetarskydd. Ett sammanförande af de båda lagarnas bestämmelser skulle onekligen ur flera synpunkter vara önskvärd men synes ej för närvarande lämpligen kunna äga rum. Förstberörda lag blef nämligen, då man ville göra den så lindrig, som kunde vara förenligt med ordalagen i den konvention, hvarpå den grundar sig, i viss mån byggd efter andra principer än förevarande lagförslag. Skulle ifrågavarande lagbestämmelser inarbetas i lagförslaget, borde detta väl ske på sådant sätt, att förbudsbestämmelserna i afseende å kvinnors nattarbete, i öfverensstämmelse med flertalet öfriga skärpande

bestämmelser i lagförslaget, blefve anknutna till sådant arbete, som angifves i 14 (15) §. Detta skulle emellertid innebära en utvidgning af förbudsbestämmelsernas tillämpning i en omfattning, om hvars betydelse man ej utan en särskild statistisk undersökning kan göra sig något säkert begrepp. För öfrigt synes det mig icke vara välbetänkt att af enbart systematiska skäl företaga i viss mån sakliga ändringar af en lag, som varit i kraft blott något öfver ett år — ja, i visst afseende ännu ej trädt i full tillämpning — och om hvars verkningar man således ej ännu kan hafva någon afsevärd erfarenhet.

22 (23) §.

Beträffande den kvinnliga yrkesinspektören säges i lagförslaget — för att påpeka att hon i vissa afseenden skulle intaga en särställning — att hennes tillsyn skall utöfvas »på sätt instruktion närmare angifver». Denna bestämning anser lagrådet böra utbytas mot »på sätt Konungen bestämmer» eller liknande, men hemställer vidare, att de särskilda bestämmelserna angående Kungl. Maj:ts befogenhet, hvilka finnas böra meddelas i förevarande paragraf, måtte sammanföras. Då efter en sådan sammanföring ofvanberörda syfte med ifrågavarande bestämning skulle blifva i afsevärd mån förfeladt, och bestämningen i och för sig icke synes mig behöflig, har densamma uteslutits.

Till undvikande af vissa olägenheter, som kunna befaras uppkomma däraf, att såväl grufvestadgan jämte lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande af stenkolsfyndigheter som lagen om arbetarskydd skulle blifva tillämpliga på grufarbetet, har lagrådet hemställt, att antingen de i förstnämnda två författningar upptagna bestämmelser, som afse att bereda nödig trygghet åt arbetarna, inarbetas i lagförslaget eller ock det uttryckligen utsäges, att den föreslagna lagen icke skall äga tillämpning med afseende å den tillsyn, som omförmäles i nämnda två författningar.

Af de sålunda angifna utvägarna synes ingendera lämpligen kunna komma till användning. Den förra torde nämligen påkalla en afsevärd omarbetning af grufvestadgan jämte lagen den 28 maj 1886 och skulle vidare tillföra lagen om arbetarskydd en del specialbestämmelser, hvilka ej komme att stämma väl öfverens med lagens allmän-giltiga karaktär. Dessutom skulle ett dylikt inarbetande medföra befogenhet för bergmästarna att, när det gällde grufarbetets säkerhet, meddela förelägganden vid äfventyr af straffpåföljd — detta i olikhet

med hvad som skulle gälla ej blott för öfriga tillsynsorgan utan äfven för bergmästarna själfva i afseende å andra områden för deras tillsyn.

I afseende å den senare utvägen lärer kunna ifrågasättas, huruvida det verkligen låter sig göra att afskilja tillsynen å grufarbetet från den föreslagna lagens tillämpning utan att tillika undantaga detta arbete från tillämpningen af lagens reella skyddsbestämmelser i afseende å arbetets säkerhet — en åtgärd, som från skyddssynpunkt måste anses betänkelig, enär dessa bestämmelser äro mer vidtgående än säkerhetsföreskrifterna i förut berörda två författningar rörande grufdriften. Men äfven ett dylikt afskiljande allenast af tillsynen skulle medföra afsevärda olägenheter. Därigenom skulle nämligen tillsynen i afseende å grufarbetets säkerhet komma att sortera under en annan öfverordnad myndighet än den tillämnade, speciella centralmyndigheten för arbetarskyddslagstiftningen, och jämväl i detta fall skulle vissa i den föreslagna lagen upptagna anordningar, såsom de i 25 (26) och 30 (31) §§ omförmälda, ej komma grufarbetet till godo. För tillsynsorganen, som skulle hafva att tillämpa än den ena än den andra lagstiftningen, och detta på närgränsande och stundom likartade områden, komme väl också ifrågavarande anordning att medföra åtskilliga svårigheter.

Ehuru lagrådet ej saknat anledning till ifrågavarande hemställan, har jag alltså ej ansett mig böra tillmötesgå densamma. För öfrigt torde häröfvan berörda olägenheter enligt mitt förmenande knappast kunna tillmätas någon större praktisk betydelse.

Samma inskränkande bestämning, som jag i 1 § föreslagit med hänsyn till lagens tillämpning å arbete inom jordbruket, har jag på de skäl, som anförts vid nämnda lagrum, funnit mig föranlåten tillfoga jämväl i afseende å underinspektörernas tillsynsbefogenhet.

23 (24) §.

De af lagrådet anmärkta förhållandena i afseende å de kommunala tillsynsorganen och deras i viss mån dubbla kompetens, enligt den föreslagna lagen och enligt hälsovårdsstadgan för riket, synes ej kunna på tillfredsställande sätt undvikas annat än genom att låta skyddslagstiftningen, där den gäller, ensam meddela bestämmelser till tryggande af arbetets sundhet. I enlighet härmed förklaras vid lagförslagets slut, dit uppräknningen af de författningar, som skulle upphävas genom den föreslagna lagen, ansetts böra flyttas, hälsovårdsstadgan upphäfd i hvad den äsyftar att bereda skydd åt arbetare vid användande till sådant arbete, hvarå lagen äger tillämpning.

24 (25)—26 (27) §§.

Lagrådet har i afseende å ett flertal bestämmelser, hvilka icke ansetts vara af civillags natur, hemställt om uteslutande ur lagförslaget. I hvad denna hemställan afser 24 (25) § andra stycket, 25 (26) § och senare delen af 26 (27) § har jag ej ansett mig böra biträda densamma. Dessa bestämmelser, af hvilka den första och sista väsentligen äro hämtade från gällande skyddslagar, äro nämligen af den allmängiltiga betydelse, att det måste anses mer ändamålsenligt att gifva dem plats i den föreslagna lagen än i författningar af instruktions natur, till hvilka de väl eljest skulle hänföras.

33 (34) §.

Såsom kommittén framhåller i sin motivering till förslaget om intygsböcker för minderåriga arbetare, skulle dessa böcker tjäna ej blott som en skyddsåtgärd i afseende å hvarje särskild minderårig utan jämväl att lämna material till statistiska undersökningar rörande olika yrkens och sysselsättningsars inflytande i hygieniskt afseende — undersökningar som måste anses af vikt för den vidare utvecklingen af skyddslagstiftningen beträffande de minderåriga. Då intygsböckerna således skulle tillgodose ett betydelsefullt statsintresse, synes ej någon jämkning böra företagas i det afseende, tre af lagrådets ledamöter påkallat.

36 och 38 §§.

Dessa paragrafer hafva med anledning af anmärkningar från lagrådet flyttats till slutet af förevarande afdelning af lagförslaget (40 och 41 §§) och därjämte underkastats vissa ändringar af väsentligen redaktionell innebörd.

42 §.

Lagrådet har påkallat sådan jämkning af straffbestämmelsen i 42 §, att densamma skulle blifva tillämplig å öfverträdelse af hvad som stadgas om barnsängshvila jämväl i det fall, att dylik hvila blifvit påbjuden af Kungl. Maj:t med stöd af 20 (21) § första stycket. Visserligen skulle i detta fall öfverträdelsen blifva alldeles likartad med de öfverträdelser mot 18 (19) § första stycket, som afses i förevarande paragraf, men — oafsedt att

liknande förhållanden kunde inträda i åtskilliga andra fall, där Kungl. Maj:t äger att förordna om utsträckt tillämpning af lagens bestämmelser — synes det mindre egentligt att stadga straffansvar för öfverträdelse med hänsyn till föreskrifter, om hvilka man ej vet, huruvida de någonsin komma till stånd. För öfrigt lär det ej vara uteslutet att i vissa fall, då förordnande meddelas om utsträckning af lagens bestämmelser — ehuru kanske mindre i afseende å stadgandet om barnsängshvila — hvilka fall ju alltid skulle få en mer specialiserad karaktär, det kunde finnas anledning att för staffatituden uppdraga snäfvare gränser än i lagen. Med hänsyn härtill har jag ansett det vara riktigast att i lagförslaget ej i något fall stadga straff för öfverträdelse i afseende å föreskrifter, meddelade af Kungl. Maj:t. Däremot har, såsom redan påpekats vid 7 och 16 (17) §§, Kungl. Maj:ts rätt att förbinda dylika föreskrifter med straffansvar ansetts böra regleras genom en särskild ny bestämmelse (52 §).

Två af lagrådets ledamöter hafva framställt anmärkning mot att det i förevarande paragraf stadgade straffansvaret för den minderåriges fader eller målsman är inskränkt till det fall, att den minderåriges arbetsgifvare gjort sig skyldig till ansvar enligt paragrafen. Denna inskränkning, som öfverensstämmer med hvad nu gäller, torde kunna förklaras därmed att man — i öfverensstämmelse med en uppfattning, hvaråt äfven nämnda två ledamöter gifvit uttryck — i viss mån tvekat om lämpligheten att ställa fadern eller målsmannen till ansvar för förseelse, hvarom här är fråga, och därför stannat vid att begränsa faderns eller målsmannens ansvarighet till det fall, att kriminell talan ändå skall väckas mot arbetsgifvaren. Då en dylik tvekan ej synes mig obefogad, har anmärkningen ej föranlett ändring.

53 §.

Stadgandet i denna paragraf har ansetts lämpligen kunna inbegripas i en allmängiltigare bestämmelse, införd närmast efter uppräknningen af de författningar, som i större eller mindre mån skulle upphävas genom den föreslagna lagen, hvilken bestämmelse därjämte skulle ha till ändamål att tillgodose den af tre utaf lagrådets ledamöter framställda erinran i afseende å förordningarna angående förbud för barn att idka viss försäljning och angående förbud mot barns användande vid offentliga förevisningar. Härigenom skulle också, som lämpligt torde vara, tydliggöras, att den föreslagna lagen ej skulle inverka på giltigheten af de reella skyddsföreskrifterna i förordningen angående

försiktighetsmått till förekommande af käkbensbrand bland arbetare i tändsticksfabriker eller stadgan om elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring.

Öfriga från lagrådets sida framställda anmärkningar, som icke här blifvit berörda, har jag genom vidtagna ändringar sökt tillmötesgå.»

Departementschefen uppläste härefter ifrågavarande, ändrade lagförslag och hemställde, att detsamma måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas Riksdagen till antagande genom nådig proposition.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall; och skulle nådig proposition i ämnet, af den lydelse bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Gunnar Schumacher.